Legende și Povești Antice

www.dacoromanica.ro

64683

DIN PUBLICAȚIUNILE ACELUIAȘ

Mitologia greco-romană în lectură ilustrată, cu 80 de ilustrațiuni și 29 planșii.
Monografia cetății Drâstorul-Silistra, cu două hărți și ilustrațiuni.
Cetăți și orașe greco-romane în Noul Teritoriu al Dobrogei, cu o hartă și 22 ilustrațiuni.
Romanica, Studii de istorie, filologie și archeologie, cu stampe, ilustrațiuni și o hartă.
Viața și opera lui Gheorghe Lazăr (în colaborare cu d. G. Bogdan-Duică).
Basarabia, privire istorică.

Cultura Romană în lectură ilustrată, manuale pentru studiul limbii latine cl. III și IV.
Gramatica limbii latine, Morfologia, Sintaxa și Noțiuni de stilistică, manual de școală.
Versificațiunea latină, Prosodia și Metrica, manual de școală
Cicero, Oratio pro Marcello, text latin adnotat.
Studii pedagogice, Limbile clasice în învățământul secundar și metodica lor.

Eutropius, Istoria Romană, traducere.
Plinius, Corespondența cu împăratul Traian, traducere
Apuleius, Amor și Psyche, cu 10 ilustrațiuni, traducere.
Lucian, Toxaris sau Prietenia, traducere.
Cicero, Discursul pentru Archias, traducere.

www.dacoromanica.ro

G. POPA-LISSEANU

LEGENDE și POVEȘTI

ANTICE

Prelucrate după autorii clasici greci și romani

BUCUREȘTI
Editura Librăriei SOCEC & Co. Societate Anonimă
1926

www.dacoromanica.ro

PREFAȚĂ

Volumul ce publicăm astăzi cuprinde două părți. In partea întâia am strâns la un loc mai multe legende și basme mitologice, prelucrate după scriitorii clasici greci și romani, iar în partea a doua o serie de povestiri, — legende în înțelesul etimologic al cuvântului — traduse liber după scriitorul grec Lucian din Samosata.

Trăind prin veacul al II-lea după Chr., în timpul când noua religie se înfiripà în tot imperiul roman, și pe alocurea prindeà rădăcini adânci, iar panteonul grecesc cu zeii săi îmbătrâniți și decrepiți începeà să se prăbușească, Lucian, deși nu s'a făcut dovada că ar fi fost și el creștin, găsește prilejul să persifleze și să satirizeze, ca un al doilea Momus, pe zeii păgânătății și toate credințele religioase și pline de naivități ale lumii greco-romane.

In partea întâia a acestui volum cetitorul va găsi deci o serie de legende mitologice în cări antichitatea greco-romană viează deabinele, iar în partea a doua mai multe povești cari caută să ia în bătaie de joc aceleași legende mitologice.

Dar, atât prima parte, care urmărește prin fiecare legendă un scop moral, tinzând astfel la orientarea noastră etică — nici o faptă mare nu se poate face fără credință în zei, zice Vergiliu — cât și partea a doua care persiflează cu finețe și cu humor idealurile religioase ale păgânătății, nu însă și înseși fundamentele eticei, deschid orizonturi noui și ne procură, pe lângă o lectură distractivă, și o lectură folositoare, **utile dulci,** *transpunând pe cetitor în lumea plină de avânturi ideale a clasicității greco-romane.*

G. Popa-Lisseanu.

www.dacoromanica.ro

PARTEA I

Admet și Alcesta

Basm mitologic (după Euripide).

Admet, un rege din Pherae, oraș în Thessalia, voind să ia în căsătorie pe frumoasa Alcesta, fiica regelui Pelias, trebuì să se supuie la o grea încercare; căci Alcesta, a femeilor zână, cea mai drăgălașe din fetele craiului Pelias, având foarte mulți pețitori, tatăl ei hotărî să-i dea mâna numai aceluia care ar puteà să înhame, la același car, două fiară sălbatice de speță diferită. Admet însă, cu ajutorul lui Apollo, pe care îl primise odinioară în găzduire cu multă bunăvoință, isbutì să înhame la carul prințesei un leu și un mistreț.

Admet și Alcesta nu trăiră mulți ani împreună, căci ziua fatală, ursită de Destin, se apropiă curând pentru Admet. Regele, când a luat în căsătorie pe Alcesta, a adus sacrificii tuturor zeilor, în afară de Diana, căreia, în culmea fericirii sale, din zăpăcială, a uitat să i se închine. Zeița îi jură răsbunare; același Apollo însă, binefăcător și în același timp recunoscător, isbutì să câștige dela soră-sa Diana, favoarea pentru prietinul său de a puteà să-i cruțe vieața, dacă altcineva în locul său s'ar găsì ca să moară pentru el.

Când sosì clipa fatală, Admet a căutat în toate părțile pe cineva care să-i facă acest mare serviciu

www.dacoromanica.ro

de a se jertfi pe sine pentru rege. Se adresă mai întâiu bătrânului său tată; acesta însă aveà cu totul alte idei. Se duse apoi, bietul, la mamă-sa, şi ea de asemenea bătrână, şi o rugă să-şi dea vieaţa pentru tinereţea lui; dar încercarea i-a rămas de asemenea zădarnică. In marea lui dorinţă pentru vieaţă s'a adresat în cele din urmă către toţi supuşii regatului, dar nimeni nu consimţi să moară de bunăvoie în locul său. Şi n'ar fi găsit pe nimenea, dacă tânăra sa soţie în nemărginitul ei devotament, n'ar fi venit, nerugată, ca să-şi dea zilele pentru cele ale lui Admet.

Admet peteşte pe Alcesta. Relief pe un monument sepulcral.

Soţul primeşte propunerea soţiei şi aceasta chemând de faţă pe scumpii ei copii, îşi arată ultima ei dorinţă, rostindu-se astfel:

„Ascultă-mă, Admet. Gândindu-mă cu iubire la tine şi jertfindu-mi vieaţa mea pentru ca tu să te poţi bucurà de lumina zilelor tale, eu mor pentru tine, cu toate că aş puteà să nu mor, ci să-mi aleg un alt bărbat dintre Thessalieni şi să locuesc în acest palat de strălucire regală; n'am voit să trăesc departe de tine, cu copii orfani; nu m'am gândit la mine, cu toate darurile tinereţii, de care aş fi avut dreptul

www.dacoromanica.ro

să mă bucur. Tatăl tău şi mama ta te-au părăsit, măcar că au trăit destul, pentruca să moară fără regret şi măcar că ar fi fost frumos pentru ei ca, murind în cinste, să scape pe fiul lor. Căci tu ai fost singurul lor fiu şi tu murind, ei n'ar mai puteà aveà nădejde acum la bătrâneţea lor să mai dea naştere altor copii; eu, în cazul acesta, aş mai puteà trăì şi tu n'ai aveà să plângi în restul zilelor tale perderea unei soţii şi să veghezi asupra unor copii orfani. Dar, se vede că un zeu a voit să fie astfel; voinţa lui să se împlinească! Tu însă, fă-mi, în schimb, o favoare, o favoare nu egală, căci nici odată nu ţi-aş cere-o, deşì nimic nu este mai scump decât vieaţa, ci o favoare dreaptă, cum ai să mărturiseşti tu însuţi. Tu iubeşti în adevăr, nu mai puţin decât mine, pe aceşti copii, fiindcă eşti în inima ta un om cinstit; fă ca ei să rămână stăpâni în casa mea şi nu-i dărui cu o mamă vitrigă, nu luà o altă femee care n'ar aveà să fie ca mine şi care în gelozia ei ar ridicà mâna asupra copiilor tăi şi ai mei. Deci te conjur să nu o faci; căci maştera care ar venì, ar fi duşmana copiilor din prima căsătorie şi nu mai puţin crudă decât o viperă. Un băiat găseşte cel puţin în tatăl său zid de apărare puternic, îi împărtăşeşte plângerile sale şi-i primeşte sfaturile; dar tu, fiica mea — zise adresându-se către fiica sa ce-i steteà în faţă — cum o să petreci cu demnitate anii tăi de fecioară? Ce femee vei găsì tu în tovărăşia tatălui tău? Ah! mă cutremur, să nu arunce asupra ta vr'o pată ruşinoasă şi în floarea tinereţii tale să nu necinstească speranţele unei căsătorii. Căci nu o să mai ai o mamă care să te încredinţeze mâinilor unui bărbat, nu va fi de faţă, fiica mea, o mamă care să te încurajeze în durerile naşterii, moment în care nimic

www.dacoromanica.ro

nu e mai dulce decât o mamă. Căci eu trebuie să mor şi sfârşitul fatal n'are să vie mâine, nici peste o săptămână, ci chiar acum eu trebuie să mă număr printre cei cari nu mai sunt. Adio, rămâneţi fericiţi; tu, scumpe bărbat, tu poţi să te feliciţi că ai avut pe cea mai bună dintre femei şi voi, copiii mei, de a fi fost născuţi de cea mai bună dintre mame".

Copiii, agăţându-se de hainele mamei lor, plâng, iar ea, luându-i în braţe, îi sărută unul după altul, ca în clipa morţii. Sclavii de aşişderea plâng, plâng cu toţii în palat, mişcaţi de pietate pentru stăpâna lor. Ea întinde mâna fiecăruia din ei şi nu este nici unul, ori cât de umil ar fi fost, căruia să nu-i adreseze un cuvânt şi dela care ea să nu fi primit un *adio*.

După ce Alcesta îşi dădù ultima suflare, începù Admet să simtă conştiinţa laşităţii sale şi realitatea tristă a văduviei veni să-i apese inima, rămasă pe viitor pradă singurătăţii. „O, ziduri ale palatului meu, îşi ziceà el, după moartea soţiei sale, cum voiu mai puteà eu să intru între voi? Cum să mai locuesc eu acì, după această schimbare a sorţii? Vai, ce deosebire! Odinioară intram în acest palat la lumina de torţe aduse de pe muntele Pelion şi în răsunetul cântecelor de nuntă, ţinând de mână pe scumpa mea soţie, şi în urma noastră ne însoţia o ceată de prieteni, felicitând prin mii de strigăte de veselie pe cea care nu mai este, şi pe mine însumi; fiindcă amândoi, deopotrivă de nobili şi de ilustri prin naştere ne-am unit destinurile noastre; iar acum, în loc de cântece de nuntă, triste bocete de jale; în loc de peplumuri albe, vestminte cernite mă însoţesc în camera nupţială, spre patul meu părăsit.... Cum să mai am putere să mai intru în acest palat? Cui să mai adresez o

www.dacoromanica.ro

vorbă şi ce voce îmi va mai răspunde? Unde să mai găsesc căldura dulcilor noastre convorbiri? Încotro să-mi îndrept paşii? Singurătatea, care domneşte acì, mă va gonì, când voiu vedeà gol patul Alcestei şi fotoliurile, unde ea aveà obiceiul să şează, când voiu vedeà dezordineà şi neorânduiala din palat, când voiu vedeà copiii mei căzând în genunchi şi plângând pe mama lor şi când servitorii vor scoate gemete pentru pierderea unei astfel de stăpâne. Iată ce mă aşteaptă înlăuntrul palatului; în afară, privirea dispreţuitoare a femeilor Thessaliene; numeroasele lor adunări se vor prefface în groază pentru mine, căci nu voiu aveà nici odată curajul să mă uit în faţa tinerelor tovareşe ale Alcestei. Toţi duşmanii mei vor zice de mine: „Vedeţi acest om care îşi târeşte cu ruşine vieaţa şi care n'a avut curajul să moară, iar în locul său şi-a expus soţia numai şi numai ca să scape ca un laş de Pluton; şi el se mai crede bărbat! Blastămă pe tatăl său şi pe mama sa, deşi el însuş a fugit de moarte. Pe lângă nenorocirile mele se va mai adăugă şi această faimă despre mine".

In vreme ce Admet se tânguia astfel, iată că soseşte Hercule, care în drumul său spre ţara Bistonilor se opreşte la Pherae şi cere găzduire regelui. Ospitalitatea este o datorie sfântă, la care Admet ţineà mai mult decât la orice pe lumea aceasta. Ca să nu supere pe oaspe, Admet îi ascunde doliul familiei, căci nu se cuvenià ca un oaspe să întâmpine cea mai mică întristare.

Conduce deci pe Hercule într'un apartament, unde un ospăţ copios erà pregătit pentru erou şi servitorii primesc ordinul să ascunză cu grije străinului supărarea care domnià în familia sa.

Hercule aşezându-se la masă, după ce-şi încu-

www.dacoromanica.ro

nunase, ca de obiceiu, capul cu ghirlande de flori, începe să facă chef şi să cânte cântece vesele, fără să se gândească o clipă măcar că veselia sa sgomotoasă ar puteà să nu fie la locul ei. Totuş, cum el bea vinul gol, neamestecat cu apă, şi cum bucate peste bucate se perândau pe dinaintea lui, eroul începe să facă atâta sgomot şi tărăboiu, că un servitor al lui Admet, cu toată porunca stăpânului său, se apropie de Hercule şi-i spune la ureche două vorbe, de durerea ce erà în casă, poftindu-l să nu o turbure prea mult cu cântece ne la locul lor.

Auzind acestea Hercule, aruncă cât colo florile de pe cap, se ridică dela masă, furios pe sine, şi întrebând pe unde trece cortegiul, pleacă numai decât într'acolo. Se aşează lângă mormânt, unde trebuià depus corpul neînsufleţit al Alcestei şi în momentul când Moartea se duce să-şi ia victima spre a o conduce în lăcaşurile întunecate ale negrului Pluton, eroul îi iese în cale, puindu-i-se deacurmezişul. Moartea e puternică şi nu lasă bucuros din mână victima sa. Hercule, fiul lui Jupiter, însă, e mai tare decât Moartea şi luptă cu curaj ca să repare nenorocirea ce a avut de suferit cel mai ospitalier dintre oameni şi luptă aşà de bine, că isbuteşte să învingă Moartea şi să ia înapoi pe Alcesta. Vine apoi la casa lui Admet, ţinând de mână pe Alcesta care aveà faţa acoperită cu un voal funerar. Admet crede la început că are înaintea sa o fantomă a soţiei sale; dar, în urmă se asigură că erà ea în realitate, iar nu o umbră goală. Scos din minţi de fericire, Admet voeşte să reţie la sine pe Hercule; dar eroul, fiul lui Jupiter, nu rămane mai mult timp, ci plecând spre Thracia, zice lui Admet, părăsindu-l: „Admet, păstrează pentru vecie respectul sfânt al ospitalităţii".

www.dacoromanica.ro

Amazoanele

Hippolyta — Penthesilea.

Legendă istorică (după poeţii cyclici).

I.

Amazoanele erau fiicele lui Marte, zeul războiului şi trăiau la gurile râului Thermodon, în Pontus, pe ţărmul asiatic al Mării Negre.

Pe când eroul Theseu erà ocupat să întemeieze cetatea Athena, introducând legi şi punând baze cultului religios în cinstea Minervei şi a lui Neptun, cei doi protectori ai statului athenian, se pomeneşte deodată cu un războiu neaşteptat, cu un războiu pe care i-l declarase un popor de femei, *Amazoanele.* Iată care a fost pricina acestui războiu:

In tinereţea sa, Theseu, într'una din expediţiunile sale din Asia, ajunge şi în ţara Amazoanelor. Acestea, fiindcă n'aveau nici o teamă de bărbaţi, nu fug de loc dinaintea eroului, ci, dimpotrivă, îi trimit daruri ca unui oaspe. Lui Theseu însă nu-i plac numai darurile, ci şi frumoasa Amazoană, conducătoarea lor. Aceasta erà regina *Hippolyta* şi Theseu o poftește să-i viziteze corabia. Hippolyta primeşte învitarea, dar, îndată ce se sue în corabie, eroul porneşte cu frumoasa sa pradă. Ajungând în Athena o ia în căsătorie. Acì în noua ei patrie, Hippolyta este mulţumită

www.patrimoniu.ro

în situaţiunea cea nouă, având de bărbat un erou aşà de puternic şi rege aşà de vestit.

Poporul eroic al Amazoanelor rămâne scandalizat de această răpire mişelească şi nu pregetă o clipă să se înarmeze spre a se răsbunà. Intr'una din zile, pe când Theseu părea că şi-a uitat de fapta sa şi pe când Athenienii nici nu se aşteptau, se pomenesc că în ţara lor a debarcat o oaste de femei cari, în scurtă vreme, pun stăpânire pe ţară şi cari întrară până în mijlocul capitalei lor. In centrul oraşului îşi fac repede o tabără puternică şi se pregătesc să ocupe fortăreaţa, unde de nevoie se retraseră toţi locuitorii. Atacul nu se încumetau să-l înceapă nici unii nici alţii.

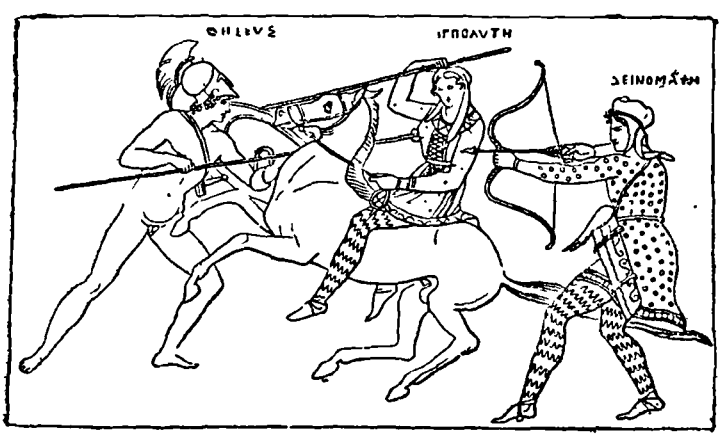

Theseu şi Amazoanele.

In cele din urmă Theseu, după povaţa unui oracol, după ce face mai întâiu sacrificii pentru zeul răsboiului, se repède asupra Amazoanelor pe cari le învinge şi le împinge în lagărul lor. Insăş Hippolyta s'a luptat zice-se alături de Theseu, dar, fiind lovită de o săgeată, a căzut şi a murit. Din pricina acestei morţi, se face în urmă pace, iar Amazoanele se retrag în patria lor, din Asia.

www.dacoromanica.ro

II.

Pe când Hippolyta se găsià încă acasă, în patria sa dela fluviul Thermodon, în Pontus, fiind silit Hercule să facă, la porunca lui Eurysteu, a noua lucrare a sa, a noua minune, ca să aducă adică pentru Admeta, fiica regelui, cingătoarea reginei Amazoanelor, face cunoştinţă şi cu acest popor de femei eroine. Hippolyta, regina lor, purtà ca semn deosebit, o cingătoare faimoasă, pe care o primise în dar chiar dela zeul răsboiului, dela Marte.

Hercule, strângându-şi o mare oştire, se îmbarcă cu ea pe o corabie şi după mai multe întâmplări pe Marea Neagră, ajunge la gurile fluviului Thermodon şi în porturile celui mai însemnat oraş al Amazoanelor, la Themiskyra. Acì îi iese întru întâmpinare însăş regina Hippolyta. Aceasta, îndată ce vede pe erou, e cuprinsă de un mare respect pentru înfăţişarea-i măreaţă şi pentru ţinuta lui marţială şi îi făgăduește numai decât cingătoarea cerută. Junona însă, duşmanca de moarte a lui Hercule, neîmpăcându-se cu această ispravă uşoară a lui, a luat înfăţişarea uneia dintre eroine, şi, amestecându-se în mulţimea Amazoanelor, a răspândit svonul că un străin a venit să le fure pe regina lor Hippolyta.

Numai decât toate eroinele încălecară pe caii lor cei sprinteni — căci aceste Amazoane erau femei numai după ce descălecau, iar când erau călări, erau eroi — şi atacară cu furie pe Hercule în lagarul ce acesta îşi făcuse înaintea oraşului lor. O luptă crâncenă se dă între eroii lui Hercule şi eroinele Amazoane.

Cea dintâi care se repede asupra lui Hercule a fost Aella, mireasa vântului. A fost însă silită să

www.dacoromanica.ro

dea înapoi şi să o ia la sănătoasa. După ea atacară pe erou Prothoe, apoi alte opt Amazoane, între cari trei tovarăşe de vânătoare ale zeiţei Diana. Toate cad de săgeţile ucigătoare ale lui Hercule. Căzù• în urmă şi Alcippe care jurase că toată vieaţa sa va rămânea nemăritată. Jurământul şi-l ţinù, dar n'avù parte de vieaţă, căci moare în luptă cu marele erou. După ce a fost prinsă şi Menalippa, cea mai în vârstă dintre Amazoane, o rupseră cu toatele la fugă, iar Hippolyta dete cingătoarea lui Hercule, după cum îi făgăduise înainte de luptă.

III.

După moartea lui Hector, cel mai viteaz dintre fiii lui Priam, Troienii descurajaţi se aţineau în lăuntrul zidurilor cetăţii lor şi nu se mai încumetau să dea faţă cu nebiruitul Achille. In oraş erà jale şi tânguire mare pentru perderea celui mai bun şi celui mai nobil din toţi fiii patriei.

In această stare de plâns, le soseşte celor asediaţi un ajutor cu totul neaşteptat. De pe malurile Thermodontelui soseşte ajutorul unei mici cete de eroine cari aveau în fruntea lor pe regina *Penthesilea*, fiica zeului Marte.

Două erau motivele cari au hotărît pe regină să facă această expediţiune răsboinică. Intâiu, setea după fapte vitejeşti, după fapte răsboinice şi al doilea, un păcat pe care îl făcuse şi pe care încă nu-l ispăşise. La o vânătoare, pe când trăgeà cu arcul într'o căprioară, izbì, fără se vrea, pe soru-sa Hippolyta, care rămase moartă pe loc. Eumenidele, zeiţele răsbunării o urmăresc pe toate potecile şi nici o jertfă nu este în deajuns ca să o facă să-şi

www.dacoromanica.ro

ispăşească păcatul. Ca să scape de urmărirea acestor zeităţi, porneşte să facă o expediţie războinică, plăcută zeilor, şi astfel în fruntea a douăsprezece tovarăşe de luptă, soseşte într'o bună zi la porţile Troiei. Şi, întocmai precum străluceşte luna pe ceriu printre stelele nopţii, tot aşà strălucià Penthesilea printre tovarăşele sale. Erà mândră ca zeiţa Aurora, când aceasta, înconjurată de Hore, se scoboară din înălţimea Olympului spre a se ivì la marginea de răsărit a întinsului rotogol al pământului.

Când Troienii zăresc de pe zidurile lor pe frumoasa regină îmbrăcată în platoşe şi în arme sclipitoare, sunt cuprinşi de o mare bucurie, dar în acelaş timp şi de o mare admiraţie. Ea însuflà celor ce o vedeau groază, dar totdeodată şi iubire. Un zâmbet dulce se desprinde de pe buzele ei, iar ochii îi strălucesc printre gene mai luminoşi decât razele de soare. Drăgălăşenia de fecioară erà unità cu focul răsboinic ce reieşià din toată făptura ei.

Poporul troian şi chiar regele Priam, atât de abătut în urma pierderii fiului său Hector, răsuflară acum mai veseli şi speranţe dulci încep să încolţească în inimile lor. Bătrânul rege primeşte pe Penthesilea cu toate onorurile datorite unei regine mântuitoare, o conduce în palatul său şi o ospătează împărăteşte. In acelaş timp, porunceşte să i se aducă daruri alese şi alte şi mai frumoase îi făgăduieşte pentru viitor, dacă ar isbuti să scape Troia de primejdia în care se găsià.

Atunci regina se ridică de pe scaunul ei şi face un jurământ sacru, făgăduind lui Priam că va ucide pe Achille, împreună cu toate cetele lui de Greci. Sărmana, nu făcuse încă cunoştinţă cu armele ucigătoare ale Pelidului! Iar Andromacha, soţia

www.dacoromanica.ro

văduvă a lui Hector, auzind-o făcând jurăminte nesăbuite, îşi zice în sine: „Săraca de tine, nu ştii ce vorbe nesocotite grăeşti şi ce îngâmfată te porţi. Ţi-ai perdut minţile. Tu nu vezi că te găseşti chiar înaintea morţii tale. La bărbatul meu se uitau toţi Troienii, ca la un zeu, şi cu toate acestea l-a răpus sabia lui Achille. O, de m'ar înghiţi mai de grabă şi pe mine pământul!"

Aşà se gândià în sine Andromacha. Intr'acestea trece ziua întâia, iar seara li s'a pregătit Amazoanelor un pat plăcut, pentru ca să se recreeze de oboseala drumului. Peste noapte Penthesilea cade într'un somn adânc. Un vis îngrozitor însă o chinueşte tot timpul. Ii s'a arătat în somn însuş tatăl ei Marte, care o îndemnà să înceapă cât mai neîntârziat lupta cu Achille. Când a văzut chipul amăgitor al tatălui ei, inima-i de eroină prinde să bată cu putere în pieptul ei de fecioară şi o nădejde mare încolţeşte în sufletu-i că chiar în ziua aceea aveà să se împlinească minunea de a doborî la pământ pe neînvinsul Achille. Tresărind din somn, se scoală repede din pat, pune mâna pe armătura ce-i dăduse tatăl ei Marte şi-şi încinge încingătoarea în care aveà, într'o teacă de argint, paloşul cel ascuţit. Apoi îşi ia scutul care strălucià ca luna când iese din oglinda mării, şi-şi potriveşte coiful pe cap. In stânga ia două săgeţi, iar în dreapta o secure cu două tăişuri, pe care i-o dăduse odinioară ca armă de răsboiu zeiţa vrăjbii, Eris.

Veselă şi plină de avânt Penthesilea aleargă spre porţile oraşului, urmată de cetele răsboinice ale Troienilor, călare pe un cal frumos şi sprinten pe care i-l dăruise Orithya, soţia zeului vântului Boreas.

Regele Priam, rămânând în palatul său, îşi

www.dacoromanica.ro

ridică mâinile spre ceriu şi invoacă pe Jupiter cu următoarele cuvinte scoase din adâncul sufletului său: „Ascultă-mă, tată Jupiter! Fă să dispară astăzi cetele de Achei dinaintea fiicei lui Marte, iar ea să se întoarcă teafără în palatul meu. Fă aceasta în cinstea puternicului tău fiu Marte, fă-o în cinstea ei care se trage dintr'un zeu şi este în toate aşijderea cu zeii nemuritori. Fă aceasta pentru mine, care am suferit atât de mult şi care mi-am văzut atâţia fii mândri doborîţi din pricina Grecilor. Fă-o aceasta cât timp a mai rămas ceva din sângele nobil al lui Dardanus şi cât timp bătrâna Troia n'a fost încă prefăcută în pulbere".

De abiă isprăvise această rugăciune, când deodată vede repezindu-se prin aer, la stânga sa, un vultur croncănind şi ţinând în ghiare o porumbiţă pe care o înşfăcase. La această urîtă privelişte, peptul bătrânului rege e străbătut de o groază de neagră prevestire şi orice nădejde îi sboară din sufflet.

In vremea aceasta, Grecii văd din corăbiile lor cum se apropiau Troienii, cu a căror lipsă de curaj erau deprinşi în timpul din urmă. Se reped deci la arme şi năpadesc pe uscat din corăbiile lor de pe apă. Şi acum începe o luptă cruntă. Se ciocneşte sabie cu sabie, scut cu scut, coif cu coif şi într'o clipă câmpul întreg se acopere de sânge şi de cadavre. Penthesilea şi tovarăşele ei se răsboiau, cu un curaj nespus, cu cetele de eroi greci. Mulţi cad şi dintr'o parte şi din cealaltă. Dar mai ales Penthesilea eră neobosită. Pe unde se arătă regina, întocmai ca şi o leoaică, pe acolo se ivià şi spaima şi groaza. Cu un curaj nebun strigà Grecilor din faţa sa: „Chiar astăzi, câinilor, aveţi să vă primiţi pedeapsa pentru înfrângerea ostirilor lui Priam. Chiar

www.dacoromanica.ro

astăzi, veţi fi pradă pentru fiare şi pentru păsări şi nimenea dintre voi n'are să-şi mai vază acasă soţia şi copiii, şi niminea dintre voi nu va mai avea parte de un mormânt care să-i acopere ciolanele. Unde îmi este Diomede, unde îmi este Ajax al lui Telamon, unde îmi este Achille al lui Peleu, cei mai buni şi mai viteji din armata voastră? De ce nu vin să se măsoare cu mine? Ştiu ei prea bine că au să fie zdrobiţi de mâna mea, ştiu ei prea bine că în curând vor fi numai nişte cadavre".

Astfel grăieşte cu îngâmfare Penthesilea şi plină de curaj se repède în mijlocul gloatelor de Achei, isbindu-i când cu săcurea cu două tăişuri, când cu săgeţile-i din tolba de pe cal. Alături de ea urmau cei mai de frunte dintre Troiani. Furiei ei nimeni nu puteà să i se împotrivească. Cădeau Grecii ca picăturile de ploae, cădeau ca frunzele la bătaia vântului, iar cetele de Troiani erau cuprinse de o bucurie nespusă, în nădejdea că are să sfârşiască odată cu Grecii cari de atâta mar' de vreme le ţineau cetatea împresurată.

Amazoanele însă nu făcuseră cunoştinţă nici cu puternicul Ajax nici cu nebiruitul Achille. Amândoi aceştia steteau trişti la mormântul prietenului lor Patroclus, ucis de abià de câteva zile. Zeii din ceriuri hotărîseră se vede ca înainte de peirea ei, regina Penthesilea să secere cu glorie câteva cete de Greci.

Femeile troiane se urcaseră pe zidurile cetăţii şi priveau uimite isprăvile Amazoanelor. Una din ele, Hippodamia, soţia unui viteaz din Troia s'a aprins de un mare dor de luptă. „Prietine, zice ea, de ce să nu ne batem şi noi alături de bărbaţii noştri, pentru patrie, pentru noi şi pentru copiii noştri? De ce să ne ţinem aşà departe de bărbaţi, căci doar şi

www.dacoromanica.ro

noi avem putere să purtăm armele ca şi ei? Avem ochi ageri, avem picioare sprintene şi apoi lumina, aerul, hrana le avem ca şi ei. De ce să nu împărtăşim cu ei gloria luptelor? Nu vedeţi voi pe acea femee mai presus chiar decât bărbaţii noştri? Şi ea nici nu e măcar din neamul nostru, ci se luptă pentru un rege străin, pentru un oraş străin şi pentru o patrie străină. Uitaţi cu cât curaj şi cu câtă aprindere se bate ea! Noi ne-am luptà pentru fericirea noastră, noi am răsbunà fiecare pe câte cineva din ai noştri; căci cine dintre noi nu şi-a perdut în acest răsboiu nenorocit un copil sau un bărbat, un tată sau vr'un frate sau, cel puţin, vr'o rudă. Iar dacă bărbaţii noştri vor fi zdrobiţi în luptă, ce altceva ne aşteaptă pe noi decât robia? Mai bine să murim în răsboiu decât să fim luate ca pradă, noi şi copiii noştri!"

Astfel grăi Hippodamia şi toate fură cuprinse de un mare dor de luptă. Se împrăştiaseră chiar, ca o ceată de albine, pe la casele lor şi fiecare puse mâna pe câte o armă. Şi de sigur ar fi pornit cu toatele pe câmpul de luptă şi ar fi căzut până la una, jertfă a nebuniei lor, dacă Theano, soţia lui Antenor şi sora Hecubei, nu s'ar fi împotrivit ne-socotinţii lor. „Ce vreţi să faceţi, smintitelor? le zise ea; vreţi voi să luptaţi împotriva Danailor? Cum vă gândiţi voi să vă măsuraţi cu nişte bărbaţi încercaţi în arme şi în lupte? Aţi mai purtat voi armele ca Amazoanele, aţi mai înstrunat voi caii, v'aţi mai luptat voi cu bărbaţii? Şi apoi, acea femee e fiica zeului răsboiului, pe când voi sunteţi nişte biete muritoare. De aceea, vedeţi-vă de casă şi de fusul vostru şi lăsaţi răsboiul pe seama bărbaţilor voştri! Mai avem noi destui flăcăi şi n'am ajuns până acolo, încât să fie nevoie de braţul vostru".

www.dacoromanica.ro

Femeile troiane deteră ascultare sfatului cuminte al bătrânei prinţese şi se întoarseră cu toate pe la casele lor. Iar, în vremea aceasta, Penthesilea omorà în dreapta, omorà în stânga gloatele greceşti şi peste tot locul nu se auzià decât scrâjnitul dinţilor celor ce-şi dedeau ultima răsuflare.

Troienii înaintaseră acum până la corăbiile Acheilor şi-şi făceau planul cum să le dea foc şi să sfârşească răsboiul. Atunci Ajax, viteazul fiu al lui Telemon, aude strigătul de răsboiu şi-şi ridică uşor capul de pe mormântul lui Patroclu şi simţind primejdia în apropiere grăi lui Achille. „Camarade, mi-a ajuns la ureche un sgomot de răsboiu, pare că ar fi undeva o luptă primejdioasă. Haida, să plecăm să nu ne ia înainte Troienii şi să ne dea foc la corăbii". — Achille se scoală numai decât de jos şi, auzind sgomotul, prind amândoi armele şi amândoi setoşi de luptă se îndreaptă în partea de unde venià sgomotul.

Când văzură Grecii în mijlocul lor pe eroii Ajax şi Achille, prinseră din nou curaj: Ajax se repezì spre bărbaţi, iar Achille spre amazoana Penthesilea. Aceasta cum zăreşte pe Achille, îşi aruncă lancea asupra lui; lancea însă se loveşte de scut ca de o stâncă. Cu o a doua lovitură ocheşte pe Ajax, strigându-le amândurora de odată: „Cu toate că întâia mea lovitură nu v'a atins, aceasta a doua vă v'a curmà vieaţa la amândoi, îngâmfaţilor, voi cari vă lăudaţi că sunteţi cei mai vestiţi din armata Danailor. Acum v'a sosit clipa. Aflaţi că o femee poate mai mult decât voi amândoi împreună. Astfel strigà ea şi de vorba-i nesocotită încep să râză cei doi eroi. Lancea îndreptată împotriva lui Ajax nu şi-a ajuns ţinta. Eroul însă, lasă în seama lui Achille lupta cu

www.dacoromanica.ro

Penthesilea, fiind încredințat că avea să lupte un uliu cu o porumbiță.

Amazoană. Statuă de Phidias. Muzeul Capitolin, Roma.

Achille măsurând cu ochii pe Amazoană îi zise: „Spune-mi, femee, cum ai putut să te încumeți să ne chemi la luptă, cu atâta ușurință, pe noi cei mai puternici eroi, și pe mine fiul lui Jupiter fulgerătorul,

www.dacoromanica.ro

pe mine de care a tremurat Hector şi pe care eu însumi l-am răpus? Fără îndoială, când gura ta ne-a ameninţat cu moartea, o nebunie a trebuit să vorbească din tine. Acum însă să ştii că a sosit şi ultima ta clipă".

Cu aceste vorbe repezì asupra ei lancea-i ascuţită. Lovitura o izbeşte în ţâţa dreaptă şi pătrunde aşà de adânc că sângele negru îi ţişnì din rană, părăsindu-o toate puterile. Arma îi căzù din mână şi ochiu îi începù să se împăienjenească. Se ridică totuş încă odată şi-şi priveşte drept în faţă duşmanul, care tocmai căută să o tragă de pe cal. O clipă stă la îndoială să se apere sau să se roage. Achille însă nu-i dă restimp de gândit. In mânia lui pentru îngâmfarea nesăbuită a Amazoanei o străpunge cu o nouă lovitură şi pe ea şi pe cal. Penthesilea se prăvăleşte jos şi căzând în pulbere îşi dă obştescul sfârşit.

După ce Troianii văzură şi moartea eroinei lor, se întoarseră plini de amărăciune în cetate, bocindu-se după ea, întocmai ca după o rudă de sânge a lor. Când însă Achille scoase din trupul Amazoanei şi a calului sulița sa şi când îi luă de pe cap coiful, rămâne uimit de frumuseţea Penthesileei. Deşi acoperită de sânge şi pulbere, totuş trăsurile ei cele delicate erau, şi după moarte, pline de farmec şi Grecii cari se strânseseră împrejurul cadavrului ei, rămaseră încremeniţi de atâta frumuseţe. Insuş Achille, după ce o priveşte mai multă vreme fu cuprins de o durere de nedescris şi trebuì să mărturisească că Amazoana ar fi meritat, în loc să fie omorîtă, să-i fie soţie, în patria sa.

Marte, zeul războiului, tatăl Penthesileei, când a aflat despre moartea fiicei sale, a fost cuprins şi el

www.dacoromanica.ro

de o mare jale şi, cu armele în mâini, porni din înălţimea Olympului ca să-i răsbune moartea. Supt paşii lui greoi se cutremurau munţii şi văile, pe unde treceà. Şi, fără îndoială, zeul ar fi adus peirea Grecilor, dacă Jupiter, protectorul lor, nu ar fi vestit pe fiul său Marte, printr'o furtună îngrozitoare, că trebuie să se astâmpere. Ne îndrăsnind să calce peste voinţa puternicului său părinte, Marte se opreşte în mijlocul drumului. Se temeà să nu fie şi el lovit de fulgerele lui Jupiter, întocmai cu Titanii, pentru o faptă nesocotită.

www.dacoromanica.ro

Daedalus și Icarus

Legendă mitologică (după Ovidiu)

Daedalus din Athena, cel mai strălucit artist din antichitatea clasică, erà un strănepot al regelui Erechteius. In arta sa de sculptor și de architect, a întrecut pe toți contimporanii. A construit mai multe temple mărețe, a ridicat clădiri monumentale și a sculptat în piatră sau în marmură figuri omenești, cu atâta măestrie, că se spuneà că ele trăiau aievea, că vedeau cu ochii și că mergeau, că n'ar fi chipuri ci creațiuni însuflețite. Artiștii dinaintea sa făceau statuile cu ochii închiși și cu brațele alipite de trup și cu picioarele unul lângă altul; Daedal însă este cel dintâiu sculptor care dă viața figurilor sale, făcându-le cu ochii deschiși, cu mâinile întinse în poziții de mișcare și cu picioarele gata să meargă. Pentru ca să-și aducă la îndeplinire arta isvorîtă din spiritul sau inventiv, a trebuit să născocească o mulțime de instrumente, mai înainte necunoscute, ca bunăoară securea, sfredelul, cumpăna și altele.

Fiind înzestrat dela natură cu o mare vanitate și ambițiune, Daedal nu puteà să sufere ca cineva să se apropie de sine în arta sa și acest cusur sufletesc i-a adus în vieață o mulțime de nenorociri și chiar peirea sa. Aveà un nepot, fiu al surorii sale, numit Talos — după alți el se numià Perdix care,

www.dacoromanica.ro

ca elev al său, arătă un aşa de mare talent că promiteà ca într'o zi să întreacă pe unchiul şi pe maestrul său. Acesta inventase şi el compasul şi o mulţime de alte instrumente, câştigându-şi o mare glorie şi un mare renume printre concetăţenii săi athenieni. Daedal începe să se teamă de renumele şcolarului său, începe să fie gelos pe el, de aceea se hotărăşte ca să-l piarză. Intr'una din zile, în ura sa nebună, aruncă mişeleşte de pe fortăreaţa Athenei pe nefericitul său nepot, care moare în căderea sa de pe înălţime. Pe când Daedal erà ocupat cu îngroparea într'ascuns a lui Talos, este surprins asupra faptului, el pretextând că îngroapă un şarpe. Fiind tras în judecată şi acuzat înaintea Areopagului, este dovedit ca vinovat pentru omor. Atunci el fuge din Athena şi după ce rătăceşte mai mult timp prin Attica, în cele din urmă porneşte mai departe şi ajunge în insula Creta, unde Minos, regele insulei, îl primeşte în ospitalitate. Cu timpul, Daedal intră în prietenia regelui şi, ca artist renumit, petrecù la curtea lui Minos, făcând o mulţime de clădiri măreţe şi opere de artă. Intre altele face Labyrinthul, locuinţă pentru Minotaur, un monstru grozav, o fiinţă de origine şi mai grozavă. Acesta era dela cap şi până la umeri de figură de taur, iar restul corpului de om. Spre a-l răpì privirii oamenilor, Minos se hotărăşte să-l închiză într'un loc, de unde să nu mai iasă nici odată. Spiritul născocitor al lui Daedal imaginează Labyrinthul, o clădire plină de minunate cotituri, cu atâtea încăperi că încurcau ochii şi picioarele tuturor celor cari intrau într'ânsul. Nenumăratele coridoare se întretăiau ca şi fluviul Măandru din Phrygia, care acum merge în sus acum în jos, şi adeseori valurile sale mai că se ating unele împotriva celorlalte. După ce

www.dacoromanica.ro

clădirea este isprăvită, însuş architectul de abiă poate să găsească pragul pe unde intrase; aşa de mari şi nenumărate sunt cotiturile acestei faimoase clădiri. Acl a fost băgat Minotaurul, a cărui mâncare erau şapte flăcăi şi şapte fete pe cari Athena erà obligată să le dea, pe fiecare an, ca tribut regelui din Creta.

Lungul său exil, departe de patrie, începe să devie chinuitor pentru Daedal. Pe lângă dorul de casă, mai este amărît şi de necredinţa prietenului său Minos. In afară de aceasta, traiul într'o insulă înconjurată din toate părţile de apă, se preface din zi în zi tot mai nesuferit şi artistul se gândeşte mereu, cum să scape dela curtea lui Minos, care nu-i dedeà voie să plece din Creta. Spiritul său născocitor găsì în cele din urmă un mijloc de scăpare. După ce stătuse mult timp pe gânduri, meditând cum să părăsească insula, deodată plin de bucurie strigă: „Sunt scăpat. Poate să stăpânească cât o vrea Minos pământul şi marea, aerul însă nu-l poate stăpânì; ori cât de mare ar fi stăpânirea lui, aerul nu-i cade sub putere. Prin aer am să plec de aici". Prin puterea spiritului său, Daedal aveà să învingă puterea naturii, făcându-şi aripi de pasere.

Incepe deci să aşeze pană peste pană, mai întâiu cele mici apoi cele mari; peste o pană scurtă pune una mai lungă şi legându-le cu ceară pe dedesubt şi cu fire de in pe deasupra, face aripi ca de pasăre. Daedal are şi un fiu cu numele de *Icarus*. Acesta steteà lângă tatăl său şi se amestecà şi el în lucrarea ce acela o făceà. Luà şi el pene cu cari se jucà şi pe cari adierea vântului le făceà să sboare; îşi băgà chiar mâinile în ceară, fără să-şi dea seamă ca acea ceară galbenă aveà să fie pricina pieirii sale. Dupăce şi-a isprăvit lucrarea, Daedal îşi atârnă de

www.dacoromanica.ro

ambele coaste aripele şi încearcă să se ţină în echilibru în aer. Făcù aripi şi pentru fiul său şi după

Căderea lui Icar în mare. Stampă gravată, după *Metam. lui Ovid*, de Desaintange.

ce i le alipeşte şi lui de coaste, începe să-i dea lecţii, cum să sboare prin aer. „Icare, prin mijlocul văzduhului, să ţii calea de mijloc. Ascultă povaţa mea;

www.dacoromanica.ro

căci dacă sbori prea jos, apa va îngreuia aripele tale, dacă te ridici prea sus, arşiţa soarelui te va arde. Sboară deci între apă şi soare, urmând dâra mea prin aer".

In vreme ce Daedal dedeà poveţe fiului său, deodată obrajii lui se umplură de lăcrămi şi mâinile îi începură să tremure. Un presimţământ urît îl chinuià. După ce dete sărutări fiului său, sărutări cari aveau să fie cele din urmă, sprijinindu-se pe aripi, se înălţară amândoi în aer; bătrânul sburà înainte, tremurând pentru tovarăşul său, întocmai ca şi pasărea care conduce prin aer sborul novice al tinerii sale familii, ieşite pentru întâiaş dată din cuibul său aerian. Il îndeamnă să-i urmeze, îi arată arta primejdioasă şi mişcând mereu din aripi, îşi are privirea nedeslipită de fiul său. In drumul lor sunt zăriţi ici de un pescar care cu trestia în mână caută să amăgească peştele din apă, dincoace de un cioban sau de un plugar, rezimaţi, unul pe o măciucă, celălalt pe coarnele plugului. Ingroziţi de vederea acestor călători aerieni întraripaţi se uitau miraţi considerându-i de sigur drept nişte zei.

La început, ei mergeau destul de bine. Când lăsau în stânga lor insula Samos, când treceau peste Delos şi Paros, lăsând la dreapta Lebynthos şi Calymne. Mai multe ţări văzură ei dispărând în urma lor, când băiatul Icar, încrezându-se prea mult în sborul său fericit, părăseşte călăuza părintească şi, într'un avânt de îngâmfare copilărească, încearcă să se înalţe până la ceriu. Apropierea de soare, face să i se înmoaie de razele astrului ceresc aripile lui de ceară şi mai înainte ca el să observe, acestea îi se deslipesc de coaste şi cad în mare. Icar îşi mişcă mereu braţele goale, dar ne mai având aripi cari să-l ţie,

www.dacoromanica.ro

ca două vâsle, nu mai poate să plutească în văzduh. Aveà tocmai pe buze numele tatălui său, dela care vrea să ceară ajutor, dar mai înainte ca să-l poată chemà, albastrele valuri ale mării îl şi înghiţiseră. Intr'o clipă s'au întâmplat toate acestea, astfel că Daedal privind îndărăt, după obiceiul său, înspre Icar, n'a mai zărit nimic. „Icarus, Icarus! strigă el,

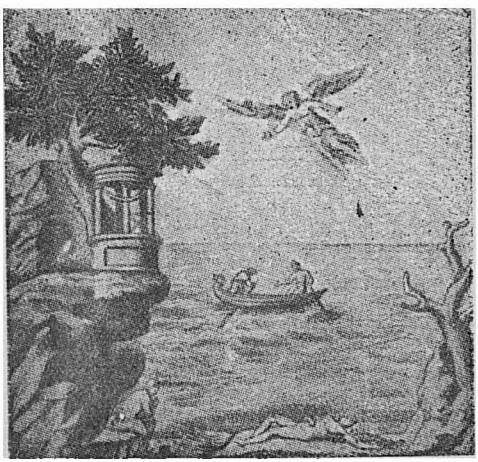

Daedalus şi Icarus. Pictură murală dela Herculanum.

unde eşti? In ce parte să te caut, Icare"? strigă el desnădăjduit, când, aruncându-şi ochii spre adâncimi, vede în undele apii înotând nişte pene. Din sborul său se pogorî numai decât nemângâiatul părinte pe ţărmul de jos, unde valurile mării aruncară cadavrul nefericitului său fiu. Acum îşi blestemă Daedal arta sa şi tot acum este răsbunat şi Talos, nepotul său, ucis de propria mână a unchiului său Daedal. Spre amintirea vecinică a acestei întâmplări nenorocite, insula pe care a fost îngropat Icar s'a numit Icaria şi tot Icaria s'a numit de aci înainte şi marea, de ale cărei valuri a fost înghiţit nefericitul băiat.

www.dacoromanica.ro

După ce Daedal şi-a îngropat pe fiul său, a plecat spre o insulă mai mare, spre Sicilia. Aci domnia regele Cocalus, care întocmai ca şi Minos, îl primeşte cu prietenie. Prin arta sa, face şi în Sicilia o mulţime de monumente artistice şi multă vreme în urmă se arătau, în această insulă, lucrările făcute de Daedal.

www.dacoromanica.ro

Minos şi Pasiphaë

Legendă mitologică (după *Ovidiu*)

Minos erà fiul lui Jupiter şi al Europei, născut ca şi fratele său Rhadamanthe în insula Creta. După ce regele zeilor a părăsit pe Europa, pe care precum se ştie o răpise de la tatăl ei Agenor din Phoenicia, transformându-se în taur, ea s'a căsătorit din nou cu Artesius, regele Cretei, care îi adoptă şi pe cei doi fii ai ei. După moartea tatălui lor adoptiv Artesius, cei doi fraţi se luară la ceartă, fieçare dorind să ocupe tronul părintesc. Minos însă, ca cel mai iscusit, isbuteşte să înlăture pe fratele său Rhadamanthe care, isgonit din ţară, se vede silit să-şi părăsească patria şi să se ducă în Boeotia. Aci ajunge rege şi, prin dreptatea ce ştiù să împartă între supuşi săi, devine celebru, numele său ducându-se departe în toată Grecia. Intre altele, acest Rhadamanthe inventează legea talionului şi el, cel dintâiu dintre toţi muritorii, a descoperit jurământul care se cere dela acuzaţi, când acestora, la judecată, le lipsesc martorii. Pentru că a fost un rege aşà de bun şi pentru că a ţinut aşà de mult la dreptate, zeii după moartea sa, drept răsplată, l-au făcut judecător în Infern.

Minos, fratele său, deşì a rămas singur pretendent la tron şi singur moştenitor legitim al regatului

64688. — Popa Lisеanu, Poveşti antice.

www.dacoromanica.ro

lui Artesius, totuş duşmanii lui îi tăgăduesc dreptul la coroana de rege. In nesiguranţa sa şi în neliniştea ce aveà în suflet, a căutat să dovedească că zeii sunt de partea lui şi că lui îi s'a rezervat domnia peste regatul Cretei şi a făcut cunoscut celorlalţi pretendenţi că el poate să dobândească de la zei tot ceea ce voeşte. Atunci, se spune că, după ce a adus jertfe lui Neptun, l-a rugat pe zeu să facă să-i iasă din mare un taur pe care să i-l sacrifice. Neptun i-a ascultat răgăciunea şi deodată iese din valurile mării, spre marea mirare a tuturor celor de faţă, un taur de o frumuseţe şi de o strălucire extraordinară, un taur divin, care îşi îndreaptă paşii domoli spre cuţitul sacrificătorului. La o astfel de privelişte neaşteptată, amuţesc toate pretenţiile celor cari râvniau coroana regală şi cu toţii într'un glas încredinţează tronul biruitorului Minos. Acesta însă, uimit de minunata făptură a taurului, nu mai voeşte să-l jertfească, ci, trimiţându-l la păscut în bogatele păşuni regale, sacrifică în locul lui un alt taur din turmele sale.

Zeii sunt însă neîndurători, iar Neptun, văzându-se înşelat de făgăduiala regelui, se înfuriă grozav şi, în mânia sa, se hotărăşte să-l pedepsească. Nu voeşte însă să o facă singur, ci însărcinează pe zeiţa Venus să-l răsbune. Zeiţa iubirii, totdeauna gata să servească pe ceilalţi nemuritori, inspiră Pasiphaëi, soţia lui Minos, o pasiune nebună pentru taurul divin. In afară de supărarea lui Neptun, Venus mai aveà şi un alt parapon mai vechiu, mai aveà de răsbunat şi trădarea lui Helios, soarele, tatăl Pasiphaëi, care denunţase odinioară celorlalţi zei iubirea zeiţei pentru zeul Marte şi acum găseşte ea prilejul binevenit să dea o pedeapsă exemplară soţiei lui

www.dacoromanica.ro

Minos. In patima sa nenaturală pentru taurul divin, Pasiphaë a fost ajutată de marele artist Daedal care se găsià pe vremea aceasta la curtea regelui din Creta. Din amorul nebun al reginei s'a născut *Minotaurul*, un monstru cu cap de taur şi corpul de om. Minos, auzind despre aceasta, de ruşine şi spre a feri monstrul de privirea oamenilor, îl închide în

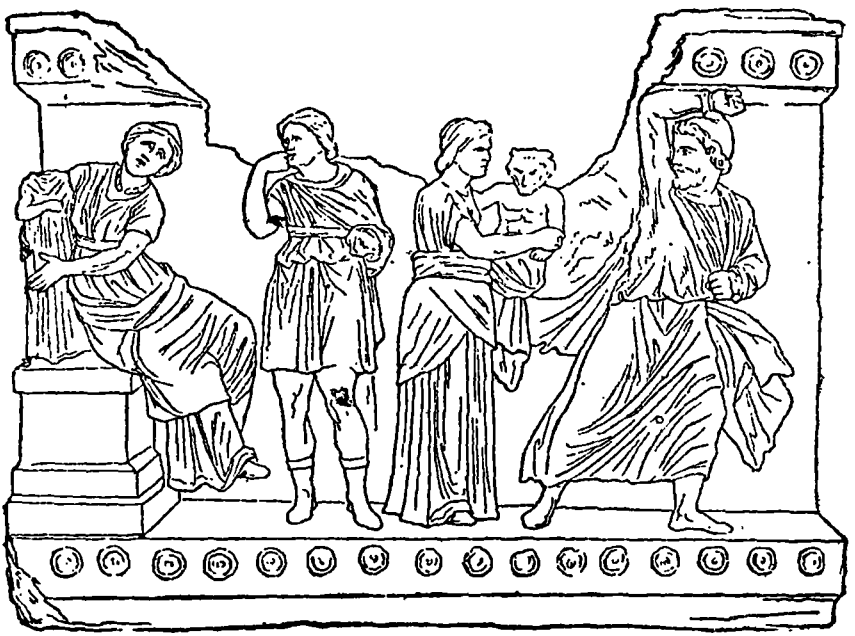

Minos şi Pasiphaë la naşterea Minotaurului. Pe o urnă funerară etruscă.

labyrinth, o clădire făcută anume de maestrul Daedal şi din care, intrând odată cineva, nu mai puteà să iasă, atât de încurcate erau intrările acestei clădiri, zidită din mii de camere. — Legenda Minotaurului, născocită de Althenieni, duşmanii Cretanilor, a fost inventată probabil dintr'un echivoc: Pasiphaë, soţia lui Minos, îndrăgind pe amiralul cretan Taurus, a dat naştere la doi copii gemeni, dintre cari se spune

www.dacoromanica.ro

că unul semănà cu Minos, celălalt cu Taurus; de acì legenda bizară a Minotaurului, jumătate om, jumătate taur.

Minos, în afară de Minotaur, mai aveà încă un fiu, numit Androgeu. Acesta ajunse cu timpul să fie un tânăr frumos și luptător vestit. La jocurile gymnice ce se prăznuiau la Athena cu prilejul sărbătorilor numite Panathenee, Androgeu biruise pe toți luptătorii, cu câți s'a fost luat la întrecere. Gelos din această pricină și pentru ca să nu fie umbrită gloria propriului său fiu, Aegeu, regele Athenei care prezidà această sărbătoare, se hotărăște să-l omoare. Dar, neputând să-și aducă la îndeplinire pe față, la Athena, planu-i criminal, a căutat să-l răpuie într'ascuns și în afară de zidurile cetății sale. De aceea, fiindcă știà că Androgeu aveà să se ducă la Theba, ca să viziteze pe bătrânul rege Laius, pune o ceată de oameni de ai săi, să-i aţină calea și să-l omoare în drum. Astfel, în călătoriă sa, Androgeu a fost atacat deodată, fără de veste, de oamenii lui Aegeu și omorît mișelește.

Auzind Minos de crima săvârșită împotriva fiului său, se hotărî să se răsbune. De aceea, după ce face mari pregătiri de răsboiu, pornește cu o flotă puternică împotriva Athenei. Inainte însă de a ajunge acì, acostă cu corăbiile în Megarida și se hotărăște să cuprinză mai întâiu cetatea Megara. După ce aceasta a fost cucerită prin trădarea Scyllei, fiica regelui Nisus, Minos se îndreaptă spre Athena, pustiind în drumul său, cu sabie și foc, toate ţinuturile din Attica, pe unde treceà cu oștile sale. Athena însă rezistă multă vreme asediului. Minos atunci, necăjit din cauza neputinței sale de a cuceri orașul, și plictisit de zădărnicia asalturilor sale fără nici un

www.dacoromanica.ro

Daedal face pentru Pasiphaë o vacă de lemn. Relief în palatul Spada.

www.dacoromanica.ro

rezultat, face un sacrificiu pentru zeul Jupiter, supt a cărui ocrotire steteau legile ospitalităţii nesocotite de regele Aegeu, şi se roagă să-l ajute în răsbunarea sa. O ciumă cumplită se abate atunci asupra Atticei şi asupra capitalei Athena. Ca să înlăture această molimă, care pustiă ţara în lung şi în lat, Athenienii se hotărăsc să aducă zeilor un sacrificiu de sânge omenesc, să jertfească mai multe fecioare tinere. Totul însă este în zadar. Atunci cerură sfat dela oracolul zeului din Delphi care le dete răspunsul că locuitorii ţării numai aşà vor scăpà de urgia zeilor, dacă se vor legà prin jurământ că vor trimite pe fiecare an, la Creta, ca hrană pentru Minotaur, câte şapte flăcăi şi câte şapte fecioare din cele mai nobile familii din Athena. Minos, mulţumindu-se cu acest legământ, se întoarce acasă, în patria sa. Cu teoria a treia de victime — aşà se numià convoiul ce plecà spre Creta, — pleacă însuş Theseu, fiul regelui Aegeu, care, cu ajutorul Ariadnei, isbuteşte să omoare, precum se ştie, pe Minotaur şi să scape teafăr din labyrinth, liberând astfel pe Athenieni de tributul cel greu.

In domnia sa cea lungă, Minos a fost mult ajutat de sfaturile înţelepte ale priceputului şi ingeniosului artist Daedal. Aflând însă că acesta a ajutat pe Pasiphaë în iubirea ei nelegiuită, l-a închis şi pe el în labyrinth împreună cu fiul lui, Icar, de unde nu mai puteà să iasă. După fuga acestora care, precum se ştie, s'a făcut într'un sbor aerian, Minos se pune pe urma lor şi ajunge în sfârşit cu o armată întreagă în Sicilia, unde se spuneà că se refugiase.

Aci, în Sicilia, domnià regele Cocalus cu care Daedal, după moartea fiului său Icar, legase o prie-

www.dacoromanica.ro

tenie strânsă şi în ţara căruia făcuse mai multe lucrări măreţe, rămase celebre până târziu. Acostând Minos în ţinutul dela Agrigent, a trimis crainici lui Cocalus, căruia să-i ceară pe Daedal. De teama lui Minos, cu toate că Daedal îi adusese regelui sicilian multe şi însemnate servicii, totuş a pus ca să-l omoare, sufocându-l într'o baie de aburi; lui Minos i-a adus la cunoştinţă că a murit, căzând în apă fierbinte. Acest răspuns a fost mulţumitor pentru Minos şi regele cretan s'a bucurat de izbânda expediţiei sale războinice.

Viclenia lui Cocalus i-a fost fatală şi lui Minos, căci, dându-i-se o ocazie prielnică, regele sicilian pune mâna şi pe Minos, îl bagă şi pe el în apă fierbinte şi-l face să-şi găsească acì moartea. Astfel piere şi vestitul rege Minos. Soldaţii săi, ne mai putând să se întoarcă în patrie, de oare ce Sicilienii le arseră într'ascuns corăbiile, cu cari veniseră din Creta, s'au stabilit în Sicilia, unde au fundat cetatea Minoa, după numele regelui lor Minos.

Moartea Pasiphaëi, nu se cunoaşte [1]). Se ştie însă că ea a avut cu Minos şi o fică, numită Phaedra, faimoasa soţie a lui Theseu, regele Athenei.

De obiceiu, bărbatul Pasiphaëi este numit Minos al II-a, spre deosebire de Minos I care trece drept ciracul lui Jubiter şi la care se pogorâ regele zeilor, din şapte în şapte ani, spre a sta împreună cu el

---

[1]) Se ştie că Jupiter s'a arătat Europei supt înfăţişarea unui taur şi legenda bizară a Pasiphaëi pare că repetă, supt o altă formă, legenda lui Jupiter. De altfel, Creta erâ în strânse legături cu Phoenicia, unde zeii erau adeseori închipuiţi supt forma de animale şi cu Aegyptul unde boul Apis este incarnaţiunea Soarelui. Pasiphaë pare a fi Luna care se îndrăgosteşte de Soare, ca în poveştile noastre, şi care în Creta şi în ţinuturile învecinate apare supt chipul unui taur.

www.dacoromanica.ro

de vorbă, într'o peșteră sfântă. — Se știe că Jupiter după tradiție s'a născut în Creta. — Acest Minos I este acela care, ca și fratele său Rhadamanthe, a dat legi oamenilor, i-a civilizat și care pentru înțelepciunea și dreptatea sa a fost așezat judecător în Infern, împreună cu Aeac și cu Rhadamanthe.

www.dacoromanica.ro

Hero şi Leandru

Legendă istorică (după Ovidiu)

Hero erà o preoteasă a Venerei şi slujià la templul acestei zeiţe în Sestos, din Thracia, pe coasta europeană a Hellespontului, Dardanelele de astăzi. Erà frumoasă şi evlavioasă şi, pe lângă jertfele ce aduceà în fiecare zi zeiţei, mai făceà sacrificii zilnice şi lui Cupidon, fiul Venerii, ca să o cruţe de săgeţile lui nemiloase. Sacrificiile preotesei au fost însă zădarnice, căci zeul amorului a aruncat într'una din zile o săgeată în inima ei, iar cu alta rănì pe tânărul Leandru, un vânător frumos şi voinic de pe ţărmul asiatic al Hellespontului, dela Abydos, din faţa oraşului Sestos.

La o sărbătoare a lui Adonis, tinerii se văzură pentru întâiaş dată, şi cum se văzură se şi iubiră, aprinzându-se de un foc nebun unul pentru altul. El îi declară dragostea sa şi ea îi răspunde cu a ei. Ca preoteasă însă a zeiţei, Hero nu puteà să se mărite şi, în afară de aceasta, n'ar fi putut câştigà nici încuviinţarea părinţilor ei, cinstea de a fi preoteasă fiind o cinste rară şi deosebită. Dar, ce nu biruie iubirea! Ea învinge ori ce piedică, chiar şi marea care separă Sestos de Abydos. In fiecare noapte, când martorii se culcau, îndrăzneţul tânăr se aruncà în mijlocul valurilor şi cu un curaj nebun străbăteà

www.dacoromanica.ro

în înot braţul de mare ce-i despărţià, conducându-se după lumina unei făclii ce strălucià, ca o stea îndepărtată, de pe turnul templului pe care îl locuià frumoasa Hero. Iar, după câteva ore petrecute în fericire, tânărul se întorceà pe aceeaş cale primejdioasă.

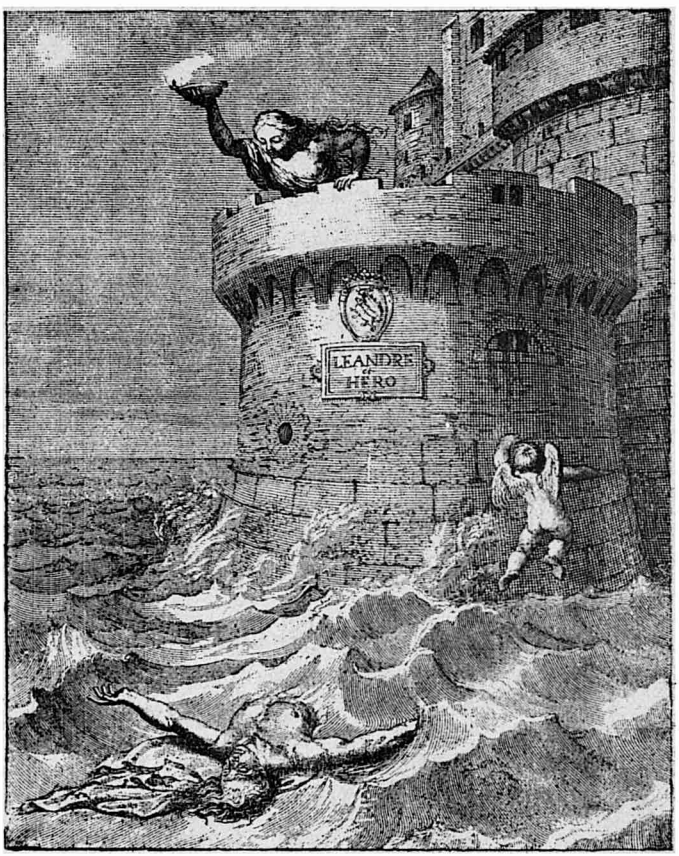

Hero şi Leandru după H. Aubert, *Leg. Mith.*

Astfel trecură repede primăvara şi vara şi se apropià toamna şi iarna cu furtunile lor. Ne mai putându-se vedeà, încercară să-şi comunice iubirea

www.dacoromanica.ro

în scris, trimiţându-şi scrisori de dragoste, pe cari ni le dă Ovidiu în Heroidele sale. După vr'o şapte zile, într'o noapte furtunoasă, Leandru ne mai fiind în stare să rabde chinurile iubirii sale, se gândi, dacă n'ar puteà să se încrează în valuri, chiar şi pe o astfel de vreme. Văzând pe ţărmul celălalt, la Sestos, candela aprinsă, se aruncă în apă, fără să se gândească la primejdia în care se expuneà. Vântul bătând cu turbare stinse lumina, rămânând sărmanul prada talazurilor pe cari le ridicase furtuna. De geaba mai chemà acum în ajutorul său pe zeii marii, pe zeii iubirii, pe zeii ceriului. De geaba mai chemà acum în ajutorul său pe zeiţa Leucothea, căci nimeni nu se mai găsià care să-l scape. Simţurile părăsindu-l cu totul, el ajunge jucăria valurilor cari, în cele din urmă, îl înghiţiră fără nici o milă. A doua zi cadavrul său a fost aruncat pe uscat, pe ţărmul dela Sestos.

In vremea aceasta, Hero stăteà într'o nelinişte chinuitoare în turnul templului ei, tremurând pentru sărmanul Leandru. De odată însă zăreşte un cadavru pe ţărm. Recunoscând chipul lui Leandru, se aruncă din turn deasupra cadavrului şi moare îmbrăţişându-l.

Iată scrisorile ce şi-au trimes unul altuia, redate de pana poetului Ovidiu.

Leandru către Hero

Copilă din Sestos, Leandru îţi trimete prin scrisoare o dulce sărutare pe care grozav ar voì să ţi-o aducă în persoană, dacă marea ar vrea să-şi potolească furia. Dacă zeii ar fi de partea mea, dacă mi-ar fi binevoitori, aceste rânduri ale mele nu le-ai cetì cu ochii, ci m'ai aveà chiar pe mine în persoană; dar zeii acum nu-mi sunt favorabili. De ce

www.dacoromanica.ro

oare ei nu mă lasă să mi se împlinească voia, de ce nu mă vor fi lăsând să străbat calea mea obişnuită? Ceriul, vezi bine, este mai negru decât smoala, marea este turburată de vânt şi nici o barcă nu se încumete să se încreză în undele apelor. Un singur barcagiu îndrăzneţ a părăsit astăzi portul şi lui i-am încredinţat această scrisoare adresată ţie. Aş fi vrut să mă îmbarc chiar eu, dacă, pe când desfăceam frânghia dela proră, n'aş fi fost în privirea întregului Abydos. N'aş fi putut să ascunz, ca mai înainte, părinţilor mei iubirea noastră şi doriam ca ea să le rămână tăinuită.

Scriindu-ţi aceste rânduri, mi-am zis: „pleacă fericită scrisoare: în curând scumpa mea are să te ţină în frumoasele ei mânuţe, poate chiar te va atinge cu buzele, când dintele ei, alb ca zăpada, va încercà să rupă sforicica cu care eşti legată". Atât am spus şoptind; restul l-a încredinţat mâna mea filelor scrisorii. Ah, cum aş fi dorit ca această mână, în loc să fi scris, să fi putut să înnoate, să mă fi purtat ca mai înainte pe undele apei. Mâna mea însă este făcută să lovească unde liniştite; poate totuş să descrie şi sentimentele ce port în inimă.

Iată se împlinesc acum şapte nopţi, un timp mai lung decât un an, de când marea fierbe mugind în valurile ei pline de spume. Dacă, în vremea acestor nopţi, aş fi putut aţipi, şi dacă m'ar fi putut cuprinde câtuş de puţin somnul, undele înfuriate ar puteà să spumege. Dar, şezând pe o stâncă, fără să pot câtuş de puţin să aţipesc, privesc întristat ţărmul pe care te găseşti tu şi neputând veni la tine cu trupul, viu numai cu inima; iar ochii mei, aţinţiţi spre acel punct, zăresc sau par cel puţin că zăresc, candela aprinsă în turnul templului tău. De-

www.dacoromanica.ro

trei ori mi-am aruncat hainele pe nisipul uscat, de trei ori am încercat desbrăcându-mă să trec gol pe drumul meu cel primejdios; dar marea umflându-se a oprit încumetarea tinereţii mele şi mi-a aruncat în faţă, pe când înotam, talazuri furioase.

„Tu, Crivăţ blăstămat, cel mai grozav dintre toate vânturile, de ce te-ai hotărît să te răsboieşti cu mine? Şi ce ai fi tu încă în stare să faci, dacă n'ai fi cunoscut şi tu iubirea! Cu toate că eşti rece ca ghiaţa, nu poţi să tăgăduieşti, blăstămatule, că odinioară te ai aprins de focul cald pentru Orithya din Athena. Ce ai fi zis tu, dacă cineva, în momentul răpirii scumpei inimii tale, ţi-ar fi închis cărarea ta prin aer? Cruţă-mă, te rog, şi fă să vie o adiere lină, potolind furia vânturilor tale. Regele Eolus îţi va fi recunoscător!"

Dar, de giaba este totul. La rugăciunile mele fierbinţi, Crivăţul nu răspunde decât cu vuete şi apele isbite de el nu vor să se potolească. O, dacă Daedal mi-ar da acum aripile lui îndrăzneţe, cu toate că ţărmul lui Icar nu este prea departe de aci! Aş înfruntà orice primejdie numai să mă pot ridicà în aer cu acest trup care a plutit de atâtea ori deasupra valurilor. De vreme ce însă, dorinţelor mele li se împotrivesc şi vânturile şi marea, nu-mi rămâne decât să-mi reamintesc timpul primei noastre iubiri:

Când a început să se înnopteze — amintirea îmi este aşa de scumpă — iubitul tău părăsià căminul părintesc. Apoi aruncându-mi jos, fără zăbavă, hainele, şi împreună cu ele şi frica, îmi mişcam încetinel braţele în apa mării. Luna părea că-mi arată strălucirea ei tremurătoare şi-mi întovărăşià cu drag călătoria. Ridicându-mi spre ea ochii îi spuneam: „Fii bună

www.dacoromanica.ro

cu mine, dalbă zeiţă, şi aminteşte-ţi şi tu de stâncile de la Latmos, căci scumpul tău Endymion te a făcut şi pe tine să ai inima simţitoare. Intoarce-ţi, rogu-te, faţa ta spre iubirea-mi tăinuită. Şi tu te scoborai odinioară, zeiţă, din ceriu, ca să vizitezi pe un muritor. Dacă îmi este îngăduit să spun adevărul, cea pe care eu o iubesc acum, este şi ea o zeiţă. Fără să mai vorbesc despre firea ei vrednică de un suflet ceresc, atâta frumuseţe câtă are ea, nu pot să aibă decât adevăratele zeiţe. In afară de Venus şi de tine, nici o altă zeiţă nu o întrece, iar, dacă nu mă crezi, n'ai decât să o vezi tu însăţi. Pe cât sunt întrecute stelele cereşti de focul tău strălucitor, când luceşti luminoasă cu discul pe bolta ceriului, pe atâta frumoasa mea întrece toate frumuseţile pământeşti. Dacă, Diano, te îndoeşti de aceasta, atunci să ştii că ai vederea scurtă".

Spunând aceste vorbe, sau cam astfel de vorbe, străbăteam undele cari se deschideau înaintea mea. Marea strălucià de chipul reflectat al lunii, iar lumina nopţii tăcute erà aproape asemenea cu a zilei. Nici un sunet, nici un zgomot nu-mi ajungeà la ureche, în afară de cel al apelor plesnite de braţele mele. Doar alcyona, amintindu-şi de iubitul ei Ceyx, mi se păreà că ciripeşte cântecul său de jale. — Dar, iată că oboseala cuprinde braţele şi umeri mei; opintindu-mă mă ridic la suprafaţa apei. Cum însă zăresc felinarul, îmi zic: „Acolo, acolo, unde licăreşte acel foc, acolo este şi focul meu; pe acel ţărm se află şi lumina vieţii mele". Şi numai decât, spunând aceste cuvinte, braţele mele obosite câştigă putere şi undele mi se par mai uşoare ca mai înainte: nu mai simţ, din pricina căldurii, care îmi arde în peptul meu plin de foc, răcoarea şi frigul mării. Cu cât

www.dacoromanica.ro

înaintam mai mult, cu cât ţărmul erà mai aproape, cu atât mai mult îmi plăceà să înnot. Iar când puteam în sfârşit să fiu văzut de tine, atunci privirea ta îmi dedeà curaj, mă făceà să găsesc noi puteri. Atunci mă sileam să fiu mai plăcut prin înnotul meu scumpei inimii mele şi căutam să arăt ochilor ei vigoarea braţelor. Guvernanta ta de abià puteà să te oprească să nu te scobori la mare; căci am văzut şi aceasta, deşi nu scoteai nici o vorbă. Nu puteà însă să te oprească, deşi căutà să te reţie, când alergai, ca apa să nu-ţi ude picioruşul tău. Tu mă primeai în braţele tale, ne dedeam unul altuia sărutări, sărutări, o mărturisesc pe toţi zeii, vrednice ca să le caute cineva chiar dincolo de mare. Imi acoperiai braţele cu mantaua de pe umerii tăi, şi-mi uscai părul udat de roua mării.

Restul este un mister pe care îl cunoaşte, în afară de noi, numai noaptea, turnul şi felinarul care îmi călăuzeşte calea prin mijlocul undelor. Plăcerile acelor nopţi au fost atât de multe, câte alge se pot numărà în marea Hellespontului; şi cu cât mai mult se scurtà timpul pentru plăcerile noastre, cu atât mai mult căutam să nu-l perdem în zădar. — Dar, iată că Aurora, soţia lui Tithon, vine să gonească dinaintea ei noaptea! Iată că răsare Lucifer, premergătorul Aurorii! Ne încărcăm unul pe altul de sărutări grăbite, de sărutări peste sărutări, şi ne plângem de prea marea scurtime a nopţii. După oarecari tărăgăneli şi amânări, la îndemnul uricios al guvernantei tale, părăsim turnul, îndreptându-ne spre ţărmul cel rece al mării. Mă îndepărtez plângând şi sosesc la marea Fecioarei Helle, cu privirile mereu aţintite spre scumpa mea şi o admir într'una, cât timp pot să o privesc.

www.dacoromanica.ro

Dacă e să dăm crezare adevărului, atunci trebuie să ştii că atunci când vin la tine sunt un înnotător vajnic, când plec dela tine sunt un naufragiat. Iar, dacă vrei să mă crezi, drumul la plecare spre Sestos mi se pare lesnicios, la întoarcere un dîg de apă stătătoare. Mă întorc spre casă, spre patria mea, cine ar putea-o crede, cu adâncă părere de rău; da, cu adâncă părere de rău petrec zilele în oraşul meu! De ce ne-o fi despărţind apa, câtă vreme inimile noastre sunt aşà de strâns unite. Câtă vreme avem amândoi o singură inimă, de ce să avem două patrii? Ori Sestos să mă adopte ca cetăţean al său, ori Abydos al meu să te adopte pe tine. Ţara ta îmi place tot atât de mult, pe cât îţi place ţie ţara mea. De ce să mi se turbure sufletul, de câte ori se turbură marea? De ce vântul, socotit ca o piedică uşoară, să fie totuş o piedică aşa de mare pentru mine.

Delfinii grăsulii cunosc acum iubirea noastră, cred că o cunosc şi peştii. Poteca ce mi-am croit printre undele obicinuite arată o dâră tot atât de bătătorită, ca şi făgaşul roatelor de car. Dar mai înainte vreme, mă plângeam că n'am altă cale, decât aceasta; acum mă plâng că vânturile mi-au închis şi acest drum. Marea Hellei este plină acum de spume, din cauza furiei talazurilor, şi vasele de abià îşi găsesc un adăpost în portul lor. Imi vine să crez că marea aceasta, când şi-a primit numele de Helles-pont, a fost tot aşà de furioasă ca şi acum; nenorocirea Hellei a dat acestor unde un trist renume; cruţe-mă, cel puţin pe mine, căci şi-au schimbat odată numele după fapta lor criminală [1]).

Helle care călătoriă împreună cu fratele ei Phryxus, călări pe un berbec cu lâna de aur, a căzut în mare, dând numele mării, numită de atunci *Hellespont*, (Dardanelele de astăzi).

www.dacoromanica.ro

Sunt gelos de Phryxus care, scăpând de primejdii, a trecut dincolo de mare pe spatele unui berbece cu lâna de aur. Eu însă nu recurg la ajutorul vre-unui animal sau al vre-unei corăbii; să mi se dea numai liniştea apelor, pe cari să le spintec cu braţele mele. N'am nevoie de arta navală: să mi se dea numai putinţa să înnot şi voiu fi în acelaş timp şi corabie şi pilot şi cârmaciu. Eu îmi croiesc drumul, nu după cele două Urse ca Fenicienii; iubirea mea nu vrea să ştie de stelele pe cari le văd ochii tuturora. Uite-se alţii, în calea lor, după constelaţiunea Andromedei şi după strălucitoarea Pleiadă şi după Ursa Parrhasiană ce luceşte la polul îngheţat. Nu vreau să am drept călăuză în drumul meu nesigur pe iubitele lui Perseu, ale lui Jupiter sau Bacchus. Pentru mine, există o stea mai sigură şi mai strălucită decât aceste stele; iubirea mea, călăuzindu-se după lumina ei, nu rămâne nici odată în întunerec. Uitându-mă la steaua mea, aş puteà să merg până la Colchos, până la marginile Pontului şi până în ţara, unde au ajuns Argonauţii; aş puteà întrece în înnot până şi pe tânărul Palaemon şi pe Glaucus, prefăcut în zeu de nişte ierburi misterioase.

Adeseori braţele mele se înmoaie şi slăbesc din pricina necontenitelor lovituri ce dau undelor şi, obosite, de abià se mai mişcă. Când însă le spun: vă voiu da o bună răsplată pentru ostenelele voastre — îmbrăţişarea gâtului unei amice — numai decât ele căpătă putere şi tind la răsplata făgăduită, întocmai ca şi calul de curse ieşit din zăbrelele din Elida. Când mă gândesc la dragostea care arde în pieptul meu, te am în ochi numai pe tine, frumoasă fată, vrednică de ceriu; da, vrednică de ceriu: dar rămâi

www.dacoromanica.ro

încă pe pământ sau spune-mi drumul care poate să mă ducă până la lăcaşul zeilor.

Eşti aşà de aproape de mine şi totuş eşti aşà departe, căci, de câte ori se turbură marea, se turbură şi fiinţa mea, mărind depărtarea dintre noi. Ce-mi foloseşte că nu ne desparte o mare prea întinsă? Marea asta, dacă este strâmtă, este ea oare o piedică mai mică? Nu ştiu dacă n'aı fi mai bine ca, departe de toată lumea, să te ştiu la o mare depărtare şi împreună cu tine şi nădejdea mea. Acum, cu cât eşti mai aproape, cu atât mai aproape este şi flacăra care îmi arde inima: în orice clipă am acum, la această depărtare, numai nădejdea de-a te aveà, nu însă şi pe tine aievea. Mai că ating cu mâna pe iubita mea, aşà de mare este apropierea noastră, dar tocmai acest „mai că ating" mă chinueşte şi îmi stoarce lacrămi. Căci ce altceva este să vrei — întocmai ca Tantal — să prinzi poamele ce-ţi scapă dela gură şi să-ţi întinzi buzele în speranţa unei ape ce se retrage?

Nu te voiu mai aveà nici odată, fiindcă nu voesc valurile mării? Nici o furtună nu mă va vedeà fericit? Şi nefiind nimic aşà de puţin statornic ca vântul şi ca unda, nădejdea de a te aveà va atârnà totdeauna de vânt şi de undă? Furtuna totuş bântuie încă. Dar, când Pleiadele, când Boariul şi Capra Amalthea vor fi turburat şi ele marea? Ori eu nu ştiu cât de îndrăsneţ este Cupidon, ori el mă va aruncà într'o zi orbeşte în mijlocul valurilor primejdioase.

Să nu crezi că am să te fac să aştepţi prea mult; nu voiu zăbovì cu dovada acestei făgăduieli. Dacă marea va fi încă furioasă, voiu încercà să înfrunt valurile cu toată ameninţarea lor. Atunci una din două, ori voiu isbutì în îndrăzneala mea fericită, ori moartea va pune capăt iubirii mele

www.dacoromanica.ro

bolnăvicioase. Ori cum ar fi, aş dorì ca trupul meu să fie mânat spre locul unde tu te găseşti, aş dorì ca membrele mele naufragiate să ajungă la limanul tău. Căci am o bună nădejde, că ai să mă jeleşti, căci am o bună nădejde că vei atinge corpul meu şi vei zice: „Eu am fost pricina morţii lui". Această prevestire nu mă îndoiesc că are să te supere; această parte a scrisorii mele nu mă îndoiesc că are să-ţi atingă dureros inima ta iubitoare!

Sfârşesc; nu mai plânge. Pentru ca marea însă să înceteze din furia ei, roagă-te şi tu, precum mă rog şi eu. Am nevoie numai de puţină linişte: până voiu fi trecut la tine. In urmă, furtuna începă din nou. Acolo, la tine, este limanul potrivit pentru corabia mea. Nicăiri aiurea ea nu este mai la adăpost. Crivăţul opreascâ-mă cât mai mult acolo, unde este aşà de plăcut de stat. Acolo n'am să mai fiu un navigator vajnic; acolo am să fiu un navigator plin de prevedere. Acolo, la tine, n'am să mă plâng, dacă valurile rămân surde la rugăciunile mele; acolo, la tine, n'am să învinovăţesc marea că nu mă lasă să o trec în înnot. Vânturile şi iubirea să mă ţie cât de mult în braţele tale şi să găsesc acestea ca motive pentru rămânerea mea cât mai îndelungată acolo, la tine.

Iar, când va încetà furtuna, am să mă folosesc de mâinile mele, ca de nişte vâsle. Tu însă ţine mereu aprins felinarul în turnul templului tău. Până atunci, în locul meu, petreacă cu tine această scrisoare a mea, căreia aş dorì să-i urmez în persoană cât mai curând.

www.dacoromanica.ro

Hero către Leandru

Sărutarea pe care mi-ai trimis-o, Leandre, prin scrisoare, grozav aș fi voit să o fi primit deadreptul dela tine. Vino odată! Orice zăbavă, orice întârziere îmi pare o vecinicie în fericirea noastră. Te iubesc, iartă-mi mărturisirea, te iubesc cu toată patima. Aceeaș văpaie ne mistuie pe amândoi, cu toate că puterile mele nu sunt la fel cu ale tale: voi, bărbații, pe cât văz, sunteți înzestrați cu o mai mare tărie de inimă, pe când noi, fetele, avem sufletul tot așà de slab ca și trupul. Am să mă prăpădesc, dacă mai zăbovești cu sosirea ta. Voi, bărbații, vă treceți timpul în fel de fel de petreceri, cu vânatul — Leandru erà vânător — cu munca câmpului, cu discuțiile din for, cu luptele de gimnastică, cu dresatul cailor. Voi bărbații prindeți când pasărea în laț, când peștele în undiță, iar ceasurile de seara vi le petreceți, înotând în vinul dătător de viață.

Departe de astfel de îndeletniciri și distracții, pe mine mă mistuie focul iubirii. Și, chiar dacă acest foc n'ar fi atât de puternic, ce altceva îmi rămâne de făcut decât să iubesc. Fac ceeace pot să fac și am pentru tine, singura mea plăcere și fericire, mai multă dragoste decât ai puteà tu să-mi arăți. Căci, acum șoptesc numele tău la urechia scumpei mele guvernante și mă întreb de pricina întârzierii tale, acum preumblându-mi ochii pe întinsul mării, ocăresc, cam cu aceleași vorbe ca și tine, valurile bătute de vântul uricios și invidios. Iar când unda își potolește puțin furia, mă plâng că poți să vii și, cu toate acestea, nu vii. Și, în vreme ce mă plâng astfel, ochii mi se umple de lacrămi pe care le șterge cu degetele ei tremurătoare bătrâna mea prietină. Adese-

www.dacoromanica.ro

ori mă uit, nu cumva urmele tale se văd pe nisip, ca şi cum nisipul ar puteà păstrà acele urme. Iar, ca să aflu veşti despre tine sau ca să-ţi trimit vr'un bilet, întreb mereu, nu cumva a venit cineva dela Abydos, nu cumva plecă cineva spre Abydos? Ce să mai spuiu de sărutările cu cari încarc vestmintele tale pe cari le laşi aci, când te găteşti să treci undele Hellespontului?

Indată ce lumina zilii a dispărut şi îndată ce ceasul plăcut al nopţii aduce cu sine lumina de peceriu a stelelor strălucitoare, numai decât mă grăbesc să aşez în vârful turnului felinarul călăuzitor, care să-ţi îndrepte paşii pe poteca obicinuită. Apoi depănând firele de pe fusul meu cel uşor, îmi omor timpul cu acest lucru de femee. Vreai să ştii la ce mă gândesc în vremea aceasta, atât de lungă? In gura mea nu este decât numele lui Leandru. „Ce crezi, buna mea prietenă, o fi părăsit scumpul meu casa părintească, ori o fi veghiând încă şi s'o fi temând de părinţii săi? Crezi tu că şi-o fi desbrăcat acum hainele şi şi-o fi uns corpul cu untdelemn, darul zeiţii Minerva?“ — Ea face un semn de aprobare, nu fiindcă îi pasă de chinurile mele, ci fiindcă, în puterea nopţii, somnul o doboară şi o face să moţăe cu capul ei de bătrână gârbovită. Şi apoi, după câteva clipe de tăcere, îi spun iarăş: „Acum, negreşit, o fi înnotând şi cu braţele lui vânjoase o fi despicând undele de apă“. In urmă, după ce am mai tors câteva fire, o întreb, dacă vei fi făcut drumul pe jumătate? Acum privesc în depărtare, acum cu glasul meu timid rog pe zei ca să-ţi fie ţie calea lesnicioasă. Câte odată ascult cu urechia în depărtări şi, orice murmur auz, mi se pare că vine dela tine.

După ce am petrecut în aiurări deşerte cea mai

www.dacoromanica.ro

mare parte din noapte, vine somnul și se furișează în ochii mei obosiți. Și atunci, deși fără voia ta, răutăciosule, dormi cu mine și deși nu vreai să vii la la mine, totuș vii la mine. Mi se pare că te văz înnotând lângă mine și simț brațele tale umede pe umerii mei. Apoi, ca de obiceiu, îți dau o haină ca să-ți usuci membrele înmuiate de apă și îți încălzesc pieptul la sânul meu. Trec peste celelalte plăceri pe cari bunacuviință mă face să le trec cu tăcerea. Sărmana de mine, plăceri scurte și neadevărate. căci, odată cu somnul, dispari și tu însuți.

Fiindcă ne iubim atât de mult, de ce nu ne unim odată pentru totdeauna, de ce nu ne unim într'o singură credință? De ce să petrec în singurătate, în răcoarea atâtor nopți pustii? De ce să stai atât de departe de mine, tu înnotător zăbavnic și leneș? Înțeleg, marea nu te lasă să treci acum undele ei, în înnot, dar, noaptea trecută, vântul a adiat încetișor și dulce. De ce n'ai profitat de el? De ce te temi de ceeace nu se poate întâmpla? De ce ai lăsat să-ți scape un drum atât de sigur. O, dacă ai mai aveà un nou prilej, tot așa de prielnic! Acela a fost cu atât mai bun, cu cât a fost mai din vreme. Dar, iată că s'a schimbat marea; nu mai este atât de turbată. Dacă te grăbești, vii mai curând. Și fiind surprins de furtună. aci, la mine, cred că n'are să-ți pară rău. La pieptul meu, nici o furtună nu poate să-ți strice. La mine, în brațe, voiu ascultà liniștită mugetul vânturilor și nu voiu mai cere ca marea să se potolească și să stea liniștită.

Ce s'a întâmplat, de te temi acum de valuri mai mult ca altădată? De ce te ferești de marea pe care altădată o înfruntai așa de bucuros? Căci, îmi aduc aminte, că tu veneai la mine în vremea, când ea erà

www.dacoromanica.ro

tot aşa de furtunoasă şi ameninţătoare ca şi astăzi. Pe atunci îţi strigam: „Fii curagios, dar vezi să nu-mi aducă vr'o nenorocire curajul tău". De ce eşti acum atât de fricos? Unde ţi-i curajul de altă dată? Unde este înnotătorul, care nu vrea să ştie nimica de valuri? Dar nu, fii ceeace eşti, decât ceeace ai fost altădată şi treci fără să te primejdueşti, când marea va fi liniştită. Să fii numai acelaş, ca şi mai înainte, şi să mă iubeşti, precum îmi scrii; flacăra dragostii noastre să nu se prefacă în cenuşe rece. Mă tem mai puţin de vânturile cari împedică acum fericirea noastră, de cât de a vedeà această iubire, schimbăcioasă ca vântul, decât de a şti că ţii mai mult să fugi de primejdie, decât de iubirea noastră şi să mă socoteşti nevrednică de oboseala ta.

Câte odată, mă tem să nu-mi facă rău faima patriei mele — femeile din Thracia n'aveau o prea bună reputaţiune — ca o fiică a Thraciei să nu fie socotită nevrednică de un bărbat din Abydos. Aş puteà totuş suportà orice, afară de gândul că o rivală ar fi pus ghiara pe tine şi că te are în puterea ei; că alte braţe decât ale mele îţi cuprinde gâtul şi că o nouă dragoste a pus capăt dragostei mele. Mai bine să mor decât să primesc o astfel de rană, mai bine să-mi dau sfârşitul, decât să aflu de o astfel de crimă. Spun aceasta, nu pentru că mi-ai fi dat vr'un semn de bănuială sau că aş fi auzit svonindu-se vr'o astfel de vorbă. Eu însă mă tem de toate, căci cine a iubit vr'odată într'o linişte desăvârşită? Locul, în care trăeşti tu, mă face şi mai mult să mă tem. Ferice de femeile cari pot să cunoască crimele adevărate ale iubiţilor lor şi sunt împedicate de a se teme de cele închipuite. Pe mine mă poate chinui tot atât de mult o crimă închipuită, pe cât mă poate

www.dacoromanica.ro

înşelă una adevărată: şi una şi alta îmi căşunează o crudă durere. O, dacă ai veni odată! Sau dacă pricina întârzierii tale ar fi ori vântul, ori tatăl tău, dar nicidecum vr'o femee. Dacă aş şti că e vr'una, crede-mă, aş muri de durere. Dacă vreai moartea mea, n'ai decât să greşeşti.

Dar nu, tu nu eşti în stare să greşeşti şi de geaba mă tem. E furtuna de pe mare care e geloasă şi te face să nu vii. Nenorocita de mine! Cu câtă furie nu lovesc valurile ţărmul! Ce nori groşi întunecă ceriul! Poate zeiţa Nephele, drăgălaşa mamă a Hellei, vine să verse deasupra fiicei sale înghiţite de valuri un potop de lacrămi; sau poate Ino, mama ei maşteră, prefăcută în zeiţă marină, face, în ura ei, să se umfle marea ce poartă numele fiicei sale vitrige —Hellespontul. Apele mării de acì, văz bine, nu sunt prielnice pentru fetele tinere. In ele a pierit Helle, în ele sălăşlueşte acum chinul meu.

Cu toate acestea, Neptune, dacă ţi-ai amintì de dragostele tale, n'ai da voie vânturilor să se împotrivească iubirii noastre, dacă în adevăr printre iubitele tale se numără şi Amymona şi Tyro, atât de lăudată pentru frumuseţea ei, şi Circe şi fiica Alymonei şi Medusa, înainte de a se fi amestecat şerpii printre perii capului ei, şi blonda Laodicea şi Celaeno, primită în Olymp, şi altele multe, de al căror nume acum nu-mi aduc aminte. Acestea au fost, Neptune, şi alte multe pe cari poeţii le cântă că şi-au alipit pieptul lor de pieptul tău. De ce dar, după ce ai cunoscut de atâtea ori puterea iubirii, închizi acum prin furtunile pe cari le stăpâneşti calea obicinuită a lui Leandru?

Nu mă năpăstui, zeu furios, şi luptele tale deslănţueşte-le fără crutare în altă parte, pe întinsul

www.dacoromanica.ro

mărilor. Unda care desparte aceste două oraşe (Sestos şi Abydos) este destul de strâmtă. Unui zeu mare, ca tine, îi se cade să isbească corăbiile cele mari, îi se cade să deslănţuiască furtunile sale asupra unor flote întregi. E ruşinos pentru marele zeu al mărilor să-şi prinză mintea cu un tânăr care vrea să înnoate, şi să bage groază în el. Această apă este mai mică decât o baltă. Leandru este în adevăr de o origine nobilă şi strălucită, dar nu se trage din Ulysse, urgisit de tine, din cauza lui Polyphem, căruia i-a scos ochiul. Nu căutà să faci de pomină această apă. Scapă, în bunătatea inimii tale, două fiinţe deodată, pe el, care înnoată, şi pe mine, de acì, căci de aceleaşi unde stă atârnată acum şi viaţa mea şi corpul lui Leandru.

A pârâit felinarul — la acesta scriu, — a pârâit şi acest semn trebuie să fie de un bun augur. Uite, că şi bătrâna mea guvernantă vărsă vin pe focul de bine prevestitor. — „Mâine, zice ea, vom fi cu unul mai mult“ şi a băut. Fă ca să fim cu unul mai mult, alunecând pe unda liniştită, dragă Leandru, tu care ai pus stăpânire pe tot sufletul meu. Intoarce-te în tabără, Leandre, dezertor al lui Amor, pe care îl slujeşti; să nu rămâiu singură în patul meu. N'ai de ce te teme. Insăş Venus e de partea celor îndrăsneţi şi ea, ca fiică a mării, îţi va netezì calea. Am voit adeseori chiar eu să mă arunc în mijlocul undelor, dar aceste unde tot sunt mai sigure pentru bărbaţi; căci, când deasupra lor treceà Phryxus şi cu soru-sa Helle, dece numai femeia a dat numele ei acestor ape adânci?.

Te temi poate că o să-ţi lipsească timpul pentru întoarcere şi nu o să poţi suportà greutatea unei oboseli îndoite? Ei bine, să plecăm amândoi de pe ţărmii noştri, să ne întâlnim în mijlocul mării şi,

www.dacoromanica.ro

dându-ne sărutări deasupra undelor, să ne întoarcem fiecare în oraşul nostru. Va fi puţin aceasta, dar totuş mai mult decât nimica. De ce nu pot eu uită nici ruşinea care osândeşte la tăinuire iubirea noastră, nici iubirea care se teme să fie aflată? Două simţiminte cari nu se pot împăca se luptă acum în mine: iubirea şi ruşinea. Nu ştiu pe care să o urmez: una aduce cu sine plăcerea, cealaltă cinstea.

După ce Iason din Thessalia a ajuns în Colchida, a primit în corabia sa cea iute pe Medea şi a răpit-o cu sine; după ce Paris, din muntele Ida, a ajuns în Sparta a fugit îndată cu Elena, prada sa; tu însă, cu toate că cercetezi adeseori pe iubita ta, te întorci tot singur şi îţi place să înnoţi peste o mare, primejdioasă chiar şi pentru corăbii.

Cu toate că ştii să înfrunţi apele înfuriate, totuş nu te încrede în ele. Undele înghit uneori chiar vase făcute cu măestrie. Crezi tu că braţele tale sunt mai puternice decât vâslele? Nici mateloţii nu se încumetă, Leandre, să facă ce vreai tu să faci. Şi se luptă cu valurile, numai când li s'a sfărâmat corabia. Sărmana de mine! Vreau să nu facă tocmai ceeace îl îndemn să facă. Curajul tău să nu se potrivească vorbelor mele. Totuş vino şi treci peste gâtul meu braţele tale obosite de bătaia undelor. Dar, de câte ori îmi arunc privirea pe întinsul albastru al mării, simţ cum îngheţul îmi pătrunde inima mea îngrozită.

Nu mai puţin sunt turburată de visul ce am avut astă noapte, cu toate că am făcut rugăciuni de isbavă. In apropierea aurorii, când felinarul meu erà pe stinse, la ceasul când de obiceiu se arată visurile cele adevărate, fusul mi-a căzut din degetele mele obosite de somn şi mi-am aplecat capul pe

www.dacoromanica.ro

perină. Atunci, adormind mi s'a părut că văz aievea pe undele bătute de vânturi un delfin care înnotă. Când valul l-a aruncat pe nisipul de pe ţărm, l-a părăsit, în acelaş timp, şi apa şi vieaţa. Ori cum ar fi această prevestire, eu mă tem mult. Tu nu râde de visurile mele şi nu te încrede decât în marea liniştită. Dacă nu te gândeşti la zilele tale, cruţă cel puţin pe cele ale unei tinere fete care îţi este scumpă şi care nu va mai trăi, dacă tu nu trăeşti. Am totuş nădejdea că undele se vor potoli: atunci cu braţele tale croeşte-ţi calea uşcară şi sigură; iar până atunci, fiindcă, deocamdată, nu poţi să treci marea, această scrisoare a mea liniştească-ţi năcazul aşteptării.

---

www.dacoromanica.ro

Orpheu şi Eurydice

Basm mitologic (după Vergiliu)

Cel mai vechiu şi cel mai vestit cântăreţ al Grecilor din antichitatea clasică a fost *Orpheu*, din Thracia, fiul lui Apollo şi al muzei Calliope. Indată ce s'a făcut mare, Apollo i-a dăruit o liră pe care ori de câte ori o atingeà cu degetele sale şi ori de câte ori mai adăugà, pe lângă sunetul lirii, şi vocea sa armonioasă, cu care îl înzestrase din belşug divina sa mamă Calliope, puneà în mişcare nu numai inimile omeneşti, dar făceà chiar să se adune împrejurul său păserile aerului, peştii apelor, fiarele pădurilor şi până şi arborii şi stâncile nemişcate se aplecau să asculte cântecele fermecătoare ale acestui neîntrecut cântăreţ.

La accentele melodioase ale lui Orpheu, corabia Argo, care odinioară nu voià să se clintească de pe munţii păduroşi unde fusese construită, s'a scoborît de grabă în valurile mării, iar conducătorii răsvrătiţi ai corăbii, între cari se găsià şi Orpheu, la cântecul acestuia, s'au supus ordinelor comandantului Iason. De asemenea, în apele Pontului Euxin, cu ocaziunea expediţiunii Argonauţilor, lira lui Orpheu, la sfatul zeului Neptun, a făcut să se potolească turbarea stâncilor Symphlegade, de cari, fără îndoială, s'ar fi sfărâmat corabia lor, ca a tuturor

www.dacoromanica.ro

celorlalţi călători de până atunci. In toată această călătorie primejdioasă, lira cântăreţului Orpheu a făcut adevărate minuni, uşurând astfel mersul corăbiei.

Orpheu, Stampă gravată, după *Metam.* lui *Ovid* de Desaintange

Orpheu, poet şi în acelaş timp şi rege, a civilizat popoarele antichităţii, învăţându-le să iubească legea,

www.dacoromanica.ro

dreptatea şi pe zei. Dar, cu toată bunătatea sa, a fost şi el supus legilor destinului, a avut şi el să cunoască nenorocirea şi suferinţa.

Soţia sa era dalba nimfă naiadă *Eurydice*, cu care trăia în fericire desăvârşită, care îl iubia nebuneşte. Dar, durere, fericirea lor avea să fie de o scurtă durată. Căci, nu departe de Thracia, în bogata şi roditoarea vale a Tempei, acolo unde fluviul Peneu, curgând domol şi lin, merge să-şi reverse apele în mare, între Olymp şi Ossa, trăia un păstor, numit *Aristaeu*, fiul lui Apollo şi al nimfei Cyrene, un mare cultivator de albine şi cunoscător priceput în arta medicinei şi a culturei viţei de vie şi care iubise şi el odinioară pe tânăra nimfă.

Pe când Eurydice, curând după căsătoria sa cu Orpheu, se preumblă, într'una din zile, prin livezile cele verzi şi pline de flori aleThessaliei, Aristaeu, fiul nimfei Cyrene, cuprins de iubire pentru tânăra femee, luându-se după ea, biata copilă, din nebăgare de seamă, a călcat peste un şarpe ascuns în iarbă. Şarpele muşcând-o de picior, Eurydice s'a prăpădit în puţine zile.

Durerea lui Orpheu a fost nemărginită: dar nu numai a lui, ci şi a tuturora câţi au cunoscut-o. La moartea ei corul suratelor sale dryade făcù să răsune toţi munţii de plânsetul şi bocetul lor. Plângeau şi fortăreţele Rhodopeene, plângeà şi muntele Pangaeu, plângeà şi ţara lui Rhesus, plângeau şi Geţii, plângeà şi Hebrus, plângeau toate regiunile din ţările dela Miază-Noapte. Orpheu însuş, mângâindu-şi iubirea sa bolnăvicioasă pe lira-i scobită, te doinià pe tine, scumpă soţie, pe ţărmul singuratic, când venià ziua, te doinià când venià noaptea.

In neastâmpărul său a străbătut în lung şi lat

www.dacoromanica.ro

întreaga Grecie, a străbătut-o dela Miază-Noapte şi până la Miază-Zi şi a intrat chiar şi în strâmtorile

Eurydice. Stampă gravată, după *Metam. lui Ovid* de Desaintange.

dela Tenar (azi capul Matapan), o deschizătură adâncă a Infernului şi în dumbrava întunecată de o veşnică ceaţă neagră şi de acl s'a îndreptat spre

www.dacoromanica.ro

umbrele morţilor şi spre regele Infernului, dinaintea căruia toţi se cutremură, adresându-se inimilor cari niciodată nu s'au înduioşat de rugăciunile omeneşti.

Acì, în locaşul lui Pluton, cum văzură şi auziră accentele melodioase ale lui Orpheu, deteră năvală în jurul lui umbrele uşoare ale celor morţi, urnindu-se până şi cele din adâncul întunecat al Infernului: câte mii pe păsări se ascund în frunzele arborilor, când vine seara sau când le mână din munţi şi de pe coline ploaia cea rece, tot atâţia erau, bărbaţi şi femei, corpuri ce au trecut prin vieaţă, de eroi curagioşi, băeţi neînsuraţi şi fete nemăritate, şi tineri puşi pe rug înaintea feţelor îndurerate ale părinţilor lor.

La cântecul lui Orpheu, Eumenidele răsbunătoare încetară să mai biciuească pe vinovaţii încredinţaţi lor, Cerberul cel cu trei capete se opri din lătratul său fioros, instrumentele de tortură îşi conteniră activitatea lor, iar condamnaţii Iadului avură o clipă de repaus. Insuş Pluton şi divina sa soţie simţiră acum, pentru întâiaş dată, că inimile lor se înmoaie şi se înduioşează de milă. La rugăciunile sărmanului Orpheu, îi deteră înapoi pe scumpa sa Eurydice, după care venise. Proserpina, soţia puternicului rege al Infernului, îi puse însă o condiţiune, ce e drept grea de îndeplinit pentru iubirea bolnavă a cântăreţului şi anume ca Eurydice să meargă în urma lui Orpheu şi ca el să nu-şi întoarcă faţa spre soţia sa, decât după ce va fi ajuns la suprafaţa pământului.

Şi, plecând astfel înapoi spre regiunile de sus ale vieţii pământene, trecuseră prin toate primejdiile şi eră mai-mai să ajungă deasupra pe pământ, când o nebunie neaşteptată, o nebunie fără îndoială

www.dacoromanica.ro

de iertat, dacă zeii din Infern ar şti să ierte, a cuprins inima bărbatului neprevăzător: s'a oprit în

Orpheu şi Eurydice. Stampă gravată, după *Metam. lui Ovidiu*, de Desaintange.

drum, aproape de lumina de sus, ca să se uite la scumpa sa Eurydice. In aceeaş clipă, deodată, toată strădania lui Orpheu s'a zădărnicit. Condiţiunea

www.dacoromanica.ro

neṃiloasei Proserpina fiind călcată, cântăreţul a auzit doar un vuiet întreit în lacurile Avernului. Eurydice dispărù cum dispare aburul în aer la suflarea vântului. La urechile lui Orpheu ajunse totuş glasul îndurerat al Eurydicei: „Ce nebunie a făcut ca să pieri şi tu, ce nebunie a făcut ca să pier şi eu, scumpe Orpheu? Iată, acum mă chiamă din nou înapoi destinul meu cel crud şi somnul cel veşnic îmi închide acum din nou şi pentru totdeauna ochii mei obosiţi. De acum, adio! Mă duc iarăş în noaptea adâncă, întinzând degeaba, vai, spre tine, eu care nu mai sunt a ta, mâinile mele neputincioase".

Astfel grăi şi, deodată, în tocmai ca fumul, când se împrăştie în văzduh, dispărù şi Eurydice din faţa lui Orpheu şi din acest moment nu şi-a mai putut vedeà pe nenorocitul ei soţ care în zadar încercà să-i prinză umbra şi să-i vorbească multe-multe. Vameşul din Orcus nu l-a mai lăsat să treacă şi pentru a doua oară fluviul ce înconjoară Infernul. Bietul cântăreţ, ce erà să mai facă acum? Incotro să plece, după ce scumpa-i soţie i-a fost de două ori răpită? Cu ce bocete să mai mişte el pe mani, cu ce rugăciuni să mai înduplice el pe zei?... In vremea aceasta Eurydice treceà în barca luntraşului Charon peste Styxul cel rece.

Şapte luni întregi se zice că a plâns Orpheu supt o stâncă ce se înalţă în văzduh pe malurile singuratice ale fluviului Strymon şi şi-a cântat durerea bolnavă în peşteri răcoroase, îmblânzind cu cântecul său tigrii şi târând după sine pădurile. Intocmai ca o privighetoare care, tânguindu-se supt umbra vr'unui plop, îşi deplânge puişorii pierduţi, pe care un plugar fără inimă i-a smuls golăşei din cuibul lor; întocmai precum ea plânge, ziua şi

www.dacoromanica.ro

noaptea, şi acăţată de o rămurică îşi repetă mereu acelaş cântec, umplând văzduhul în depărtare de

Orpheu omorît de femeile din Thracia. Stampă gravată, după *Metam. lui Ovidiu*, de Desaintange.

tânguirile ei cele triste, nici o plăcere, nici o nouă dragoste ne mai înduioşindu-i inima: tot astfel plângeà şi Orpheu. El cutreerà acum singur înghețurile hyper-

www.dacoromanica.ro

boreene şi Tanaisul cel plin de zăpadă şi câmpiile rhypheene, acoperite pururea de ghiaţă, tânguindu-se după Eurydice perdută pentru vecie şi după darul zădărnicit al lui Pluton.

De geaba încearcă femeile Ciconiene din Thracia să mângăie pe divinul cântăreţ: el rămâne surd la vorbele lor ademenitoare şi nu conteneşte o clipă de a cere prin cântecele sale zeilor pe scumpa sa Eurydice. Umilite de atâta dragoste nebună şi mâhnite că nici una dintre ele n'a fost socotită vrednică de a-i fi soţie, la o sărbătoare de noapte a lui Bacchus, se repeziră, în delirul lor orgiastic, asupra tânărului Orpheu, îl sfâşiară în bucăţi, iar membrele lui rupte le împrăştiară pe câmpii şi pe apa Hebrului (azi fluviul Mariţa). Capul lui fu aruncat în valurile apei. Dar chiar şi atunci, când valurile rostogoliau capul lui cel rece, smuls dela gâtul ca de marmură, limba lui te strigă pe tine, nenorocită Eurydice, iar malurile dealungul fluviului răsunau: *Eurydice, Eurydice.*

Apa Hebrului duse departe, până în mare capul şi lira cântăreţului. Ele ajunseră în sfârşit până la ţărmul insulei Lesbos, unde fură găsite mai târziu de locuitori. Capul îl îngropară, iar lira o duseră la un templu sfânt, unde o agăţară de o coloană.— De acl fiind ridicată de zei, a fost prefăcută în *Constelaţiunea lirei.* — Insula, din această pricină, a dat naştere, în urmă, la o mulţime de cântăreţi şi poeţi lirici. Se spune că chiar şi privighetorile cântau în această insulă mai drăgălaş decât aiurea spre a cinsti mormântul divinului Orpheu. Membrele cântăreţului fură strânse de Muze şi îngropate la poalele muntelui Olymp.

Sufletul lui Orpheu, după ce a fost deplâns de păsări, deplâns de stânci şi de animale, deplâns de

www.dacoromanica.ro

nimfe, deplâns de isvoare şi de arbori, a ajuns în imperiul bogat al umbrelor. Acì dete Orpheu de Eurydice a sa, unde rămaseră pe viitor nedespărţiţi în câmpiile fericite ale Elysiului.

Dar nici Aristaeu, pricina atâtor nenorociri, n'a rămas nepedepsit de zei, căci tovarăşele Eurydicei, nimfele, supărate, deslănţuiră o groaznică epidemie care făcù să i se prăpădească toate albinele pe cari le cultivà fiul Cyrenei. Istovit de durere şi de jale, bietul Aristaeu, ne mai ştiind ce să facă ca să-şi capete din nou albinele sale, se duse să caute pe mama sa Cyrene, o nimfă, fiică a fluviului Peneu, căreia îi se plânse că el, deşì socotit ca fiu al lui Apollo, după cum pretindeà ea, n'a putut fi scutit de nenorocirea de a-i se nimicì câmpiile şi turmele de vite şi roiurile de albine.

Mama sa se găsià tocmai în mijlocul undelor azurii, între celelalte nimfe surori, când aude deodată plânsetul îndurerat al fiului ei. Numai decât, primindu-l în lăcaşul umed de supt ape şi aflându-i păsul şi pricina nenorocirii lui, îi spune că trebuie să ispăşească păcatul ce a făcut faţă de Orpheu, dar că leacul i-l va spune numai Proteu, un faimos profet, zeu şi el al mării. La sfatul acestui profet bătrân, cu barba albă ca şi spuma mării, Aristaeu jertfì pentru zeii din Infern patru tauri de o frumuseţe deosebită şi tot atâtea juninci, cu gâtul neatins de jug, a căror cadavre le lăsă neîngropate într'o dumbravă verde. Când se ivì a noua aurorà şi când Aristaeu intră în pădure, văzù, o minune de necrezut, văzù ieşind din măruntaele victimelor roiuri de albine, cari înălţându-se uşor în aer, întocmai ca un nour nemărginit, se atârnară, ca strugurii, de ramurile mlădioase ale copacilor. — Aristaeu se căsătorì cu

www.dacoromanica.ro

Autonoe, fiica lui Cadmus, cu care avù de fiu pe Acteon. După ce acesta a fost sfâşiat de proprii lui câini, Aristaeu a trecut în Sardinia şi în urmă se stabilì în Thracia. Alegându-şi ca locuinţă muntele Haemus (azi Balcanii), într'una din zile a dispărut. Zeii îl aşezară printre astre şi, după unii, se crede că ar fi fost prefăcut în *Constelaţiunea Vărsătorului*.

www.dacoromanica.ro

Glaucus și Scylla

Basm mitologic (după Ovidiu)

Glaucus fusese odinioară un pescar vestit din cetatea Anthedon, din Boeotia. Intâmplarea a făcut ca acest pescar să guste odată din ierburile divine pe care le semănase zeul Saturn și de atunci a fost prefăcut, ca toți câți în lumea veche gustau din aceste ierburi, în zeu de mare.

Iată cum își povestește, prin gura poetului Ovidiu, metamorfoza sa, pricinuită de iubirea-i înflăcărată pentru nimfa Scylla, o nimfă a mării.

Nimfele Nereide se aruncă în apa întinsă a Oceanului și înoată în liniște. Una dintre ele, Scylla, se desparte de suratele sale, părăsindu-le, căci nu simte în sine curaj ca să se încrează în valuri. Își asvârle totuș hainele pe nisipul uscat și se preumblă agale pe țărmul umed al apelor; iar când se obosește, se retrage în peștera ei tainică, unde își răcorește membrele frumosului ei corp în undele nemișcate de adierea vânturilor.

Dar, iată că sosește deodată, spintecând valurile mării, cel mai nou oaspe al adâncurilor Oceanului, *Glaucus,* prefăcut decurând, pe țărmii Boeotiei, lângă Anthedon, în zeu marin. Cum zărește pe nimfă, se aprinde de iubire pentru ea, admirând-o în extas. Ea, cum îl vede, o ia la fugă. El, ca să o oprească, îi adresează cuvinte dulci și ademenitoare. Totuș ea fuge; frica îi dă aripi. In fuga ei ajunge în vârful unei stânci înalte, al cărei creștet lipsit de orice umbră se ridică sus deasupra apelor. Acl nimfa se oprește

www.dacoromanica.ro

şi sigură de orice primejdie, neştiind ce are în faţă, un monstru ori un zeu, privind cu mirare coloarea lui deosebită, îi admiră buclele cari îi acopere umerii şi spatele şi trupul ce i sfârşeşte într'o coadă lungă şi încolăcită. Glaucus o zăreşte şi acì şi aplecându-şi corpul pe o stâncă de alăturea, îi zice:

Glaucus şi Scylla. Pictură murală, Roscher, *Griech. Röm. Myth.*

Fată dragă, eu nu sunt nici monstru nici vr'o fiară sălbatecă; eu sunt un zeu al apelor. Asupra valurilor mării am tot atâta putere, câtă are şi Proteu şi Triton şi Palaemon, fiul lui Athamas. Inainte vreme, eram şi eu om muritor: îmi plăceà însă de apele adânci şi trăiam mai mult pe ţărmurii mării. Acì, mă ocupam, fie să trag pe nisip năvodul încărcat de peşti, fie, şezând pe vr'o stâncă, să urmăresc cu ochii aţintiţi şi cu mâna neclintită mişcarea undiţii.

In apropierea unui poeniş luminos se află un colţ de pământ scăldat. pe de o parte de valurile mării, iar pe de altă parte, brodat de flori şi iarbă verde pe care niciodată n'a atins-o dintele vreunei juninci cornute. Iarba de acì n'a fost nicicând călcată,

www.dacoromanica.ro

nici de blânde oi nici de păroase capre. Niciodată harnica albină n'a cules de acì parfumul de flori; niciodată nimfele drăgălaşe n'au strâns de acì bu-

Glaucus şi Scylla. Stampă gravată, după *Metam. lui Ovidiu*, de Desaintange.

chete de florì din cari să-şi împletească cununi pentru frunţile lor, în zile de sărbătoare, şi niciodată acì n'a intrat coasa ascuţită a ţăranului.

www.dacoromanica.ro

Eu am fost cel dintâiu care m'am aşezat pe această pajişte spre a-mi uscà năvodul meu cel ud. Făceam tocmai socoteala peştilor pe cari i-am prins; aşezam în şir pe cei pe cari întâmplarea îi mânase în laţurile mele şi pe cei pe cari naivitatea lor îi atrăsese la undiţă. Deodată, lucru de necrezut, dar ce folos aş aveà să-l plăsmuesc? Indată ce peştii aceştia au atins iarba, au început să se mişte, să sară, să se svârcolească pe pământ, ca şi când ar fi fost în apă. Şi, în vreme ce eu mă uitam cu mirare la ei, se aruncară deodată de pe ţărm în mare, părăsind şi uscatul şi pe noul stăpân.

La această privelişte neaşteptată, rămân cu totul uluit şi buimăcit şi mă întreb de pricina acestei minuni nemai văzute şi nemai auzite. O fi fiind vre-un zeu, va fi fiind sucul vreunei ierbi miraculoase? Dar, ce plantă poate să aibă o astfel de putere? Iau în mână câteva fire de iarbă şi le gust spre încercare. Ce să vezi însă? Indată ce sucurile de iarbă mi-au atins limba, am simţit deodată că întreaga mea fiinţă se turbură şi, în acelaş timp, în sufletul meu mă simt atras către un alt element, către apa mării. Ne mai putând să mă împotrivesc, încep să strig: „Adio pământule, adio pentru totdeauna“, şi fără să vreau, mă arunc în valuri.

Zeii mă primesc bucuros în rândul lor şi mă împărtăşesc şi pe mine de toate onorurile. La rugămintea lor, divinităţile Tethis şi Oceanus purificându-mă, mă despoiară de partea muritoare din mine şi, rostind de nouă ori nişte vorbe vrăjite, îmi dau ordin să-mi afund corpul în ape. Le dădui ascultare şi de atunci sute de fluvii îşi rostogolesc apele lor deasupra capului meu. Iată tot ceeace pot să-ţi spun, iată tot ceeace îmi amintesc despre mine.

www.dacoromanica.ro

Când mi-am venit în simţire, am văzut că trupul meu a fost transfigurat. Atunci, pentru întâiaş dată, am văzut că barba mea ia coloarea undelor azurii; atunci pentru întâiaş dată mi-am văzut pletele capului meu resfirându-se pe suprafaţa întinsă a apelor; atunci pentru întâiaş dată mi-am văzut aceşti umeri laţi şi aceste picioare transformate, acoperindu-se cu solzi şi cu aripi. Dar, de ce folos această metamorfoză? Ce am eu de acolo, că am fost îmbrăţişat cu iubire de zeii mării? Ce folos am că sunt zeu, dacă inima ta rămâne împietrită pentru dragostea mea?

Glaucus voià să-i mai spună încă multe, altele, dar Scylla nu-i mai dă ascultare; ea o luase la fugă. Glaucus se supără grozav şi în mânia sa se duce deadreptul la palatul plin de monştri, pe care Circe, fiica soarelui, şi-l alesese de locuinţă.

Despicând cu braţele sale vânjoase valurile mării tyreniene, Glaucus lăsase acum înapoi şi Aetna şi ţara Cyclopilor şi Zancle (azi Messina) şi Rhegium şi ajunse să atingă colinele acoperite cu nenumărate plante, unde îşi are locaşul Circe, într'un palat strălucitor şi înzestrat cu tot felul de monştri marini. Indată ce o vede, o salută şi primeşte salutări.

„Zeiţă, îi grăì numai decât Glaucus, te conjur, ai milă de un zeu. Tu singură poţi, dacă ai vrea, să mă uşurezi de chinurile dragostei mele. Puterea vrăjită a ierburilor tale o cunosc mai mult decât ori cine, fiindcă numai din pricina lor am ajuns în starea schimbată în care mă găsesc. Ascultă-mi năcazul în care mă aflu:

Pe ţărmul Italiei, din faţa Messinei, am văzut pe Scylla şi mi-e ruşine să-ţi spun... N'a voit să ştie nici de făgăduieli, nici de rugăciuni; mi-a dispreţuit

www.dacoromanica.ro

şi mângâerile mele şi cuvintele-mi de dragoste. Dacă vrăjirile mai au vr'o putere, fă ca să le simţă din gura ta magică. Dacă ierburile mai au vre-o influenţă asupra inimilor omeneşti, atunci alege pe acelea cari se vor fi dovedit cu mai multă putere.

Nu cer ca tu să seci cu totul isvorul nenorocirilor mele, ca tu să vindeci rana adâncă din sufletul meu; nu vreau ca tu să-mi stingi focul din inimă, dar, să faci ca şi Scylla să arză de acelaş foc".

N'a existat vre-odată o femee mai gata decât Circe ca să se înflăcăreze la auzul ăstorfel de cuvinte, fie că ea aveà din fire astfel de porniri, fie că a pedepsit-o cu această patimă zeiţa Venus, de necaz pentru destăinuirea tatălui ei Helios[1]).

Circe îi răspunde: „Ai face mai bine să oftezi după o femee simţitoare, după o femee cuprinsă de acelaş dor ca tine şi înflăcărată de aceeaş flacără, ca şi aceea de care eşti cuprins. Tu ai fi vrednic de o astfel de iubire şi ai meritâ-o fără să umbli după ea. Tu ai fi, crede-mă, dacă mi-ai da vr'o nădejde... Nu te încrezi tu în puterea frumuseţii tale? Eu, zeiţă şi fiică a strălucitorului soare, eu de care se teme toată lumea, şi pentru vorbele mele ademenitoare şi pentru ierburile-mi vrăjite, eu aş fi fericită să fiu a ta. Aruncă dispreţ asupra celei care te dispreţueşte şi iubeşte pe cea care te iubeşte. Cu aceeaş lovitură pedepseşte pe o ingrată şi scapă-mă de o rivală".

„Nu, răspunse Glaucus. Mai de grabă au să crească copacii în mare, mai degrabă au să dea algele pe vârfuri de munte, decât să se schimbe, în viaţa mea, dragostea-mi pentru Scylla".

La auzul acestor vorbe, Circe e cuprinsă de mânie.

[1]) Helios, soarele, descoperise zeilor dragostea Venerei pentru Marte.

www.dacoromanica.ro

Totuş ea nu poate şi nu voeşte să se răzbune pe zeul pe care îl iubeşte. Toată urgia ei se îndreaptă împotriva celeia care îi este rivală.

Circe otrăveşte peşterea Scyllei. Stampă gravată după *Metam. lui Ovidiu*, de Desaintange.

Cuprinsă de o furie nebună, Circe adună nişte ierburi vrăjite, le amestecă într'o căldare şi rosteşte cuvinte magice, apoi învălită într'un voal de azur,

www.dacoromanica.ro

iese din palatul său, trece printre cetele de monştri cari se închină înaintea ei, şi se îndreaptă spre Rhegium, oraş din faţa stâncilor dela Zancle şi se aruncă în valurile ce vuiau şi clocotiau. Ea merge pe apă, întocmai cà şi pe uscat, iar picioarele ei ating suprafaţa mării, fără să se ude de apă.

Scylla. Monedă gravată, după Göll, *Illust. Myth.*

Acì erà o peşteră strâmtă, în forma unui arc încovoiat, loc de retragere pentru Scylla. Circe stropeşte acest azil scump al Scyllei cu otrăvuri teribile şi răspândeşte în toate părţile sucurile ierburilor sale ucigătoare. De trei ori murmură ea, din gura ei vrăjită, cuvinte stranii şi misterioase, şi descântecele sale fermecate le repetă de nouă ori.

Dar, iată că soseşte şi Scylla. De abià îşi bagă de jumătate corpul în undă, când şi vede îngrozită trupul ei înconjurat de monştri cari lătrau. La început nu-i venià să crează că ei fac parte din corpul ei. Vrea să fugă de ei şi-i respinge, temându-se de muşcăturile lor, dar cu cât mai mult fugià de ei, cu

www.dacoromanica.ro

atâta şi-i atrăgeà pe lângă sine. De geaba îşi căutà acum, biata nimfă, picioarele, pulpele şi glesnele. Acestea au dispărut, iar în locul lor nu vede acum decât gâtlejuri deschise ca de Cerber, câini, cu corpul diform, cari urlau şi cari o înconjurau, atârnându-i de piept şi de mijloc.

La acest spectacol, Glaucus varsă din ochii săi lacrămi fierbinţi şi fuge cu groază de desmerdările Circei, ale căreia otrăvuri îi servise prea grozav ura. Scylla rămase de atunci fixată în acel loc.

Răsbunarea ei împotriva Circei şi-o arătă numai când a trecut pe acolo Ulysse. Fiindcă acesta erà îndrăgit de Circe, Scylla făcù să piară şase dintre tovarăşii eroului dela Troja şi de sigur ar fi înghiţit ea, mai târziu, şi corăbiile troiene dacă, din monstru ce erà, n'ar fi fost prefăcută de zei într'o stâncă submarină în mijlocul mării, unde se vede şi acum şi de care fug corăbierii cu groază.

In faţa Scyllei se găseşte un monstru, tot aşà de primejdios ca şi ea. Este Charybda, fiica zeului Neptun şi Gaiei (pământul) care, având odată cutezanţa să fure vacile lui Hercule, a fost prefăcută de fulgerele marelui Jupiter într'un ochiu de mare. De atunci acest monstru nesăturat înghite în gâtlejul cel lacom, de trei ori pe zi, valurile mării şi, tot de trei ori pe zi, le aruncă afară cu gemete grozave şi urlete adânci.

Călătorul care trece cu corabia sa prin faţa celebrei cetăţi siciliene Messana (Messina), odinioară Zancle, dacă vrea să scape teafăr din aceste locuri pline de primejdii, trebuie să se ferească cu multă băgare de seamă, atât de ochiul de mare Charybda, cât, mai ales, de stânca submarină Scylla; de aci şi proverbul „a căzut din Charybda în Scylla (*Incidit in Scyllam qui vult vitare Charybdim*)

www.dacoromanica.ro

Scylla şi părul lui Nisus.

Basm mitologic (după Vergiliu)

Dintre toate cetăţile greceşti răspândite pe colinele Atticei între Athena, patria regelui Pandion, şi ţărmii plini de scoici, scăldaţi de valurile mării theseane, nici una nu întrece în frumuseţe pitoreasca Megara, capitala regatului lui *Nisus*, fiul lui Pandion. Zidurile acestei cetăţi fuseseră ridicate odinioară de regele Alcanthous, ajutat în lucrarea sa de Apollo, zeul artelor şi al muzicei. Ca o amintire a acestui ajutor, piatra, pe care zeul şi-a pus chitara sa, a păstrat multă vreme în urmă sunetul melodios al acestui instrument muzical, căci de câte ori atingeà cineva piatra din zidul cetăţii, ieşiau îndată nişte accente armonioase cari încântau urechea călătorului, întocmai ca şi statua zeului Memnon din Aegypt, lovită de primele raze ale soarelui de dimineaţă.

In vremea de de mult, pe când se găsià rege în Megara miticul Nisus, ţara Atticei a fost pustiită de flota duşmană a lui Minos, regele Cretei, cel mai puternic în arme dintre toţi regii din acele timpuri străvechi. Cauza acestui răsboiu crâncen a fost Polyidus, moşul lui Minos care, refugiindu-se din patria sa Creta, a fost adăpostit în casa ospitalieră a regelui Nisus din Megara. Refuzul lui Nisus, de a predà pe Polyidus, făcù să se umple câmpiile Atticei de săgeţile vestitei armate de arcaşi din

www.dacoromanica.ro

Creta. Dar nici regelui, nici locuitorilor din Megara nu le păsà prea mult de atacul neputincios al Cretanilor şi nici nu se gândiau măcar să respingă cu forţe armate pe năvălitori. Ei cunoşteau bine răspunsul zeilor:

Pe capul lui Nisus, întocmai ca şi pe capul lui Samson din Biblie, crescuse o şuviţă de păr, în care erà un fir roşiu ce conţineà destinul cetăţii. Cât timp aveà să fie neatins acest fir de păr, acoperit cu îngrijire de buclele din capul regelui, neatinsă trebuià să rămâie şi patria sa Megara. Parcele, ursitoarele cari nu greşesc nici odată, când torc firul vieţii şi destinul omului, întăriseră puterea oracolului prin voinţa lor nestrămutată. Iar griijle tuturora se îndreptau acum, nu asupra războiului care bătuse la uşe, ci asupra părului scump de pe capul regelui şi o agrafă de aur de Mopsopia îl ţineà necontenit lucitor.

Trecuseră şase luni de când armatele cretane împresuraseră cetatea şi soarta războiului rămăsese aceeaş, iar zeiţa Victoria, cu aripa ei nesigură, sburà încă departe de tabăra regelui Minos. Şi, fără îndoială, multă vreme ar fi perdut Cretanii prin Attica şi apărarea Megarei ar fi rămas de-apururi nezdruncinată, dacă *Scylla*[1]), fiica nesocotită a lui Nisus, Scylla care aveà să sape mormântul nefericitului ei părinte, al patriei şi al ei înseşi, n'ar fi privit, cuprinsă de o patimă nebună, cu ochii ei frumoşi şi lacomi, pe eroul cretan Minos. Lăcomia ochilor ei a perdut o cetate, pe care n'ar fi putut să-o cucerească nici o armată de pe lume.

Cupidon, fiul Venerii, acel copil sălbatic şi şa-

[1]) *Scylla*, fiica lui Nisus, nu trebuie confundată cu *Scylla* din capitolul precedent.

www.dacoromanica.ro

galnic, pe care, când să mânie, nu poate să-l îmblânzească nici mama sa, nici tatăl său Jupiter şi nici toţi zeii din Olymp, dar care, la rândul său, poate să îmblânzească şi să înmoaie până şi inima leilor şi tigrilor din Lybia, Cupidon dă ascultare îndemnurilor zeiţei lunona, care se supărase pe Scylla. Căci aceasta, la o sărbătoare a zeiţei, neţinând seamă de ritualul obicinuit, i-a profanat sanctuarul şi din acest moment aveà un păcat de ispăşit şi se ştie că n'a existat femee care să supere pe Junona şi să rămâie nepedepsită. Cupidon, zeul iubirii, ca să răsbune pe zeiţă, a scos din tolba-i strălucitoare o săgeată şi a aruncat-o în peptul tinerei fete.

O dragoste nebună a cuprins din clipa aceasta inima Scyllei. Biata fată de acum înainte nu şi-a mai putut găsì liniştea şi, întocmai ca o bacchantă, scoasă din fire, a început să cutreere fără astâmpăr întreg oraşul, bătând toate drumurile în lung şi lat. Rupând cu trecutul ei de până acum de prinţesă alintată nu-şi mai parfumà părul buclat cu parfumuri din munţii Ida, nu-şi mai legà picioarele ei delicate cu încălţăminte sicyoneană, nici nu-şi mai împodobià gâtu-i alb ca zăpada cu pietre scumpe. Gândurile ei se îndreptau în altă parte; de aceea pasul îi erà nesigur, iar picioarele îi se împleteciau.

Până a nu-şi fi dat pe faţă iubirea ei criminală pentru Minos, de sute de ori se urcà şi se scoborà de pe zidurile cetăţii, pentruca să privească, ziceà ea, turnurile ce se ridică până în nouri; de sute de ori se urcà, oftând adânc din sufletul ei sbuciumat, pe vârful terasei palatului regal, spre a privì noaptea, ziceà ea, stelele ceriului, de fapt însă pentru ca să privească în depărtări tabăra lui Minos, de unde străluciau mii şi mii de focuri.

www.dacoromanica.ro

Biata fată, nu mai vrea să ştie de furca de tors, nu mai vrea să ştie de suveică; degetele-i nu-i mai ating chitara, iar aurul şi pietrele nestimate, la cari ţineà altădată aşà de mult, acum le despreţueşte.

In obrajii ei cei frumoşi nu se mai vede roşaţa: roşaţa nu se împacă cu dragostea. Boala ei e fără leac; simte cum îi se furişează moartea în mădularele ei istovite. Gândul îi sboară, unde o chiamă durerea, unde o târăşte destinul. Un imbold ascuns o împinge spre prăpastie. Ce să facă?... Să ia pe ascuns părul fatal din capul tatălui său şi să îl trimeată lui Minos, în tabară, ca jertfă scumpă pentru duşmanul patriei sale! Este singurul mijloc ca să-şi atragă iubirea recunoscătoare a celui pe care îl adorà! Nu se va găsì o inimă simţitoare care să nu-i scuze această faptă criminală!

Erà noapte. Somnul cel dulce încătuşase acum pleoapele ochilor lui Nisus. In tăcerea adâncă a întunericului doar străjile veghiau la porţi, şi ele, privind în depărtări, făceau mai mult o paradă de zelul lor de sentinele. In vremea aceasta, Scylla se scoală din patul ei şi cu urechile aţintite, întrebând oarecum umbrele întunerecului, de abià e în stare să respire aerul rece al nopţii. Ridicându-se în vârful degetelor face întâiul pas. Pune mâna pe un cuţit cu două tăişuri şi aleargă în sbor, ca şi când picioruşele ei n'ar fi atins pământul. Groaza face să o părăsească puterile. Se opreşte pe loc. Apoi, luând ca martor al încercării sale criminale întunerecul cel negru al nopţii, păşeşte înainte. Ajungând la pragul camerii de dormit a tatălui ei, se opreşte o clipă în vestibul şi ridicându-şi ochii spre astrele lucitoare ale ceriului, făgăduieşte zeilor jertfe bogate, dacă o vor ajutà în planurile ei.

www.dacoromanica.ro

Carme, guvernanta şi odinioară doica Scyllei, a auzit-o, când s'a sculat din pat şi a simţit sgomotul uşii. Inspăimântată se repède la ea şi o prinde în braţe. Ce vreai să faci, îi zice plină de groază. Tu, dragă fată, pe care te-am crescut din frageda-ţi copilărie, spune-mi ce vreai să faci, că nu de geaba te-ai sculat tu în puterea nopţii. Dacă nu mă înşel, tu eşti chinuită de Nemesis, zeiţa răsbunării. Acum îmi dau eu seama de ce nu puteai să bagi în gură nici darurile Cererei nici ale lui Bacchus. Acum îmi dau seama de ce steteai neadormită în puterea nopţii, când şi grijile cele mai mari dorm în inimile obosite ale muritorilor. Spune-mi, o, spune nenorocitei tale doice, spune-mi în sfârşit ceeace până acum n'ai vrut să-mi spui, când te întrebam, văzându-te cum te sfârşeşti din zi în zi. Mi-te jurai că n'ai nimic, când te vedeam desmerdând, întristată, frumosul păr din capul tatălui tău. Doar nu va fi frumuseţea ta prada furiei care a perdut odinioară pe Myrrha pentru iubirea nelegiuită de tatăl ei... Dacă însă altfel de iubire bate în peptul tău, şi văz acum că bate, atunci descopere-mi-te mie, căci cunosc şi eu focurile Venerii. Dacă o dragoste curată îţi seacă inima, atunci îţi jur pe zeiţa Diana Dictyma, pe acea zeiţă, căreia îi datoresc fericirea de a te fi hrănit ca doică, că voiu înfruntă toate încercările, pe căi drepte, numai şi numai să te scap din această stare nenorocită în care te găseşti, să te scap de suferinţa care te prăpădeşte.

Zicând aceste vorbe, bătrâna Carme aruncă în spatele tinerei fete o haină caldă, căci îmbrăcată cu o manta supţire eră îngheţată de frig şi de spaimă. Apoi, sărutând dulce obrajii înrouraţi de lacrămi ai Scyllei, caută să afle adevărata cauză a nenorocirei

www.dacoromanica.ro

ei. Intrând mai întâiu în patul ei cald, fecioara răspunde: „De ce mă chinueşti atâta, scumpa mea doică, de ce te căsneşti să afli nebunia care m'a cuprins? Eu nu ard de o iubire obicinuită; nu este unul dintre ai noştri care mi-a zăpăcit mintea. Cu atât mai puţin mă gândesc eu la tatăl meu, cu cât prin iubirea mea sunt tocmai duşmana alor mei. Inima mea bate pentru unul pe care ar trebui să-l urască. Dragostea este în tabăra de acolo — şi în acelaş timp arătă cu mâna în spre corturile duşmanilor, — ea este în mijlocul Cretanilor. Vai, cum să vorbesc, cum să-mi mărturisesc chinurile mele sufleteşti? Ascultă-mă dar, în ceasul în care Scylla ta merge în mormânt. Duşmanul pe care tu-l vezi ţinând împresurate zidurile noastre, căruia i-a dat sceptrul glorios chiar Jupiter, tatăl zeilor, pe care Parcele l-au făcut invulnerabil, — vai, trebuie să o spun şi să nu-l mai ocolesc cu vorba — Minos, da, Minos însfârşit, acest Minos chiar, care a asediat cetatea, mi-a asediat şi inima mea. De aceea, te conjur pe toţi zeii, dacă poţi, scapă-mă şi nu mă perde. Dacă însă orice nădejde de scăpare îmi este tăiată, lasă-mă, scumpă doică, să mor de moartea pe care o merit. Căci, dacă o întâmplare nenorocită, da, o nenorocită întâmplare, sau dacă un zeu protivnic nu mi-te-ar fi scos în cale, prea bună Carme, această armă, — şi în acelaş timp a scos ferul din haina ei, — ar fi tăiat părul de purpură care împodobeşte capul tatălui meu, sau ar fi intrat moartea binefăcătoare printr'o largă rană în sânul meu. Abiă a rostit Scylla aceste vorbe, când Carme, cuprinsă de durerea morţii, îşi pune pe cap ţărână murdară şi începe să scoată vaete şi gemete adânci.

„Aşa dar, tot de tine dau, mizerabile Minos,

www.dacoromanica.ro

zise oftând bătrâna Carme, tu ești, așa dar, și nenorocirea bătrâneților mele! Tot tu ești! Odinioară iubirea ta a pierdut pe fiica mea Britomartis — Minos iubind pe fiica Carmei, aceasta a fugit de el nouă luni de zile, prin munți și prin câmpii, și când era să pună mâna pe ea, fata aruncându-se în mare, a fost prinsă într'un laț de pescari și prefăcută în zeiță — iar acum cauți să pierzi și pe această fecioară pe care am crescut-o la pieptul meu. Dusă departe de patria mea, după ce am suferit o așă de lungă sclavie, după ce am suportat atât de multe zile grele, tot n'am putut să scap de tine! Acum s'a sfârșit cu mine! Nu mai pot să-mi duc mai departe bătrânețele. Când mi-ai răpit pe Britomartis, o scumpă Britomartis, unica speranță a vieții mele, mă mir cum am mai putut prelungi cu o singură zi triștii mei ani. Dar, dragă Scylla, în tine îmi pusesem acum ultima-mi nădejde. Tu îmi făceai încă dulci bătrânețele mele. Și acum destinul te-a smuls iubirii mele!

„Știi tu ce însemnează părul de purpură din capul tatălui tău? De aceea te conjur, scumpă fiică, pe iubirea care îți chinuește sufletul, pe puterile divine ale Ilithyei, nu săvârși cu ușurință o crimă atât de mare. Nu încerc să te abat dela o dragoste ce se naște în inima ta, aș fi neputincioasă să o fac și nici nu trebuie să ne luptăm cu zeii cari ți-au trimis această iubire. Doresc din tot sufletul ca tu să ai parte de iubitul tău, dar fără să se prăbușească tronul regal al lui Nisus. Doresc ca tu să nu prăpădești o familie și un regat. De aceea, ascultă-mi sfatul meu, ascultă de experiența unei femei bătrâne. Incearcă să înduplecî pe tatăl tău și ai să-l poți înduplecà, căci ce nu poate face singurul copil al

www.dacoromanica.ro

unui părinte! — iar dacă nu-l vei puteà înduplecà, atunci vei aveà cel puţin o scuză. Atunci violenţa ta va puteà aveà o îndreptăţire. Amână deci pentru atunci planul tău. Atunci îţi făgăduesc, copila mea, tot ajutorul meu şi ţi-l vor da şi zeii pe al lor. Nimic nu se face prea târziu, dacă se aşteaptă desfăşurarea înceată a lucrurilor".

Aceste vorbe au potolit puţin furtuna din sufletul Scyllei şi o dulce speranţă a încolţit în inima ei bolnavă. Apoi bătrâna Carme, ducând mâna-i tremurândă pe peptul fecioarei, care prin bătăile puternice arătă în afară furtuna din lăuntru, îmblânzì prin mângăeri furia nebunească a Scyllei. Şi toată noaptea, până în ziuă, nenorocita doică, stând aplecată peste patul fetei, rezimată pe cotul ei obosit, a veghiat asupra chinurilor şi torturilor ei sufleteşti.

A doua zi, când Aurora dimineţii, sosind din vârfurile reci ale muntelui Oeta, a adus lumina binefăcătoare a soarelui, fecioara Scylla, gândindu-se la poveţele doicii, se munceşte să găsească cât mai multe motive cari să convingă pe tatăl ei Nisus, ca să o mărite. Începe să-i laude la ureche dulceaţa păcii şi să-i alunece de pe buzele ei naive fel de fel de aluziuni. Îi vorbeşte când de nesiguranţa războiului, când de zeii cari schimbă cu uşurinţă victoria; îi este groază să trăiască orfană. Jupiter, îi şopteà ea, este de sigur alături de Minos, cu care are legături de rudenie şi apoi ştie ea şi de oarecari tradări. Că cetăţenii sunt îngroziţi, şi, pe lângă aceasta, prevestiri urîte, — şi prevestiri în astfel de împrejurări nu lipsesc niciodată, — arată că zeii au părăsit oraşul Megara.

Se încumetă chiar să corupă pe profeţi, iar preoţii, cari taie vitele sacre pentru sacrificiu, vestesc

www.dacoromanica.ro

că măruntaiele victimelor arată pe Minos ca aliat, ca ginere şi că războiul va înceta în curând.

In timpul acesta Carme, pricepută în farmece, aşază într'o oală de pământ narcis, scorţişoară şi diferite ierburi mirositoare şi le pune să fiarbă la foc într'o căldare mare. Pune apoi trei fire de aţă de trei culori, legate în trei noduri şi amestecându-le în căldare, zice: „Fecioară, fă ca mine. Scuipă în sân de trei ori, căci zeilor le place numărul trei". În urmă aduce jertfe zeilor din Infern, jertfe pe cari nu le cunoşteau nici bătrânii din Ida, nici preoţii din Grecia. Erau sacrificii şi descântece aduse tocmai dela Iolcos.

Cu toate acestea, inima lui Nisus rămâne neînduioşată. Nici zeii, nici oamenii nu-l putură înduplecà; aşà de mare încredere aveà el în părul de purpură de pe capul său.

Atunci bătrâna Carme se hotărî să ajute pe Scylla în planul ei criminal de a tăià părul din capul lui Nisus. Sperà ea poate, că odată cu Minos, se va puteà întoarce din nou în patria sa din Creta, unde erà îngropată cenuşa atâtor fiinţe scumpe inimii ei.

Scylla jură atunci moarte capului tatălui ei şi prin aceasta şi oraşului Megara. Pe furiş, taie părul strălucitor de purpură şi odată cu aceasta e cucerită cetatea şi se împlineşte şi profeţia oraculelor.

Cu odorul în mână, nenorocita Scylla, căreia crima făptuită îi dedeà curaj, ieşì din oraş şi se duse în lagărul duşmanilor, la cortul lui Minos, Acesta când o văzù, se cutremură. — „Eu sunt Scylla, zise ea, fiica lui Nisus. Iubirea pentru tine m'a împins la crimă şi am venit la tine ca să-ţi depun în mâini pe zeii patriei şi pe cei ai familiei mele.

www.dacoromanica.ro

Ca răsplată pentru aceasta nu voesc decât iubirea ta. Primeşte acest păr şi, crede-mă, acesta nu este ca orice păr, ci este însuş capul tatălui meu". Minos, îngrozit de această crimă ne mai auzită, o respinge.

Minos şi Scylla. Stampă gravată, după *Metam. lui Ovidiu*, de Desaintange

Părul fatal fiind tăiat, oraşul Megara căzù. La plecarea sa Minos, încărcând de blesteme pe fecioara

www.dacoromanica.ro

denaturată, nu o lasă să se urce în corabia sa. Ea însă vine pe ţărm cu părul despletit şi cu braţele întinse, imploră mereu pe eroul cretan să o ia cu sine. Acesta respingând-o din nou, nenorocita Scylla se aruncă în mare ca să prinză cu mâna pupa corabiei ce transportă pe Minos.

Zeilor, făcându-li-se milă de fată, victimă a zeiţei Iunona, o transformară în pasăre de mare, o prefăcură în *bâtlan*. De atunci biata pasăre, pentru dragostea sa neîmpărtăşită de Minos, cântă mereu, pe suprafaţa întinsă a apelor mării, cântece de jale şi de dor.

www.dacoromanica.ro

Melanippa

Legendă mitologică (după Hygin)

Poeţii din antichitate ne spun că într'o vreme cea mai frumoasă fată din lume erà Melanippa, fiica regelui Desmontes. Frumuseţea fetei erà aşa de mare că a scos din minţi chiar şi pe Neptun, zeul mărilor care îndrăgind-o a căutat pe furiş să şi-o facă soţie. Aceasta dând naştere la doi copii, tatăl fetei, în desperarea sa de părinte amăgit şi ruşinat, s'a hotărît să pedepsească cu o grea pedeapsă pe fiica sa care îi înşelase nădejdea de a-i da un ginere, precum ar fi dorit el. De aceea, a pus pe slujitorii săi să orbească pe Melanippa. Nemulţumindu-se numai cu această pedeapsă cumplită, crudul părinte a poruncit ca fiica sa să fie închisă într'o temniţă adâncă, cu ziduri groase, şi să nu-i se dea decât atâta mâncare şi băutură cât să nu moară de foame. Iar copiii din flori dete ordin să fie aruncaţi pradă fiiarelor sălbatice. Zeilor însă li se făcură milă de micii nevinovaţi şi trimiseră la ei o capră lăptătoare care, în fiecare zi, venià la ei şi îşi aplecà ugerul plin la buzişoarele plăpânde ale micilor copilaşi.

Intr'aceea, într'una din zile, trecând din întâmplare prin acele locuri nişte păstori şi văzând pe copilaşi tăvăliţi pe iarbă, îi luară cu ei şi i-au dus acasă ca să-i crească.

Aruncarea copiilor nefiind un lucru rar în antichitate, şi faptul acesta aflându-se printre locui-

www.dacoromanica.ro

torii din acele ţinuturi, păstorii creşteau pe copii, ca şi pe copiii lor, fără să se gândească la originea lor.

In Icaria, pe vremea aceea, domnia Metapontus care, iubind mult copiii, se consideră ca cel mai nefericit muritor, fiindcă soţia sa, Theano, nu i-a născut nici un copil. Din această pricină, într'una din zile, spuse cu cruzime soţiei sale, sau să-i facă copii sau de nu să plece din domnie. Ingrozită de această hotărîre a regelui, pe care o vedeà nestrămutată, Theano s'a gândit mult, cum să scape de fatalitatea care o ameninţà. Aflând însă de cei doi copii aruncaţi şi luaţi de păstori, îşi pune în minte să ia pe unul din aceşti copii şi, pe ascuns, să-l prezinte regelui ca copil al său. Păstorii îi trimiseră pe amândoi copiii şi ea, prin vicleşugurile ei de femee, isbutì să facă pe rege să crează că ea în adevăr a născut doi copii.

Trecù multă vreme, fără ca regele să bănuiască ceva. El îşi iubià copiii cu toată dragostea părintească şi se credeà fericit, având toată mulţumirea familiară. Dar iată că Theano, rămânând însărcinată, i-a născut lui Metapontus doi copii regali. Theano iubià, după cum erà şi firesc, numai pe copiii ei cei micì; bărbatul însă mai mult pe cei doi dintâi cari erau şi mai frumoşi şi mai voinici. Cum însă să se scape Theano de copiii cei mari, fără să se primejduiască pe sine şi fără să-şi descopere fapta sa necinstită. Acesta erà singurul ei gând care o muncià acum, şi ziua şi noaptea. Regatul trebuià doar să ajungă în orice chip în stăpânirea fiilor ei proprii, cari ajunseseră şi ei, cu trecerea vremii, oameni mari. Ii venì atunci în minte gândul nebunesc să piarză pe copiii adoptaţi.

www.dacoromanica.ro

Sosise ziua când Diana Metapontina aveà să primească sacrificiile pe cari i le aduceà poporul din Icaria. Regele a plecat cu tot alaiul, însoţit de cei doi fii ai săi mai mari, Boeotus şi Aeolus, — aşà se numiau ei, — la serbare. Theano, găsindu-se numai cu proprii ei fii, prinse prilejul să le spună adevărul asupra trecutului fraţilor lor, şi-i îndemnă să-i omoare pe furiş, cu cuţitele, în timpul serbării. Procesiunea religioasă aveà loc pe un munte. Acì fraţii, fără să asculte de sfatul mamei lor, au început lupta între ei. Boetus şi Aeolus însă, fiind şi mai voinici şi având în ajutorul lor şi pe Neptun, au răpus pe fraţii lor mai mici şi i-au omorît. Astfèl crima ce se plănuià s'a răsbunat şi în loc să fie aduşi morţi la palat fiii Melanippei, au fost aduşi fiii reginei Theano. Când a văzut aceasta pe copiii ei ucişi, în desnădejdea ei nebună, a luat un cuţit de vânătoare şi înplântându-şi-l drept în inimă, a murit pe loc.

Părăsind atunci, de frică şi de groază, palatul lor regal, Boeotus şi Aeolus fugiră la păstori, în coliba de unde fuseseră luaţi odinioară. Acì aflară prin destăinuirile ce li le-a făcut Neptun, că ei sunt fii de zeu şi că mama lor zace de multă vreme într'o închisoare umedă, chinuită de foame şi de sete. La auzul acestora, ceì doi voinici veniră numai decât la Desmontes, îl omorîră şi liberează pe mama lor oarbă, căreia Neptun i-a dat acum din nou lumina ochilor. Cu ea împreună se întoarseră în Icaria, la regele Metapontus şi-i descoperiră ticăloşia reginei Theano, care îşi curmase zilele. După aceasta Metapontus a luat în căsătorie pe Melanippa şi a adoptat pe cei doi fii. Boeotus a dat numele sau Boeotiei, iar Aeolus Aeoliei, două ţări vestite în Grecia antică.

www.dacoromanica.ro

Meleagru și vânătoarea din Calydon

Legendă mitologică (după Ovidiu)

Oeneus, un rege din Calydon, oraș în Aetolia, adusese odată ca jertfă zeilor toate trufandalele unui an mănos: zeiței Ceres, roade de ale câmpului, zeului Bacchus, struguri și vin, Minervei, măsline și unt-de-lemn și așà mai departe, fiecărui zeu, ceeace îi plăceà mai mult, fructe și roade favorite. Numai pe Diana a uitat-o regele în sacrificiile sale. Numai altarul acestei zeițe a rămas fără jertfe și fără tămâie.

Din pricina acestei nesocotințe, zeița s'a supărat foc — căci și zeii au slăbiciunile lor — și în mânia ei a hotărît să se răsbune și să pedepsească pe regele lipsit de cucernicie față de ea. De aceea, a trimis în țara Aetoliei un mistreț cât o namilă, un mistreț cât un taur din Epir, mai mare chiar decât taurii cari pasc în câmpiile mănoase ale Siciliei.

Ochii lui vărsau sânge, ceafa îi erà țapănă, perii sburliți de păreau a fi mai mult un gard de suliți, botul plin de spume, iar din gâtlejul lui ieșià un grohăit sălbatic. Aveà niște colți de credeai că sunt colți de elefant. Din gura lui enormă îi ieșiau fulgere de foc, la para cărora se aprindeau și frunzele cele mai verzi.

Mistrețul prăpădià iarba și semănăturile, prăpădià grâul în spice, prăpădià totul în calea sa, iar ariile

www.dacoromanica.ro

şi hambarele de geaba aşteptau recolta câmpului. Nădejdea agricultorilor se prefăceà în lacrimi. Mistreţul culcà la pământ strugurii, cu viţă cu tot, doborà la pământ boabele de măslin înverzit pline de frunze; dedeà buzna în turmele de vite pe cari le sfâşià cu colţii săi cei ascuţiţi şi pe cari nu le mai puteau păzì nici păstorii nici câinii. Erà pacostea cirezilor pe cari nici cei mai frumoşi tauri nu le mai puteà apărà, erà pacostea ţăranilor cari, părăsindu-şi câmpiile şi satele, îşi căutau un adăpost între zidurile înalte ale oraşelor. Spaima şi groaza cuprinsese pe toţi locuitorii ţării.

După ce fiorosul mistreţ făcù mult prăpăd în ţinutul dela Calydon, şi încă vreme îndelungată, se ridicà într'o zi fiul regelui, Meleagru, care, simţind datoria că trebuie să-şi apere ţara, isbutì să strângă în jurul său o ceată de vânători vestiţi şi o haită mare de câini şi se hotărî să răpuie cu orice preţ cumplita fiară. La această primejdioasă vânătoare se întovărăşiră cu Meleagru cei mai mari şi mai străluciţi viteji din întreaga Grecie: Castor şi Pollux, Theseu şi Pirithous, Lynceus şi Idas, Admetus şi Iason, Iphicles şi Iolaos, Peleu şi Telamon, Anceus şi Amphiaraus, precum şi fecioara Atalanta, frumuseţea Tegeului şi a dumbrăvilor Arcadiei, fiica lui Iasion, şi alţii.

Fecioara Atalanta crescuse în singurătatea pădurilor şi numai dragostea de vânat o atrase în tovărăşia eroilor cari aveau să se lupte cu mistreţul din Calydon. Imbrăcată cu o haină uşoară, o singură agrafă îi ţineà încopciate cutele rochii. Părul de pe cap îi erà legat într'un singur nod. De pe umeri îi atârnà o tolbă cu săgeţi, iar în mâna ei delicată ţineà un arc. Aceasta erà toată găteala fetii. Când

www.dacoromanica.ro

ai fi văzut-o, ai fi zis că este o fecioară sub chipul unui tânăr frumos, sau mai bine un tânăr frumos sub chipul unei fecioare.

Meleagru. Relief în Palatul S. ada. Roma

Meleagru, cum o văzù, se şi aprinse de iubire pentru fată şi fără mult înconjur şi fără să spună multe vorbe. a zis: „Ferice de bărbatul care va fi

www.dacoromanica.ro

socotit vrednic de această femee". Zorul cel mare însă, îl împingeà deocamdată în altă parte, îl împingeà la luptă împotriva mistreţului.

Ceata de vânători porneşte la drum şi ajunge la o pădure bătrână, cu copaci neatinşi de secure şi în care bănuiau ei că se găseşte porcul sălbatic. Unii încep să întindă laţurile, alţii să-şi priponească caii cu cari veniseră, iar alţii, în sfârşit, să se pue pe urmele fiarei. Cu toţii se găsiau acum, sau mergeau, în gura primejdiei. Din pădure pătrunseră într'o văgăună spre care se scurg apele când plouă. Acì se găsia mistreţul. Scormonit din culcuşul său, porcul furios se repezì grohăind asupra duşmanilor săi, întocmai ca fulgerul care despică norii. Copacii sunt culcaţi la pământ dinaintea fiarei, iar pădurea vueşte. Flăcăii scot strigăte puternice din piepturile lor oţelite în lupte, şi-şi întind arcurile sau lăncile lor ascuţite. Mistreţul însă, turbat, dă năvală, când spre unii, când spre alţii, împrăştie haita de câini şi se repede asupra celor ce-i stau în cale. Săgeţile plouă grindină împotriva lui, dar ele doar că-l atingeau numai, şi mai mult îl întărâtau şi-l înfuriau. Erà parcă asaltul unui oraş, atacat de o armată. Monstrul, în turbare, se aruncă asupra vânătorilor şi culcă la pământ pe trei din ei. Un al patrulea, Nestor, vestitul unchiaş sfătos din războiul troian, poate că n'ar fi trăit până la asediul Troiei, dacă n'ar fi sărit, aieptându-se pe lancia sa, într'un copac din apropiere, de unde, deşì inima i se sbăteà cu putere în piept, puteà totuş să privească la adăpost şi, deocamdată, fără grije la fiară, din gura căreia de abià scăpase. Monstrul însă, îşi înfipse colţii ascuţiţi în trunchiul copacului şi ameninţà pe Nestor cu peirea, scrijnind din dinţi-i plini de spume, din cauza lovi-

www.dacoromanica.ro

turilor ce-i dedeà din apropiere eroul Othrias. Cei doi fraţi gemeni, Dioscurii, a căror stele nu se fixaseră pe bolta cerească, amândoi tineri şi plini de vieaţă, amândoi călări pe cai albi ca zăpăda, aruncă, răsucindu-le în mâinile lor viguroase, lănci sclipitoare. Şi, fără îndoială, aceşti viteji ar fi isbutit să doboare la pământ fiara, dacă ea nu s'ar fi repezit în higiul întunecos de alăturea, unde nu puteà pătrunde nici săgeţile, necum caii. Atunci, se aruncă după mistreţ puternicul Telamon, dar, din nebăgare de seamă, dete peste o buturugă şi se prăvălì la pământ. Pe când Peleu, din apropiere, îi dedeà o mână de ajutor, ca să se aridice, Atalanta, sprintenă ca o căprioară, pune în arcul ei grăbit o săgeată şi trage.

Săgeata de abià atinge namila din tufiş şi îi şi umplù de sânge părul de supt ureche. Bucuria Atalantei erà mare, dar şi mai mare a lui Meleagru. Acesta observă, cel dintâiu, sângele şi el, cel dintâiu, îl arătă tovarăşilor săi, strigându-le: „Iată, această femee are să câştige preţul victoriei". La această veste vitejii se roşiră. Prind însă curaj cu toţii şi cu toţii se îndeamnă la luptă, făcând să cadă o grindină de săgeţi. Acestea însă, isbindu-se unele de altele, rămân fără rezultatul dorit.

Atunci Ancaeus din Arcadia, pe care îl împingeà la pieire curajul său nebun, cu securea în mână, zise: „La o parte tovarăşi! Uitaţi-vă la mine şi judecaţi, cu cât este mai presus braţul unui bărbat decât cel al unei femei. Chiar Diana, dacă ar venì acum în ajutorul acestui monstru, el totuş va pierì acum de mâinile mele", — Diana erà zeiţa care adusese în aceste regiuni monstrul năprasnic. — Cu astfel de vorbe nesăbuite, ridicând, plin de trufie, cu amân-

www.dacoromanica.ro

două mâinile securea sa cu două tăişuri, se repezì să lovească fiara. Aceasta însă, înainte de a fi putut fi lovită, îşi înfipse colţii în coapsa lui Ancaeus, care cade scăldat într'un lac de sânge, răspândindu-i-se pe pământ măruntaele înroşite.

Acum se repezì asupra năpraznicului animal Pirithous, fiul lui Ixion, răsucind cu putere, în mâna sa dreaptă, un paloş ascuţit. „Stai, dragă prietene, îi zise Theseu, tu, pe care te iusesc mai mult decât pe mine însu-mi, tu, cea mai scumpă jumătate a mea. Se cuvine ca un viteaz să fie în acelaş timp şi prevăzător. Nu vezi că Ancaeus s'a prăpădit din pricina semeţiei şi nechibzuinţei sale"? Zicând aceste vorbe, Theseu făcù să şuere pădurea de suliţa lui de aramă. Repezită această suliţă de o mână sigură, fără îndoială, n'ar fi dat greş şi ar fi culcat la pământ fiara, dacă nu s'ar fi înfipt în tulpina unui stejar.

Şi Iason a aruncat o săgeată, dar soarta crudă a vrut ca ea să lovească un câine, căruia străpungându-i maţele, plin de sânge, bietul animal căzù jos la pământ, murind pe loc.

Loviturile lui Meleagru au însă o soartă mai bună: o suliţă s'a înfipt în pământ, o a doua însă a pătruns mistreţul în spate. Pe când acesta spumegà şi se svârcolià într'un grohăit spăimântător, vărsând odată cu sângele său şi valuri 'ntregi de spume, soseşte aproape Meleagru, care înfige pumnalul în coastele fiarei înfuriate.

Văzduhul răsună, în această clipă, de bucurie şi toţi tovarăşii se adună în jurul biruitorului, ca să-i strângă mâna.. Toţi privesc cu mirare monstrul culcat la pământ şi care se lepşise pe o întindere enormă şi n'au curaj să-l atingă, cu toate că fiecare ar fi avut, dorinţa să-şi înmoaie lancea în sângele lui.

www.dacoromanica.ro

Atunci învingătorul Meleagru, punându-şi piciorul pe capul mistreţului, care căşunase atâta moarte şi atâta prăpăd în ţara sa, zice: „Primeşte, fecioară arcadiană, primeşte această pradă ce mi se cuvine şi împărtăşeşte cu mine gloria victoriei". Pe urmă, dete fetii pielea mistreţului şi capul cu colţii ca de fildeş.

Atalanta e în culmea fericirii, atât din cauza darului care îi se oferì, cât şi, mai ales, din cauza aceluia, care i-l dedeà. Din mijlocul mulţimii de vânători însă, se ridică murmure. Cei doi fii ai lui Thestius, unchii lui Meleagru, ridicându-şi pumnii ameninţători, ziseră: „Nu, o femeie nu trebuie să ne răpească onorurile asupra cărora numai noi avem dreptul. Nu te bizuì pe frumuseţea ta, femee, şi bagă de seamă să nu rămâi şi fără acest admirator al tău, atât de darnic". In aceeaş clipă, pun mâna pe pielea mistreţului, dar al iubirii, iar lui Meleagru îi tăgăduesc dreptul victoriei.

O astfel de ocară nu putù să o sufere eroul Meleagru şi furios zise: „Aflaţi acum, voi care căutaţi să răpiţi gloria altuia, câtă deosebire este între o faptă şi o ameninţare şi dădù, pe neaşteptate, o lovitură fatală lui Plexippus; iar Toxeus, pe când stăteà în cumpănă să răsbune moartea fratelui său, sau să se astâmpere, a fost scos din nehotărîrea sa de Meleagru care îi împlântă în gât sabia, încă caldă de sângele lui Plexippus.

In vremea aceasta Althea, mama lui Meleagru, se duceà tocmai să facă jertfe la altarele zeilor, ca să le mulţumească, fiindcă auzise de isbânda fiului ei, când vede, aducându-se corpurile neînsufleţite ale celor doi fraţi ai ei, Plexippus şi Toxeus. Un strigăt de disperare îi iese din peptu-i sbuciumat; ora-

www.dacoromanica.ro

şul întreg se umple de gemete şi bocete şi hainele de sărbătoare se schimbă în haine cernite. Când însă, Althea află cine este uncigaşul fraţilor ei, desnădejdea o părăseşte, lăcrămile îi contenesc şi un dor de răsbunare îi cuprinde deodată sufletul.

* * *

După naşterea lui Meleagru, pe când mama sa Althea se găsià lehuză în pat, se spune că veniră la ea cele trei ursitoare, Parcele, şi aruncară un tăciune în focul ce ardeà în căminul palatului regal din Calydon. Torcând cu degetele lor divine firul fatal al vieţii, zeiţele ursitei ziseră: „Iţi dăm şi ţie, copile, atâta vieaţă de trăit, câtă dăm şi acestui tăciune". Spunând aceste vorbe profetice, Parcele plecară. — Mama copilului sare numai decât din pat, scoate tăciunele fatal din foc şi-l stinge în apă. Apoi îl bagă într'o cutie, pe care o ţineà ascunsă într'un loc sigur, în fundul palatului. Păstrând astfel tăciunele, a păstrat şi vieaţa lui Meleagru şi, firește, ar fi trăit multă vreme tânărul Meleagru, dacă nu s'ar fi întâmplat nenorocirea cu moartea unchilor săi, a lui Plexippus şi Toxeus.

După omorul acestora, Althea scoate tăciunele din cutia tainică, porunceşte servitoarelor sale să-i aducă surcele de brad şi le dete foc. Apoi, voì să arunce pe acest foc tăciunele fatal. De trei ori, încercă ea să arunce tăciunele şi de trei ori mâna îi se oprì pe loc. O luptă se încinge acum în sufletul reginei; în ea se luptă, o mamă cu o soră şi pieptul ei este sfâşiat din pricina acestei îndoite însuşiri a aceleeaş fiinţe. Faţa ei, când se îngălbenià de crima ce umblà să săvârşească, când i se roşià de mânie. Pe obrajii ei se zugrăvià când o furie nebună de

www.dacoromanica.ro

soră, când o milă blândă de mamă. Setea de răsbunare, acum îi secă lacrămile, acum un şivoiu de lacrimi îi isvorau din ochii ei înduioşaţi. Intocmai

Meleagru. Stampă după *Metam. lui Ovidiu*, de Desaintange.

ca o corabie, pe care vânturile o mână într'o parte, ar valurile o împing în partea contrară, iar ea,

www.dacoromanica.ro

jucărie a două puteri potrivnice, ascultă, când de una când de alta, tot astfel Althea e mânată de două simţăminte opuse, de simţământul de mamă şi de simţământul de soră şi, rând pe rând, o cuprinde furia şi o părăseşte furia. Totuş puterea răsbunării este mai mare; aceasta o birue. E mai mult soră, decât mamă.

Având să săvârşească un omor, o crimă nelegiuită, se duce, cucernică, să dea ca jertfă pentru umbrele fraţilor sângele fiului ei Meleagru şi, când se ridică de pe rug flacăra funestă, în care aveà să arză şi tăciunele fatal grăì: „Acest rug arză rodul pântecelui meu". Apoi cu tăciunele în mână începe să invoace pe zeiţele răsbunării: „Primiţi, Eumenidelor, această jertfă ce vi se cuvine. Mă răsbun acum printr'o faptă criminală; o moarte se ispăşeşte printr'o altă moarte. O crimă o alătur de altă crimă, o înmormântare o alătur de altă înmormântare, iar familia noastră, nelegiuită, piară în această nelegiuire. Ce? Bărbatul meu Oeneus să se bucure de isbânda fiului său Meleagru, iar tatăl meu Thestius să plângă pe fiii săi? Mai bine curgă lacrimile amândorora deodată. Iar voi, umbre ale fraţilor mei, de abià sosiţi acum în Infern, primiţi jertfa ce vă aduc, primiţi preţul victimei ce vă jertfesc: este însuş rodul pântecelui meu. — Dar, nenorocita de mine, unde mă mână furia-mi nebună! Fraţilor, iertaţi pe o mamă! Vedeţi, mâinile mele nu pot să săvârşească crima începută. Da, fiul meu merită moartea, însă nu o mamă trebuie să i-o aducă.

Va rămâneà deci nepedepsit? Se va bucurà aşà dar de viaţa sa, de victoria sa şi mândru de isbândă va stăpâni peste Calydon! Iar, voi, o mână de cenuşă, umbre reci, veţi putrezì ascunse în sânul pământ-

www.dacoromanica.ro

tului! Nu, nu voiu îngădui aceasta. Piară ucigaşul! Ducă cu sine în mormânt nădejdile tatălui său, ruina tronului regal şi al patriei sale scumpe. — Hei! Dar, acestea sunt sentimente vrednice de o mamă?! Astfel

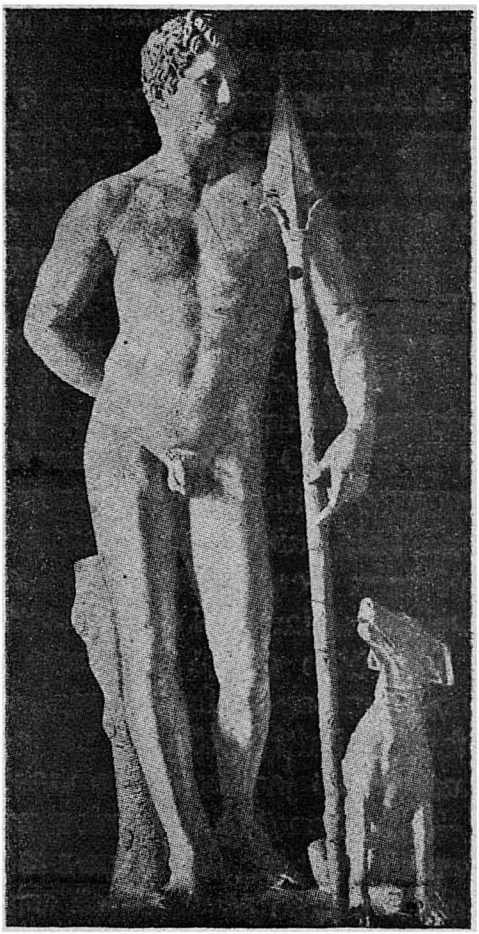

Meleagru. Statuă în muzeul din Berlin.

de dorinţe trebuie să aibă o femeie pentru fiul ei? De aceea l-am purtat în sânul meu, pentru ca să-i doresc moartea? Ce bine ar fi fost să fi pierit odini-

www.dacoromanica.ro

oară în para tăciunelui fatal, pe care n'ar fi trebuit să-l sting. Tu, Meleagru, trăeşti acum mulţumită mie; mori, tot acum, mulţumită ţie. Primeşte-ţi răsplata faptei tale. Dă-mi înapoi vieaţa pe care ţi-am dăruit-o de două ori, odată prin naştere, a doua oară prin scoaterea tăciunelui din foc. Du în mormântul fraţilor mei şi pe o soră. — Vai, vreau să mă răsbun şi nu ştiu ce să fac! Rănile fraţilor mei îmi apar mereu înaintea ochilor cu chipul îngrozitoarei crime. Dar sunt mamă şi acest cuvânt îmi frânge inima. Nenorocita de mine! Dar nu. Voi, fraţilor, voi aţi câştigat biruinţa asupra mea, o tristă şi urîtă biruinţă. Vă voiu urmă şi eu în mormânt împreună cu victima ce vă jertfesc".

Zicând acestea, Althea, cu mâna tremurândă, cu faţa întoarsă, a aruncat tăciunele fatal în mijlocul focului, Şi, pe când ardeà, tăciunele părea că scoate un gemet şi cu toate că erà cuprins de flăcări din toate părţile, totuş se mistuià încet.

* * *

Departe de palatul părinţilor săi şi fără să ştie nimic de durerea mamei sale, Meleagru ardeà în aceeaş flacără şi simţià, cum mădularele şi măruntaiele sale ardeau de o văpaie nevăzută; cu curaj de erou însă, îndură cruda durere. Se plângeà totuş că moare departe de focul răsboiului şi fără să poarte vre o rană pe corpul său. In durerea sa fericià pe Ancaeus, repus de rana mistreţului din Calydon. Cu gura-i muribundă, strigà, pentru ultima dată, pe bătrânul său tată, pe fratele său dulce, pe scumpele-i surori şi, poate, şi pe mama sa. Cu cât creşteà însă flacăra tăciunelui de pe rugul palatului din Calydon, cu atât creşteà şi durerea ce mistuià pe Meleagru

www.dacoromanica.ro

şi, când a început să pălească flacăra tăciunelui, a început să pălească şi flacăra vieţii nefericitului tânăr. Impreună cu ea, se stinge şi el, şi ultima suflare a eroului dispare în văzduh.

Mândrul Calydon e îngropat în doliu: jelesc tinerii, jelesc bătrânii, gem cei mari, gem şi cei mici, iar femeile îşi smulg părul lor despletit şi-şi isbesc cu mâinile peptul. Bătrânul tată al lui Meleagru, cu fruntea-i tăvălită în ţărână, îşi pune cenuşe pe capul său cel înălbit şi-şi blestemă zilele din vieaţa sa prea lungă. In acelaş timp, Althea, cu mâna cu care a săvârşit urîta ei crimă, mustrată de conştiinţă şi chinuită de aceleaşi Eumenide pe cari mai adineaori le invocase, îşi primeşte pedeapsa meritată, împlântându-şi un pumnal în peptul ei. Durerea erà pe nedescris.

In acelaş timp, uitându-şi de frumuseţea lor, surorile lui Meleagru se lovesc cu pumnii peste sânurile lor de fecioare şi până ce corpul neînsufleţit al fratelui lor să fie pus pe rug, îl strâng mereu la pepturile lor şi-l încarcă de sărutări. Şi chiar când n'a mai rămas decât cenuşe din trupul fratelui lor Meleagru, ele sărutau mereu această cenuşe; iar când, în urmă, aceasta a fost băgată în urnă, trântindu-se la pământ, ele sărutau marmura în care erà săpat numele scumpului lor frate, scăldând-o în lacrimi.

Astfel numai s'a putut împăcà mânia zeiţei Diana. Ruina întregei familii a fost preţul împăcării ei.

Surorile lui Meleagru, afară de Gorge şi de Dejanira, soţia de mai târziu a lui Hercule, fură prefăcute în păsări. Corpul lor se acopere de odată cu pene, gura li se înlocueşte cu un cioc şi, supt chipul *bibilicilor*, încep să sboare cu penele lor. De aceea, aceste păsări prin ciripitul lor plâng mereu şi nu cântă niciodată.

www.dacoromanica.ro

Polyidus

Basm mitologic (după Hygin)

Minos, regele Cretei, a avut cu soţia sa Pasiphaë, în afară de Minotaur, încă un fiu, pe Glaucus, al căruia sfârşit a fost foarte nenorocit. Căci pe când copilul se jucă singur, nesupraveghiat de nimeni, prin curtea plină de bogăţii a palatului părinţilor săi, a căzut din nebăgare de seamă într'un butoiu cu miere, în care s'a înecat. Dispariţia neaşteptată a copilului a umplut de jale pe bieţii părinţi cari, după ce l-au căutat preste tot locul s'au adresat şi oracolului lui Apollo de la Delphi ca să le dea o îndrumare, unde ar puteă să-l găsească. Apollo prin gura preotesei Pythia le-a dat următorul răspuns, ca de obiceiu, enigmatic: „In împărăţia regelui Minos s'a născut un monstru; cine îl va descoperi, acela îl va găsi şi pe copil".

Aducându-i-se la cunoştinţă acest răspuns al oracolului, Minos dete numai decât ordin ca să se caute preste tot locul, unde se găseşte monstrul. Ii s'a raportat, câteva zile în urmă, fără să se arate anume unde, că s'ar găsi un viţel care îşi schimbă de trei ori pe zi culoarea: dimineaţa e alb, la amiază roşu şi seara negru. Atunci Minos a chemat pe auguri ca să-i tălmăcească enigma. Aceştia neputând da o deslegare, ghicitorii l-au povăţuit pe rege să vestească în toată lumea că va dărui mari bogăţii

www.dacoromanica.ro

aceluia care, venind la palatul sau, i-ar puteà descoperì unde se găseşte acel monstru.

Intr'una din zilele următoare, iată că se prezintă în faţa regelui Minos tânărul Polyidus, fiul lui Coceanus din Byzanţ, şi-i spune că acel monstru nu poate fi decât murul care face mure, la început albe cari apoi se înroşesc, pentru ca în urmă, când se coc, să se înegrească. Auzind acest răspuns, Minos a rămas mulţumit şi a spus străinului că, după oracolul lui Apollo, tot el trebuie să-i descopere şi pe fiul său Glaucus şi să i-l aducă acasă la căminul părintesc. Polyidus, căruia zeii îi dăduseră arta auguratului, de a prezice viitorul după zborul păsărilor, s'a aşezat într'un loc potrivit pentru observarea sborului de păsări. Iată însă că deodată vede o bufniţă stând deasupra pivniţei cu vinuri şi fugărind albinele. Numai decât a socotit aceasta drept auguriu şi ducându-se la butoiul cu miere a găsit acolo pe copilul regelui, înecat în miere.

Atunci Minos adresându-se lui Polyidus îi zise: „Mi-ai dat înapoi copilul, acum restitue-mi şi sufletul lui. Polyidus răspunzând regelui că-i cere un lucru peste putinţă de îndeplinit şi că nu este în stare să facă ceeace îi cere, Minos a hotărît să-l îngroape de viu, împreună cu corpul neînsufleţit al fiului său. Din ordinul regelui s'a ridicat numai decât un monument în care aveà să fie închişi amândoi pentru vecie.

Pe vremea aceea înmormântarea celor morţi nu se făceà ca mai târziu prin ardere, ci se aşezau cadavrele într'un monument băgându-se în el şi obiectele cari le fuseseră mai dragi în vieaţă. Lângă Polyidus s'a pus o sabie. — De abià fură închişi în monument, Glancus mort şi Polyidus viu, când un şarpe se şi repezì la corpul copilului. Polyidus

www.dacoromanica.ro

socotind că şarpele vrea să-l mănânce, l-a străpuns deodată cu sabia şi l-a omorît. Un al doilea şarpe, căutându-şi tovarăşul şi aflându-l mort, s'a dus şi a căutat o iarbă fermecată cu care atingând şarpele cel mort l-a adus din nou la vieaţă. Văzând aceasta Poiyidus a atins cu aceeaş iarbă pe Glaucus şi numai decât i-a redat vieaţa. Pe când amândoi vociferau în monument, cineva trecând pe acolo, ne spune Hyginus — şi auzind glas de om în monument, a dat de veste lui Minos. Acesta a poruncit îndată să se deschiză monumentul şi în plină fericire a primit pe fiul său sănătos şi teafăr. — Pe Polyidus încărcându-l regele cu multe daruri bogate, l-a trimis înapoi în patria sa din Byzanţ.

www.dacoromanica.ro

Cocorii lui Ibycus

Legendă istorică (după Schiller).

La luptele de întrecere ce se făceau odinioară pe Istmul de Corinth, în alergări cu carul şi în concursuri de poezie, lupte la cari luau parte toţi Grecii de pretutindenea, a plecat odată, cu toiagul în mână, şi divinul poet Ibycus, din oraşul Rhegium, un favorit al zeului Apollo[1])

In drumul său, ajunsese pe culmea unui munte, de unde privirea îi erà atrasă spre îndepărtatul Acrocorinth şi aveà să intre, cu fiori de pioasă cucernicie, într'o dumbravă de molift închinată zeului Poseidon. De jur împrejurul poetului, erà o linişte de mormânt; doar, pe sus, prin văzduh, îl întovărăşiau, în cete albastre, stoluri de cocori cari călătoriau, în sborul lor, departe spre ţările calde de miazăzi.

„Salutare, mândre cete, prieteni buni şi buni tovarăşi. Fiţi-mi buni prevestitori. Avem doar aceeaş menire. Venim cu toţii de departe şi căutăm şi unii şi alţii un adăpost prielnic pe care o! de ar da zeii să-l găsim în ţara în care ne ducem".

Şi spunând aceste vorbe, îşi iuţeşte vârtos paşii şi în curând ajunge în mijlocul pădurii. Dar, deodată, pe poteca strâmtă, doi tâlhari îi închid calea. E nevoit să se prinză la luptă cu ei; braţul slăbuţ însă al poetului, deprins să atingă coardele delicate ale lirii, iar nu să întinză arcul cel puternic, cade repede biruit.

Voind să scape, chiamă într'ajutor pe oameni,

---

[1]) Poetul Ibycus a trăit, cea mai mare parte a vieţii sale, la curtea regelui Polycrates din Samos, pe la anul 540 în. de Ch. — In epoca primitivă a clasicităţii greceşti muzica erà unită cu poezia şi cu dansul.

www.dacoromanica.ro

chiamă într'ajutor pe zei. Strigătul său însă nimenea nu-l aude. Prin apropiere nici o suflare omenească; nici o scăpare de nicăirea. „Trebue așa dar, suspină el, trebuie să mor părăsit, acì pe pământ străin, neplâns de nimenea; trebuie să cad mișelește de mâna unor ticăloși, fără nădejde măcar de a fi cândva răsbunat".

O lovitură puternică îl culcă la pământ pentru vecie. — In clipa aceasta însă aripile cocorilor, pe cari poetul nu-i mai vedeà, dar îi auzià, fâșeiau în văzduh și la cărăitul lor lugubru, dându-și sufletul, zise: „Dacă glas de om nu se găsește care să grăiască pentru mine, cel puțin voi, cocoare de sus, răsbunați-mă".

Cadavrul jefuit de tot ce aveà cu sine a fost mai în urmă descoperit și fără multă greutate recunoscut de prietenul său din Corinth. Acesta văzându-l începe să strige desnădăjduit: „Sărmane prieten, în loc să-ți fi încununat tâmplele cu o coroană de laur și cu o glorie în veci neperitoare, trebuie să te găsesc în starea aceasta!

Și, o jale adâncă cuprinde pe toți cei adunați de pretutindenea la această serbare a lui Poseidon. Intreaga Grecie e în doliu, căci poetul erà iubit de toți. Mulțimea dă năvală la Prytani și cere răsbunarea sufletului celui mort prin sângele ucigașului.

Dar, nicăiri cea mai mică urmă. — Cum să găsești pe nelegiutul criminal între atâtea gloate de popoare, câte se strânseseră din toate părțile, atrase acì de strălucirea serbărilor? Il va fi omorît poate niscai-va tâlhari sau gelozia vr'unui vrășmaș! Dar, cine să știe aceasta, în afară de Helios — soarele — căruia singur pe pământ nu-i rămâne nimic ascuns?

Și, poate că chiar acum ucigașul își va fi du-

www.dacoromanica.ro

când paşii prin mijlocul mulţimii de greci şi, în timp ce răsbunarea îl pândeşte pretutindenea, el se va fi bucurând de fructul crimei sale; şi, poate că chiar acum, pe pragul sfânt al templului, el va fi sfidând pe zei şi se va fi îndesând printre valurile de oameni cari se înghesuesc, colo, spre teatru!

Căci, stăteau îngrămădiţi în toate băncile, şi până aproape să rupă parapeturile, popoarele de greci cari, din apropiere şi din depărtare, se revărsaseră în teatru ca un potop, iar clădirea păreà că creşte mereu, până în albastrul ceriului, de furnicarul de oameni ce se înghesuiau, ca valurile mugitoare ale mării, în băncile ei arcuite.

Cine ar fi în stare să numere atâtea popoare? cine ar fi în stare să cunoască numele celor cari s'au adunat acì ca oaspeţi? Căci au venit şi din falnica cetate a lui Theseu, şi de pe ţărmul Aulidei şi din Phocida şi din Sparta şi din îndepărtata Asie şi din toate insulele şi ascultau melodia grozavă a corului de femei[1]).

Acest cor, cu pasul încet şi maiestos, iese, după un vechiu obiceiu, în ţinuta sa plină de demnitate şi gravitate din fundul scenei şi înconjoară toată arena teatrului. Mersul acestor femei nu este mers de femei pământene, ele nu seamănă cu muritorii, iar corpurile lor uriaşe sunt de o mărime supraomenească.

O mantie cernită le acopere şoldurile: în mâinile lor slabe şi uscate fâlfâie flacăra roşie a torţelor lor negre. In obraji, ele n'au picătură de sânge, iar în loc de bucle parfumate, pe fruntea lor foiesc şerpi şi năpârci pline de venin.

---

[1]) E vorba de corul *Erinnyilor*, numite prin eufemism *Eumenidele* adecă al *Furiilor* cari întruchipează pe zeităţile răsbunării, adecă ale mustrării de conştiinţă. Schiller s'a inspirat din tragedia lui Aeschyl, *Eumenidele*.

www.dacoromanica.ro

Prinse în joc, aceste Furii fac să răsune melodia cântecului lor fioros care sfâşie inima şi apasă greu asupra conştiinţelor încărcate. Şi, cântecul lor străbate adânc sguduind sufetele şi pătrunde până în măduva oaselor; împedecând să se audă cântecul lirii:

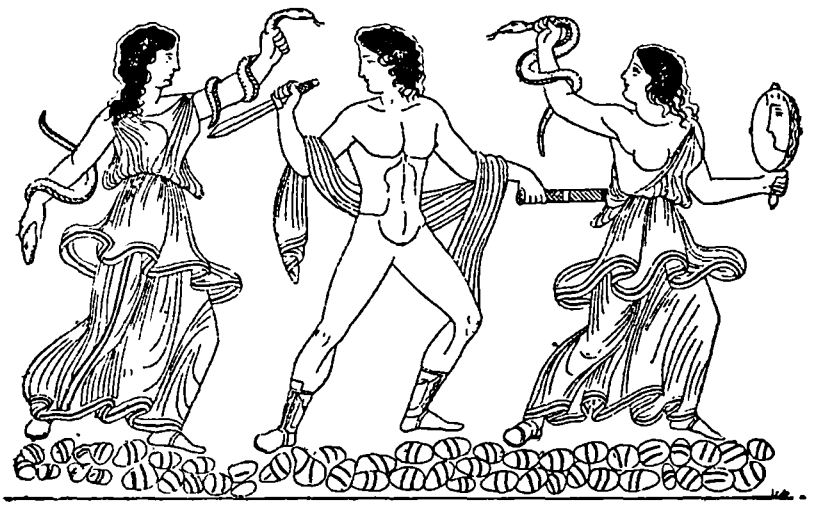

Eumenidele urmărind pe Oreste. Pe un vas antic.

„Ferice de cel ce, liber de ori ce greşală şi de ori ce păcat, îşi păstrează sufletul de copil nevinovat. De un astfel de om noi ne ţinem departe cu răsbunarea noastră şi în calea vieţii sale, acesta poate să meargă fără grije şi, nesupărat de noi. Dar, vai şi amar de acela care va fi făptuit într'ascuns vr'o crimă de omor. Noi, fiicele îngrozitoare ale nopţii, ne punem îndată pe urmele acestuia.

„Şi chiar de şi-ar închipuì el că a scăpat cu fuga, noi tot îl ajungem prin sborul aripilor noastre, îi aruncăm laţul de picioare şi-l doborîm la pământ. Astfel, îl urmărim fără încetare, nu ne mulţumim cu căinţa lui şi-l gonim până la marginea mormântului şi, nici chiar mort, el nu scapă de noi".

www.dacoromanica.ro

Cântând astfel, îşi jucau danţul lor. O tăcere adâncă, ca şi tăcerea morţii, cuprinse deodată pe toţi spectatorii, ca şi când zeul ar fi fost în apropiere. După un obiceiu străvechiu, Eumenidele, înconjurând sărbătoreşte arena teatrului, dispar, cu pasul lor domol şi măsurat, în fundul scenei.

In clipa aceasta, fiecare gândindu-se la faptele sale bune sau rele, e cuprins de un sentiment de groază religioasă, în faţa puterii tainice care face să se desfăşoare, fără voia şi ştirea noastră, firul lung al întâmplărilor vieţii omeneşti.

Şi atunci de pe cele mai de sus trepte ale teatrului, se aude de odată strigătul unui glas: „Timotheu, Timotheu, uite cocorii lui Ibycus". Şi pe neaşteptate cerul se întunecă, şi pe deasupra teatrului se vede trecând, într'un stol negricios, o armată întreagă de cocori.

„Ai lui Ibycus". — Numele cel scump al lui Ibycus mişcă acum de o nouă durere toate inimile şi vorba sboară repede din gură în gură, întocmai cum în mare valul vine peste val: „Ai lui Ibycus? pe care îl plângem, pe care l-a omorît o mână ucigaşe? Ce-i cu el? Ce o fi vrând cu asta? Ce-i cu acest cârd de cocori?"

Şi întrebarea se aude din ce în ce mai răspicat. Ca fulgerul bănuiala pătrunde în sufletele tuturora: „E puterea Eumenidelor, e puterea Eumenidelor! Nefericitul poet este răsbunat! Ucigaşul s'a dat singur pe faţă, el şi tovarăşul său.

Scăpându-i odată vorba, nu şi-o mai poate lua înapoi; iar faţa lui palidă îl dă repede de gol. Pun mâna pe el, îl târăsc la tribunal şi-l dau pe mâna judecătorilor. Ucigaşii loviţi de puterea răsbunării Eumenidelor, îşi mărturisesc în cele din urmă fapta lor criminală.

www.dacoromanica.ro

Theonoe

Legendă mitologică (după Hygin)

Thestor, un învățat grec din bătrâna antichitate, avea trei copii, un băiat și două fete. Băiatul se chema Calchas și a ajuns cu vremea, mulțumită darului cu care era înzestrat de zei, unul din cei mai mari preoți și profeți ai Greciei, iar fetele se numiau, una Leucippe și cealaltă, mai mică, Theonoe. Pe când aceasta din urmă se juca într'una din zile pe țărmul mării, niște piraţi cari se găsiau prin apropiere o răpiră și, cum se întâmplă adeseori în lumea veche, au dus-o și au vândut-o ca sclavă în Caria, o țară din Asia Mică.

Fiind o fată de o frumusețe fără seamăn, a ajuns cu timpul soția regelui Icarus. Tatăl fetei Thestor însă, neputându-se împăcà cu această grozavă perdere, a plecat după câțiva ani în căutarea ei, dar prinzându-l o furtună pe mare, a suferit naufragiu și, după multe rătăciri chinuitoare pé apă, a fost aruncat de valuri pe țărmul Cariei. Intâmplarea însă a făcut ca să ajungă în aceeaș localitate în care se găsià și fiica sa regina Theonoe. Fiind prins de locuitorii din Caria, aceștia l-au aruncat în lanțuri și l-au ținut în sclavie.

Leucippe, cealaltă fiică a lui Thestor și sora mai mare a Theonoei, văzând că a perdut și pe tată și pe soră, desnădăjduită s'a dus la oracolul

www.dacoromanica.ro

din Delphi şi i-a cerut sfat, cum să facă şi pe ce cale să apuce ca să-i găsească. Apollo i-a dat răspunsul următor: „Cutreeră pământul în lung şi lat, ca preot al meu şi-i vei găsi". Auzind această sentinţă a oracolului, Leucippe şi-a tuns părul, a îmbrăcat haina de preot cucernic şi a pornit la drum în căutarea celor perduţi.

După un umblet lung de ani de zile, peste mări şi peste ţări, a ajuns în sfârşit şi în Caria. Theonoe, acum regină slăvită a Cariei, văzând din întâmplare pe Leucippe, şi îndrăgind pe preotul cu faţa de fecioară, a voit să-l ducă cu sine în palatul regelui. Leucippe, care erà femee şi nu bărbat, a refuzat pe regină. Aceasta supărându-se, a poruncit, în năcazul ei de femee, ca preotul să fie închis şi omorît. Sclavul hărăzit de soartă să omoare pe falsul preot, a fost tocmai bătrânul Thestor care ajunsese acum sclav la grajdurile regelui Icarus.

Acesta, cu sabia în mână, întrând în odaia în care se găsià preotul şi nerecunoscând pe fiica sa zise: „Eu sunt nenorocitul Thestor care, după ce mi-am perdut acum pentru totdeauna pe fiul meu Calchas, pe cele două fiice ale mele, pe Leucippe şi pe Theonoe, sunt silit la bătrâneţea mea, să fac şi o crimă, să omor cu această mână nelegiuită pe un preot al lui Apollo. Mai bine să mor eu însumi" şi întorcând arma asupra peptului său, erà gata să-şi pună capăt zilelor şi să-şi curme vieaţa. Leucippe auzind de numele tatălui său, se repezi cu groază, îi smulse arma din mână şi-i căzù în braţe.

Recunoscându-se unul pe altul, se hotărăsc să omoare pe regină şi apoi să fugă din palatul ei blăstămat. Inainte însă de a-şi pune planul în aplicare, regina auzind de numele de Thestor şi de cele

www.dacoromanica.ro

petrecute, îi se descoperì, ca fiind fiica lui. Recunoscându-se toţi trei, descoperiră lui Icarus originea lor şi cele întâmplate. Regele atunci, bucurându-se de neamurile sale pe cari nu le bănuise până atunci făcù un mare ospăţ în cinstea lor şi apoi, încărcându-i cu daruri bogate, lăsă pe Thestor şi Leucippe să plece, în patria lor din Europa, — ne spune isoricul grec Hyginus.

www.dacoromanica.ro

Bellerophon

Basm mitologic (după Homer)

Bellerophon a fost fiul lui Glaucus, un rege din Corinth şi nepotul faimosului Sisyphus. O întâmplare nenorocită făcând pe tânărul Bellerophon ca să omoare la o vânătoare pe un concetăţean al său a fost silit să să exileze din patrie şi ajunge la curtea regelui Proetus din Argos. Acì tânărul găseşte o primire prietenească şi purificându-se de omorul săvârşit la Corinth, rămâne multă vreme în prietenia regelui. Soţia lui Proetus însă, frumoasa Anteia prinzând iubire de tânăr, şi acesta împotrivindu-se iubirii ei, întocmai ca Iosif din Biblie faţă de iubirea soţiei lui Putifar, se hotăreşte să-l piarză. Invinuindu-l înaintea soţului său, că ar urmări-o cu iubirea lui, şi Proetus dând crezământ vorbelor ei mincinoase, Anteia n'a isbutit în planul ei criminal numai graţie legilor ospitalităţii cari nu îngăduiau ca un oaspe să fie atins de gazda sa. Proetus se temù să pună mâna pe tânărul pe care până atuncia îl avuse aşà de drag. De aceea, îl trimite în Lycia, în Asia Mică, la socrul său Iobates, tatăl Anteiei, cu o scrisoare formată din nişte tăbliţe de ceară, cum se scria pe acele vremuri scrisorile, şi în care se spuneà ca să omoare pe Bellerophon. Scrisoarea fiind pecetluită, tânărul nu putù să afle conţinutul ei.

www.dacoromanica.ro

Ajungând în Lycia, Bellerophon a fost primit bine de Iobates şi timp de nouă zile l-a ţinut numai în ospeţe şi petreceri, căci venià de la ginerele său din depărtare. In ziua a zecea însă, când îl întrebă de nume şi de veştile ce-i aduce dela fiică sa şi dela ginerele său din Argos, şi când ceti conţinutul scrisorii, şi află dorinţa acestora de a omorî pe tânăr, îl cuprinse căinţa de a-l fi primit aşà de bine şi să temeà şi el de a nu călcà legile ospitalităţii. Totuş

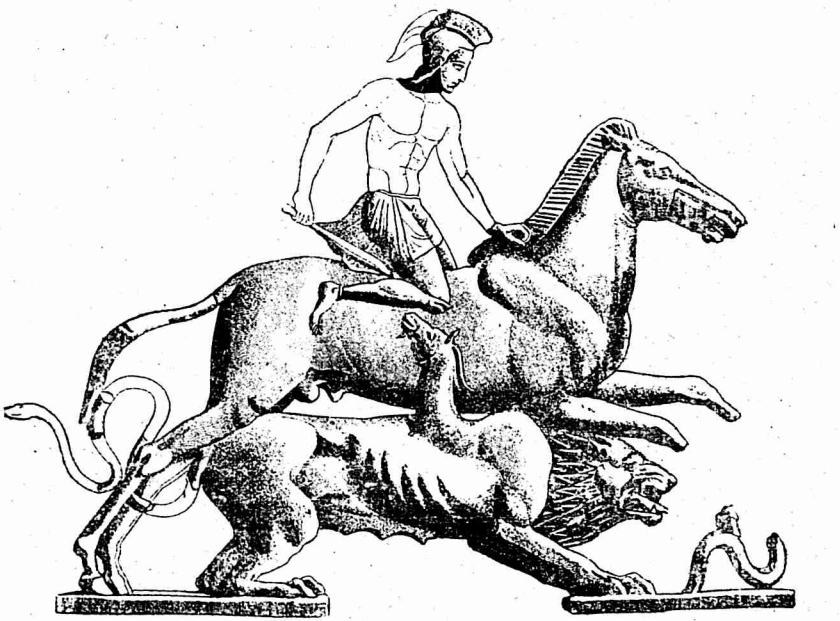

Bellerophon în luptă cu Chimaera. Teracotă din Melos, în Muzeul britanic din Londra.

fiindcă vroià să aducă la îndeplinire dorinţa ginerului său, se hotărăşte să oblige pe Bellerophon să îndeplinească nişte servici atât de primejdioase, încât să-şi găsească moartea.

Mai întâiu îl pune să se lupte cu *Chimaera*, un monstru îngrozitor, de origine divină, născut din gigantul Typhon şi din bălaurul Echidna, un monstru

www.dacoromanica.ro

format, partea dinainte dintr'un leu, în partea dinapoi dintr'un şarpe, iar mijlocul dintr'o capră sălbatică; din gâtlejul monstrului ieşià o pară de foc.

In munca aceasta grea, Bellerophon putù să învingă pe Chimaeră numai cu ajutorul zeilor şi a calului întraripat *Pegasus.* — Acest cal cu aripi, simbolul poeţilor inspiraţi, cari se ridică cu imaginaţia până în regiunile înalte ale ceriului, erà născut din sângele Medusei Gorgo, omorîte de Perseu. Sburând prin aer, Pegasus se oprì la isvorul Peirene de lângă Corinth ca să bea apă. Cum văzù Bellerophon acest cal, pe când se găsià încă în Elada, îl cuprinse o mare dorinţă de a-l aveà. Toate încercările i-au rămas însă zădarnice. In cele din urmă, la sfatul profetului Polyidus, se aşeză lângă isvor, în apropiere altarului zeiţei Athena, unde adormì. Atunci îi se arată în vis zeiţa care îi adusese un frâu de aur şi-i zise: „Tu dormi, Bellerophon? Scoală-te şi ia acest frâu, cu care se îmblânzesc caii şi adù ca jertfă tatălui Poseidon, îmblânzitorul de cai, un taur alb."

Bellerophon sare din somn, ia frâul de aur de lângă sine şi aleargă plin de bucurie la profetul Polyidus, povestindu-i întâmplarea. Profetul îi porunci să îndeplinească cu sfinţenie poruncile zeiţei, să sacrifice un taur lui Neptun şi să ridice Athenei un altar. In urmă, fără nici o greutate pune în gura calului Pegasus zăbalele frâului şi încalecă pe el.

Cu ajutorul acestui cal, Bellerophon putù să dea, în munţii Lyciei, monstrului Chimaera lovituri peste lovituri până ce-l omorî. — Intorcându-se victorios acasă, Iobates îl trimite împotriva Solymilor, un popor viteaz care făceà dese devastări în ţara Lyciei. Bellerophon îi învinge şi pe aceştia şi birueşte în

www.dacoromanica.ro

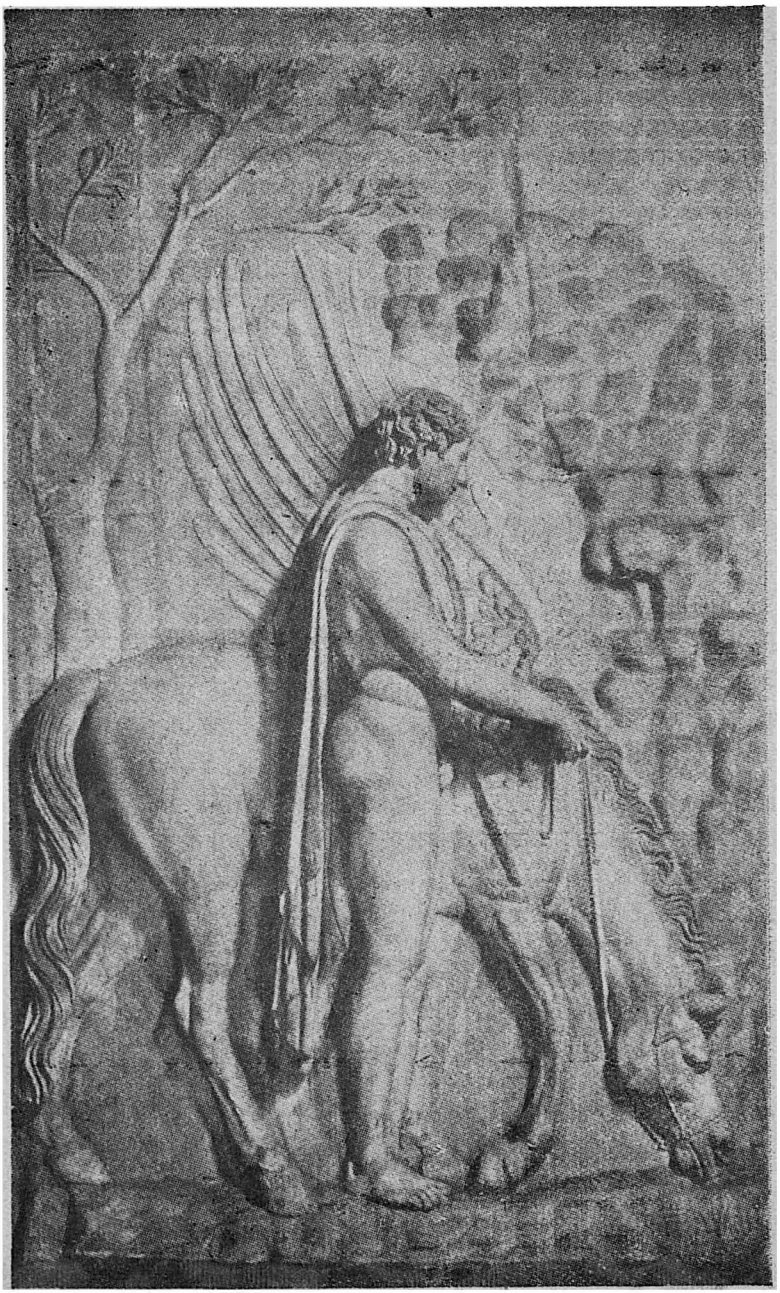

Bellerophon își adapă calul Pegas. Relief în palatul Spada, Roma.

www.dacoromanica.ro

urmă şi pe Amazoanele, un popor de femei războinice din Asia Mică.

Eroul întorcându-se victorios acasă, Iobates îşi dete sama că Bellerophon nu este un om de rând, ci că poartă în vinele sale sânge de zeu. De aceea, îi dete în căsătorie pe fiica sa şi jumătate din regatul peste care domnia.

In urmă Bellerophon, socotind că lui îi este îngăduit totul, a avut îndrăsneala să se urce cu calul său într'aripat până la ceriu ca să văză ce fac zeii pe acolo. Jupiter însă, neputând să rabde o aşà de mare cutezanţă, trimite un tăun care înţăpând pe Pegas, acesta îl trânteşte din înălţimea ceriului şi-l face una cu pământul. Astfel se prăpădì viteazul Bellerophon.

Iată cum descrie poetul Homer întâmplările acestui erou:

Antia, mândra nevastă a lui Proitos, de patimă aprinsă
Vrù să se apropie 'n taină de el. Dar Bellerofonte
Bun şi cuminte fiind învinge ispita femeei.
Dànsa lui Proitos atunci îi zise scornind o minciună:
„Mori tu, o Proite, acum ori omoară-mi pe Belerofonte!
Dragoste silnic'a vrut cu mine să facă mişelul[1])".
Zise şi ciuda l-a prins pe craiu auzindu-i cuvântul;
Dar s'a ferit să-l omoare, de teama mustrării de cuget.
Deci în Likia-l trimise cu semne de rău vestitoare,
Semne mărunte de-omor pe îndoite tăbliţe scrijelate;
Socrului său porunci să le arăte voind ca să-l pearză.
Bine de zei ocrotit, se duse în Likia viteazul.
Când a sosit în a Licilor ţară udată de Xantos,
Craiul acolo voios l-a cinstit cu ospeţe de nouă
Zile, şi jertfe de nouă juncani a făcut pe altare.
Iar într'a zecea din zile, când rumene zori răsărirà,
El a întrebat pe voinic, şi semne-a cerut ca să vază

[1]) Vezi *Biblia*, I. 39: Iosif şi soţia lui Putifar.

www.dacoromanica.ro

Ce fel de sarcina-i dete iubitul său ginere Proitos.
Când a primit cele două tăbliţe cu semnele morţii
I-a poruncit să omoare întâiu îndrăcita Himeră,
Care din zei se trăgeà şi erà floroasă lighioană:
Leu înainte, în dos un balaur şi capră la mijloc,
Groaznic din gură pufnind cu flăcări de foc arzătoare.
Dar, în cereşti arătări bizuindu-se el o ucise.
Şi cu vestiţii Solini, al doilea, luptat-a viteazul,
Luptă crezută de el mai grea decât toate în lume;
Iară şi-al treilea luptând ucise bărbate Amazoane.
Craiul pe urmă la 'ntors întinsu-i-a cursă vicleană:
După ce-alese pe cei mai bărbaţi din întreaga lui ţară,
Dânsul îi puse la pândă; dar nu se întoarse nici unul:
Neprihănitul fecior al lui Glaucus pe toţi îi răpuse.
Craiul înţelese că el e de-a zeilor 'nalta sămânţă;
Deci lângă sine la curte-l oprì şi pe fiica sa-i dete.
Cinstea crăiască pe urmă cu el împărţì pe din două;
Licii-i dădură moşie, pământ osebit întru toate,
Mandră livadă cu pomi şi câmp roditor ca să-l are.

---

[1]) Homer, *Iliada VI*, 160, traducere de G. Murnu.

www.dacoromanica.ro

Amphion și Zethus

Legendă mitologică (după Hygin)

Pe când Polydorus, regele Thebei, un fiu al lui Cadmus, se găsià pe patul de moarte, a încredințat pe copilul său minor Labdacus, în grija cumnatului său Nycteus.

Acesta a domnit mai mulți ani, ca regent, până când nepotul s'a făcut mare și în stare să ocupe tronul părintesc. Dar, de oarece Labdacus n'a trăit decât puțin timp, după ce a luat domnia tatălui său, Nycteus a trebuit din nou, să ia sarcina de regent, de astă dată, al lui Laius, micul fiu al lui Labdacus.

Pe când Nycteus conduceà destinele regatului theban a primit vizita multor regi și prinți cari peția pe fiica sa Antiopa, o fată de o frumusețe deosebită și pe care a îndrăgit-o însuș regele zeilor, Jupiter.

Într'una din zile însă, Epopeus, regele Sicyonei, a răpit pe Antiopa și a fugit cu ea acasă. Din pricina acestui furt, s'a iscat răsboiu între Thebani și Sicyoneni; răsboiul însă s'a sfârșit prin moartea celor doi comandanți, a regelui Epopeus și a regentului Nycteus și prin întoarcerea acasă a Antiopei. In drumul său spre Theba, Antiopa a dat naștere, în Eleuthera, la doi copii gemeni cari, după obiceiul

www.dacoromanica.ro

de pe acele vremuri, au fost expuşi pe un munte ca să se prăpădească.

Numai un cioban, care se află în apropiere, a putut vedeà cele petrecute şi care ne având copii a luat pe cei doi gemeni în bordeiul său şi i-a

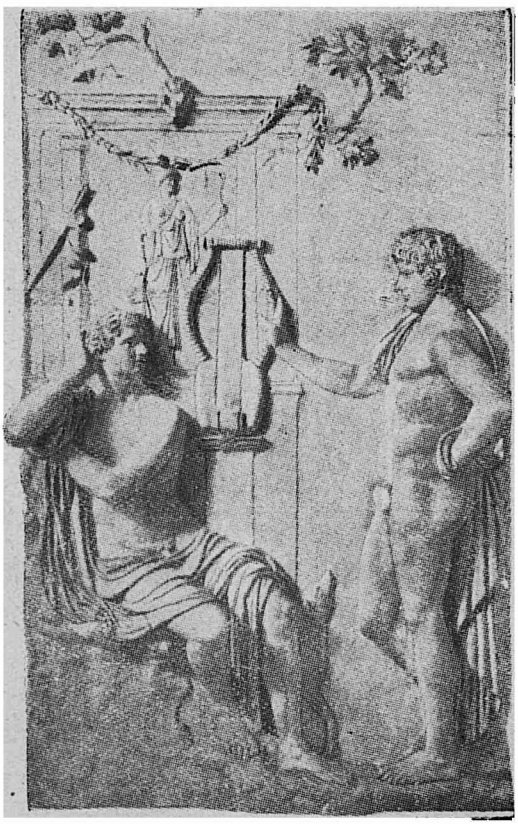

Amphion şi Zethus. Palatul Spada, Roma.

crescut ca pe copiii săi. Nimeni nu puteà să bănuiască că cei doi fraţi, Amphion şi Zethus — aşa se numiau ei — sunt copiii marelui Jupiter.

Băieţii, ajunşi flăcăi voinici şi mândri, deşi trăiau împreună, aveau totuş însuşiri şi apucături deosebite.

www.dacoromanica.ro

Zethus se distingeà mai ales ca păstor, având o putere straşnică, Amphion însă erà cântăreţ vestit. El primise dela zeul Mercur o chitară şi cântà aşà de bine cu ea că fermecase chiar şi pe Apollo care îl socotià ca maestru în cântece.

Pe când cei doi fraţi trăiau astfel în singurătatea pădurilor şi a munţilor, necunoscuţi de nimeni altul decât de ciobani, mama lor Antiopa avù să îndure nenumărate suferinţe, nu atât din partea lui Lyeus, urmaşul lui Nycteus, cât mai ales din partea soţiei acestuia, a Dircei.

Aceasta erà o femee geloasă şi credeà că bărbatul ei iubeşte pe fiica fratelui său, pe Antiopa.

In ura ei nebună turturà grozav pe nenorocita Antiopa, arzându-i părul din cap, lovindu-o peste faţă şi chinuind-o în fel de fel de chipuri.

Sărmana fată trebuià să toarcă şi să depene sau să ţese toată ziua, întocmai ca o sclavă, şi pentru munca ei nu primià decât o bucăţică de pâine, ca mâncare, şi puţină apă, ca beutură.

Zile întregi petreceà într'o închisoare întunecoasă având ca pat o piatră tare şi rece şi fiind expusă şi acì la chinuri şi bătăi.

Când însă se umplù măsura suferinţelor, Jupiter făcù ca lanţurile cu cari erà legată, să se deslege dela sine, şi uşile închisorii să se desfacă şi să lase liberă pe nevinovata ce îndurase atâtea cruzimi.

Atunci biata Antiopa pleacă singură şi fără să cunoască pe cineva şi fără să ştie drumul şi, pe o noapte întunecoasă, ajunge până pe înălţimile Citheronului, la coliba unui cioban.

Acì cere adăpost, bătând cu sfială în uşa bordeiului. Atunci doi tineri îi eşiră înainte. Erau fiii ei cari nu aveau de unde să cunoască pe mama

www.dacoromanica.ro

lor. Amândoi tinerii se simţiră atraşi spre tânăra femee şi bucuros îi oferiră scut de apărare.

Dar, iată că pe urmele ei soseşte şi Dirce, care simţind că a plecat Antiopa din închisoare, a căutat-o peste tot locul şi prin iscoade a descoperit-o în bordeiul ciobanului.

Prin fel de fel de învinuiri născocite, Dirce convinse pe cei doi tineri că Antiopa ar fi o criminală care trebuie să-şi primească pedeapsa meritată. La rugăciunile şi la ameninţările reginei, cei doi fraţi, ne mai putându-se împotrivi, se hotărîră să pedepsească pe fugară pentru crimele ei şi, ca pedeapsa să servească drept pildă, aduce chiar un taur sălbatic de care aveau să lege, fără să ştie, pe mama lor, pentru ca astfel să se prăpădească.

In acest moment iată că soseşte ciobanul, care odinioară scăpase dela moarte pe cei doi copii gemeni, şi le descoperi taina pe care li-o ascunsese până acum:

Antiopa era mama lui Zethus şi Amphion.

La auzul acestei ştiri neaşteptate, furia celor doi tineri se întoarce acum împotriva nemernicei Dirce.

Aceasta este legată în locul Antiopei, de taurul sălbatec care o târăşte prin munţi şi prin stânci, până ce îşi dete sufletul în chinuri grozave.

Cadavrul reginei îl prefăcù zeul Bacchus într'un izvor de apă, din apropierea Thebei, izvor care s'a numit până mai târziu după numele ei *Izvorul Dircei.*

In urmă Amphion şi Zethus se întoarseră cu mama lor la Theba, de unde goniră pe slabul rege Lyeus, şi puseră mâna pe domnia părintească.

Fiindcă, însă, oraşul Theba, fondat de Cadmus nu erà întărit cu ziduri fortificate, se hotărîră cei

www.dacoromanica.ro

doi fraţi să-l întărească cu ziduri puternice de apărare, cari să-l pună pe viitor la adăpost de orice atac duşman. Puternicul Zethus aduse cu mâinele sale din munţi blocuri mari de piatră pe cari Amphion, prin cântecul lirei sale, le făceà să se aşeze, ele de ele, în zid fără să puie cineva mâna.

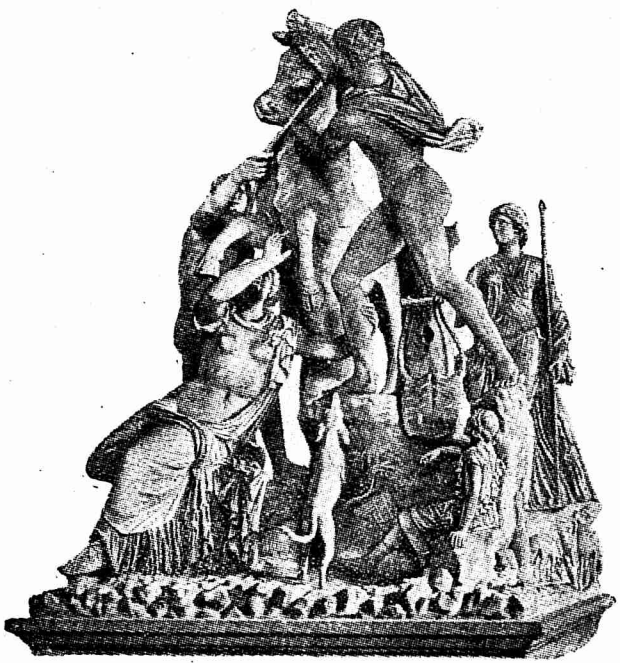

Taurul farnez. Grupă de marmoră, Neapole.

Astfel se ridicară vestitele ziduri ale Thebei şi, fiindcă lira lui Amphion aveà şapte coarde, se lăsară cetăţii şapte porţi.

Amphion luă în căsătorie pe Nioba. După moartea celor şapte flăcăi şi a celor şapte fete ai Niobei, Amphion de disperare se sinucise.

---

www.dacoromanica.ro

Ceyx şi Halcyona

Basm mitologic (după Ovidiu).

Ceyx, un rege tânăr din Trachinia, oraş din Thessalia, erà fiul Luceafărului de dimineaşă (Phosphoros sau Lucifer) şi frate cu Daedalion, care fusese prefăcut de zei în pasăre răpitoare. Turburat în adâncul sufletului de minunea că fratele său a suferit această transformare şi îngrijorat de atâtea metamorfozări, la cari fusese martor, voì să plece să ceară sfatul zeilor, voì să consulte oracolele lor.

Neputându-se duce la Delphi, de oarece nelegiuitul Phorbas, rege din Thessalia, jefuià pe toţi călătorii cari îi ieşiau în cale, în drumul lor spre Delphi, şi de oarece acesta jefuise chiar şi templul lui Apollo din acel oraş, se hotărî să se ducă peste mare tocmai la Claros, în Asia Mică, unde de asemenea zeul profeţiilor îşi aveà un templu celebru.

Planul său îl împărtăşì mai întâiu scumpei şi credincioasei sale soţii, Halcyona, o fiică a lui Aeolus, regele vânturilor, cu care se căsătorise nu de multă vreme. La această veste, Halcyona rămâne palidă ca moartea şi un potop de lacrămi îi udă obrajii ei cei fragezi. A încèrcat să vorbească, dar lacrămile îi opriră glasul. In cele din urmă, când lacrămile şi suspinele îi conteniră, tânăra femee începe să grăiască astfel:

www.dacoromanica.ro

„Ce crimă a săvârșit, dragă, Halcyona ta? Cine a putut să-ți schimbe inima până într'atâta? Cum a pierit grija ta pentru mine, cum a pierit dragostea ta de mai înainte? Poți tu oare să te desparți de mine în liniște și fără părere de rău? Ți-a intrat în cap să faci o lungă călătorie: mă iubești tu oare mai mult din depărtare? Dacă n'ai aveà să străbați mările pline de primejdii, m'aș mâhni, fără îndoială, dar nu m'aș teme și nu aș fi atât de îngrijorată. Dar, acum marea, și chiar numai imaginea tristă a mării, mă umple de groază. Nu mai departe decât ieri, am văzut pe țărmul ei rămășițele unui naufragiu. Și, nu odată am cetit pe pietrele de pe morminte nume goale [1]). Nu trebuie să te încrezi în aceea că Aeolus, tatăl meu, îți este socru, el care ține ascunse vânturile în peșteri adânci și potolește, de câte ori vrea, furia lor; căci vânturile, odată scăpate din închisoarea lor, se întind pe întreaga suprafață a mărilor și nimic nu le poate sta în cale. Ele rostogolesc și pământul, în toată întinderea lui, și sânul cel larg al mărilor. Chiar și împotriva cerului se răscoală ele uneori și, din ciocnirea lor sălbatică, ies fulgerile și trăsnetele. Cu cât cinevà le cunoaște mai bine — și eu le cunosc fără îndoială bine, căci le-am văzut adeseori din copilărie în palatul tatălui meu — cu atâta trebuie să le socotească mai de temut. Iar, dacă acum rugăciunile mele nu te pot înduioșà, prea scumpul meu bărbat, și dacă nimic nu te mai poate abate dela această călătorie, plină de primejdii, îngădue-mi cel puțin să te însoțesc și eu. Vom fi împreună amândoi jucăria valurilor, vom

[1]) Cenotaf sau monument funerar ridicat pentru morți, a căror cadavre nu se găsiau, fie că au făcut naufragiu, fie că au murit în războiu, etc.

www.dacoromanica.ro

suferi împreună amândoi tot ce ne va fi dat să pătimim, şi împreună amândoi vom fi purtaţi pe întinsul nemărginit al mărilor".

Aceste vorbe, precum şi lacrămile soţiei sale,

Ceyx şi Halcyona. Stampă după *Metam. lui Ovidiu,* de Desaintange.

ating adânc inima lui Ceyx, căci el o iubeşte tot atât de mult, pe cât este iubit de ea. Hotărîrea lui

www.dacoromanica.ro

însă este luată odată şi nu voeşte nici să-şi amâne călătoria, nici să expună primejdiilor pe scumpa sa Halcyona. Câte nu i-a spus el spre a-i mângâia inima plină de teamă şi spre a-i conteni lacrămile! Dar toate încercările lui rămân deşarte. Totuş o uşurare în durarea ei îi aduce când îi spune: „Vremea ce o voiu petrece departe de Halcyona mea va fi fără îndoială lungă pentru mine; îţi jur însă pe tatăl meu Lucifer, care mi-a dat zilele că, dacă va îngădui destinul, voiu fi înapoi lângă tine înainte ca luna să-şi fi umplut de două ori orbita sa". — Această făgăduială îi umplù de nădejde inima Halcyonei.

O corabie bine echipată este pusă pe apă. La vederea ei regina, presimţind oarecum nenorocirea, este cuprinsă de groază şi ochii îi se umplură de lacrămi. Imbrăţişându-şi bărbatul şi spunându-i un dureros adio, sărmana femee căzù jos leşinată.

Mortrozii voinici, cu toate că Ceyx căută pretexte spre a mai zăbovì, aşezându-se pe două rânduri de bănci, trag cu putere către piepturile lor îndoitul rând de lopeţi şi în mişcări cadenţate spintecă valurile mării. Halcyona îşi ridică ochii umezi de plânset şi-şi priveşte stând pe pupa încovoiată pe soţul iubit care, cu mâinile întinse, îi trimite un adio mut; ea îi răspunde la semne prin semne.

Şi acum corabia se îndepărtează mereu şi ţărmul pare că se duce înapoi. Ochii Halcyonei ne mai putând să distingă figura soţului ei, urmăreşte totuş corabia care fuge şi, chiar când aceasta dispare cu totul, biata regină deschide ochii mari spre steagul ce fâlfâe în vârful catartului. Când n'a mai văzut nici acest steag, Halcyona se îndreaptă spre casa-i părăsită. Se aşează pe pat; dar patul şi camera fac

www.dacoromanica.ro

să o podidească din nou plânsul, reamintindu-i pe regele absent.

Nava părăsise acum de mult portul şi sutlarea puternică a vântului puneà în mişcare funiile şi pânzele: martrozii lasă la o parte lopeţile netrebuincioase, ei ridică antenele în vârful catartului şi desfăşoară pânzele cari se umflă de vânt. In vremea aceasta, Ceyx ajunsese la jumătatea drumului găsindu-se la o egală depărtare de portul Trachinia şi de ţinta călătoriei sale, când, deodată, în apropierea nopţii, marea începe să facă spume albe de valurile ce se umflau şi de Eurul care suflă cu putere.

„Strângeţi mai repede antenele, strigă cârmaciul corăbiei, şi legaţi pânzele de catart". Aşà grăi el, dar vuetul vânturilor şi sgomotul valurilor îi înăbuşe glasul. Cu toate acestea, unii se grăbesc să puie mâna pe lopeţi, alţii să astupe găurile corăbiei, iar alţii, în sfârşit, să strângă pânzele; unul scoate apa ce pătrunde înlăuntrul corăbiei, aruncându-o din nou în mare, altul trage cu putere antenele. Şi în vreme ce toate acestea le fac matrozii, ei de ei, fără ordine şi în desordine, furtuna grozavă creşte mereu, Vânturile deslănţuite din toate părţile se iau între ele la o luptă înfricoşată şi ridică valuri nimicitoare. Cârmaciul însuş e cuprins de groază şi spaimă; el nu ştie nici unde îi e capul, nici ce trebuie să facă, atât de mare este primejdia şi atât de mult aceasta primejdie este mai presus de ştiinţa şi arta sa de corăbier. Este o harmalaie de strigăte de bărbaţi, de sgomote de funii, de ciocniri de valuri, de bubuituri de tunete. Unda de apă care se urcă pare că atinge cerul, ridicându-şi până la nori spuma. Această undă este, când galbenă ca nisipul cel galben pe care îl răscoleşte din fundul mării, când mai

www.dacoromanica.ro

neagră de cât Styxului; iar când pare că se potolește, se acopere de spumă albă.

Corabia trachiniană este jucăria valurilor; când, din vârful lor, ca din creștetul unui munte, pare că stăpânește văile și privește la picioarele sale abisurile negre ale Acherontului, când, afundându-se în adâncimi, o împresoară, de jur împrejur, valuri prețipișe și pare că privește ceriul din fundul prăpastiei Infernului; adeseori coastele sale, isbite de unde, răsună cu zgomot, întocmai ca un zid de cetate pe care îl lovește berbecele de fier sau o balistă puternică. Și, precum un leu furios, câștigând forțe în avântul său turbat, se aruncă cu pieptul înainte în contra armelor ce i se împotrivesc, tot astfel unda repezită de puterea vânturilor, se năruе asupra corăbiei ce se luptă și o birue. Și, acum îi trosnesc închieturile, acum se desface ceara care leagă bârnele și prin crepăturile sale dă drum apei ce aduce moartea; iar, ploaia se revarsă în torente din norii ce se deschid: ai crede că ceriul se năruie peste mare și marea umflându-se se ridică să atace ceriul. Pânzele se udă de ploaie și apele Oceanului se amestecă, făcându-se una cu apele norilor. Eterul de sus este lipsit de stele și întunerecul nopții se unește cu întunerecul furtunii. Numai fulgerul îl mai împrăștie din când în când și luminează apele de o lumină amenințătoare.

Și acum valurile de apă pătrund printre pareții desfăcuți ai corăbiei și, precum o trupă de mai mulți ostași, după mai multe asalturi, pun stăpânire în sfârșit pe o cetate bine apărată și dintre mai multe mii de soldați, mânați de aceeaș iubire de glórie, unul singur se repede, cel dintâiu, pe ziduri, tot astfel și acum, după ce de nouă ori valurile enorme

www.dacoromanica.ro

au isbit coasta corăbii, un al zecelea val, mai mare decât toate celelalte, se repede cu furie, zdrobeşte cârma obosită şi intră în corabie, ca şi duşmanul într'o cetate cucerită; înlăuntru apă, în afară de asemenea apă ce caută să pătrunză în corabie.

Matrozii tremură de spaimă, cum tremură soldaţii într'o cetate asediată, când din afară duşmanul bate zidurile şi când pe alocurea s'a pătruns înlăuntru. Pilotul nu-şi mai cunoaste meşteşugul, descurajarea cuprinde pe toţi şi cu fiecare val care străbate în corabie pare că străbate o nouă moarte: unul nu-şi poate reţineà lacrămile, altul stă încremenit pe loc; unul fericeşte pe cei cari pot să-şi aibă un mormânt, altul imploră pe zei, cerându-le zadarnic ajutorul şi-şi ridică mâinile spre ceriul pe care nu-l poate vedeà; cestuilalt îi vine în minte acum un frate, un tată, ori casa, ori copiii săi şi tot ce a părăsit departe în patria sa. Ceyx nu se gândeşte decât la Halcyona sa, numai pe ea o doreşte şi totuş se bucură că ea nu este de faţă; ar dorì să se mai întoarcă odată la casa sa, să-şi mai arunce ochii spre palatul său regal; dar nu ştie unde se găseşte, atât de mare este turbarea undelor, atât de mulţi nori acopere întreg ceriul cu vălul lor cel gros si măresc chipul cel negru al nopţii. La o nouă isbitură se rupe catartul, se rupe cârma. Valul care îl duce cu sine pare mândru de această pradă, de aceste trofee, şi ca şi când ar voì să-şi sărbătorească victoria, se înalţă mai presus decât celelalte valuri; apoi precipitându-se deodată, atât prin greutatea sa, cât şi prin isbitura sa, aruncă corabia în adâncime. O parte din corăbieri pier scufundându-se în valuri, alţii se acaţă de sfărâmăturile năvii; Ceyx însă, cu mâna cu care obişnuià altădată să ţie un sceptru, prinde

www.dacoromanica.ro

acum o frântură de lopată. El chiamă ajutorul tatălui său, Lucifer, chiamă ajutorul socrului său, Aeolus, dar, vai, în zadar. In gura lui însă eră mai ales numele Halcyonei; de Halcyona îşi aminteşte în tot momentul, Halcyona îi stă pe suflet. Ar dorì ca cel puţin marea să-i ducă corpul în ochii Halcyonei, pentruca mâini prieteneşti să aducă manilor săi ultimile onoruri mortuare. Când se află deasupra valurilor el rosteşte numele Halcyonei, când se află supt valuri, el tot numele Halcyonei îl borboroseşte. Dar, iată, că deodată, deasupra valurilor cari îl înconjoară se înalţă, în formă de arc, un talaz nemărginit care se despică şi-l scufundă înghiţându-l. — Iar, în această noapte tristă, Lucifer îşi aveà discul întunecat şi neputând să se scoboare din Olymp, şi-a acoperit faţa cu nori deşi şi plumburii.

Fiica lui Aeol, tânăra regină Halcyona, fără să cunoască nenorocirea ce o păştià, numără nopţile şi da zor să se gătească hainele pe cari aveà să le îmbrace Ceyx şi pe cele pe cari aveà să le îmbrace ea însăş, la sosirea lui. Se gândià sărmana la o întoarcere pe care de geaba o mai dorià şi puneà să se arză tămâie pe altarele tuturor zeilor şi mai ales pe altarul Iunonei, zeiţa căsătorii şi a căsniciilor şi îi duceà cu cucernicie darurile sale cele bogate. Pe această zeiţă o rugà ea mai vârtos ca să-i aducă înapoi, în plină sănătate şi teafăr, pe bărbatul care, vai, nu mai erà în vieaţă şi să-l facă să-i rămâie pururi credincios. Din nenorocire, numai această din urmă rugare puteà să-i mai fie împlinită. — Dar, zeiţa, nu putù să sufere mult să fie rugată pentru Ceyx, care nu mai erà în vieaţă; ea nu mai putù să rabde să i se aducă pe altarul ei nişte jertfe cari trebuiau duse pe altarul zeilor din Infern.

www.dacoromanica.ro

De aceea, chemând la sine pe Iris, curcubeul, îi zise: „Du-te, Iris, tu, credincioasa mea crainică, du-te pe aripa ta uşoară la locuinţa Somnului şi dă-i ordin să trimeată Halcyonei, în vis, chipul lui Ceyx, pentru ca să-i arate aievea soarta soţului ei". Astfel grăi zeiţa, iar Iris, îmbrăcându-şi tunică sa cu mii de culori, făcù să strălucească pe cer arcul său, şi-şi îndreptă sborul spre palatul regelui visurilor.

Iris. Desemn pe un vas antic. Paris.

In ţara Cimmerienilor, de lângă Marea de Azof, se află o peşteră adâncă, scobită în coastele unui munte: acì este locaşul ascuns al molateculuì Somn. In acest loc Phoebus niciodată nu poate să-şi ducă razele sale, nici când se găseşte în mijlocul drumului şi nici când asfinţeşte în valurile Apusului. Pământul aburește acì, de jur împrejur de neguri amestecate cu ceaţă; în aceste locuri nu străbate decât o slabă lumină de crepuscul. Acì, niciodată cocoşul, pasere neadormită cu creasta de purpură, n'a chemat prin cântecul său răguşit Aurora, nici odată

www.dacoromanica.ro

câinele credincios, nici odată gâsca, paserea Capitoliului, mai credincioasă chiar decât câinele, n'a turburat prin vocea sa tăcerea cea adâncă a locului; nici odată nu s'a auzit pe acì, nici răget de fiară sălbatică, nici muget de vită domestică, nici foşnet de ramuri bătute de vânt şi nici glas de limbă de om muritor: acì este locuinţa răpăusului adânc. Totuş, din fundul peşterii, printre stâncile răsunătoare, curge, cu un murmur ademenitor la somn, un pârâu cu apă Letheiană[1]).

Inaintea porţilor peşterii creşte o holdă de mac şi de ierburi ce te adorm. Zeiţa Nopţii le stoarce sucul şi, odată cu umbrele ce le răspândeşte pe pământ, îl împrăştie peste tot locul. In acest lăcaş nu este nici o uşe care să scârţie, când se deschide, nu se găseşte nici un paznic la întrare. In mijlocul palatului se găseşte un tron de abanos, umplut cu fulgi şi acoperit cu o velinţă neagră, pe care zeul îşi culcă membrele sale molatice. De jur împrejurul său, stau culcate, ici coleà, visurile cele deşarte, cu chipuri diferite, atâtea la număr câte sunt spicele pe cari le coace toamna, câte sunt frunzele în pădure, cât nisip aruncă marea pe ţărmii săi.

Feciora Iris, îndată ce a intrat în peşteră, a îndepărtat mai întâiu cu mâinile sale visurile ce-i steteau în cale, umplând de strălucirea rochiei sale întunericul palatului. Zeul încearcă să-şi deschiză pleoapele ochilor săi obosiţi; încearcă să se ridice, dar cade din nou, lovindu-şi peptul cu bărbia sa clătinătoare. In cele din urmă, se scutură şi, ridicându-se pe un cot, întreabă pe fecioară, pe care o cunoşteà şi de altă dată, de ce a venit? Iris îi

[1]) Apa Lethei e apa uitării. Cine a gustat odată din fluviul Lethe, din Infern, uită toate cele trecute.

www.dacoromanica.ro

răspunde: „Somnule, tu pacea sufletelor, tu leacul grijilor, tu care refaci trupurile obosite de munca zilii şi care reînoeşti puterile pentru munca de a doua zi, dă poruncă visurilor cari ştiu să ia chipul de om, să se ducă în Trachinia, la regină Halcyona, supt înfăţişarea şi trăsurile bărbatului ei, şi să-i se arate ca o jucărie a valurilor mării; aşà este ordinul Junonii". Iris, după ce şi-a îndeplinit însărcinarea, pleacă, căci nu mai puteà răbdà puterea aburului ce o înconjurà şi, îndată ce a simţit somnul furişindu-se în mădularele ei, a luat-o la fugă şi se întoarse în ceriu, pe arcul strălucitor pe care venise.

Dintre miile sale de copii, Somnul deşteaptă pe Morpheu, ca cel mai priceput să ia forma omenească. Nimenea altul mai bine ca el nu poate să imite şi mersul şi înfăţişarea şi glasul şi vestmintele şi până şi vorbele cele mai potrivite ale fieştecăruia. Acestuia Somnul îi dă însărcinarea să aducă la îndeplinire poruncile lui Iris, apoi subjugat din nou de toropeala cea dulce, îşi lasă capul aplecat şi adoarme iarăş.

Morpheu porneşte în sbor şi aripa sa tăcută îl duce într'o clipă, prin mijlocul întunericului, în cetatea în care a domnit Ceyx. Acì, îşi lapădă aripile şi ia chipul soţului Halcyonei. Gol şi palid, sămănând cu un cadavru, se aşează înaintea patului sărmanei femei. Barba îi este umedă, din părul său ud pare că picură apă. Aplecându-se pe pat, îşi înmoaie faţa în lacrămi şi-i spune: „Mai cunoşti tu pe Ceyx, soţie nenorocită? Schimbat-a cevà moartea din înfăţişarea mea? Uită-te şi priveşte, în loc de un soţ, umbra unui soţ! Scumpă Halcyonă, rugile tale nu mi-au fost de nici un folos. Eu nu mai sunt în vieaţă. Nu

www.dacoromanica.ro

mai cere de la zei o întoarcere a mea, căci nu se mai poate. Furtunaticul Austru mi-a lovit nava în mijlocul Mării Egee şi cu suflarea sa grozavă a sfărâmat-o cu totul, iar vocea mea care strigă în zadar numele tău, au înăbuşit-o talazurile. Despre această nenorocire a bărbatului tău află, nu dela un crainic al său necredincios, nu din svonuri nesigure, ci chiar din gura mea, care viu la tine să-ţi desvălesc destinul tău. Scoală-te, plângi şi îmbracă haina de doliu. Nu lăsa să mă scobor în adâncul Tartarului cel negru, fără să fi fost plâns de tine".

Astfel grăi Morpheu şi, pentru ca să fie şi mai mult crezut de Halcyona, a luat chiar glasul bărbatului ei: păreà că varsă lacrămi adevărate şi mişcările lui erau cele ale lui Ceyx.

Halcyona geme şi plânge; îşi întinde braţele în somn şi vrea să-şi îmbrăţişeze bărbatul, dar nu îmbrăţişează decât aerul: „Unde fugi? strigă ea, Rămâi... mergem împreună". Turburată de această vedenie şi de vocea ei proprie, se deşteaptă. La strigătu-i aleargă slugile, aducând lumânări. Ea priveşte de jur împrejur, ca să găsească pe cel pe care îl văzuse mai înainte. — Umbra dispăruse.

Atunci începù să se lovească cu mâinile peste faţă, să-şi sfâşie hainele de pe pept, să-şi smulgă părul. Intrebând-o guvernanta de durerea ei, îi răspunde: „Nu, nu mai există Halcyona; a murit în împreună cu Ceyx al ei. Inlături cu mângâerile voastre! Ceyx a murit în naufragiu; l-am văzut, l-am recunoscut. Când am întins mâinile spre el, a fugit. Erà o umbră, dar o umbră aievea, umbra bărbatului meu. Trăsurile feţii lui nu străluciau de strălucirea lor obişnuită. L-am văzut, nenorocita de

www.dacoromanica.ro

mine, palid, gol, cu părul încă ud, l-am văzut chiar în acest loc — şi căută să vază, dacă n'a lăsat vr'o urmă. — Da, asta erà, asta erà ce presimţiam în sufletul meu, când te rugam să nu părăseşti pe Halcyona ta, să nu te încrezi în vânturi. Şi fiindcă te duceai la moarte, am dorit, să mă iei cu tine. Trebuià, da, trebuià să merg cu tine. N'aş fi fost nici o clipă lipsită de lângă tine, n'am fi fost nici prin moarte despărţiţi unul de altul. Acum, departe de tine, eu mor deodată cu tine; cadavrul meu va fi şi el, ca şi al tău, o jucărie a valurilor, iar unda are să mă înghiţă, fără să mă aibă. Aş purtà în peptul meu un suflet mai crud decât moartea, dacă aş mai căutà să trăesc, după o astfel de durere. Nu, eu n'am să mai trăesc! Nu, eu nu te voi părăsi, prea scumpe şi nenorocite bărbat! Cel puţin acum am să te urmez şi, dacă urnele noastre, dacă cenuşa noastră nu se va amestecà, în mormântul nostru comun se vor atinge cel puţin cele două nume ale noastre: *Ceyx şi Halcyona*". — Durerea nu i-a îngăduit să vorbească mai multe; fiecare din vorbele ei e înăbuşită de un sughiţ şi din pieptul ei nu ies decât gemete adânci.

A sosit Aurora: Halcyona îşi părăseşte în grabă palatul şi se duce la ţărmul mării. Vrea să viziteze locurile, de unde a plecat Ceyx. „Acì, zise ea, acì s'a oprit şi acì ridicându-se ancora, gata de plecare, mi-a dat ultimile îmbrăţişeri. — Şi, în vreme ce ea îşi perândează în minte toate cele petrecute, priveşte marea în depărtare.

Deodată zăreşte pe suprafaţa lucie cevà ce pare a fi un corp omenesc. La început nu poate să distingă ce este; dar numai de cât, înaintând unda de apă, Halcyona, cu toată depărtarea, poate să-şi dea seama

www.dacoromanica.ro

că este un cadavru. Nu ştie al cui va fi acel corp, dar desigur este al unui naufragiat şi acest presimţământ o turbură grozav: deşi nu-l recunoaşte, totuş din ochii îi picură, fără voia ei, câteva lacrămi. „Ah, nenorocitule, zise ea, ori cine ai fi, nenorocită îţi este soţia, dacă vei fi având vr'o soţie". Mânat de unde, corpul se apropie şi cu cât Halcyona îl privià mai mult, cu atât mai mult se simte mai turburată. Acum cadavrul atinge uscatul, acum poate să-l recunoască: este al soţului ei. „El este"! strigă ea, şi deodată îşi sfâşie faţa, părul, veştmintele şi, întinzându-şi mâinile tremurătoare către Ceyx, zice: „Aşà vii, prea scumpe bărbat, aşà vii la mine, nenorocitule?!"

La marginea mării se înalţă un dig construit de mâini omeneşti, pentru ca să înfrunte furia valurilor şi să stăvilească puterea lor. Halcyona se urcà pe el, ba, mai bine zis, sboară pe el, şi, în această clipă, o minune se întâmplă. Cu aripa care îi creşte în loc de braţ, loveşte aerul şi atinge undele mării. Ea sboară acum şi din ciocul său ascuţit scoate un ciripit care seamănă mai mult cu un strigăt de durere. Apoi, în sborul ei, se abate asupra corpului neînsufleţit şi rece al lui Ceyx, îi îmbrăţişează cu aripele ei membrele cele dragi şi cu ciocul îi dă sărutări nenumărate.

Nu se ştie, aceste sărutări sau mişcarea valurilor au însufleţit din nou pe Ceyx. Zeii, fără îndoială, atinşi de nenorocirile celor doi soţi, i-au transformat în păsări, păsări cari trăesc ca soţi, se unesc şi se reproduc şi, timp de şapte zile, cât îşi clocește iarna Halcyona ouăle, în cuibuşorul său ce înnoată pe valurile mării, undele sunt liniştite, vânturile stau

www.dacoromanica.ro

ascunse în închisoarea lor, iar Aeol în cinstea nepoţilor, săi, face ca apele să fie într'un repaus desăvârşit [1]).

---

[1]) Halcyona este o păsărică frumoasă de mărimea unei vrăbii, având penele de diferite culori. Ea trăeşte pe ţărmii Siciliei şi cântă aşà de plăcut, că vânturile încetează de a mai bate, iar marea este într'o linişte desăvârşită. Timp de şeapte zile îşi face cuibul, un cuib artistic lucrat şi, în alte şapte zile, îşi clocește ouăle. Femeiuşca se zice că nu mai trăeşte după moartea bărbătuşului ei, pe care îl jeleşte într'una, până ce moare şi ea, ne mai vrând nici să bea nici să mănânce. — Timpul halcyonean coincide cu sfârşitul lui Noemvrie.

www.dacoromanica.ro

Templul Junonei din Hierapolis

Legendă istorică (după Lucian din Samosata)

Vestitul templu al Junonei din orașul Hierapolis, din Syria, a fost construit, după cum ne spune tradiția, de însuși zeul Bacchus, cu ocaziunea trecerii sale prin această țară în drumul spre Aethiopia. Nenumăratele obiecte de artă și inscripțiuni ce s'au găsit în clădirile de acì sunt o dovadă că în adevăr acest zeu ar fi fost fundatorul celebrului templu, închinat mamei sale vitrige.

Clădirea care se puteà vedeà în timpul scriitorului Lucian, — născut pe la a. 120 d. Christos, — nu erà vechiul edificiu de care ne vorbește tradiția. Templul cel vechiu de odinioară s'a dărăpănat și ruinat cu totul de vremurile cari au trecut peste el și, în locul lui, a construit un alt templu, poate tot așa de măreț, *Stratonica*, regina Assyrienilor.

Această regină celebră erà fiica regelui Demetrius Poliorcetes și, pe la anul 300 înainte de Christos, fiind în vârstă numai de 17 ani s'a căsătorit cu bătrânul Seleucus, regele Syriei. Frumoasa regină a trăit multă vreme în deplină armonie cu bărbatul ei. Seleucus însă aveà un fiu dintr'o căsătorie de mai înainte, aveà pe tânărul Antiochus care a fost cuprins de o iubire pătimașe pentru mama sa vitrigă, iubire care fără îndoială, aveà să-l coste vieața, dacă n'ar fi intervenit medicul curții regale.

www.dacoromanica.ro

Imbolnăvindu-se din această pricină greu, şi neştiind ce să facă unei patimi de care îi erà ruşine, tânărul Antioch răbdă mult timp în tăcere. In cele din urmă însă, doborît de durere, el steteà întins în patul său şi se stingeà din zi în zi, fără ca cineva să potă să ştie cauza suferinţelor sale. Se făcuse palid ca ceara şi slăbià mereu, văzând cu ochii.

Doctorul, observând că nici o boală nu se declară, bănuì că ar puteà să fie la mijloc vr'o iubire, căci, îşi ziceà el, iubirea tăinuită se arată prin mai multe simptome: ochii obosiţi, vocea schimbată, paloare în obraji şi lacrăme. Descoperind toate acestea la tânăr, iată ce face doctorul: pune mâna dreaptă pe inima bolnavului şi cheamă, pe rând, toate persoanele din casă la patul lui. Tânărul rămase cu totul liniştit. Când însă soseşte şi mama sa vitrigă, deodată îşi schimbă coloarea feţii, îl pătrunde o sudoare rece şi e cuprins de o tremurătură neobicinuită, iar inima începù să-i bată cu putere. Aceste simptone sunt de ajuns pentru medic, ca să descopere pasiunea tânărului prinţ. Iată acum, cum l-a tămăduit şi cum l-a scăpat dela o moarte sigură.

A chemat mai întâiu pe tatăl tânărului, pe Seleuc care erà foarte neliniştit de starea fiului său. „Această boală, îi zise medicul, nu este de loc o boală, ci este o iubire pătimaşe. Fiul tău nu simte nici o durere, dar o dragoste nebună i-a cuprins inima. El doreşte să aibă ceeace nu va puteà să dobândească niciodată: este îndrăgostit de femeea mea şi de sigur n'am să i-o cedez nici de cum".

Aceste vorbe ale medicului nu erau decât o apucătură şireată. Atunci părintele tânărului începe să-l roage: „Te conjur pe înţelepciunea ta, te conjur pe arta ta de medic, nu-mi lăsà băiatul să se pră-

www.dacoromanica.ro

pădească. Această patimă i-a cuprins inima fără să o vrea. Boala ce are, este fără voia lui; doctore, nu lăsà să se impute medicinei această moarte". Astfel se rugà nenorocitul părinte, fără să bănuiască șiretenia.

La aceste vorbe ale regelui, doctorul îi răspunde: „E nedrept ceace îmi ceri. Vreai să-mi răpești femeea, aducându-mi o silire, tocmai mie, medicul tău. Vai, ce ai face tu, dacă acest tânăr ar fi îndrăgostit de soția ta, tu care îmi ceri cu stăruință acest sacrificiu"? La aceasta regele răspunse că el n'ar stărui nici odată să-și păstreze soția, dacă ar fi vorba să-și piarză copilul, chiar dacă acesta ar iubì pe mama sa vitregă. Pierderea unei soții poate oare să se asemene cu pierderea unui fiu"?

Indată ce doctorul auzì pe rege pronunțând aceste cuvinte, îi zise: „De ce atunci atâtea stăruințe? De soția ta este îndrăgostit acest tânăr. Ceeace îți spuneam mai înainte n'a fost decât o șiretenie a mea".

Regele, lăsându-se convins de aceste vorbe ale înțeleptului și șiretului medic, și-a cedat fiului său Antioch pe soția sa, împreună cu imperiul și s'a retras la Babylon, unde, pe malurile Eufratului, a fundat orașul *Seleucia*, care îi poartă numele.

Astfel a ghicit și a vindecat doctorul iubirea tânărului prinț.

* * *

Aceeaș faimoasă regină Stratonica, încă de pe când trăià cu întâiul ei bărbat Seleucus a avut un vis în care zeița Junona îi s'a arătat, poruncindu-i să ridice un templu la *Hierapolis*, în locul templului zidit de Bacchus, amenințând-o cu cele mai mari nenorociri, dacă nu-i îndeplinește porunca. La început

www.dacoromanica.ro

regina n'a dat nici o ascultare şi n'a ţinut seama de acest vis. Dar, în urmă, căzând greu bolnavă, povesti visul bărbatului ei. La îndemnul acestuia, regina caută să îmblânzească mânia zeiţei şi să-i făgăduiască, că îi va ridică templul, îndată ce se va face sănătoasă.

Nu mult după aceea, regina, ridicându-se de pe patul ei de boală, este trimisă de Seleuc la Hierapolis cu o mare sumă de bani şi cu o numeroasă armată pentru cheltuiala templului şi pentru siguranţa ei. In acelaş timp, regele cheamă la sine pe unul dintre prietinii săi, pe generalul *Combabus* un tânăr de o frumuseţe extraordinară, şi îi zice: „Combabus, eu ţiu la tine mai mult decât la oricare dintre prietinii mei şi admir înţelepciunea şi devotamentul tău, de care mi-ai dat totdeauna atâtea dovezi. Astăzi am trebuinţă de toată fidelitatea ta. Te însărcinez să întovărăşeşti pe regină, soţia mea, să aducă la îndeplinire întreprinderea de a zidi un templu la Hierapolis pentru zeiţa Junona, de a face sacrificii în numele meu şi de a conduce armata ce-ţi încredinţez. La întoarcerea ta, te voiu încărcà cu tot felul de onoruri.

Auzind acestea Combabus, se rugă stăruitor de rege să-l scutească de această însărcinare, să nu-i încredinţeze lucrări mai presus de puterile şi de meritele sale: tezaure, o regină şi o întreprindere sfântă, adică zidirea unui templu. Se temeà el, mai ales, de gelozia regelui pentru Stratonica, pe care, tânără şi frumoasă, aveà să-o conducă el singur.

Regele nevoind să cedeze, Combabus aleargă la noi stăruinţe şi, totul fiind zădarnic, se roagă în sfârşit să-i dea o amânare de şapte zile, după cari aranjându-şi unele afaceri personale urgente, puteà

www.dacoromanica.ro

să plece liber. Obținând această amânare, se duce acasă, se aruncă la pământ, plângându-și nenorocirea cu următoarele vorbe: „Sărmanul de mine, iată răsplata devotamentului meu. Călătorie fatală, al cărei sfârșit îl văz de mai nainte! Așà de tânăr să întovărășesc o femee atât de frumoasă! Mă va ajunge, fără îndoială, o nenorocire grozavă, dacă nu voiu îndepărtà de la început orice cauză de nenorocire. Am să iau o hotărîre energică, care să mă scape pe viitor de orice teamă".

Spunând acestea Combabus se face eunuc, depunând rămășițele bărbăției sale într'un vas cu mirhă, miere și aromate și sigilând totul cu sigilul inelului său. După ce-și vindecă rana, când crezù că poate să pornească la drum, vine la rege și, în fața curții regale întregi, îi spune: „Stăpâne, din toată averea mea acest vas cuprinde tesaurul meu cel mai prețios: la el țin nespus de mult. Fiind gata să întreprind o călătorie atât de lungă, ți-l încredințez, ca un scump depozit. Păzăște-l, te rog, întrun loc sigur, căci el este mai de preț decât aurul și țin la el tot așà de mult ca și la vieața mea. Fă așà fel ca, la întoarcerea mea, să-l pot găsì neatins". Regele îl primește în mâinile sale, îl sigilează cu un nou sigil și îl dă în păstrare slujitorilor curții sale.

Din acest moment putù Combabus să întreprinză călătoria sa, fără grije și în toată siguranța. Ajungând la Hierapolis se apucă de construirea templului și, trei ani de zile întregi, a întrebuințat la această lucrare. In acest timp, s'a întâmplat de ceeace se temuse Combabus. Stratonica, care trăià necontenit în apropierea și supt protecția lui Combabus, prinse dragoste de el și patima ei încetul cu încetul degenerà într'o adevărată furie. Această patimă, susținеau locuitorii

www.dacoromanica.ro

din Hierapolis, ar fi fost pricinuită de Junona, pe de o parte, pentru ca să pună mai bine în lumină virtutea lui Combabus, iar, pe de altă parte, pentru ca să pedepsească pe Stratonica, fiindcă nu s'a grăbit, dintru început, să construiască templul ce i-a poruncit în visul ce i-a trimis.

In primele vremuri ale iubirii ei, regina s'a arătat rezervată, ascunzându-şi cât mai mult patima. Răul însă crescând în taină, în cele din urmă regina isbucni în public, plângându-şi toată ziua durerea şi rostind mereu numele lui Combabus, Combabus, care de acì înainte este totul pentru ea. In cele din urmă, nemai ştiind ce să mai facă şi ne mai gândindu-se la urmări, caută un prilej potrivit, pentru ca să-şi destăinuiască sufletul. Ne încumetându-se însă, să se încrează în cei dimprejurul ei şi neîndrăsnind de ruşine să-şi desvăleasca inima, sărmana femee, chinuită de focul iubirii, se gândì să se îmbete, ca astfel mai uşor să ajungă la scop. Cu vinul vine deodată şi curajul şi chiar un refuz, în această stare, n'aveà să fie o prea mare umilinţă şi apoi faptele făcute în beţie dispar, în urmă, în uitare. Hotărându-se pentru acest plan, se gândì ea cum să-l aducă la îndeplinire.

După o masă bogată, se duce în odaia unde dormià Combabus şi aruncându-se la picioarele lui, îl rugă descoperindu-i patima din inimă. Combabus îi primeşte cu asprime mărturisirea, o respinge şi o ocăreşte, mustrându-o pentru starea ei de beţie. Stratonica îl ameninţă că se sinucide. Atunci Combabus îngrozit îi face destăinuiri, povestindu-i întâmplarea şi spunându-i tot adevărul.

La această privelişte neaşteptată, furia Stratonicei se potoleşte; dar, neputând să-şi uite iubirea, petrece-

www.dacoromanica.ro

tot timpul în societatea lui Combabus, iubindu-l cu patimă. O astfel de iubire se vede şi acum la Hierapolis, ne spune Lucian. Femeile de acì se amorezează de Galli, nişte preoţi castraţi. Amorul acesta se socoteşte în aceste ţări ale Orientului, ca un amor sfânt.

Intâmplările dela Hierapolis ajung în curând şi la urechile regelui. Numeroşi călători, întorcându-se în Assyria, depun mărturii împotriva reginei şi a lui Combabus şi istorisesc regelui chiar mai multe de câte ştiau. Monarchul supărat nu mai aşteaptă sfârşitul zidirii templului, ci recheamă numai decât pe Combabus.

Când a sosit ordinul la Hierapolis şi când Combabus a aflat despre rechemarea sa, a pornit la drum numai decât, într'o linişte desăvârşită, fiind sigur că are toate dovezile justificative. Cum ajunge acasă, regele dă ordin să-l arunce în închisoare. Chemându-l apoi la judecată, în faţa amicilor săi, cari fuseseră de faţă în momentul trimiterii sale la Hierapolis, regele îl acuză că a săvârşit trei crime: adulteriul, abuz de încredere şi profanarea celor sfinte, în momentul când ridică templul zeiţei. Şi s'au găsit destui martori cari să depuie că au văzut pe cei doi amanţi unul în braţele celuilalt şi sentinţa adusă conchideà că Combabus trebuie pedepsit cu moartea, fiindcă a comis cele mai nelegiuite crime.

Până în acest moment, Combabus rămăsese mut, fără să spună nici o vorbă. Când însă vede că îl duce la moarte, rupse tăcerea şi cerù regelui să-i înapoieze tezaurul ce-i lăsase, adăugând că nu din cauza insultei aduse, nici din pricina adulterului, este osândit la moarte, ci din dorinţa de a se face stăpân pe acel tezaur pe care îl încredinţase regelui

www.dacoromanica.ro

la plecarea sa. Monarchul chemă numai decât pe mai marele slujitorilor săi şi îi dă ordin să restituie condamnatului vasul depozitat ce-i încredinţase spre pază. Se aduce vasul. Combabus desface sigilul şi arătă regelui cuprinsul vasului, făcând să vază starea în care el însuş se găseşte, apoi zise: „Mă temeam eu, rege, de ceeace se întâmplă acum. Când mi-ai dat ordin să plec în această călătorie, îţi aduci aminte că am refuzat să merg; dar, fiindcă porunca ta erà hotărîtă, am săvârşit această faptă folositoare pentru suveranul meu, dar tristă pentru mine însumi. Şi, cu toate acestea, tu mă acuzi de o crimă pe care numai un bărbat, un bărbat adevărat, este în stare să o facă".

La această privelişte, regele rămâne încremenit. In urmă înbrăţişându-l cu lacrămile în ochi, îi zice îndurerat: „O, Combabus, de ce ţi-ai adus această ocară. De ce, tu singur dintre toţi supuşii mei, ţi-ai adus această stranie insultă. Nu pot încuviinţà, sărmanul de tine, această pedeapsă care ţi-ai dat-o. O, dacă n'ai fi înfăptuit-o şi eu, o, dacă n'aş fi văzut-o! Dar, fiindcă zeii te-au îndemnat să faci astfel, eu îţi sunt dator mai întâiu, ca o primă răsbunare: moartea calomniatorilor tăi, apoi daruri bogate, aur cât vei vrea, argint cât vei poftì, stofe scumpe de Assyria, cai destinaţi numai pentru regi. Vei intrà la mine fără să fii anunţat, şi nimenea nu te va da la o parte vr'odată din faţa mea, chiar şi când voiu fi culcat cu soţiile mele".

Precum zise regele, aşà se şi făcù: calomniatorii fură ucişi şi Combabus încărcat cu daruri bogate. De acì înainte regele îşi îndoì prietinià pentru el şi pe viitor nici un alt assyrian n'a fost socotit mai înţelept şi mai fericit, decât acest amic al regelùi.

www.dacoromanica.ro

Apoi, după câtva timp, Combabus cere voie dela Seleuc să meargă să sfârşească templul pe care îl lăsase neisprăvit. A fost trimis deci a doua oară; a terminat construcţiunea templului şi şi-a petrecut acolo restul zilelor sale.

Pentru a-i cinsti virtutea şi pentru a-i slăvi devotamentul, regele îi dete voie să-şi ridice în templu o statuă de aramă. Astfel s'a înălţat un Combabus de aramă în mijlocul templului, operă maiastră a artistului Hermocles din Rdodos. Faimoasa statuă întruchipează o femee în haine de bărbat.

Se spune că prietinii cei mai de aproape ai lui Combabus, voind să-l mângâe în nenorocire, i-au împărtăşit soarta. De aceea, întocmai ca secta religioasă a Muscalilor din zilele de astăzi, şi ca şi Galli, preoţii zeiţei Cybela, al căreia cult se ştie că îşi aveà originea în Asia, se castrau. Obiceiul acesta generalizându-se, pe fiecare an, un mare număr de tineri îşi lăpădau sexul spre a mângâià, pe de o parte, pe Combabus, şi, pe de altă parte, spre a face plăcerea zeiţei Junona syriana.

Tinerii aceştia nu mai purtau haine de bărbat, ci îşi luau vestminte femeeşti şi se îndeletniceau cu lucrările acestui sex. Obiceiul schimbării îmbrăcămintei se atribuie, după Lucian, tot lui Combabus, şi iată cu ce prilej:

O femee străină venind odată la Hierapolis să ia parte la serbările sfinte ale zeiţei Junona şi văzând pe Combabus îmbrăcat în vestminte de bărbat, îl găsì aşà de frumos că prinse o dragoste nebună de el. Când însă a aflat că este eunuc, în desnădejdea ei se sinucise. Nemângâiat de aceasta, Combabus a început să se îmbrace femeeşte, pentruca să nu mai cază şi altă femee în aceeaş greşală. Iată de ce preoţii Galli umblau îmbrăcaţi în haine de femee.

www.dacoromanica.ro

Philoctet

Legendă istorică (după Sophocle).

După moartea lui Achille şi a lui Ajax, cei mai mari eroi ai Grecilor în războiul troian, nu le mai rămăsese acestora nici o nădejde de a puteà cucerì Troia şi cei mai mulţi dintre ei se gândiau dea binele să se întoarcă pe la vetrele lor, după lupte zădarnice de aproape zece ani de zile. Destinul însă hotărîse căderea bogatei cetăţi. Dar, cum şi de cine aveà să fie dărâmată, aceasta nimenea nu puteà să o ştie.

Intr'una din zile, întâmplarea face să cază în mâinile Acheilor profetul Helenus, un fiu al regelui Priam. Acesta prezice Grecilor că Troia nu va puteà fi luată decât cu ajutorul lui Philoctet, eroul părăsit în insula Lemnos, fiind bolnav de un picior în urma muşcăturii unei vipere, şi a lui Pyrrhus, numit şi Neoptolem, fiul marelui Achille. Ambii eroi se găsiau departe de Troia. Ei însă trebuiau aduşi cu ori ce preţ în lagărul grecesc din faţa Troii. Cu aducerea lor se însărcinează Ulysse şi Diomede.

Aceştia pleacă mai întâiu la Scyros, unde tânărul Neoptolem se găsià la mama sa Deidameia, la casa lui Lycomedes. Fiul lui Achille se înduplecă fără multă greutate ca să plece la Troia şi să ia parte la lupte în locul reposatului său tată şi porneşte în grabă împreună cu tovarăşii săi şi cu o întreagă armată. După o călătorie destul de lesnicioasă în

www.dacoromanica.ro

spre Asia, ajunge la insula Lemnos unde, cu zece ani mai înainte, gloatele greceşti părăsiseră în mizerie pe nenorocitul Philoctet, bolnav de o boală ce nu se puteà vindecà.

Philoctet erà foc de supărat pe Achei, fiindcă aceştia, în loc să-l ajute în nenorocirea sa, l-au părăsit în insulă, într'o insulă pustie, fiind lipsit de toate. Supărarea sa erà mai ales împotriva lui Ulysse care dăduse sfatul Grecilor ca să-l părăsească acolo şi ca astfel să se scape de un bolnav, a cărui rană infectându-se mirosià îngrozitor. Necesitatea însă acum făceà ca Philoctet să fie dus, pe ori ce cale, la Troia, fie printr'o viclenie, fie prin forţă.

Ulysse, Neoptolem şi tovarăşii lor debarcă într'una din zile pe coasta insulei Lemnos unde ştiau că fusese lăsat pradă durerilor sale eroul Philoctet. Ulysse rămâne pe ţărm, iar Neoptolem, însoţit numai de un singur soldat înaintează în spre peştera unei stânci. Acì dă peste un pat de frunze, lângă care se găsiau nişte pahare de lemn, câţiva tăciuni şi ceva cenuşe. Işi închipuesc că, fără îndoială, va fi acì locuinţa lui Philoctet. Alăturea zăresc nişte zdrenţe puse să se usuce la soare, cu acestea desigur bolnavul va fi avut să-şi lege rana. Toate acestea i-au întărit în bănuiala că Philoctet trăieşte şi că locuinţa sa se va fi aflând prin apropiere, el fiind desigur dus să-şi găsească ceva de ale mâncării, sau să aducă niscaiva burueni cu cari să-şi oblojească rana.

Neoptolem lasă pe soldat de pază, iar el însuş se întoarce să caute pe Ulysse care, ca mai priceput aveà să-i spună cum să procedeze ca să convingă pe Philoctet să meargă cu el la Troia şi, în orice caz, să-l povăţuiască cum să pună mâna pe armele lui Hercule ce se găsiau în păstrarea bolnavului.

www.dacoromanica.ro

Ulysse se temeà grozav de aceste arme, fiindcă ştià pe Philoctet aşà de supărat pe el; de aceea, toată greutatea aveà să cază asupra lui Neoptolem, care, deoarece nu luase parte la răsboiul dela Troia, puteà să-i vorbească lui Philoctet mai liber şi în orice caz nu aveà să se teamă de nici o primejdie.

De aceea, zise Ulysse lui Neoptolem: „Trebuie să păcăleşti cu vorba pe Philoctet. Când te va întrebà cine eşti şi de unde vii, să-i spui că eşti fiul lui Achille. N'ai de ce să-i ascunzi această mărturisire. Să-i spui că te întorci acasă, în Grecia, că ai năpustit corăbiile Acheilor, împotriva cărora ai o ură de moarte, fiindcă, hotărîndu-te să mergi la Troia, ca să iai parte la asediul Ilionului, n'au voit să-ţi dea armele tatălui tău Achille, pe cari le cereai pe bună dreptate şi le au dat lui Ulysse. Spune-i toate acestea încărcându-mă cu tot felul de ocări şi de înjurături cari îţi vor veni pe limbă. Eu n'am să mă supar de aceasta. Dacă nu o să urmezi astfel ai să ne căşunezi nouă tuturor Argivilor un mare rău. Căci, dacă nu i se vor luà armele lui Philoctet, n'ai să poţi dărâmà cetatea lui Dardanus. Iată de ce poţi tu să vorbeşti acestui om cu toată încrederea şi în deplină siguranţă, pe când eu n'aş putea-o face decât cu primejdia vieţii. Căci tu ai venit cu noi fără să te legăm prin nici un jurământ şi nesilit de nimenea şi n'ai luat parte la răsboiu dela început ca cei mai mulţi dintre noi. Eu n'aş puteà să o tăgăduesc aceasta. Şi apoi, dacă cumva el ar aveà arcul în mână şi m'ar recunoaşte, aş fi pierdut şi împreună cu mine ai fi perdut şi tu. De aceea, trebuie să-l înşeli ca să-i iei armele. Ştiu că nu este în firea ta să spui minciuni, şi să lucrezi necinstit, dar nu uità că e un mare lucru să câştigi o victorie".

www.dacoromanica.ro

La aceste vorbe ale lui Ulysse, îi răspunse Neoptolem: „E o ruşine să aflu din gura ta astfel de lucruri. Nici eu nu am umblat nici odată cu şiretlicuri, şi nici, pe cât mi se spune, cel ce mi-a dat naştere. Sunt gata să duc cu deasila pe acest om, dar nu cu viclenia. El are un singur picior sănătos şi n'are să ne biruie pe noi toţi câţi suntem acî. Am venit acî să te ajut, dar nu să mă fac un trădător. Vreau mai bine să fiu învins, dar lucrând cinstit, decât să fiu învingător, lucrând mişeleşte".

Philoctet.
Pictură murală, Pompei.

„Cu puterea, scumpe prietene, zise Ulysse, nu te poţi apropia de el, căci n'a existat om care să scape de săgeţile lui. De aceea avem acum nevoie de viclenie şi de cumineenie. Căci, şi eu am fost în tinereţea mea încet la limbă şi iute de mână; acuma însă am învăţat din experienţă că lumea se conduce mai mult prin vorbe decât prin fapte; şi apoi, în afară de aceasta, tu ştii bine că Troia nu poate fi cucerită decât prin săgeţile acestuia".

Cuvintele din urmă ale lui Ulysse se întipăriseră adânc în sufletul dornic de glorie al lui Neoptolem, aşa că nu mai pregetă de a se declară gata să-şi ia asupră-şi o însărcinare care nu se potrivia de loc cu firea sa de om cinstit.

Ulysse pleacă şi rămâne singur Neoptolem cu tovarăşii săi. Dar, iată că deodată apare şi Philoctet, târându-se cu multă greutate spre peştera sa. Când zări pe Neoptolem şi pe însoţitorii acestuia, îi re-

www.dacoromanica.ro

cunoscù, după îmbrăcăminte, că sunt Greci şi cu toate că-l chinuià rana din picior, plin de bucurie, îi întreabă cine sunt şi de unde vin? In acelaş timp, îi roagă să aibă milă de el.

— Află, străine, că noi suntem Helleni.

— O ce vorbă dulce! Cum mă bucur, când aud, după atâta mar' de vreme, o vorbă de om! Cine te-a adus, fiule aci, în aceste locuri şi cu ce scop? Ce vânt, mai scump decât toate vânturile? Spune-m mai degrabă, pentru ca să ştiu cine eşti.

— Eu, răspunse Neoptolem, sunt născut în Scyros-ul cel bătut de valuri şi călătoresc spre casă. Mă chiamă Neoptolem, fiul lui Achille şi cu aceasta cred că şti totul.

— Fiu al unui scump părinte şi născut într'o ţară scumpă. Odraslă a bătrânului Lycomedes. Dar cum ai ajuns aci? De unde vii?

— Acum vin dela Ilion.

— Ce spui? Tu nu plecaseşi cu noi pe corăbii, când am pornit spre Troia.

— Ai luat şi tu parte la acest nenorocit răsboi?

— O fiule, tu nu cunoşti de loc pe cel ce l-ai înaintea ochilor?

— Cum să te cunosc, dacă nu te-am văzut nici odată?

— N'ai auzit niciodată — zise mâhnit Philoctet, — de numele meu şi nici despre nenorocirile în care am ajuns?

— Află, răspunse Neoptolem, că nu ştiu nimic din toate cele ce-mi spui.

— Nenorocitul de mine, oftă din adâncul sufletului bietul Philoctet, nici măcar vestea despre soarta mea n'a ajuns până la ai mei de acasă, din Elada; iar duşmanii mei cari m'au părăsit cu atâta cruzime

www.dacoromanica.ro

în aceste locuri n'au spus nici o vorbă despre mine și, în vreme ce rana mea din picior crește mereu, ei își râd de mine. Uite, tu, fiu al lui Achille, cel pe care îl ai înaintea ochilor tăi este Philoctet, de care poate vei fi auzit că se găsește în stăpânirea săgeților lui Hercule, Philoctet, fiul Paean, pe care cei doi Atrizi, Agamemnon și Menelau, împreună cu Ulysse, m'au aruncat mișelește, singur, în această țară pustie, mistuit de o boală crudă. Căci, îndată ce m'au văzut adormit, după un violent acces de durere, s'au grăbit să mă părăsească pe o stâncă din această insulă, lăsându-mi la plecare, ca unui cerșitor o zdreanță de haină și ceva de ale mâncării. Îți închipui, dragul meu, ce am simțit atunci, când m'am trezit din somn și am văzut că au plecat cu toții! Câte lacrămi n'am vărsat, câte gemete n'am scos din adâncul pieptului meu, când am văzut că au dispărut corăbiile cu cari am venit, când mi-am dat seama că n'am pe nimenea pe lângă mine ca să mă ajute la boala mea cea grea. Ori încotro îmi întorceam ochii nu vedeam decât mizerie, o cumplită mizerie. Vremea s'a scurs, zi după zi, și subt acest acoperemânt sărăcăcios a trebuit să-mi câștig hrana zilnică. Mâncarea mi-o procură acest arc, săgetând cu el câte un porumbel întraripat, după care mă târam cu piciorul meu bolnav, ca să găsesc la pământ pasărea lovită de săgeată! Dar când îmi trebuiă puțină apă de băut sau vr'o bucățică de lemn, la sosirea iernii! N'aveam nici un pic de foc; lovind însă cremene de cremene făceam să scapere, cu multă greutate, scântei cari să-mi facă viața de suferit; focul m'a scăpat de multe, afară de boala mea. Și acum ascultă, fiule, ce este această insulă. Nici un călător nu acostează bucuros la acest țărm, căci acì nu se găsește nici

www.dacoromanica.ro

un port şi nici un loc unde cel ce ar veni aci să poată găsi ceva sau să fie primit în vr'un adăpost prietenesc. Dacă cumva, fără să vrea, aşă din întâmplare, soseşte totuş cineva în această insulă, atunci îmi vorbeşte cu milă, îmi plânge soartea, îmi dă ceva de mâncare sau îmi lasă vr'o haină, dar în ţara mea nimenea nu vrea să mă ducă de aci şi, ca un nenorocit, trăesc în chinuri şi acum, de zece ani, îndurând foamea şi mizeria şi suferind cumplit de boala ce mă roade. Toate acestea mi le-au făcut numai Atrizii şi Ulysse; dare-ar zeii să fie şi ei răsplătiţi la fel".

Neoptolem a fost adânc mişcat de suferinţele nefericitului erou, dar revolta şi-o înăbuşi în suflet şi continuă şi mai departe să se prefacă, după cum a început. „Da, îi cunosc bine, zise fiul lui Achille, pe aceşti Atrizi şi Ulysse, căci multe am avut şi eu de îndurat din partea lor". Şi, îi povesti cum a murit Achille şi Ajax şi Antiloch, fiul lui Nestor, cum a murit Patroclu şi ceilalţi eroi, în vreme ce Ulysse trăieşte şi să lăfăeşte. „Vai, strigă Philoctet, pe toţi cei buni i-a înghiţit războiul şi au rămas în vieaţă toţi cei răi şi netrebnici, ca acest ticălos, fiu al lui Laërte.

„Da, răspunde Neoptolem, acesta este astăzi în fruntea armatelor de Argivi, el are cea mai mare vază şi trecere înaintea gloatelor. De aceea, eu am să mă ţin departe de Ilion şi de Atrizi. Unde cel rău e mai de preţ decât cel bun, unde cel netrebnic înseamnă mai mult decât cel viteaz, acolo nu este loc pentru mine. Mă duc deci acasă; de aci înainte am să trăesc în linişte şi în pace, în patria mea dela Scyros".

Spunând acestea, îi întinde mâna lui Philoctet,

www.dacoromanica.ro

ca și când ar fi voit să-și ia rămas bun de la el și să plece. Philoctet însă, cuprins de groază, îi zice:

„Te rog, dragul meu, te conjur pe mormântul tatălui tău, pe mormântul mamei tale, pe tot ce ai mai scump în patria ta, nu mă lăsà acì singur, lipsit de toate și părăsit pradă mizeriei pe care o vezi în jurul meu și pe care ți-am descris-o. Ia-mă și pe mine, ca un adaus de povară, pe lângă bagajul tău. Știu bine că oamenilor de neam le e scârbă de tot ce e urît și păcătos; ei țin la ce este frumos și cinstit. Dacă mă părăsești n'are să fie o onoare pentru tine, dacă însă îmi asculți rugarea și dacă mă vei face să ajung în țara mea dela Oeta, fapta ta va fi încununată cu o glorie neperitoare. Haide, ia-mă, tot necazul tău nu va durà nici măcar o zi întreagă. Ia-mă cu tine, aruncă-mă unde vei vrea, în fundul corăbii, la proră, la pupă, unde-aș fi povară mai puțină pentru ai tăi. Primește-mă, fiule, te conjur pe Jupiter, protectorul celor cari se roagă. Ia-mă, îți caz genunchi, măcar că sunt un nenorocit de șchiop, un neputincios. Nu mă lăsà aci, singur și părăsit, departe de ori ce ființă omenească; scapă-mă, du-mă fie în patria ta, fie în Euboea, în patria regelui Chalcodon; de acì drumul nu va fi prea greu până la Oeta, la munții Trachinii și la apele plăcute ale fluviului Sperchius din patria mea. Du-mă la tatăl meu, pe care de altfel îl cred mort de multă vreme. Căci l-am rugat de multeori prin călătorii cari au acostat pe acești țărmi, să vie să mă ia acasă. Dar, poate că e mort sau că cei pe cari i-am trimis la el, nevoind prea mult să știe de mine, își vor fi văzut de treburile lor și să vor fi dus pe la ei pe acasă. De aceea, mă adresez acuma ție, rugându-te să mă iai cu tine și să dai de veste și tatălui meu. Sca-

www.dacoromanica.ro

pă-mă; ai milă de mine. Tu vezi la câte nenorociri grozave, la câte primejdii mari nu sunt supuşi oamenii, având să sufere când binefacerea, când vitregia sorţii. Nu e bine să fugi de vederea nenorocirii, când nu eşti nenorocit, iar când eşti fericit se cade să veghezi ca să nu cazi şi tu în nenorocire".

In urma acestor stăruitoare rugăciuni, Neoptolem primeşte să ia cu sine pe Philoctet.

In timpul acesta Ulysse, pentru ca să grăbească plecarea spre Troia, trimite la ei un soldat travestit în negustor ca să le spună că Phoenix, dascălul şi prietenul lui Achille, împreună cu fiiil ui Theseu au fost trimişi în urmărirea lui Neoptolem care plecase din Troia şi că, în acelaş timp, Ulysse şi Diomed vin să caute pe Philoctet. Primejdia erà deci mare pentru Neoptolem şi pentru Philoctet.

La auzul acestora Philoctet se duce să-şi caute săgeţile, dar când se întoarce cu ele e cuprins din nou de un acces de durere cumplită şi în suferinţa sa grozavă, adoarme. Atunci Neoptolem îi ia armele şi ar fi putut plecà cu ele. Deoarece însă oracolul spusese că Troia nu va puteà fi cucerită fără armele lui Philoctet şi deci şi fără Philoctet în persoană, se hotăreşte să aştepte trezirea bolnavului.

In vremea aceasta, rămânând singur Neoptolem şi gândindu-se în sine la fapta sa ruşinoasă, e cuprins de remuşcări. De aceea, când se deşteptă Philoctet şi când acesta îi da zor să plece mai de grabă spre ţara sa, Neoptolem îl amână cu vorba şi sfârşeşte prin a-i spune că vrea să-l ducă în tabăra Grecilor, la Troia.

In culmea desnădejdii sale, Philoctet îi aruncă în faţa lui Neoptolem tot felul de ocări şi de insulte şi-l numeşte mişel şi trădător.

www.dacoromanica.ro

— Sărmanul de mine, zise bolnavul. Sunt prăpădit, sunt trădat. Mişelul mi-a întins o capcană. Dă-mi înapoi arcul şi săgeţile.

— Asta-i cu neputinţă, răspunse Neoptolem. Datoria şi interesul mă obligă să dau ascultare superiorilor mei.

Philoctet. Gravură antică pe o piatră.

— Eşti un îndrăsneţ şi un nerușinat, zise Philoctet. Eşti vrednic să-ţi arunc în obraz toate ocările. Ticălosule, mai ticălos decât toţi ticăloşii, ce mi-ai făcut? Cum m'ai mişelat! Nu ţi-i ruşine să mai stai înaintea ochilor mei, a nenorocitului de mine care ţi-am căzut până şi în genunchi, rugându-te. Mi-ai răpit arcul şi cu aceasta mi-ai răpit însăş existenţa zilnică. Dă-mi-l înapoi. Te conjur pe toţi zeii, dă-mi-l înapoi. Te implor pe zeii patriei, nu-mi răpi hrana. Sărmanul de mine.... Uite, nu-mi răspunde nimic şi-şi întoarse faţa dela mine, ca şi când nu-mi ar fi nimic dator! N'am cui să mă plâng de nenorocirile ce mi-a adus fiul lui Achille, decât doar vouă, stânci prăpăstioase, peşteri

www.dacoromanica.ro

adânci, porturi şi promuntorii şi vouă, fiare sălbatice, tovarăşi ai mei de toate zilele. S'a jurat că mă va duce acasă, în ţara mea, şi acum vrea să mă ducă la Troia; iar arcul şi-l păstrează pentru sine, cu toate că e armă sfântă a lui Hercule, fiul lui Jupiter. Cu armele mele vrea să se fălească acum înaintea Argivilor! Şi, ca şi cum ar fi învins vitejeşte un erou, mă ia acum ca un trofeu cu sine şi nu-şi dă seama că face să piară un mort, o suflare, o umbră, o fantomă fără viaţă! Dacă aş fi fost sănătos, de sigur nu m'ar fi putut birui şi chiar în halul de sănătate în care mă găsesc, nu m'a biruit decât prin şarlatanie! Sărmanul de mine, am fost învins printr'o mişelie! Ce mă fac! Dă-mi-le înapoi! Fii bun! Ce zici! Taci? Sunt pierdut nenorocitul de mine! O, tu, peşteră cu două ieşiri! Am se intru din nou în tine, de astă dată însă fără arme şi fără mijloace de traiu! Mă voiu irosi singur în această pesteră; nu voiu mai ucide cu săgeţile mele nici păsări într'aripate, nici fiară sălbatice; săracul de mine, odată mort voiu slujì de hrană acelora cu cari mă hrăniam şi, pe care altă dată le vânam, mă vor mânca acum ele pe mine. Voiu ispăşì cu sângele meu sângele lor şi aceasta mulţumită numai unui om, pe care îl socoteam om drept şi cinstit. Cu toate acestea, n'aş dorì să mor înainte de a şti, dacă ţi-ai schimbat sau nu hotărîrea; dacă nu să ai parte să mori ca un câine".

In vremea aceasta Ulysse, mirându-se de prea marea zăbavă a lui Neoptolem, vine şi el şi găsindu-l împreună cu Philoctet începe să-l certe de întârzierea lui. In acelaş timp îi spune lui Philoctet că-l va duce la Troia, orice s'ar întâmplà. La ameninţările acestuia, dă ordin, fără nici o milă, servitorilor săi ca să pună mâna pe el şi să-l ducă cu deasila la corăbii. Dacă

www.dacoromanica.ro

însă se va plânge prea mult să-l lase pe loc, căci acum se găseşte în stăpânirea armelor lui.

La această scenă de sălbăticie, sufletul tânărului Neoptolem se înmoaie şi căindu-se de fapta sa, se hotăreşte în cele din urmă să-i dea înapoi lui Philoctet armele răpite prin viclenie.

Cu acest prilej, s'a iscat între Ulysse şi Neoptolem şi apoi între Neoptolem şi Philoctet următoarea discuţie:

Ulysse. — Spune-mi de ce te ai întors aşà de repede?

Neoptolem. — Ca să îndrept greşala pe care am făcut-o mai înainte.

U. — Mă suprind vorbele tale; de ce greşală vorbeşti?

N. — Aceea de a fi ascultat de tine şi de armată.

U. — Ce faptă ai făcut nevrednică de tine?

N. — Am înşelat pe un om prin viclenie şi minciuni urîte.

U. — Ce om, o zei? La ce te gândeşti acum?

N. — La nimica nou, ci la fiul lui Paean.

U. — Ce vreai să faci; mă îngrozesc.

N. — Dela care am primit aceste arme; mă duc la rândul meu.....

U. — O, Jupiter? Ce vreai să spui? Nu te vei fi gândind să i le dai înapoi?

N. — Da, da, fiindcă îi le-am luat pe nedrept şi mişeleşte.

U. — Doamne! vorbeşti în glumă?

N. — Da, dacă a spune adevărul însemnează gluma.

U. — Ce zici, fiu al lui Achille? Ce vorbă ai rostit?

N. — Vreai să spuiu a douaoară acelaş lucru?

U. — Aş vrea să nu-l fi spus nici o singură dată.

www.dacoromanica.ro

N. — Află deci că mi-am spus ultimul cuvânt.

U. — Se găseşte, n'ai grije, cine să te împiedice să faci aceasta.

N. — Ce zici? Cine are să mă împedice?

U. — Intreaga armată a Grecilor şi eu cel dintâiu.

N. — Deşi tu treci ca om cu minte, nu vorbeşti cu minte.

U. — Tu nici nu vorbeşti, nici nu faci lucruri cu minte.

N. — Dacă fapta mea este dreaptă, ea preţuieşte mai mult decât o faptă cu minte.

U. — Cum are să fie cu dreptate să dai înapoi ceeace ai câştigat prin sfatul meu.

N. — Vreau să îndrept greşala urîtă pe care am săvârşit-o.

U. — Şi nu te temi de armata Acheilor, dacă faci aceasta?

N. — Având dreptatea de partea mea, n'am nici un fel de teamă.

U. — .... (îi trage o înjurătură).

N. — Nu-ţi stă în putere să mă sileşti să fac ceeace vreai tu.

U. — Ne vom luptà deci nu cu Troienii, ci cu tine.

N. — Fie ce o fi să fie.

U. — Vezi că am pus mâna pe sabie?

N. — Vei vedeà numai decât şi pe a mea.

U. — Te las; mă duc să spun armatei purtarea ta şi ai să o păţeşti.

N. — Bine că te-ai cuminţit: dacă vei fi tot deauna asà de prevăzător, n'ai să păţeşti nimic.

Şi adresându-se lui Philoctet îi zise. „Iar tu, fiu al lui Paean, vino afară; ieşi din această peşteră, unde îţi duci vieaţa".

Philoctet. — Ce strigăt, ce sgomot se aude lângă

www.dacoromanica.ro

peştera mea? De ce mă chemaţi? Ce vreţi, străinilor? Hei, iar vre-o nenorocire? Ce grozăvii noui mai adăugaţi pe lângă cele de până acum?

Neoptolem. — Ai încredere. Ascultă vorba ce-ţi spun.

Ph. — Mi-e groază, căci am păţit-o odată cu vorbele tale frumoase, când m'am lăsat înduplecat de cuvintele tale.

N. — Nu se poate ca cineva să se şi căiască?

Ph. — Tot aşà mi-ai grăit şi când mişeleşte mi-ai răpit arcul; pe faţă mi te arătai sincer, iar într'ascuns căutai să mă pierzi.

N. — Acum nu mai este aşà. Vreau însă să aflu dela tine, de eşti hotărît să rămâi acì sau să vii cu noi pe mare.

Ph. — Opreşte-te; o vorbă să nu spui mai mult. Tot ce grăeşti, este de prisos.

N. — Asta-i hotărîrea ta?

Ph. — Da, şi chiar mai mult decât spun.

N. — Aş fi vrut să te conving; dar, dacă totul e de geaba, tac.

Ph. — Totul e de geaba. Tu n'ai să mă convingi, fiindcă prin viclenie mi-ai răpit armele cu cari mă hrăniam şi fiindcă vii apoi să-mi dai sfaturi, tu, fiu ticălos al celui mai de treabă dintre părinţi! Dare-ar zeii să pieriţi cu toţii, mai întâiu Atrizii, apoi Ulysse şi în sfârşit tu.

N. — Destul cu blăstămele! Şi acum primeşte-ţi şi armele din mâna mea.

Ph. — Ce spui? Nu mă înşeli din nou?

N. — Mă jur pe prea sfinţitul şi prea puternicul Jupiter.

Ph. — Ce vorbe plăcute, dacă vor fi ele şi adevărate!

www.dacoromanica.ro

N.— Iată dovada. Hait; întinde mâna şi ia-ţi armele.

In timpul acesta Ulysse caută să-l împiedice să-i dea armele, dar nu isbuteşte, căci Neoptolem se opune. In urmă îi spune lui Philoctet că oracolele au prevestit că i se va vindecà rana şi că va aveà în sfârşit cinstea de a fi cucerit el cu mâna sa Troia. Cu toate acestea, Philoctet, păcălit odată, nu vrèa să-l mai asculte. De altfel el urà prea mult pe cei doi Atrizi şi pe Ulysse, pentru ca să mai voiască să mai meargă la Troia; de aceea, îi aminteşte din nou lui Neoptolem făgăduiala ce i-a făcut de a-l duce acasă, în ţara sa. Neoptolem neputând să-şi calce cuvântul, părăseşte pe Greci şi este gata să se îmbarce pe o corabie, ca să se întoarcă cu Philoctet în Elada.

In acest moment apare Hercule şi când Neoptolem spune lui Philoctet „ia-ţi rămas bun dela această ţară şi urmează-mă", Hercule grăì: „Incă nu; ascultă mai întâi, Philoctet, vorbele mele. Să ştii că în această clipă auzi vorbele lui Hercule şi că ai, înaintea ta, chiar chipul lui. Pentru tine am venit acì, părăsind lăcaşurile cereşti, pentru ca să-ţi arăt dorinta lui Jupiter şi să te opresc din drumul pe care era să apuci.

„Ascultă deci poveţile mele: Mai înainte de toate însă îţi reamintesc păţaniile şi suferinţele mele, precum şi nenumăratele lucrări pe cari a trebuit să le aduc la îndeplinire spre a câştigà răsplata curajului meu şi spre a dobândì nemurirea de care mă bucur acum. De aceea, să ştii că şi tu trebuie să dai aceleaşi dovezi pentruca în urma necazurilor să te poţi bucurà într'o zi de o vieaţă plină de glorie.

„Iar tu Philoctet, pleacă cu eroul Neoptolem la Troia. Acolo mai întâiu te vei vindecà de boala ta,

www.dacoromanica.ro

apoi după ce vei fi fost socotit ca cel mai viteaz din întreaga armată, vel ucide, cu ajutorul săgeţilor mele, pe Paris, care e cauza tuturor acestor nenorociri şi vei dărâmà Troia. Prada pe care o vei fi luat-o de acolo ca preţ al curajului tău, o vei trimite tatălui tău Paean, la tine acasă în câmpiile dela Oeta, patria ta. Prada însă pe care ţi-o va fi dăruit-o armata ca răsplată pentru serviciile ce-i vei fi adus prin săgeţile mele, să o duci pe rugul meu.

„Iar pe tine, fiu al lui Achille, te vestesc că nu vei puteà cucerì Troia fără Philoctet şi nici el fără tine. In tocmai ca doi lei uniţi, nu vă despărţiţi unul de altul.

Vom trimite la Ilion pe zeul Aesculap ca să vindece rana acestuia. Troia este destinată să fie cucerită şi pentru a doua oară de armele mele. Gândiţi-vă însă, după ce veţi fi pustiit aceeastă ţară, să cinstiţi pe zei cu toată cucernicia, căci tatăl Jupiter la nimic nu ţine aşa de mult ca la aceasta. Cucernicia însoţeşte pe om şi dincolo de mormânt, şi viu şi mort, ea nu trebuie să piară nici odată din sufletele voastre".

Spunând aceste vorbe, Hercule dispare, iar Philoctet se supune poveţelor prietinului său şi pleacă la Troia.

www.dacoromanica.ro

Salmoneu

Legendă mitologică (după Hygin)

Salmoneu erà un rege din Thessalia, frate cu Sisyph. Părăsindu-şi patria vine şi se stabileşte în Elida, unde zideşte cetatea Salmona, numită astfel după numele său.

Salmoneu, însoţit de Iris şi Sidero. Desemn pe un vas. Chicago.

Fiind din fire un rege crud, îndrăzneţ şi îngâmfat, Salmoneu pretindeà să fie socotit deopotrivă cu Jupiter şi cereà supuşilor săi să-i aducă jertfe întocmai ca şi marelui stăpân al Olympului. In nebunia sa merge chiar mai departe şi opreşte pe locuitorii din ţara sa să mai aducă onoruri divine regelui din Olymp.

Pentru ca să dea înfăţişarea că este la fel cu Jupiter, zideşte deasupra Capitalei sale un mare

www.dacoromanica.ro

pod de fier peste care mergeà cu carul său făcând un zuruit aşà de grozav că păreà că se aud tunete din ceriu. In acelaş timp, aruncă asupra nenorociţilor oameni cari din ordinul său steteau dedesupt torte aprinse spre a imità astfel fulgerul şi trăsnetul lui Jupiter. Dacă cumva, din întâmplare, nenorociţii de jos se feriau din instinct de răşina ce ardeà deasupra capetelor lor, slujitorii regelui, aşezaţi într'ascuns, se aruncau fără milă asupra lor şi-i schinjuiau masacrându-i, spre a se crede că au fost loviţi de mâna nevăzută a noului zeu olympian.

Această comedie sângeroasă ţinu câtăva vreme, până ce Jupiter, făcându-i-se milă de victimile nevinovate, isbeşe pe Salmoneu cu adevăratul său fulger, aruncându-l pentru totdeauna în fundul negrului Tartar.

Poetul Vergiliu, închipuindu-şi că Salmoneu aveà şi în Infern aceeaş îndeletnicire ca şi pe pământ ni-l descrie astfel în Aeneida sa:

Şi pe Salmoneu acolo-l văzui, sângerat al pedepsei,
Pentrucă vrut-a ca zeii să facă şi tunet şi fulger:
Patru înhămase el cai la car, şi cu sbucium de facle
Cât e pământul grecesc şi de-a lungul oraşului Elis
Goană cu chiot a dat şi cereà prea-mărire ca zeii.
Tunet, nebunul, voit-a şi fulgerul cel fără de seamăn
Singur să-l facă prin tropot de robi şi prin zăngat de-aramă;
Insă din norii cei deşi atotputernic întoarse
Tatăl săgeata — nu facle şi flăcări cu fum de răşină:
Iată-l răstoarnă cu capul în jos în vârtejul cel vecinic.[1])

[1]) Vergiliu, *Aeneis VI* 585, traducere de G. Coşbuc.

www.dacoromanica.ro

Sisyph

Legendă mitologică (după Homer)

Sisyph a fost fiul lui Aeolus, zeul vânturilor. Deşi fiu de zeu, totuş el făceà parte din gloata cea mare a oamenilor muritori. Erà de o deşteptăciune şi de o şiretenie fără seamăn, ceea ce a făcut ca el să fie deopotrivă cu zeii din Olymp, cari îl primiră la ospeţele şi consfătuirile lor; dar, în acelaş timp, erà şi extraordinar de lacom şi zgârcit.

Fiind fundatorul şi regele oraşului Corinth, numit pe acea vreme Ephyre, oraşul cel mai comercial din toată Grecia, Sisyph se îndeletnicià cu cele mai josnice apucături banditeşti, strivind pe toţi negustori sau străinii, cari întâmplător treceà prin ţara sa, cu bolovani şi stânci pe cari le rostogolià asupra lor şi jefuindu-i în urmă de tot ce aveau. Prin iscusinţa sa şi mai ales prin tâlhăriile sale şi-a câştigat o avere colosală, care a ajuns de pomină în lumea veche.

Sisyph a avut de soţie pe Meropa, una din fiicele lui Atlas, prefăcută în urmă într'una din cele şapte stele din constelaţiunea Pleiadelor. Această Meropă, fiindcă singură dintre surori s'a căsătorit cu un muritor, câtă vreme toate celelalte fiice ale lui Atlas s'au măritat după zei, se ascunde de ruşine, pe cât poate, după surorile ei de pe ceriu spre a nu fi văzută. De aceea, ea stă ascunsă la spatele surorii

www.dacoromanica.ro

sale Electra, de care nu se poate bine distinge pe ceriu.

Moartea lui Sisyp îi sa tras dela Jupiter care l-a pedepsit pentru o trădare. Iată în ce împrejurări:

Un oare care Asopus, zeul unui fluviu cu acelaş nume, fluviu care curge prin Peloponez aveà o fată de o frumuseţe răpitoare, numită Aegina. Marele Jupiter, cum a văzut-o, a şi îndrăgit-o şi a furat-o, ridicând-o la sine în Olymp. Asopus, observând că fiica sa a dispărut se pune pe urmele ei să o găsească şi a căutat-o peste tot pământul, cutreerând în lung şi lat toate mările şi toate ţările. In cele din urmă ajunge şi în Corinth, unde dă de regele Sisyph, căruia îi cere sfat şi ajutor.

Acesta, fiindcă cunoşteà pe hoţ şi fiindcă Asopus ca zeu fluvial, i-a făgăduit că va face să ţişnească un isvor de apă din stânca stearpă din Corinth, pe fortăreaţa Acrocorinth, a dat pe faţă pe Jupiter. Atunci Asopus drept recunoştinţă face să iasă la iveală numai de cât faimosul isvor Peirene, care în urmă procurà apă din belşug, atât pentru fortăreaţă cât şi pentru cetatea Corinth.

Asopus se pregătià tocmai să pornească cu răsboiu împotriva lui Jupiter, când zeul furios de atâta îndrăzneală îl lovì cu puternicul său fulger şi-l sili să se retragă iarăş în albia sa din Peloponez.

Dar nici Sisyph n'aveà să rămâie nepedepsit pentru trădarea sa faţă de stăpânul Olympului. De aceea, Jupiter porunci Morţii să se ducă la Sisyph acasă şi să-l ducă cu sine în împărăţia umbrelor. Sisyph însă în şiretenia şi viclenia sa pune mâna pe moarte, o leagă în lanţuri, o bagă într'o închisoare şi o ţine astfel multă vreme. In timpul acesta de pe întregul glob al pământului nimenea nu mai murià

www.dacoromanica.ro

nimenea nu se mai scobora în împărăţia lui Pluton, Văzând atunci zeul Infernului că nimenea nu mai vine la sine, că este lipsit cu totul de suflete şi de jertfe, se duce la Jupiter să se plângă şi chiar să facă gălagie.

Sisyph în Infern. Richepin, *Myth illust.*

Atunci Jupiter, stăpânul ceriului, se văzù silit să facă dreptate. De aceea, trimite numai de cât pe pământ pe fiul sau Marte, puternicul zeu al răsboiului, care desleagă moartea din lanţurile lui Sisyphus şi-l sileşte şi pe acesta să se scoboare în negrul Tartar.

Dar şi acì, se gândì şiretul Sisyph să păcălească pe Pluton.

Iată cum. Pe când se găsià pe pământ, înainte de a murì, roagă pe soţia sa Meropa ca să nu-l

www.dacoromanica.ro

îngroape după moarte şi să nu-i facă onorurile înmormântării. Pluton şi Proserpina, stăpânitorii Infernului, văzând că nu li se aduc jertfe de Meropa, că nu li se fac sacrificii mortuale, se lăsară să fie convinşi, la vorbele de viclenie ale lui Sisyph, ca să-l trimeaţă din nou pe pământ, în lumea de sus, ca să pedepsească pe puţin evlavioasa lui soţie, pentru lipsa de pietate şi de sacrificii cari se cuveniau zeilor din Infern.

Astfel vicleanul Sisyph scapă din nou de ghiara morţii, se întoarse pe pământ şi nu mai vrea să se întoarcă înapoi. A trebuit să treacă ani dearândul până ce Mercur, la un ordin apriat al lui Jupiter, să vie la dânsul, şi găsindu-l la masă chefuind, să-l ducă iar în Infern, unde rămâne acum pentru totdeauna.

De astă dată zeii îi dau o pedeapsă mai potrivită pentru faptele sale criminale de pe pământ. Il condamnă să ridice cu mâinile şi cu umeri un bolovan enorm, mare cât o stâncă, până în vârful unui munte pietros şi când isbuteşte să-l ducă până sus, bolovanul, printr'o putere divină, se pravaleşte din nou până jos, în vale, şi bietul Sisyph este obligat să-l ridice iarăş în vârful muntelui. Lucrarea sa Sisyph o face fără încetare şi necontenit bolovanul cade la locul său de plecare, chinuind astfel pentru vecie pe sărmanul condamnat din Infern.

Cu soţia sa Meropa a avut ca fiu, între alţii, pe Glaucus, tatăl lui Bellerophon.

---

www.dacoromanica.ro

PARTEA II

Transformarea lui Lucius în măgar[1]

Poveste antică (după Lucian din Samosata)

Mă duceam odată în Thessalia. Aveam să regulez acl, pentru tatăl meu, o afacere de bani cu un om din această ţară. Călătoria o făceam călare şi aveam împreună cu mine, în afară de bagaj, un singur servitor. Mergeam pe drumul mare, când ajunserăm nişte oameni cari se duceau la Hypate, un oraş din Thessalia, de unde erau ei. Continuând calea împreună şi mâncând împreună, ne-am mai uşurat din plictiseala drumului. Apropiindu-ne de oraş, întreb pe Thessalienii mei, dacă nu cumva cunosc pe un cetăţean din Hypate, cu numele de Hipparch, pentru care aveam o scrisoare de acasă şi la care aveam de gând să trag în gazdă. Ei îmi răspund că-l cunosc şi-mi spun şi locul unde locueşte în oraş, adăugând că e un om bogat, cu toate că nu ţine acasă, pentru sine şi nevastă-sa, decât o singură servitoare, fiind de o sgârcenie extraordinară. Intrând în oraş, îmi arătă o grădină şi o căscioară destul de curăţică, unde locuiă Hipparch.

Acl, luându-ne rămas bun unii de la alţii, ne despărţim, iar eu mă apropiu de poartă şi bat. Cu

[1]) Transformarea lui Lucius în măgar, — poveste din care dăm, în traducere liberă, numai părţile cari pot fi cetite astăzi, omiţând cu totul părţile indecente, a fost prelucrată într'o vastă şi destul de complicată operă de scriitorul roman Apuleius, sub titlul de *Metamorphose*, cunoscute şi sub numele *Măgarul de aur*. Drăgălaşul episod al lui *Amor şi al Psychei* din cartea a IV a acestor Metamorphose l-am publicat anul trecut în ediţia Casei Şcoalelor.

www.dacoromanica.ro

multă greutate mă aude o servitoare, care într'un târziu sosește. O întreb dacă Hipparch este acasă. „E acasă, zise ea, dar spune-mi cine ești tu? Ce treabă ai cu el?“ — „Am să-i dau o scrisoare, îi răspunsei, din partea sofistului Decrianus din Patras“. — „Așteaptă aci, îmi zice ea, și, încuind poarta, întră înlăuntru. Un moment în urmă, se întoarce și-mi deschide. Fiind condus la Hipparch, îi dau bună ziua și-i prezint scrisoarea. Tocmai se așezau la masă, el și nevastă-sa, întinzându-se pe o laviță îngustă, în fața unei mese pline. De abiă și-a aruncat ochii pe scrisoare, când strigă: „Ah, ce prieten bun este acest Decrianus! Da, foarte bine a făcut că mi-a trimes cu atâta încredere pe un amic al său, așa de intim! Casa mea e mică, tu vezi, Lucius, dar e destul de mare pentru mine; am să o socotesc drept un palat, dacă te vei mulțumi cu ea“. Și spunând acestea, cheamă pe tânăra lui servitoare: „Palaestra, îi zise, dă oaspelui nostru o cameră. Ia-i bagajul și du-l să facă o baie, căci trebuie să fie tare obosit de drum“.

Fata mă conduce numai decât într'o cameră, mică, dar frumoasă. „Iată, îmi zise ea, patul unde ai să te culci; pentru servitorul tău am să aduc o saltea și o pernă“. După asta, dându-i bani ca să cumpere orz pentru cal, ieșim ca să ne ducem la baie. Fata duce înlăuntru bagajele și le pune la o parte. După baie, întru în sală, unde Hipparch mă ia de mână și mă așează lângă sine. Masa nu erà sărăcăcioasă, iar vinul vechiu și bun. După ce mâncăm bine, ne punem la băut și petrecem astfel toată seara, povestind și discutând, cum de altfel se face în totdeauna când ai pe cineva în gazdă. Trecându-ne seara cu băuturica, ne ducem în sfârșit la culcare. A doua zi, Hipparch mă întrebă, unde am

www.dacoromanica.ro

de gând să mă duc şi câte zile am să stau la el. „Mă duc, îi zisei, la Larissa, şi socotesc să plec de acì în patru-cinci zile".

Asta erà numai o prefăcătorie din parte-mi; de fapt voeam să rămân mai mult la Hypate, să găsesc o vrăjitoare pricepută în arta fermecătoriilor, care să mă facă să văz unele minuni, ca bunăoară un om sburând sau un om prefăcut în stan de peatră [1]). Cu dorinţa în suflet de a vedeà vr'o astfel de minune, ies în oraş să mă preumblu. Neştiind de unde să încep, mă preumblam ca un târăie-brău, când deodată văz venind înaintea mea o femee destul de tânără şi, după cum părea din ţinuta ei, foarte bogată: căci aveà haine frumoase, sclavi numeroşi şi bijuterie multă. Ajungând faţă în faţă, o privesc de sus până jos, când iată că ea îmi dă bună ziua, spunându-mi pe nume. Eu răspund salutului ei, cât putui mai politicos. Atunci ea îmi zise: „Eu sunt Abroea, una din cele mai bune prietene ale mamei tale, precum, fără îndoială, ştii. Eu vă iubesc pe voi toţi, copiii ei, ca şi când aţi fi copiii mei. De ce nu vii, dragă, să stai la mine?" — „Iţi mulţumesc din inimă, îi răspunsei eu, eşti prea bună; dar nu-mi vine să părăsesc, fără nici un motiv, casa unui prieten care mă găzduieşte. Cu sufletul stau la tine, scumpă doamnă". — La cine stai? reluă ea vorba. — „La Hipparch — La sgârcitul ăla"? — „Da, doamnă. Dar, de ce vorbeşti aşà? Faţă de mine a fost darnic şi chiar risipitor şi n'am să mă plâng decât doar de prea buna lui primire". Atunci ea, cu zâmbetul pe buze, mă apucă de mână, mă trage la o parte şi-mi spune la ureche: „Fereşte-te, fereşte-te de femea lui Hip-

[1]) Thessalia treceà în antichitate ca ţara minunilor şi vrăjilor.

www.dacoromanica.ro

parch: e o vrăjitoare faimoasă şi o muiere dăsfrânată care pune ochii pe toţi tinerii. Pe aceia cari nu fac după placul ei, se răsbună grozav; pe mulţi i-a prefăcut în animale, iar pe alţii i-a făcut să piară cu totul. Tu eşti băiat tânăr şi frumos, aşà că poţi să-i placi; şi apoi fiind şi străin nimenea n'are să-ţi poarte de grije".

Când am înţeles că ceea ce căutam de mult se găseşte chiar la mine acasă, nu mai ascult pe doamna, ci, îndată ce putui să o părăsesc, pornesc ca în zbor spre casă, zicându-mi în mine: „Iată dar, iată prilejul bine venit, pe care l-ai dorit aşà de mult, de a vedeà lucruri minunate. Fii deştept, Lucius, şi caută mijlocul cel mai uşor de a ajunge la ţintă. Dă-te pe lângă servitoarea Palaestra, căci pe femeea gazdei şi a prietenului tău trebuie să o respecţi. Imprieteneşte-te cu servitoarea, sburdă cu ea, şi vei aflà lesne tot ceea ce doreşti să afli. Căci sclavii cunosc toate în casa stăpânilor lor, şi cele bune şi cele rele". — Fantasând astfel, ajung acasă. Nu găsesc nici pe Hipparch, nici pe soţia lui. Numai Palaestra erà în bucătărie, ocupată cu gătitul cinii.

Intrând în casă, îi adresez numai decât cuvintele: „Cu cât farmec, dragă Palaestro, îţi mişti şi trupşorul şi tigaia. Şi eu sunt foarte mişcat, văzând un astfel de sos. Ferice de cel ce ar puteà să-şi înmoaie degetul în sosul tău." Ea însă, fetişcană sglobie şi drăguţă, îmi zise: „Fugi de aci, băiete, dacă ai minte şi dacă vreai să mai trăieşti. Nu vezi tu, că acì totul e plin de fum şi de foc. Tigaia arde şi sosul meu e fierbinte. Dacă te atingi de el, nu mai scapi nici odată de arsură şi nu se mai găseşte nici zeu nici doctor care să te vindece, afară de mine care te am ars. Iar eu, cu cât aş căutà să-ţi uşurez

www.dacoromanica.ro

durerea, cu atâta te aş face să suferi mai mult; şi nu vei puteà să mă părăseşti, nu vei puteà să pleci de lângă mine, chiar dacă te aş goni cu pietre. De ce râzi? Tu nu ştii că eu, bucătăreasa Palaestra, gătesc şi oameni? Eu nu mă mulţumesc să gătesc mâncări obicinuite; când dau peste vr'un om mare şi hâtru, îl gâtui, îi jupuesc pielea, îl taiu în bucăţi şi-i atac mai ales ficatul şi inima". — „Te crez, îi răspunsei eu, căci, deşi am stat departe de tine, tu nu numai că m'ai ars, dar m'ai aruncat cu totul în foc, iar flacăra, ta, întrându-mi prin ochi, mi-a străbătut până şi măduva oaselor. M-ai fript, deşi nu ţi-am făcut nimic. De aceea, te rog, pe toţi zeii, vindecă-mi rănile cu acele doctorii amare de cari îmi vorbiai: prinde-mă, taie-mi gâtul, jupueşte-mă, fă cu mine ce vrei". Palaestra isbucni atunci într'un hohot de râs şi, din acea clipă, s'a făcut prietena mea.

Curând după aceasta, soseşte şi Hipparch. Ne luăm baia, cinăm, bem bine şi stăm de vorbă. Apoi, prefăcându-mă că mi-e somn, mă scol dela masă şi mă duc la culcare în odaia mea. Acì găsesc totul în regulă: patul servitorului scos afară. Lângă patul meu o mescioară cu un păhar, vin, apă rece şi caldă. Palaestra îngrijise de toate; pe patul meu trandafiri şi flori împletite în coroane.

In petrecerile mele cu amica Palastra uitasem cu totul de Larissa; dar n'am pierdut din vedere motivul care m'a făcut să mă imprietenesc cu servitoarea gazdei mele. De aceea, într'una din zile îi spun Palastrei: „Arată-mi, draga mea, pe stapâna ta în rolul ei de vrăjitoare sau într'una din metamorfozele ei. De multă vreme doresc să am prilejul să iau parte la o astfel de privelişte. Sau, mai bine,

www.dacoromanica.ro

dacă tu cunoşti secretele vrăjitoriei, fă tu însăţi vr'o vrăjitorie şi transformă-te înaintea ochilor mei. Cred că te pricepi şi în astfel de meşteşuguri; o ştiu aceasta nu din auzite, ci din experienţa mea proprie, căci eu înainte vreme aveam o inimă de fer; cel puţin aşà îmi spuneau femeile, şi nici odată nu mi-am aruncat cu patimă ochii asupra vreunei femei; ştiinţa ta însă m'a făcut prizonier şi tu ai ajuns stăpâna mea în acest răsboiu de iubire". — „Nu-ţi mai bate joc de mine, zise Palaestra. Nu există vraje care să robească iubirea, fiindcă iubirea singură e stăpâna vrăjirilor. Eu, dragul meu, nu mă pricep în astfel de lucruri. Iţi o jur pe ce am mai scump pe lume, ţi-o jur pe capul tău, că n'am învăţat, nici măcar alfabetul acestei ştiinţe şi apoi, stăpâna mea este geloasă de arta ei. Cu toate acestea, dacă voiu aveà prilejul să-ţi arăt metamorfozările ei, o voiu face, dragul meu, cu toată plăcerea". Spunându-mi aceastea, am adormit.

Câteva zile în urmă, Palaestra vine la mine să mă vestească că stăpâna sa aveà să se prefacă, chiar în acea sară, în pasere spre a se duce să întâlnească pe unul din prietinii ei. — „Iată, Palastro, îi zisei eu, o bună ocazie să-mi faci serviciul ce ţi-am cerut de a-mi împlinì o dorinţă pe care o am de mult." — „Fii pe pace", îmi răspunse ea. Şi când sosì seara, mă luă de mână şi mă duse la uşa camerei, unde dormiau Hipparch şi cu soţia sa, şi-mi spuse să privesc înlăuntru printr'o crepătură. Ce-mi văzură ochii? O femee desbrăcându-se, apoi, când a fost în pielea goală, o văd că se apropie de o lampă, pune pe ea două boabe de tămâie şi murmură, stând în picioare, câteva cuvinte neînţelese. Apoi deschide o ladiţă în care se găsiau mai multe cutiuţe,

www.dacoromanica.ro

din care luă una în care se află un lichid. Nu ştiu bine ce va fi fost, dar mi s'a părut ca e untdelemn. Cu el se unse pe tot corpul, începând cu vârful unghilor. Deodată văd că-i creşte aripi, nasul îi se întăreşte, ca de corn, şi se coroiază. Intr'un cuvânt, se preface într'o adevărată pasăre, într'o bufniţă desăvârşită. Când s'a văzut acoperită toată de pene, scoase un corăit îngrozitor, ca de corb, şi sbură pe fereastra deschisă.

Eu crezui că totul e un vis. Imi frec pleoapele cu degetele, neputând să-mi crez ochilor şi mă întreb, dacă am văzut bine, dacă sunt treaz. Când, în sfârşit, m'am convins că nu dormiam, am rugat pe Palaestra să mă lase să mă ung şi eu cu această alifie şi să mă facă să sbor. „Vreau să văz, îi spusei, dacă, fiind metamorfozat în pasăre, am, şi supt această figură, simţuri şi înţelegere de om. Ea, vroind să-mi facă plăcere, deschide binişor odaia şi-mi aduce o cutiuţă. Eu mă desbrac repede, mă ung bine din talpă până în creştet, dar, vai, nenorocitul de mine, nu mă prefac în pasăre. O coadă îmi creşte înapoi, degetele îmi dispar, unghile se reduc la patru şi se prefac în copite; picioarele şi mâinile se transformă în picioare de animal; îmi cresc nişte urechi lungi şi capăt o faţă lătăreaţă. Uitându-mă la mine, văz că sunt un *măgar*, ne mai având nici măcar voce de om, ca să fac imputări Palaestrei. Imi las buza în jos, şi toată ţinuta mea arată că am fost prefăcut într'un măgar, în loc de a fi fost metamorfozat într'o pasăre.

Dar ea, lovindu-se peste obraz cu amândouă mâinile, începe să strige: „Nenorocita de mine! Ce încurcală am făcut? Umblând prea repede, m'am zăpăcit din pricina asemănării cutiilor. N'am luat pe

www.dacoromanica.ro

aceea care face să crească aripi. Totuş, mângâe-te, dragul meu: leacul nu este prea greu de găsit. N'ai decât să mănânci foi de trandafir şi animalul va dispăreà şi tu îmi vei da înapoi pe iubitul meu. Rămâi numai în noaptea aceasta în piele de măgar; mâine, în zorii zilei, îţi voiu aduce trandafiri, pe care mâncându-i vei fi vindecat. Spunând acestea, mă mângâie cu mâna pe urechi şi pe cap.

Infăţişarea mea întreagă erà acum de măgar, mintea însă şi sufletul îmi erau de om, chiar Lucius, în afară de voce. In starea aceasta, făcând în minte mii de imputări Palaestrei pentru zăpăciala ei, şi, muşcându-mi buzele, mă duc la locul unde ştiam că se găseşte calul meu, împreună cu un alt măgar, adevărat, al lui Hipparch.

Aceştia, când mă văzură întrând în staulul lor, îşi ciulesc urechile şi se gătesc să se apere, dându-mi lovituri de picior, de teamă să nu mă duc să le mănânc fânul. Observând aceasta, mă retrag într'un colţ al grajdului, râzând de ei în sufletul meu. Râsul însă îmi erà sbieret. Şi mă gândeam în mine: „ciudată mai este curiozitatea omului! Dar, ce aş face acum, dacă ar venì un lup sau o altă gadină sălbatică? M'aş găsì în primejdie de a fi sfâşiat în bucăţi, cu toată nevinovăţia mea". Asemènea gânduri îmi frământau mintea, fără să bănuiesc măcar primejdia ce mă ameninţà.

Erà noaptea târziu. O linişte adâncă şi un somn dulce stăpânià toată firea, când deodată zidul din afară răsună, ca şi când cineva ar fi voit să-l spargă. Şi de fapt îl şi spărgeau. Se făcuse în el o spărtură destul de largă ca să încapă prin ea un om. Intră un bărbat şi apoi un al doilea şi în urmă mai mulţi. Toţi erau înarmaţi cu iatagane. Pătrund în odăi,

www.dacoromanica.ro

pun în fiare pe Hipparch, pe Palaestra şi pe servitorul meu, golesc în bună voie casa întreagă, iau toţi banii, toate boarfele şi vasele şi tot ce se găsià înăuntru. După ce au scos din casă în curte toate, mă iau pe mine, pe celălalt măgar şi calul şi ne încarcă cu samarul în spate, legându-l bine. Astfel, purtând o povară grea, lovindu-ne cu ciomegele, ne mână spre munte şi pe drumuri neumblate şi, în cele din urmă, scapă fără să fie prinşi.

Nu pot să spun ce au suferit ceilalţi tovarăşi ai mei; mie însă, care n'aveam deprinderea să merg cu picioarele goale, să calc peste pietre colţuroase şi să duc o povară aşà de grea, îmi venià să mor. Mă poticneam la fie ce pas, dar n'aveam voie să caz, căci numai decât unul din hoţi mă pălià cu ciomagul în spate şi peste picioare. De multeori îmi venià să strig: „O, Caesar"! dar nu puteam decât să sbier; din gura mea nu ieşià decât un „O" puternic şi răsunător, ceeace atrăgeà după sine noi ciomăgeli, de teamă ca să nu-i trădeze sbieretul meu. Înţelegând în cele din urmă că strigătele mele sunt zădarnice, am început să merg în linişte, scutindu-mi oasele de lovituri.

Se făcuse ziuă. Noi trecurăm acum mai multe dealuri şi ajungem la o mare depărtare dela locul de unde pornisem. Şi cum hoţii avuseseră grije să ne lege gurile ca să ne facă să nu ne pierdem timpul păscând pe drum, în dreapta şi în stânga, în ziua acea am rămas măgar. Spre amiazi, am poposit la un conac locuit de o gazdă a hoţilor, după cât am putut bănui după întâlnirea lor; căci s'au îmbrăţişat unul cu altul. Stăpânii conacului au poftit pe oamenii noştri să se odihnească şi să mănânce cu ei, iar nouă, dobitoacelor, ne-au dat orz. Tovarăşii mei s'au apucat

www.dacoromanica.ro

de mâncat; eu însă, supărat de întâmplarea mea, am postit: nu mâncasem niciodată orz crud. Totuş am căutat în toate părţile să găsesc ceva de mâncare, ca să-mi sting foamea; când zăresc în dosul unei curţi o grădină cu legume frumoase şi bune şi descoper mai departe şi nişte trandafiri. Fără să fiu văzut de cineva dinăuntru, căci se găsiau cu toţii la masă, mă îndrept spre grădină ca să-mi potolesc foamea cu legume şi să mănânc trandafiri, nădăjduind că astfel mă voiu preface iarăş în Lucius. Intru în grădină, prind cu gura lăptuci, napi, pătrungel şi tot felul de zarzavat; trandafirii însă nu erau trandafiri adevăraţi: erau nişte flori de dafin sălbatic, aşà numit rododafin, mâncare periculoasă pentru măgari şi pentru cai, fiindcă se spune că, dacă ei mănâncă rododafin, mor îndată.

Intr'acestea observându-mă grădinarul, pune mâna pe un ciomag, întră frumuşel în grădină, se apropie de mine şi, văzând prăpădul zarzavatului, mă loveşte peste coaste, peste picioare, peste cap, rupându-mi urechile şi schilodindu-mi fără milă faţa. N'am mai putut să-i rabd loviturile şi, trăgându-i cu toată puterea un picior îl trântesc la pământ peste zarzavatul său şi o iau la fugă spre munte. El însă, văzându-mă fugind în galop, strigă cât îl ţine gura să dea drumul la câini după mine. Erau nişte dulăi mari şi mulţi la număr şi gata să se ia la luptă chiar şi cu urşii. Inţelesei că, dacă ăştia vor pune laba pe mine, mă vor face bucăţele. De aceea, judecând, după cum spune proverbul, că este „mai bine să fugi înapoi decât să fugi rău înainte", mă întorc îndărăt şi întru în grajdul meu. Cei cari asmuţiseră câinii după mine, îi prinde din nou şi-i pun în lanţuri, iar pe mine mă ciomăgiră până atunci până când durerea

www.dacoromanica.ro

făcându-mă să dau din mine tot zarzavatul, infecția i-a silit să mă părăsească.

Sosește timpul de plecare. Lucrurile furate, cele mai multe și cele mai grele, mi le încărcă mie în spate și o pornim la drum. Pierindu-mi tot curajul din cauza ciomegelor și a poverii, și, copitele mele fiindu-mi cu totul zdrelite de drum, mă hotăresc să mă culc la pământ și să nu mă mai scol, chiar dacă m'ar omorî în bătăi. Eram convins că voiu profită mult din acest plan al meu. Nădăjduiam că hoții, plictisiți de îndărătnicia mea, îmi vor luà povara de pe spate, o vor împărți între cal și între celălalt măgar și mă vor lăsà pe loc ca pradă pentru lupi. Dar o zeitate invidioasă, înțelegând acest plan al meu, a schimbat în rău lucrurile pentru mine. Căci celălalt măgar, având, fără îndoială, acelaș gând ca și mine, s'a trântit la pământ în mijlocul drumului. Hoții, la început, caută să scoale pe măgar prin lovituri de ciomag; nenorocitul animal rămâne pe loc, nedându-le ascultare. Atunci ei îl trag unii de urechi, alții de coadă, căsnindu-se să-l puie pe picioare. Neisbutind în încercarea lor și văzându-l trântit la pământ ca o piatră, prăpădit și fără nici o nădejde de a-și revenì, hoții se socotesc între ei să nu se mai trudească degeaba și să nu-și mai piarză vremea lângă un măgar care murià, ci să împartă între mine și cal toată povara ce o purtase măgarul muribund; apoi iau pe nenorocitul meu tovarăș de sclavie și de transport, îi taie cu cuțitele lor picioarele și-l aruncă palpitând încă de vieață într'o prăpastie. Astfel se prăvălì, dansând dansul morții.

Când am văzut ce soarte a avut tovarășul și ce sfârșit aș fi avut și eu cu planul ce-mi făcusem, mă hotăresc să mă supun cu răbdarea destinului ce mi s'a

www.dacoromanica.ro

hărăzit de zei şi să merg înainte cu curaj şi în nădejdea că poate voiu da în curând de nişte trandafiri, cu ajutorul cărora să mă pot preface iarăş în om. Auzisem pe hoţii noştri vorbind că n'ar mai fi mult drum de făcut şi că în curând, ajungând la casele lor, vor sloboade vitele. Ne grăbim deci, cu povara noastră în spinare, şi spre seară ajungem acasă. O femee bătrână ne aşteaptă lângă un foc mare. Oamenii noştri duc înlăuntru tot bagajul pe care îl aduserăm, apoi spun babei: — „Ce faci acolo, de nu ne dai de mâncare"? — „E gata tot, zise bătrâna. Am pâine proaspătă, păloboace de vin vechiu şi carne de vânat care vă aşteaptă". Ei se înclină cătră bătrână, în semn de mulţumire, se desbracă, se ung pe trup şi, scoţând apă căldicică dintr'o căldare, şi-o varsă pe faţă şi pe corp, şi astfel se îmbăiază în grabă.

O clipă în urmă, soseşte o altă ceată de tineri, aducând cu ei vase, mai toate de aur şi argint, vestminte şi numeroase haine de bărbat şi de femee. Dând mâna cu ceilalţi, duc înăuntru toate bagajele şi se spală şi ei la fel. In urmă, se aşează la o masă bogată şi încep să-şi povestească isprăvile. In timpul acesta, bătrâna aduce orz, ca hrană pentru mine şi pentru cal. Acesta începe să mănânce repede de frică să nu-i iau din mâncare. Eu însă, de câte ori vedeam că iese bătrâna, mă repeziam la pâini şi mâncam. A doua zi, hoţii, lăsând acasă cu bătrâna spre pază un tânăr, pleacă iarăş după treburile lor. Eu însă eram disperat de atâta pază, căci cu baba singură aş fi putut să scap uşor; tânărul însă erà voinic şi aveà un ochiu teribil. Erà tot cu sabia în mână şi ţineà neîncetat porţile închise.

După trei zile, hoţii sosesc iarăş, pe la miezul nopţii, dar neaducând cu ei nici aur nici argint, ci

www.dacoromanica.ro

numai o fată tânără, în floarea vârstei, de o frumuseţe rară, dar care însă, cu lacrimile în ochi, îşi sfâşià hainile şi-şi smulgeà părul de pe cap. O aşează pe un covor, o mângâie şi dau poruncă bătrânii să aibă grije de ea şi să o ţină supt pază strânsă. Biată fată nu vrea nici să mănânce nici să bea. Ea nu făceà decât să plângă şi să se vaite, iar eu care steteam lângă staul, aproape de ea, începui să suspin şi să o compătimesc. In vremea aceasta, hoţii se aşezară la masă în tinda casei şi se pun pe chef. Spre ziuă, unul din stafetele lor, care erà însărcinat cu spionarea drumurilor, vine la ei să le spună că aveà să treacă pe acolo un străin, purtând asupra sa mulţi bani. Hoţii se scoală numai decât, prind în mână armele, pun şaua pe mine şi pe cal şi o pornim la drum. Nenorocitul de mine, presimţind că ne duce la luptă şi la bătaie, mergeam încet; bătul însă, făcându-şi datoria, mă sileşte să-mi grăbesc şi eu paşii. Ajungând în drumul pe unde aveà să treacă străinul, banditii cad deodată asupra carelor lui, îl omoară, împreună cu servitorii cari îl întovărăşiau, îi iau tot ce găsesc de preţ asupra lui, le încarcă pe cal şi pe mine şi ascund restul în pădure. Dar pe când ne întorceam spre casă, fiind zorit de bătul care îmi făceà multă supărare, m'am isbit la picior de o piatră ascuţită atât de tare, că mi-am făcut o rană foarte dureroasă şi tot mersul drumului l-am mers schiopătând. — Văzându-mă în starea aceasta, îşi ziseră unii altora: „Ce folos avem noi să hrănim acest dobitoc care se poticneşte la fiece pas? Mai bine să aruncăm într'o prăpastie pe acest măgar cobitor". — „Da, răspunse un altul, să-l aruncăm ca să scăpăm odată de acest animal blăstemat. Şi în vreme ce îmi făceau astfel judecata, eu care auziam şi înţelegeam toate,

www.dacoromanica.ro

o iau la fugă în trap, ca şi când n'aş fi avut nici o rană la picior; frica de moarte mă făcuse să uit orice durere.

Ajungând acasă, hoţii ne dau jos de pe spate povara, o aşează într'un loc sigur şi se pun la masă. Când a sosit noaptea se pregătesc să plece din nou, să aducă şi restul de pradă ascunsă în pădure. „La ce folos, zise unul din ei, să mai luăm cu noi şi pe acest nenorocit de măgar, schilod cum este. O parte din sarcină o vom duce noi, o parte calul.“ Pleacă deci, luând cu ei numai calul. In noaptea acea erà o lună frumoasă pe ceriu. Atunci îmi zisei în mine: „Ce mai aştepţi tu, nenorocitule? Au să-ţi mănânce carnea pe acl vulturii şi corbii. N'ai auzit planul ce au făcut tâlharii cu tine? Vreai să fii aruncat în vr'o prăpastie? Uite, acum e noapte, luna străluceşte pe ceriu, hoţii sunt plecaţi. Scapă cu fuga de banditii tăi de stăpâni“!

Pe când eram muncit în mintea mea de astfel de gânduri, bag de seamă că nu sunt de loc legat şi că, căpăstrul cu care mă conduceau, erà atârnat de un părete. Asta îmi dete şi mai mult curaj, ca să o iau la fugă. Plec în galop; dar bătrâna văzându-mă gata să scap, se ia după mine, mă apucă de coadă şi mă ţine pe loc. Eu însă aş fi fost în stare mai curând să fiu aruncat în vr'o prăpastie, decât să fiu reţinut din planurile mele de o babă. Mă opintesc şi o târăi după mine; ea strigă chemând în ajutorul ei pe frumoasa prizonieră. Aceasta dă fuga şi văzând pe babă, ca pe o nouă Dirce, agăţată de coada unui măgar, ia o hotărîre eroică, sărindu-mi, în desnădejdea ei, în spate şi-mi dă pinteni. Atunci, fiind mânat, pe deoparte de dorinţà mea de a scăpa, iar pe de altă parte de zorul şi de pintenii ce-mi dedeà

www.dacoromanica.ro

tânăra fată, o pornesc în galopul unui cal sprinten, lăsând departe în urma mea pe bătrână. Fata se rugà de zei ca să o scape, iar mie îmi spuneà: „Dacă mă duci acasă la tata, dragul meu măgăruş, am să-ţi dau libertate, scutindu-te de ori ce muncă şi dându-ţi în fie care zi câte o medimnă de orz". Eu însă, ca să fac voia fetei şi ca să scap în acelaş timp de călăii mei, fug fără să mă mai gândesc la rana ce aveam în piciorul méu.

Ajungând la o răspântie, unde drumul se împărţià în trei, ne întâlnim tocmai cu duşmanii noştri de moarte cari se întorceau spre casă şi cari zăresc de departe, la lumina strălucitoare a lunii, pe nenorociţii lor prizonieri. Aleargă numai decât spre noi şi ne opresc în drum, spunându-ne: „Hei, fetiţă dragă, încotro ai plecat la această oară din noapte? Nu ţi-i frică de năluci? Haíde, vino cu noi: avem să te ducem la părinţii tăi." Vorbele lor le spun cu un surâs batjocoritor şi întorcându-mă îndărăt, mă trag după ei. Atunci îmi adusei din nou aminte de rana dela picior şi încep să schiopătez. Ei însă băgând de seamă aceasta, îmi ziseră: „Acuma schiopi, fiindcă ai fost prins din fuga ta; când este vorba să fugi, ai aripi la picioare," — Fiecare vorbă a lor erà însoţită de o lovitură; din această cauză am căpătat la şold o mare rană. Ajungem acasă, unde găsim pe babă spânzurată cu o fringhie de o stâncă. Se temuse, fără îndoială, de furia stăpânilor ei, când ar fi văzut că le-a fugit fata; şi s'a spânzurat. Tâlharii, admirând marele curaj al babei, o desleagă de frânghie şi o aruncă cu totul într'o prăpastie. După asta, leagă fedeleş pe tânăra fată în locuinţa lor şi se pun pe mâncare şi pe chief.

In timpul acesta se încinge între ei discuţia, ce

www.dacoromanica.ro

au să facă cu prizoniera care încercase să fugă. „Ce să facem, cu fugara, zise unul, cum să o pedepsim"? — „Eu socotesc, zise un altul, să o trimitem să petreacă cu baba în prăpastie ca pedeapsă că ne a luat de acasă tot ce a putut să ia şi ne-a trădat ascunzătoarea noastră, căci, trebuie să ştiţi, prietini, că dacă s'ar fi întors acasă la ea, nici unul dintre noi n'ar mai fi scăpat cu vieaţă. Am fi fost prinşi cu toţii de duşmanii noştri, după un anume plan de mai înainte pregătit. Să o pedepsim deci cu o moarte exemplară şi pentru ca sfârşitul ei să nu fie prea în pripă, căzând printre stânci, să găsim pentru ea o moarte mai îndelungată şi mai chinuitoare; să moară după ce va fi suferit câteva ceasuri de canon." Şi se gândià acum la felul morţii ei: — „Eu, zise unul dintre tâlhari, am găsit un mijloc de moarte care are să vă placă. Să omorîm măgarul care, de leneş ce este, se preface că schioapă şi care s'a făcut complicele şi sprijinitorul fugarei. Să-l ucidem dimineaţă, să-i spintecăm burta, să-l golim de măruntae şi să băgăm în lăuntru pe aceasta prea bună fată, dar aşà fel, ca să-i rămână capul afară spre a nu fi de tot înăbuşită; să fie însă cu tot corpul închisă înlăuntru. Apoi, după ce-l vom fi cusut cu îngrijire, să-l aruncăm afară ca un nou fel de ospăt pentru vulturi[1]). Vedeţi, prietini, în ce stă grozăvia unei astfel de torturi: mai întâiu să locueşti în cadavrul unui măgar, apoi să te coci înlăuntrul animalului la arşiţa soarelui, în mijlocul verii, să mori de o foame chinuitoare, fără să poţi să-ţi dai moartea. Nu mai vorbesc de ceea ce are să sufere prin infecţia acestui stârv, nici de vermii ce au să o

[1]) Alusie la Prometheu, al căruia ficat erà mâncat de un vultur.

www.dacoromanica.ro

mănânce; apoi vulturii, venind la hoitul măgarului, o vor mâncà împreună cu el şi poate încă de vie.

Toţi primesc cu strigăte de bucurie această extraordinară născocire, ca iind o idee sublimă. Eu însă, care aveam să fiu omorît, gemeam adânc, căci nu-mi mai rămăsese nici măcar mângâerea ca cel puţin după moarte să mă odihnesc liniştit într'un mormânt, ci să primesc în trupul meu pe această fată nenorocită şi să servesc drept mormânt unei fiinţe nevinovate.

Se lumină de ziuă când, de odată, apărù o ceată de soldaţi trimişi pe urma tâlharilor. Pun mâna pe ei, îi aruncă în fiare şi-i duc înaintea guvernatorului ţării. Impreună cu ei, venise şi logodnicul fetei. Acesta descoperise cuibul hoţilor. El îşi ia pe iubita lui, mi-o aşază pe spate şi o duce, înapoi acasă. Peste tot locul pe unde treceam, satele alergau în calea noastră, iar vestea cea bună a isbânzii o dedeam eu cu sbieretul meu, care servià oarecum ca o trompetă a acestui nou fel de triumf.

Faţă de mine tânăra fată are acum toată bunăvoinţa, şi-mi dă toată cinstea ce mi se cuvenià, ca unui tovarăş de sclavie, ca unui sprijinitor în fuga ei şi, ca unuia care erà destinat la aceeaş moarte împreună cu ea. Din porunca ei, mi se dedeà zilnic câte o baniţă de orz, paie şi fân, cu cât s'ar fi săturat şi o cămilă. Dar nici odată n'am blestemat în sufletul meu pe Palaestra care m'a metamorfozat în măgar, în loc să mă fi metamorfozat în câine, decât atunci când am văzut câinii furişându-se în bucătărie şi ospătându-se cu toate bunătăţile, cum se întâmplă la nunţile bogate. Câteva zile în urmă, tânăra mea stăpână istorisì tatălui ei toate îndatoririle ce aveà faţă de mine şi cu cât devotament m'am

www.dacoromanica.ro

pus în slujba ei ca să o scap. El, vroind să mă răsplătească pentru serviciile aduse, dă ordin să fiu lăsat liber şi trimis în livada unde păşteau iepele de prăsilă. Işi închipuiă el că voiu fi mulţumit în această libertate a mea, neavând decât să pasc şi să stau cu iepele şi fără îndoială pentru un măgar adevărat aceasta ar fi fost o deplină mulţumire. De aceea, cheamă numai decât un rândaş căruia îi mă dă în seamă. Acesta, spre marea mea bucurie — fiindcă scăpam de a mai purtà povară în spate, — mă duce la ţară ca să mă lase cu iepele la păşune în stavă.

Mi-a fost însă scris ca să o pat şi acì. Stăvarul hergheliei, în loc să mă mâne în câmp la iarbă, mă lasă acasă în grija soţiei sale Megapola. Aceasta mă înjugă la o moară şi mă pune să macin toată ziua grâu şi orz. Şi dacă aş fi avut să macin numai pentru casă! Ea însă măcinà şi la vecini şi ca plată luà făină, precupeţind astfel munca mea istovitoare. Şi ceeace erà şi mai rău, erà că orzul ce-i dădeà pentru hrana mea, ea mă puneà să-l macin, dar nu pentru mine: căci din făină îşi făceà turte pe cari le mâncà singură, iar mie nu-mi dedeà de mâncare decât tărîţe. Iar dacă, câteodată, mă trimeteà să pasc cu iepele, armăsarii se năpusteau asupra mea şi mă prăpădeau cu loviturile şi muşcăturile lor. Bănuindu-mă că mă iau după iepele lor, se repeziau după mine cu asvârlituri de picior şi nu ştiam, bietul de mine, cum să scap de gelozia lor cavalină. Din cauza aceasta, am început, în scurtă vreme, să slăbesc şi să mă fac râpcigos, acasă neavând nici un fel de răgaz din pricina morii, iar în câmpul liber din pricina cailor, tovarăşii mei.

De multe ori, mă trimeteau la munte, ca să aduc de acolo lemne în spate; aceasta erà cea mai

www.dacoromanica.ro

mare nenorocire pentru mine. Mai întâiu trebuià să mă urc pe o potecă strâmtă, pe o stâncă înaltă, apoi trebuià să merg cu picioarele prin niște bolovani colțuroși. De conducător îmi dedeà pe un spânzurat de băiat care nu făceà alta decât să-și frământe mintea cum să mă chinuiască mai rău. El mă bățeà chiar și când mergeam în galop, nu cu un băț, ci cu un reteveiu plin de noduri ascuțite și mă lovià în șold, în acelaș loc, așà că loviturile lui îmi făcură niște răni peste cari mă plesnià mereu. In afară de aceasta, îmi puneà în spate atâta povară că ar fi turtit până și pe un elefant. Apoi, la scoborît, din munte, pe unde erà drumul mai repede și mai primejdios, tocmai acolo mă încărcà mai mult de lovituri. Iar când vedeà că trosnia din spatele meu se clatină sau se apleacă mai mult într'o parte, în loc să mă descarce de câteva bucăți de lemn și să le puie de cealaltă parte mai ușoară, spre a cumpăni astfel povara, el luà bolovani și îi puneà în partea ușoară, ducând astfel, nenorocitul de mine, pe lângă lemne și o povară nefolositoare. In drumul nostru spre casă aveam să trecem și peste un râu cu apă; vizitiul meu spre a-și cruță încălțămintea și spre a nu și-o udà în apă, îmi sărià în spate peste lemne și astfel treceà râul.

Dacă vr'odată, din pricina oboselii sau a poverii, se întâmplà să caz jos, atunci, vai, erà culmea nenocirii mele. In loc să se aplece și să-mi dea o mână de ajutor, în loc să-mi dea un sprijin ca să mă ridic de jos și la nevoie să-mi ușureze povara, el mă ciomăgià cu bățul peste cap și peste urechi, până ce mă sculam. Intr'una din zile a inventat împotriva-mi cea mai urîtă și mai sălbatică bătaie de joc: a luat un mănunchiu de ghimpi ascuțiți și mi i-a atârnat de

www.dacoromanica.ro

spate sub coadă. La fie ce pas ce făceam, vârfurile ghimpilor, cum erà şi firesc, îmi intrau în carne şi mă înţepau îngrozitor şi nu aveam nici o putinţă să mă apăr. Când voiam să scap de înţepături, micşorând paşii, mă încărcà de ciomege; când voiam să scap de ciomege, înţepăturile ghimpilor mă prăpădeau; într'un cuvânt, s'ar fi putut spune că vizitiul meu şi-a pus în gând să mă dea gata.

Odată însă, nemai putând să rabd atâtea suferinţe, i-am tras şi eu un picior de l-a ţinut minte multă vreme; de atunci mi-a pus gând rău. Intr'o zi, stăpânul îi dă poruncă să transporte nişte câlţi dintr'un sat într'altul: mă prinde, îmi pune în spate o trosnie mare de câlţi, o leagă bine de mine cu o funie şi-şi face un plan diavolesc: când a fost să plecăm, ia un cărbune aprins din foc şi, la oarecare depărtare, îl vâră în câlţi. Aceştia aprinzându-se, în scurtă vreme, în loc de povară, purtam în spate un foc mare. Simţiam cum am să fiu fript, când din fericire, zărind în apropiere un lac adânc, mă arunc în el, mă tăvălesc în apă şi sting astfel sarcina mea aprinsă şi dogoritoare. Restul drumului, îl fac cu mai puţin pericol, ticălosul de băiat nemai putând aprinde câlţii plini de noroiu. La sosirea noastră însă, a avut neobrăzarea să mă învinovăţească tot pe mine că m'am frecat de un foc, când am trecut pe lângă el şi că, astfel, eu am aprins câlţii. Oricum, însă eu am scăpat teafăr de astădată dintr'o mare primejdie.

Altădată, acest nemernic de băiat a născocit împotriva mea ceva şi mai grozav. Mă duce la munte, mă încarcă cu o trosnie de lemne, le vinde la întoarcere unui ţăran din vecinătate şi aducându-mă acasă gol şi fără lemne mă învinovăţeşte în faţa stăpânului

www.dacoromanica.ro

meu de o crimă îngrozitoare. „Stăpâne, îi zise, eu nu ştiu de ce mai hrănim pe acest măgar: nu se găseşte în toată lumea un dobitoc mai leneş decât el; pe lângă aceasta se mai gândeşte şi la altceva: îndată ce vede vr'o femee sau vr'o fată frumoasă sau chiar vr'un băiat, se năpusteşte furios asupra lor; din cauza aceasta, o să te vâre în procese şi o să ai de furcă, fiindcă insultă pe toată lumea şi dă jos pe trecătorii pe cari îi întâlneşte. Mai adineaori, el purtà în spate o trosnie de lemne, când, zărind pe câmp o femee, se scutură de povară, trântind-o jos, şi se luă după ea.

Stăpânul, auzind acestea, zice: „Ei bine, dacă nu vrea să meargă la drum şi să ducă povară, şi dacă se ia după lume, devenind primejdios, ucideţi-l, aruncaţi-i măruntaele la câini, iar carnea păstraţi-o pentru lucrători; iar dacă, în urmă, veţi fi întrebaţi, cum a murit, spuneţi că a fost mâncat de un lup". Nemernicul de băiat, cum auzì acestea, nu mai puteà de bucurie şi voià să mă şi omoare. Din fericire, un ţăran care tocmai treceà pe acolo, mă scăpă de la o moarte sigură, dându-le însă o povaţă mai rea decât moartea. — „Faceţi o mare prostie, le zise el, dacă omorîţi acest măgar; el e bun să tragă la moară şi să ducă povară. Castraţi-l şi are să se îmblânzească şi să se îngraşe şi vă va duce poveri grele, fără nici o casnă. Dacă voi înşivă nu ştiţi cum să-l castraţi, în două trei zile, trec iar pe acì şi repede am să vi-l castrez şi să-l fac mai blând de cât un mieluşel". Cu toţii aprobară acest sfat, găsindu-l foarte cu minte. Eu însă, rămân nemângâiat şi vroesc mai bine să mor decât să trăesc ca un eunuc. De aceea, mă hotărăsc sau să mor de foame,

www.dacoromanica.ro

sau să mă arunc depe vr'o stâncă. rămânând cel puțin măgar întreg și neciopârtit.

Pe la miezul nopții însă, un om din satul vecin ne aduce vestea, nouă celor de la țară, că fata care se măritase de curând, care fusese prizionieră la hoți, și tânărul ei bărbat, pe când se preumblau, într'o după amiazi, pe marginea mării, au fost înghițiți de valuri și că n'au mai apărut, având acelaș sfârșit și nenorocirea și iubirea lor. Oamenii noștri, auzind aceasta și văzând casa lipsită de stăpâni, se hotărăsc să nu mai rămâie în robia de până atunci: fură tot ce găsesc înlăuntru și o iau la fugă. Stăvarul hergheliei punând mâna pe mine și pe tot ce i-a ieșit în cale, împarte povara între mine și iepe. Eu, cu toate că eram destul de necăjit de povara ce aveam să o port în spate, ca un adevărat măgar, totuș eram mulțumit de această întâmplare, gândindu-mă că am să scap de castrare. Toată noaptea am călătorit pe un drum greu și după un umblet de trei zile, ajungem la *Berrhoe* (azi Veria), oraș în Macedonia, mare și populat.

Stăpânii noștri cei noui găsesc cu cale să facem acì un popas, iar după câteva zile să ne pună în vânzare: un crainic cu vocea răsunătoare ne oferă în mijlocul târgului celui care aveà să dea mai mult. Cumpărătorii, strânși din toate părțile, se apropie de noi, ne examinează, ne caută în gură și ne fac socoteala anilor după dinți. Unii cumpără pe unii, alții pe ceilalți. De mine însă nu întreabă nimenea. Atunci pristavul strigă să mă ducă înapoi acasă. „Vedeți, zise el, numai ăsta n'a găsit mușteriu". Dar cruda zeiță a destinului care voià să mă întorc într'un nou cerc de aventuri, are grije și de mine, și îmi găsesc un stăpân pe care n'aș fi voit nici

www.dacoromanica.ro

decum să-l am. Erà un bătrân vagabond, unul dintre acei desfrânaţi cari preumblà prin mahalale şi pe la sate pe zeiţa syriană, pe Cybela, mama zeilor, făcând-o să cerşească din casă în casă. Mă vinde acestuia, pe un preţ frumos, pe trei zeci de drahme! Şi mă duce cu sine, cu toate gemetele mele de a fi dat peste un astfel de stăpân.

Cybele. Relief pe un altar antic.

Când am ajuns la locuinţa lui Philebus, aşà se chemà cumpărătorul meu, strigă dela poartă, cât îl ţineà gura: „Ei! fetelor, veniţi să vedeţi ce v'am adus! v'am cumpărat, domnişoarelor, un Cappadocian frumos". Aceste domnişoare erau nişte fete desfrânate, tovarăşele lui Philebus, cari credeau că a cumpărat un sclav şi cari începuseră să aplaude. Văzând însă că sclavul erà un măgar, începe să-şi bată joc de Philebus, încărcându-l de toate trivialităţile.

A doua zi se pun pe lucru, cum îşi ziceau ei. Imi aşază în spate pe zeiţa Cybele gătită şi, ieşind cu toţii din oraş, ne ducem la ţară. De câte ori

www.dacoromanica.ro

ajungeam în vr'un târguşor, ne opriam cu zeiţa. Acì ceata sfântă de flautişti făceà un sgomot infernal, cântând din flaute, dansând şi făcând mii de schimonosituri şi scălânbăeli, sucindu-şi gâturile şi lăsându-şi capetele pe spate; apoi îşi tăiau braţele cu nişte iatagane; îşi muşcau limba cu dinţii şi se umpleau peste tot de sânge. Văzând toate acestea încep să tremur, temându-mă ca nu cumva zeiţei să-i vină poftă să verse şi sânge de măgar. După ce se ciopărtesc astfel îndeajuns, adună cu discul bani dela spectatori. Unii dau şi smochine, brânză, vin, grâu şi orz pentru măgar. Cu asemenea daruri se întreţineau pe ei şi întreţineam şi pe zeiţa, pe care o duceam în spate.

Intr'una din zile, oprindu-mă într'un sat, pun mâna pe un vlăjgan de flăcău, îl duc la ei acasă şi după obiceiurile lor spurcate îşi bat joc de el. Când am văzut ticăloşiile lor, n'am mai putut să rabd şi încep să strig „O Jupiter" glasul însă mi s'a oprit în gât şi nu s'a auzit decât sbieretul prelungit al unui măgar. Iar nişte ţărani, cari îşi perduseră din întâmplare un măgar al lor şi cari îl căutau peste tot locul, auzind strigătul meu puternic şi socotind că eu sunt dobitocul pierdut, fără să spună nimica, intră înlăuntru şi dau, fără să vrea, peste murdăriile şi ticăloşiile ce nu se pot spune. Privelişteа aceasta firește îi face să râză cu hohot, să alerge în sat şi să spună neruşinarea acestor preoţi ai zeiţei. Temându-se de urmările acestei descoperiri, oamenii mei pleacă binişor noaptea următoare, părăsind satul, fără să ştie nimenea. Pe drum mă blestămau şi mă drăcuiau, ocărîndu-mă în toate chipurile, că le-am desvălit misterele. Eu răbdam şi nu ţineam seamă de urgia lor. Ajungând însă într'un loc retras,

www.dacoromanica.ro

îmi iau pe zeiţă din spate, o pun pe pământ, iau pătura de pe mine, mă leagă de un copac şi mă bat cu nişte bice cu noduri, că erau mai să mă omoare şi mă fac să pricep că pe viitor trebuie să văz multe şi să spun puţine. Şi, de sigur, după bătaie, m'ar fi şi omorît, fiindcă i-am făcut de ruşine şi i-am silit să plece din târg înainte de a fi făcut cheta; dacă n'au făcut-o, a fost fără îndoială din respect pentru zeiţa care steteà jos pe pământ şi-i încurcà, neavând cine să o ducă.

După ce mi-au dat o bătaie zdravănă, o pornim din nou la drum, cu zeiţa pe spatele mele. Spre seară, ajungem la conacul unùi mare bogătaş dela ţară. Acesta, găsindu-se acasă, primì pe zeiţă cu toate onorurile şi-îi făcù sacrificii cu toată cucernicia. Nu voiu puteà însă să uit nici odată primejdia în care m'am găsit aci. Un prietin al acestui proprietar îi trimisese ca dar o pulpă de măgar sălbatic. Bucătarul luându-o în bucătărie să o gătească, nişte câini, intrând fără să-i observe, i-au furat pulpa. Omul, temându-se de bătaie şi de tortură, se hotărì să se spânzure. — Soţia sa însă, spre marea mea nenorocire, îi zise: „De ce vreai să te omori, dragul meu? Ascultă-mă pe mine, dacă vreai să scapi. Pune mâna pe măgarul acestor cerşetori, du-l departe, omoară-l, taie-i pulpa care-ţi trebuie şi adă-o acì şi găteşte-o pentru stăpânul tău. Restul măgarului aruncă-l într'un vârtop de pe acì: are să crează că a fugit şi s'a perdut. Nu vezi tu ce gras este acest măgar? E chiar mai bun decât un măgar sălbatic". Bucătarul, primind sfatul soţiei sale, îi zise: „E singura cale să scap de bătaie şi de chinuri, am să fac cum spui": Astfel se sfătuiau împreună călăul meu cu soţia sa.

www.dacoromanica.ro

Eu, pricepând gândul lor şi ştiind că spre a scăpà de cuţit îmi rămâne o zingură cale, să fug, rup priponul, cu care eram legat, sar de câteva ori în sus, şi repezindu-mă, intru în galop în sala de mâncare. Acì steteau la masă stăpânul casei, oaspeţii, preoţii şi zeiţa. Intrând grăbit, răstorn totul în calea mea şi lampa şi mesele. Credeam că am găsit un mijloc minunat de scăpare, că stăpânul, văzând un măgar atât de inimos, mă va închide şi mă va păzì cu grije. Invenţia mea însă mă aduse într'o mare primejdie. Toţi au crezut că sunt turbat, de aceea, pun mâna împotriva mea pe săbii, pe lăncii, pe ciomege şi se pregătesc să mă omoare. Când am văzut mărimea pericolului, intru într'o cameră de alăturea, unde stăpânul meu aveà să doarmă peste noapte. Când mă văzură în lăuntru, închiseră repede uşile.

In zorii zilei următoare, iau în spate pe zeiţă şi o pornim, cerşetorii şi cu mine, şi ajungem într'un târg mare şi populat. Acì, oamenii mei născociră altceva; căutară ca să convingă pe locuitori să aşeze pe zeiţă, nu într'o casă particulară, ci în templul divinităţii celei mai adorate de ei. Oamenii fac o bună primire zeiţei şi o aşează în cel mai de seamă templu al lor; nouă însă ne dau o casă sărăcăcioasă. După o destul de îndelungată şedere, acì, stăpânii mei, voind să plece într'un oraş vecin, cer locuitorilor pe zeiţă şi, intrând în templu, o scot, aşezându-mi-o pe spate şi pornim la drum. Preoţii mei însă, la intrarea lor în templu, furaseră o cupă de aur, lăsată acolo de cineva ca prinos, şi o duceau acasă sub hainele zeiţei depe spatele mele. Ţăranii băgară de seamă furtul, se pun pe urma noastră, ne ajung, sar depe caii lor, căci veniseră călări, prind pe hoţi în mijlocul drumului, şi numindu-i criminali şi nelegiuiţi,

www.dacoromanica.ro

le cer cupa furată; căutându-o peste tot locul, o găsesc în sânul zeiței. Dovedindu-i de pângăritori de cele sfinte, îi întorc din drum și-i bagă în închisoare. Luând apoi pe zeița ce o aveam în spate, o așează într'un alt templu și pun la loc vasul de aur furat.

Ziua următoare, locuitorii târgului hotăresc să mă vânză împreună cu toate obiectele ce fuseseră ale acestor cerșetori și m'a cumpărat un om dintr'un sat vecin, de meserie brutar. Acesta mă ia cu sine, mă încarcă cu zece medimne de grâu, pe cari le târguise, și mă duce la el acasă pe un drum rău și gloduros. Ajungând acì, mă duce la moară. Acolo se află o mulțime de dobitoace, tovarășii ai mei de robie și nenumărate mori, toate puse în mișcare de animale. Totul acì erà plin numai de făină. Ziua întâia, ca un rob nou și care adusesem în spate o mare povară și făcusem un drum destul de greu, mă lasă în pace, să mă odihnesc, dar, a doua zi, îmi pune în cap un sac, mă leagă de prăjina unei mori și mă mână. Eu de și știam de aiurea cum trebuie să mân râjnița morii, totuș mă prefăceam că nu cunosc meșteșugul acesta. Mi-am făcut însă o socoteală greșită, căci, mai mulți oameni de ai casei, înarmându-se cu retevee, mă înconjoară din toate părțile, și când nici nu mă așteptam la nimic, nevăzând nimic cu ochii, din pricina sacului, mă păleșc din răsputeri și mă fac să învârtesc moara ca o sfârlează. De atunci, am învățat că sclavul, pentru ca să-și facă serviciul, nu trebuie să aștepte mâna stăpânului.

Cu slujba asta am ajuns, în scurtă vreme, atât de slab și de prăpădit, că stăpânul meu se hotărî să se desfacă de mine și mă vândù unui grădinar care închiriase o grădină de zarzavat, nu prea mare

www.dacoromanica.ro

şi pe care o cultivà singur. Acì n'aveam prea mult de lucru. De dimineaţă, noul meu stăpân mă încarcà cu zarzavaturi, pe cari le căram la târg şi după ce le vindeà la muşterii, ne întorceam acasă. Acì el săpà, sămănà, udà sadurile, iar eu tot timpul stam fară să fac ceva. Cu toate acestea, vieaţa de acì îmi erà grozav de chinuitoare. Mai întâiu, se apropià iarna, iar stăpânul meu neavând din ce să-şi cumpere măcar o pătură pentru sine, nu puteà să se gândească şi la mine. In afară de asta, eram silit să merg cu o povară grea în spate, pe un drum plin de noroiu, când umed, când tare şi colţuros; iar ca hrană, nu mâncam decât lăptuci amare.

Intr'una din zile, pe când mă duceam spre grădină, un vlajgan de om, în uniformă de soldat şi vorbind limba italiană, întreabă pe stăpânul meu, unde duce măgarul. Omul meu, neînţelegând italieneşte, n'a răspuns nimic. Soldatul atunci în mănie, crezându-se insultat de acesta, i-a tras grădinarului una cu biciu. Acesta pune mâna pe soldat, îl prinde de mijloc, îl răstoarnă, cu o piedică, la pământ şi-l lasă vânat, lovindu-l cu pumnii, cu picioarele şi cu o piatră ce o găsì în drum. Soldatul la început se apără, apoi îl ameninţă că are să-l taie cu sabia, dacă se scoală de jos. Stăpânul meu ştiind acum de ce trebuià să se teamă, scoate sabia soldatului şi i-o aruncă departe şi începe din nou să-l îmblătească în bătăi. Cel de desupt, văzându-se pierdut şi fără scăpare, se preface că e mort. Celălalt, când îl vede că nu mai mişcă, e cuprins de teamă şi îngrozit, îl lasă la pământ, în poziţia în care se găsià, îi ia sabia şi, urcându-mi-se în spate, ne ducem în pripă în oraş.

www.dacoromanica.ro

După ce am ajuns aci, de teama urmărilor afacerii din drum, lăsă grădina de zarzavat în seama unui cumătru al său, ca să o cultive mai departe, iar el, împreună cu mine se ascunde în oraş, la un prietin şi bun tovarăş al său. A doua zi, după ce au chibzuit toată noaptea ce are să facă, au hotărît ca stăpânul meu să se ascunză într'o ladă, iar pe mine. după ce m'au legat de picioare, mă suie cu ajutorul unei scări, într'un pod, unde mă încuie. Soldatul, în timpul acesta, după cum am auzit vorbindu-se, se scoală de jos cu multă greutate şi, năuc de cap din cauza bătăii, se întoarce înapoi în oraş. Aci, întâlnind pe camarazii săi, le istoriseşte nemai pomenita îndrăsneală a grădinarului. Aceştia, luând asupra-lor cauza camaradului lor, fac cercetări şi în cele din urmă descopere locul unde ne ascunserăm; apoi aducând cu ei poliţia din localitate, trimit agenţi cari dau poruncă să iasă toată lumea afară din casă. Dar, nici un grădinar, nici un măgar! Soldaţii susţinând că grădinarul şi măgarul sunt înlăuntru, se face o mare gălăgie şi un mare tămbălău. Strigăte şi dintr'o parte şi din alta şi toată mahalaua e în picioare. Atunci eu, din podul meu, ca un bun tovarăş şi mai ales animal plin de curiozitate, voind să ştiu ce e cu atâta gălăgie şi cine face atâta gură, îmi întind capul pe o mică ferestruică. Sunt zărit; din nou zarvă, din nou scandal. Oamenii din casă sunt prinşi cu minciuna: poliţia intră înlăuntru, cotrobăesc toate colţurile, găsesc pe stăpânul meu ascuns într'o ladă, îl prind şi-l trimit la închisoare, ca să-şi dea seama de faptele sale. Iar pe mine, dându-mă jos din pod, mă dau pe mâna soldaţilor. Un hohot de râs a isbucnit din toate părţile, când m'au văzut ieşind din podul meu, trădător al

www.dacoromanica.ro

stăpânului; de atunci a ieşit şi vorba: Pândeşte-măgărul la fereastră.

Nu ştiu ce se va fi întâmplat cu grădinarul. dar eu a doua zi am fost scos în vânzare de soldat şi am fost vândut pe douăzeci de drachme attice. Cumpărătorul meu erà sclavul unui bogătaş din Thessalonic, cel mai mare oraş din Macedonia şi erà de meserie bucătar, având să pregătească mâncări deosebite pentru bogatul său stăpân. Fratele acestuia, şi el de asemenea sclav, erà un plăcintar excelent şi în acelaş timp şi brutar, care făcea pâine pentru stăpânul lor. Amândoi fraţii locuiau împreună, stăteau în aceeaş cameră şi-şi aveau totul în comun, până şi uneltele meseriei lor. Pe mine mă instalară chiar în locuinţa lor.

După ce stăpânul lor stăteà la masă, resturile ce rămâneau le aduceau în camera lor: unul carne şi peşte, celalalt pâine şi plăcinte, pe cari lăsându-le. spre marea-mi bucurie, în paza mea, se duceau la baie. Eu, care de atâta vreme nu gustasem nici pâine nici carne, îmi iau rămas bun dela orzul meu şi fac cinste mâncărilor pregătite de stăpânii mei. La început ei nu băgă de seamă, la întoarcerea lor, şi nu-şi închipuiesc că poate să lipsească ceva din provizii, mai ales având în vedere cantitatea cea mare de bucate şi faptul că eu luam din fiecare câte puţin. Dar, mai în urmă, văzând că ei nu observă nimic, caut să-mi aleg bucăţile cele mai bune şi mănânc tot, fără nici o teamă. Atunci, în sfârşit, îşi dau seama de pagubă şi încep să se bănuiască unul pe altul. In cele din urmă, se învinovăţesc de hoţie, făcându-se pungaşi, potlogari, banditi şi încep să se păzească unul pe altul, numărând toate bucăţelele.

In vremea aceasta, eu trăiam din berechet şi

www.dacoromanica.ro

mă îngrăşeam. Trupul meu, hrănit cu mâncărurile de odinioară, începe să se îngraşe şi să câştige în frumuseţe, iar pielea mea strălucià de un păr neted. Cei doi fraţi, văzându-mă că-mi merge aşà de bine şi că orzul rămâneà neatins, intră la bănuială, de aceea, într'o zi, se fac că ies de acasă, ca şi când ar fi voit să se ducă la baie; închid poarta, dar, uitându-se pe o mică gaură, se uită să vază ce se petrece în lăuntru. Eu, care nu bănuiam nimica, mă duc repede să-mi iau masa; ei însă, văzând cum mă ospătez, se pun la început pe râs; dar mai în urmă cheamă şi pe alţi tovarăşi ca martori. Cu toţii râd nebuneşte şi fac vâlva şi sgomot. Stăpânul lor auzind larma de afară, întreabă ce este. Ii se spune; atunci se scoală şi el dela masă, vine şi se uită prin gaură şi mă vede mâncând o bucată de mistreţ. Isbucneşte şi el într'un hohot de râs şi intră în lăuntru. Eu, mă simt la început ruşinat, fiind prins asupra hoţiei; el însă face multă vreme haz de mine. Apoi dă ordin să fiu dus în sala de mâncare şi să mi să pună dinainte mâncări, pe cari alt măgar n'ar fi pus gura: carne, stridii, sosuri, peşte în saramură şi peşte în muştar. Văzând că soarta îmi zâmbeşte şi în nădejdea că acest joc al destinului ar puteà să mă şcape din năcazurile mele, mănânc tot, măcar că eram şătul de mâncare. Cei din sală se strâmbau de râs. Atunci cineva zise: „Măgarul acesta are să bea şi vin; să i se verse un pahar cu vin". Stăpânul dă ordin să se verse un pahar cu vin, pe care eu îl sug dintr'o înghiţitură.

Stăpânul, socotindu-mă atunci un animal extraordinar, după cum de fapt şi eram, dă ordin unui vechil al său să mă cumpere cu preţul îndoit decât costasem, şi mă încredinţează unui tânăr libert

www.dacoromanica.ro

spunându-i să mă învețe tot ce ar puteà ca să-i procure distracție. Lucrul acesta nu erà prea greu, fiindcă eu înțelegând totul, făceam la cel mai mic cuvânt al său, ceea ce el voià. Instructorul meu mă învață mai întâiu cum să stau la masă, ca un om, aplecat pe un cot, apoi să mă lupt cu el, să dansez, să mă țiu pe picioarele dinapoi, să spun „da" sau „nu", după întrebări, într'un cuvânt, lucruri pe cari le puteam face și fără să mă învețe el. Vestea despre mine s'a dus repede în toată țara, și peste tot locul nu se vorbià decât de talentul meu, nu se vorbià decât de măgarul care mănâncă la masă cu stăpânul său, care dansează și face mii și mii de lucruri ne mai pomenite și ne mai auzite. Ceea ce îi mirà mai mult, erà faptul că știu să răspunz „da" și „nu" după întrebări și că atunci, când vreau să beau, fac semn paharnicului din ochiu. Și se mirà lumea de atâtea minunății, neștiind că în acest măgar stă ascuns un om; iar eu mă bucuram și râdeam în mine, văzând cât de proști sunt oamenii. Am învățat fel de fel de mersuri, ca să duc pe stăpânul meu, am învățat să galopez, așa de domol, că de abià mă simțià călărețul. Aveam un harnașament splendid; mi se puneà pe spate o pătură de purpură, aveam un frâu lucrat numai în aur și argint și mi-a pus la gât niște clopoței cari scoteau o muzică minunată.

Dar, stăpânul meu, Menecles, nu locuià, precum am spus, la țară. Venise acì dela Thessalonic, într'o afacere. Făgăduise concetățenilor săi că le va da un spectacol de gladiatori; aceștia erau pregătiți pentru luptă și sosise timpul să se întoarcă la Thessalonic. A doua zi și plecăm. Eu duceam în spate pe stăpânul meu numai prin locurile greu de umblat; încolo mergeà în trăsură. Ajungând la Thessalonic

www.dacoromanica.ro

n'a fost nimenea care să nu alerge la spectacol şi care să nu mă vază. Faima despre mine se răspândise de mult. Se ştieà că mă pricep la fel de fel de roluri, că ştiu să dansez şi să mă lupt ca şi un om. La început, stăpânul meu nu m'a arătat de cât în particular, la el acasă, şi numai persoanelor de frunte din oraş, pe cari i-a poftit la nişte mese splendide: eu făceam toată veselia serbărilor.

Dresorul meu însă, nu mă arătà la lume decât în schimbul unei taxe şi în scurt timp a ajuns să se îmbogăţească depe urma mea. Mă ţineà închis într'o sală şi nu lăsà publicul, decât dacă plătià ce cereà el. Nimenea nu venià la mine cu mâna goală; fie care îmi aduceà de mâncare, mai ales ceeace credeà că nu se potriveşte pentru un stomac de măgar. Mâncând astfel cu stăpânul şi cu compatrioţii săi, în scurtă vreme, m'am făcut durduliu şi m'am îngrăşat. Atunci o femee străină, foarte bogată şi destul de nostimă, intrând în camera mea şi văzându-mă mâncând, se îndrăgostì nebună de mine. Frumuseţea mea de măgar şi mai ales talentul meu uimitor o făcù să dorească să fie prietina mea.

Dresorul povestind stăpânului său iubirea femeei pentru mine, se gândì ca să dea un spectacol public; de aceea mă duse într'una din zile în amfiteatru...

Un om însă, care aveà în braţe un coş cu flori, trecù pe lângă mine. Printre aceste flori erau şi trandafiri culeşi de curând. Cum îi văz, sar de pe patul pe care eram aşezat. Lumea credeà că vreau să dansez. Aleg trandafirii dintre celelalte flori şi-i mănânc. Atunci, deodată, spre marea mirare a spectatorilor îngrămădiţi în amfiteatru, chipul animalului dispare şi nu rămâne decât Lucius, în pielea goală. Lumea rămâne încremenită de această metamorfoză

www.dacoromanica.ro

neaşteptată, şi nevoind să-şi crează ochilor se produce un zgomot infernal: unii socotindu-mă drept un vrăjitor, cer ca să fiu ars de viu; alţii însă strigă să mă lase să fiu ascultat şi să mă judece în urmă. Eu însă, dau fuga la guvernatorul provinciei care asistă la acest spectacol şi de jos îi spun că o femee din Thessalia, sclava unei Thessaliene, ungându-mă cu o alifie magică, m'a transformat în măgar; îl rog să mă trimeaţă la închisoare, până ce voiu puteà să aduc dovezi că nu voiesc să amăgesc pe niminea.

Atunci guvernatorul îmi zice: „Spune-mi, cum te cheamă pe tine, cum se cheamă părinţi tăi şi rudele tale; care este oraşul tău de naştere"? La această întrebare, răspunsei: „Tatăl meu se numeşte Lucius; am un frate care se numeşte Caius. Cât despre numele de familie el este la fel. Sunt autor de poveşti şi de mai multe alte lucrări, iar fratele meu este poet elegiac şi vestit augur. Oraşul meu de naştere este Patras din Achaia". — Auzind aceste cuvinte, guvernatorul zice: „Eşti fiul unor prietini ai mei şi ai unor gazde ale mele; când m'au primit în casa lor, m'au încărcat de daruri. Sunt convins că nu minţi, spunând că eşti fiul lor". Cu aceste vorbe, se scoală de pe scaunul său de guvernator, mă îmbrăţişează, îmi arată prietenie şi mă conduce la locul său. In timpul acesta sosiră şi fratele meu, aducându-mi bani şi toate de câte aveam trebuinţă. Guvernatorul declarându-mă liber, în numele poporului, şi în faţa tuturora, ne scoborîm la mare unde găsim o corabie şi ne punem în ea bagajul.

Ducându-mă, înainte de plecare, să fac o vizită doamnei care se îndrăgostise de mine, aceasta mă respinge, ca pe o maimuţă ridicolă: ea iubise pe

www.dacoromanica.ro

măgar, nu pe mine. A doua zi începând să sufle un vânt favorabil, pornim cu pânzele întinse şi în câteva zile ajungem acasă, în patrie. Acì fac sacrificii şi aduc daruri ca prinos zeilor, fiindcă m'au scăpat nu din gura lupului, cum se zice, ci din pielea măgarului şi fiindcă m'au adus la căminul meu sănătos şi teafăr.

---

www.dacoromanica.ro

O călătorie fantastică [1])

I

Plecând odată dela Coloanele lui Hercule (Gibraltarul de astăzi) şi mergând pe Oceanul de Apus (azi Oceanul Atlantic), am fost târît de un vânt favorabil în largul mării. Cauza şi scopul călătoriei mele erau numai curiozitatea şi dorinţa de a vedeà ceva nou: voiam, între altele, să ştiu care e marginea Oceanului şi cum sunt oamenii cari locuesc pe ţărmul de dincolo. De aceea, mi-am luat pe corabie multă merinde şi o mare cantitate de apă de băut; mi-am luat şi cinzeci de tovarăşi de vârsta mea, însufleţiţi de aceleaşi dorinţe ca şi mine. Mi-am luat un mare număr de arme şi am tocmit cu o bună sumă de bani un cârmaciu care să ne conducă corabia şi am luat măsuri ca ea să fie bine echipată. Corabia noastră erà o corabie de transport, spre a puteà înfruntà toate peripeţiile unei lungi călătorii.

Ziua şi noaptea întâia a suflat un vânt prielnic care, fără să ne mâne prea departe în largul mării, ne-a lăsat să vedem mereu uscatul. A doua zi însă, la revărsatul zorilor, adierea devine mai puternică, valurile se măresc, întunerecul ne acopere şi n'a mai fost chip să întrebuinţăm pânzele. Fiind siliţi să ne lăsăm în voia vânturilor, am fost bătuţi de furtună timp de şapte zeci şi nouă de zile; într'a

[1]) Lucian îşi intitulează această Călătorie fantastică, din care n'am tradus părţile obscene, *O istorie adevărată.*

www.dacoromanica.ro

opt zecea zi însă, la răsăritul soarelui, am zărit, ridicându-se înaintea noastră la o mică depărtare, o insulă acoperită de arbori şi de care valurile se sfărâmau încetişor. Ne îndreptarăm spre ţărmul ei, debarcarăm, şi cum se întâmplă unor călători atât de mult bătuţi de furtună, ne-am întins câtăva vreme pe pământ. După un timp oarecare ne sculăm; pe treizeci de inşi dintre noi îi alegem spre paza corăbii, iar cu douăzeci de inşi mă duc să fac recunoaşterea insulii.

Străbătând o pădure şi ajungând la o distanţă de vr'o trei stadii departe de mare, vedem o columnă de aramă ce aveà o inscripţie în litere greceşti, greu de cetit şi pe jumătate şterse, care spuneà: „Până aci au ajuns Hercule şi Bacchus". Aproape de acest loc, pe o stâncă, se puteà vedeà urmele a două picioare, una cât un pogon de mare, alta ceva mai mică: mi-am închipuit că cea mică era a piciorului lui Bacchus şi cealaltă a lui Hercule. După ce ne închinarăm celor doi semizei, ne urmăm drumul mai departe. Dar, de abià am făcut câţiva paşi şi am şi dat de un fluviu în care curgeà un fel de vin, asemenea cu vinul de Chios; râul erà larg, adânc şi pe alocurea navigabil. Atunci ne-am dat seama de inscripţia de pe columnă, după ce am văzut urmele sigure ale călătoriei zeului vinului. Venindu-mi ideea să aflu, de unde porneşte acest fluviu, m'am dus să-i caut izvorul, dar n'am găsit nici un izvor, ci numai multe şi mari viţe de vie, pline de struguri. Dela rădăcina fiecăreia din ele curgeà, picătură cu picătură, vin limpede care formà izvorul râului. Se vedeau acì peşti mulţi cari aveau coloarea şi gustul vinului; am pescuit câţiva pe cari mâncându-i ne-am îmbătat; când i-am desfăcut, i-am găsit plini de

www.dacoromanica.ro

drojdie; de aceea, în urmă. ca să scăpăm de tăria vinului, am luat obiceiul să amestecăm peştii în apă dulce.

După ce am trecut fluviul printr'un vad, am dat de un soiu de vie de tot bizară: butucii în partea de jos erau groşi şi lungi, iar partea de sus se prelungià în nişte femei, a căror corp, dela brâu în sus, erà de o frumuseţe desăvârşită, aşà cum ni se reprezintă Daphne, prefăcută în dafin, în clipa când Apollo erà să pună mâna pe ea. Din vârful degetelor lor ieşiau nişte ramuri încărcate cu struguri. Ne apropiem de ele. Ne salută, ne întind mâna, ne grăesc, unele în limba lydianà, altele în cea indianà, dar mai toate în greceşte şi ne dau sărutări. Cei cari primesc sărutările se îmbată numai decât şi-şi pierd mintea. Dar, nu ne dau voie să culegem din fructele lor şi dacă cineva le lua fructele, ţipau de durere. Unele ne pofteau să facem dragoste cu ele, şi doi dintre tovarăşii noştri cari s'au lăsat ademeniţi n'au mai putut să se desfacă din braţele lor. rămânând lipiţi de ele şi crescându-le şi lor rădăcini: Intr'o clipă degetele lor se încărcară de ramuri, dându-le lăstare şi ai fi crezut că sunt gata să facă şi struguri.

Le-am părăsit, fugind la corabia noastră şi am istorisit celor pe cari îi lăsasem metamorfoza tovarăşilor noştri, prefăcuţi de acì înainte în viţă de vie. Apoi, luând câteva ulcioare, am scos apă şi vin din fluviu; lângă acesta am petrecut toată noaptea.

Ziua următoare, în revărsatul zorilor, pornim cu corabia, pe o uşoară adiere de vânt; pe la amiazi însă, pe când ne aflam în mijlocul mării, fără să mai vedem insula, un vârtej neaşteptat ne cuprinde cu atâtă furie că după ce a făcut corabia să se în-

www.dacoromanica.ro

vârtească de câteva ori de jur împrejur, o ridică în aer la o înălţime de trei mii de stadii şi nu o mai lasă să cază în mare; puterea vântului umflând pânzele corăbii o ţine atârnată în aer şi o duce aşà fel, că timp de şapte zile şi şapte nopţi plutim într'o călătorie aeriană.

In ziua a opta zărim în văzduh un uscat întins un fel de insulă strălucitoare de formă sferică şi luminată de o lumină vie. Ne îndreptăm spre această insulă şi debarcăm. După ce am cercetat ţara, am văzut că ea e locuită şi cultivată. In timpul zilei, n'am putut vedeà nici un obiect, dar, când a sosit noaptea, am văzut mai multe insule, mai mari şi altele mai mici, toate de coloarea focului. De asupra se vedeà încă un alt pământ, cu cetăţi, cu fluvii, cu mări, cu păduri şi cu munţi: ni s'a părut că este pământul pe care îl locuim.

Eram hotărîţi să mergem înainte, când iată că suntem întâlniţi şi luaţi de nişte fiinţe cari îşi dedeau numele de Hippogypi (hippos, cal; gyps, vultur). Aceşti Hippogypi sunt nişte oameni purtaţi de nişte vulturi mari, de cari se slujesc ca de nişte cai. Vulturii aceştia sunt de o mărime colosală şi mai toţi au câte trei capete: spre a-ţi puteà face o idee de mărimea lor, voiu spune că fiecare din penele lor era mai lungă şi mai groasă decât catartul unei mari corăbii de transport. Hippogypii noştri aveau însărcinarea să facă ocolul insulei şi dacă ar fi întâlnit vre-un străin să-l ducă înaintea regelui. Deci, punt mâna pe noi şi ne conduc la suveranul lor. Acesta ne priveşte şi judecând, după îmbrăcămintea noastră, cam cine suntem, ne zice: „Străinilor, voi sunteţi Greci"? — Ii răspundem că da. — „Cum aţi venit atunci aici, străbătând văzduhul atât de întins"? —

www.dacoromanica.ro

Ii istorisim pățania noastră şi el, la rândul său, ne istoriseşte pațania sa. Erà şi el om şi se numià

Somnul lui Endymion, Tablou de Guerchin.

Endymion; într'o zi pe când dormià, fusese ridicat de pe pământul nostru şi, la sosirea sa, a fost făcut

www.dacoromanica.ro

rege în această țară. Deci, țara aceasta nu era alta decât aceea pe care noi cei de jos o numim *Luna*. Ne-a dat curaj să nu ne temem de nici o primejdie și ne-a spus că ne va da tot de ce am avea lipsă.

„Dacă sfârșesc cu bine, adause, el, războiul pe care îl port cu locuitorii din *Soare*, aveți să duceți o viață fericită aci, lângă mine". — „Dar, cine sunt dușmanii voștri, întrebăm noi, și care este cauza dușmăniilor? — *Phaëthon,* răspunse el, regele locuitorilor din Soare, căci Soarele e locuit ca și Luna. El poartă războiu de multă vreme cu noi. Și iată de ce: strânsesem pe toți săracii din împărăția mea și hotărîsem să-i trimit să fundeze o colonie în Luceafărul de Dimineață care e pustiu și nelocuit. Phaëthon din invidie a voit să-se împotrivească și la calea jumătate a venit înaintea noastră cu Hippomyrmecii săi (hippos, cal; myrmex, furnică). Noi fiind învinși în luptă, din cauza trupelor sale mai numeroase, am fost siliți să ne retragem. Acum vreau să încep din nou războiul și dacă vreți să luați parte la această expediție, vă voiu da fiecăruia dintre voi câte un vultur regal și restul echipamentului. De mâine dimineață vom porni la drum" — „Suntem la dispoziția ta", îi răspunsei.

Apoi ne poftì la masă și rămaserăm în palatul său. A doua zi de dimineață, ne sculăm și ne punem în linie de bătaie, fiind înștiințați de patrulele noastre de apropierea dușmanilor. Trupa noastră constă din o sută de mii de soldați, în afară de oamenii de corvadă, de mașinișți, de infanterie și de trupele aliate: numărul acestora din urmă se ridică la patru zeci de mii Hippogypi (hippos, cal; gyps, vultur) și două zeci de mii combatanți cari luptau de pe Lachanopteri (lahanos, legumă și pteron aripă). Aceștia erau un

www.dacoromanica.ro

soiu de păsări mari acoperite peste tot de foi de zarzavat în loc de pene şi a căror aripe iuţi se asemănau mult cu foile de lăptucă. Lângă ei erau aşezaţi Cenchrobolii (chenhros, meiu; ballo, arunc) şi Scorodomachii (scorodon, căpăţină de usturoi; machomai, mă lupt). Treizeci de mii de Psyllotoxoti (psylla, purice; toxotes arcaş) şi cincizeci de mii de Anemodromi (anemos, vânt, dromeus, alergător) veniseră ca trupe aliate din Constelaţiunea Ursei. Psyllotoxotii erau călări pe pureci groşi, de unde le-a venit şi numele, şi aceşti pureci erau de mărimea a doisprezece elefanţi: Anemodromii sunt infanterişti şi sunt purtaţi de vânt fără să aibă nevoie de aripi. Şi iată cum: ei au nişte halate lungi până la călcâie; le suflecă şi vântul umflându-se în ele, îi face să planeze în aer ca bărcile. Cei mai mulţi poartă în luptă scuturi. Se mai spunea că aveau să sosească dela stelele situate deasupra Cappadociei şaptezeci de mii de Hippogerani (hippos, cal; geranos, cocor), dar pe aceştia nu i-am văzut, fiindcă n'au mai venit. De aceea nu-i mai descriu; căci ceea ce mi s'a spus despre ei mi s'a părut curate scornituri.

Acestea erau oştile lui Endymion: toţi aveau aceleaşi arme; coifurile erau de bob cari în această ţară sunt mari şi tari; platoşele, aşezate ca solzii, erau făcute din păstai de niprală, aşezate una peste alta şi a căror coaje erà de nepătruns ca şi cornul, scuturile şi săbiile erau ca şi ale Grecilor.

In clipa hotărîtoare armata erà orânduită în modul următor: aripa dreaptă erà ocupată de Hippogypi şi de rege, încunjurat de cei mai viteji soldaţi, în numărul cărora eram şi noi; la stânga se aşezară Lachanopterii şi la mijloc trupele aliate, fiecare după rangul său. Infanteria se ridică la şaizeci mi-

www.dacoromanica.ro

lioane şi iată cum erà orânduită la bătaie. In ţara aceasta paiangenii sunt în mare număr şi fiecare mult mai mare, decât insulele Cyclade. Endymion le-a dat poruncă să ţeasă o pânză care să se întinză dela Lună până la Luceafărul de Dimineaţă; paiangenii executară într'o clipă ordinul şi această pânză a format câmpul pe care regele şi-a orânduit infanteria sa, pusă sub comanda lui Nycterion (Nycterios, de noapte), fiul lui Eudianax (Eudios, rouă; anax, principe) şi a altor doi generali.

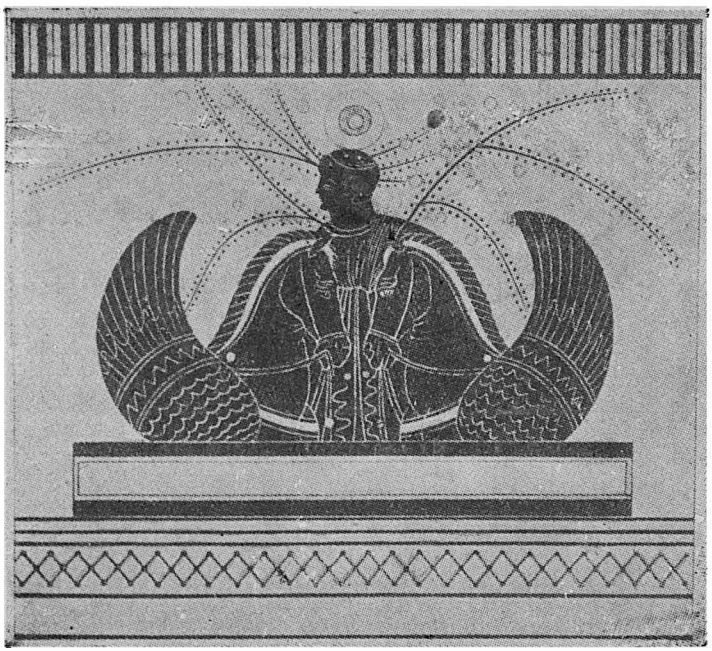

Selene pe un car tras de doi cai. După un vas pictat.

Aripa stângă a armatei inamice erà formată din Hippomyrmeci, în mijlocul cărora se găsià Phaëthon. Aceşti Hippomyrmeci sunt nişte lighioane într'aripate, cam ca furnicile noastre, afară de mărime,

www.dacoromanica.ro

căci cea mai mică dintre ele este de cel puţin două pogoane. Nu numai cei ce încalecă pe ele, iau parte la lupte, dar chiar ei se luptă cu coarnele lor. Ni s'a spus că numărul lor erà de aproape cinci zeci de mii. La aripa dreaptă erau Aëroconopii (aër, aer; conopos, ţânţar), în număr aproape egal, toţi arcaşi

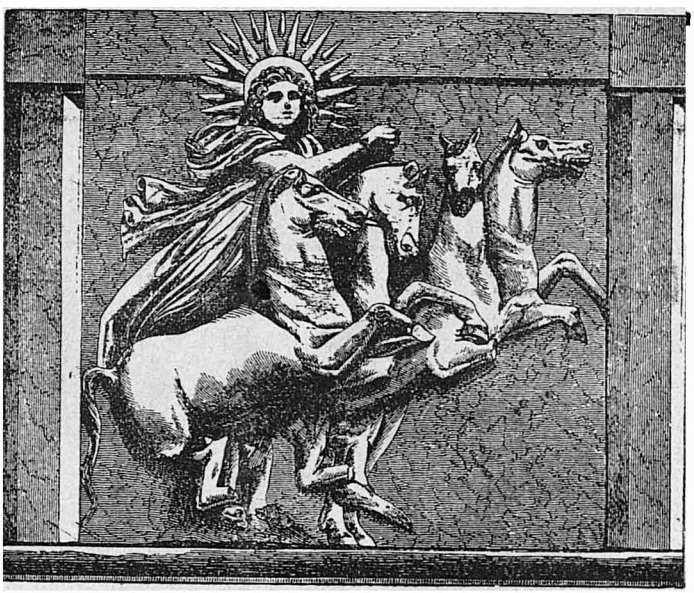

Soarele tras de patru cai. Metopă din Ilion.

şi călări pe nişte ţânţari mari. In urma lor a aşezat pe Aërocoraci (aër, aer; corax, cioară), infanterie uşoară şi soldaţi viteji: aceştia aruncau de departe cu prăştiile lor gulii enorme; cel care erà lovit nu puteà să o mai ducă multă vreme; el murià fiind înăbuşit de mirosul ce ieşià îndată din rana sa; se spuneà că ei îşi înmoae săgeţile în suc de nalbă. Lângă ei se rânduiră Caulomyceţii (caulos, cocian; myces, burete), infanteria grea care se luptă din apropiere, în număr de zece mii. Se numesc Caulo-

www.dacoromanica.ro

myceţi, fiindcă întrebuinţează ca scuturi bureţii şi ca lănci cozi de sparanghel. In urmă veniau Cynobalanii (cyon, câine; balanos, ghindă), pe cari îi trimise lui Phaëthon locuitorii din Sirius, în număr de cinci mii. Aceştia sunt oameni cu capul de câine cari se luptau călări pe ghinzi întraripate. Ni se spuneà că întârziaseră să sosească mai mulţi aliaţi, prăştierii trimişi de Calea Laptelui şi Nephelocentaurii (nephele, nour; centauros, centaur). Aceştia sosiră când lupta erà încă nehotărîtă, şi bine ar fi fost să nu mai fi venit! Prăştierii nu se văzură; se spune că în urmă Phaëthon, supărat pe ei, le-a jefuit ţara. Asta erà armata regelui Soarelui.

Incepe lupta: se desfăşoară steagurile: măgarii din amândouă armatele încep să sbiere; — căci ei slujesc drept trompete, — şi se dă atacul. Aripa stângă a Helioţilor (Elios, soare) neputând să susţie lovitura Hippogypilor noştri, îi urmărim de aproape şi facem un mare măcel printre ei; aripa lor dreaptă însă, împinge aripa noastră stângă şi Aerocono pi dând năvală odată asupra ei, o urmăresc până în rândurile infanteriei noastre care înaintează spre a o ajută şi îi silesc să se retragă în disordine, mai ales când observă că aripa lor stângă este învinsă: fuga lor devine generală; mulţi sunt făcuţi prizonieri; un mare număr sunt omorîţi, sângele curge şiroaie în toate părţile peste nori, cari sunt pătaţi şi cari capătă acea coloare roşie care o vedem când apune soarele: sângele căzù până pe pământ şi fără îndoială, după părerea mea, a fost o împrejurare asemănătoare, întâmplată cândva în ceriu, când ne spune Homer că Jupiter a plouat cu sânge, la moartea lui Sarpedon.

La întoarcerea noastră dela urmărirea duşmanilor,

www.dacoromanica.ro

am ridicat două trofee, unul pe pânza de paiangen spre a sărbători isbânda infanteriei, celălalt pe nori pentru victoria noastră în văzduh. De abiă le terminarăm, când sentinelele noastre veniră să ne vestească sosirea Nephelocentaurilor, cari ar fi trebuit să vină în ajutorul lui Phaëthon înainte de luptă. Ii vedem sosind, o priveliște ciudată de ființe jumătate oameni, jumătate cai întraripați: mărimea lor erà așà că omul care formează partea de sus este egală cu jumătatea colosului din Rhodos, iar calul cât o mare corabie de comerț. Numărul lor erà atât de enorm că nu l-am mai scris, de teamă să nu fiu crezut. In fruntea lor erà Săgetătorul zodiacului. Indată ce au observat înfrângerea aliaților lor, trimiseră la Phaëthon să-i spuie se înceapă din nou lupta; iar ei, așezându-se în linie de bătaie, cad asupra Seleniților (Selene, luna), cari erau în desordine, rătăcind în dreapta și în stânga, împrăștiați în urmărirea dușmanilor lor și în despoiarea celor morți. Ii bat, gonesc pe rege până în cetate, îi omoară cea mai mare parte din vulturi, smulg trofeele, străbat toată câmpia pe care o țesuseră păianjenii și mă iau și pe mine, ca prizonier împreună cu doi tovarăși ai mei. In acest moment sosește Phaëthon și inimicii noștri, după ce au ridicat noui trofee, ne duc pe noi prizonierii, în aceeaș zi, în împărăția Soarelui, cu mâinile legate la spate cu un fir de paianjen.

Nu se gândesc să asedieze și cetatea; dar, la întoarcerea lor, construesc în mijlocul văzduhului un zid care să împedice razele Soarelui să ajungă până la Lună: zidul acests era dublu și format din nori. Iată deci Luna întunecată de o eclipsă totală și învăluită de o noapte completă. Endymion, lovit

www.dacoromanica.ro

de o astfel de nenorocire, trimite ambasadori la Phaëthon ca să-l roage să dărâme zidul şi să nu-l silească să trăiască astfel, în întunerec: îi făgăduieşte să-i plătească un tribut, să-i fie pe viitor aliat, să nu-i mai facă mai mult războiu şi-i oferă obstatic

Eos, Selene, Helios. Roscher, *Gr. u Röm. Myth.*

ca chezăşie a tratatului lor. Phaëthon îşi adună de două ori sfatul de războiu: la întâia consfătuire, învingătorii stăruesc în mânia lor; la a doua însă, se resgândesc.

Se încheie pacea în următoarele condiţiuni: Se stabileşte o alianţă între Helioţi şi aliaţii lor şi între

www.dacoromanica.ro

Seleniţi şi aliaţii lor, cu condiţia ca Helioţii să razǎ zidurile de separare şi să nu mai atace pe viitor Luna; să dea înapoi pe prizonieri în schimbul unei sume de bani, fixată pentru fiecare din ei; la rândul lor, Seleniţii să lase pe celelalte stele să se cârmuiască fiecare după legile lor; ei nu vor mai porni cu războiu asupra Helioţilor, ci cele două popoare vor formà o ligă ofensivă şi defensivă; regele Seleniţilor va platì regelui Helioţilor un tribut anual de zece mii ulcioare de rouă şi-i va da ca obstatici un număr egal de supuşi; colonizarea Luceafărului de Dimineaţă va fi făcută în comun şi fiecare popor va trimite acì pe cei cari vor voì să vie; acest tratat va fi săpat pe o columnă de chilimbar, ridicată în aer, la hotarele celor două împărăţii. Au jurat pentru Helioţi: Pyronide (pyr, foc) Therite (Theros vara) şi Phlogius (phlox, flacără); pentru Seleniţi: Nyctor (nyx noapte), Menius (men, luna) şi Polylamp (polys, mult şi lampas, lampă).

Astfel, s'a încheiat pacea, s'a dărâmat zidul şi noi ceilalţi am fost puşi în libertate. La întoarcerea noastră în Lună, tovarăşii noştri alergară înaintea noastră şi ne îmbrăţişară vărsând lacrimi de bucurie: tot astfel face şi Endymion, ba încă el ne roagă să rămânem pe lângă el şi să ne stabilim într'o colonie; îmi promite chiar că-mi va da pe fiul său în căsătorie, căci în această ţară nu sunt femei; eu însă n'am primit propunerea lui, ci l-am rugat să mă scoboare din nou pe mare. Când a văzut că nu poate să mă convingă să rămân, ne-a dat drumul, după ce ne-a ospătat timp de şapte zile.

Trebuie totuş să vă povestesc lucrurile noi şi extraordinare ce am observat în timpul şederii mele în lună

www.dacoromanica.ro

Când un om ajunge acì la adânci bătrâneţe, nu moare, ci se evaporează în abur şi se risipeşte în aer. Cu toţii se hrănesc în acelaş chip. Aprind focul şi pe cărbuni frig broaşte sburătoare, cari sunt la ei foarte numeroase; apoi se aşează împrejurul acestui foc ca la o masă şi se ospătează înghiţind fumul care iese din friptură. Aceasta este mâncarea lor, Beutura însă este aerul presat într'un vas, în care se topeşte şi se preface în lichid ca roua.

La ei frumuseţea este a fi chel sau lipsit cu totul de păr; ei au oroare de buclele de păr. In comete, dimpotrivă, părul e socotit ca frumuseţe, cel puţin după câte ne spun unii călători. Barba lor creşte până de asupra genunchilor; picioarele lor n'au unghii şi n'au decât un singur deget.

Din nasul lor curge o miere foarte acră; şi când muncesc sau fac exerciţii, tot corpul lor asudă de lapte, din care ei fac brânză, în care toarnă puţină miere. Din ceapă scot un uleiu foarte gras, şi parfumat, ca şi smirna. Au multă viţă de vie din care iese apă; boabele de struguri seamănă cu boabele de grindină. De aceea, şi cred eu că atunci când vântul bate la ei aceste viţe, bate la noi grindina, care nu este altceva decât tocmai aceşti simburi de strugure deslipiţi. Pântecele lor le serveşte de buzunar, acì pun tot de ceea ce ei au trebuinţă, căci se deschide şi se închide după voie. N'au înlăuntrul lor nici intestine, nici ficat, ci pântecele lor este păros şi în interior şi în exterior, astfel că se ghemuesc în el copiii, când li-e frig.

Imbrăcămintea celor bogaţi este de sticlă, niste stofă moale, cea a săracilor este o pânză da aramă; ţara produce acest metal în mare cantitate, pe care îl lucrează ca lână, după ce îl înmoaie. Cât despre

www.dacoromanica.ro

ochii lor, zău nu îndrăsnesc să spun cum sunt făcuţi, de frică să nu fiu socotit ca un mincinos, atât de necrezut este faptul. Am să mă încumet totuş să spun că ochii lor sunt nemişcaţi: îi scot când voesc şi-i pun la o parte, până când le vine pofta să vază din nou; atunci îi pun la loc, ca să se slujească de ei, şi dacă cineva îşi perde ochii, împrumută dela alţii şi se servesc de ei: sunt unii bogaţi cari au şi pentru schimb. Urechile lor sunt de foi de platan.

Am văzut şi o altă minunăţie în palatul regelui. Erà o oglindă mare aşezată deasupra unui puţ nu prea adânc. Scoborând în el auzi tot ce se spune pe pământ şi ridicându-ţi ochii spre oglindă se văd toate cetăţile şi toate popoarele, ca şi când ai fi în mijlocul lor. Am văzut acì pe părinţii mei şi patria mea; nu ştiu dacă şi ei m'au văzut; n'aş puteà să o afirm: dar, dacă cineva nu mă crede n'are decât să se ducă şi să vază singur că eu nu spun minciuni.

Dar, după ce ne-am luat adio dela rege şi dela amicii săi, am plecat cu corabia. Endymion mi-a dăruit două tunici de sticlă, cinci mantale de aramă şi o armură completă de păstăi de năut; toate acestea însă le-am lăsat în balenă. [1]) Ne-a dat ca escortă o mie de Hippogypi cari ne-au însoţit cale de cinci sute de stadii.

Am plutit apoi pe lângă hotarele multor ţări şi am ajuns la Luceafărul de Dimineaţă unde erà colonia cea nouă şi unde am debarcat ca să luăm apă. De acì, îndreptându-ne spre zodiac şi lăsând soarele la stânga, navigăm la aceeaş înălţime cu pământul, fără însă să ne putem scoborî, cu toată dorinţa ami-

[1]) Vezi mai jos, pag. 234.

www.dacoromanica.ro

cilor mei; vântul însă ne erà protivnic. Vedem totuş un ţinut roditor, acoperit cu dumbrăvi, bogat în tot felul de bunătăţi. Nephelocentaurii, mercenarii lui Phaëthon, zărindu-ne se repeziră la corabia noastră, însă aflând despre tratat se retraseră, din fericire, căci şi Hippogypii noştri plecaseră mai înainte.

Călătorim în urmă prin valuri, o noapte şi o zi, şi spre seară ajungem la Lychnopolis, (Lychnos lampa şi polis cetate), după ce ne am îndreptat drumul spre regiunile de jos. Această cetate aşezată în spaţiul aerian care se întinde între Hyade şi Pleiade, este cevà mai jos decât zodiacul. Debarcăm acì, dar nu găsim oameni, ci nişte lămpi cari se preumblau prin port şi prin piaţa publică. Erau unele mici, pe semne poporul de jos, şi unele strălucitoare şi luminoase cei mari, şi cei bogaţi. Ele aveau fiecare casa lor, vreau să zic lanterna lor şi fiecare numele lor, ca şi oamenii; le auzirăm chiar şi vorbind. Fără să ne facă vr'un rău, ele ne oferă ospitalitate. Noi însă nu îndrăsnim să o primim şi nimenea dintre noi n'are curajul să mănânce sau să petreacă noaptea cu ele. Palatul regelui e situat în mijlocul cetăţii. El şade acì toată noaptea, chemând pe fiecare din ele pe nume. Cea care nu răspunde e osândită la moarte, pentru a-şi fi părăsit postul. Moartea e, de a fi stinsă. Ne-am dus la palat, ca să vedem ce se petrece acolo şi auzim mai multe lămpi, scuzându-se şi arătând motivele pentru cari ele sosiseră aşà de târziu. Recunoscui printre aceste lămpi pe cea a casei noastre: i-am cerut ştiri despre familia mea şi ea îmi răspunse la întrebări. Petrecem acolo restul nopţii.

A doua zi, plecăm din nou şi ne apropiem de nori şi descoperim cetatea Nephelococcygia. Ve-

www.dacoromanica.ro

derea ei ne umple de uimire; dar nu putem să debarcăm în ea, fiind împiedicaţi de vânt. Regele care domneşte aci este Coranus, fiul lui Cottyphion (corone, cioară; cottyphos, mierla). Imi adusei aminte în acest moment, de ceea ce spune de această cetate Aristophane, poet serios şi care spune numai adevărul şi am găsit că rău fac oameni de nu cred în spusele lui. Trei zile în urmă, zărirăm deslușit Oceanul: pământ însă nicăiri, afară doar de cel care se vedeà în văzduh şi care fiind de foc mi se părea că străluceşte cu totul deosebit. A patra zi, pe la amiazi, vântul potolindu-se, şi încetând apoi cu totul, ne-am scoborît în mare.

De abià am atins apa sărată şi să fi văzut bucuria noastră şi veselia cea mare ce ne-a cuprins pe toţi! In nespusa noastră mulţumire, ne-am aruncat în apă şi am început să înotăm. Erà o vreme frumoasă, cu ceriul senin şi marea liniştită. De multe ori însă fericirea este începutul unor nenorociri mai mari. De două zile pluteà vasul nostru liniştit pe Ocean, când în ziua a treia la răsăritul soarelui, vedem ivindu-se deodată o sumedenie de dihănii marine şi de chiţi (balene). Cel mai mare din toţi erà de o lungime de o mie cinci sute de stadii — (în măsura de astăzi 2656 kilometri). Monstrul venia spre noi cu gura căscată, turburând apa pe o mare distanţă, aruncând spume în toate părţile şi arătând nişte dinţi ascuţiţi ca parii şi albi ca fildeşul. Luându-ne unii dela alţii rămas bun ne îmbrăţişarăm şi aşteptăm. Balena soseşte şi ne înghite sorbindu-ne cu corabie cu tot. Din fericire nu ne-a sdrobit cu dinţii, şi corabia a alunecat întreagă în stomach [1]).

[1]) Biblicul Ioanas a trăit trei zile în pântecele unui chit. *Reg.* IV. 14. 25.

www.dacoromanica.ro

Când am ajuns în lăuntru, la început n'am văzut nimic, căci erà întunerec. După ce însă monstrul şi-a deschis gâtlejul, am putut vedeà o peşteră enormă, aşà de largă şi de adâncă, că ar fi încăput în ea un oraş întreg, cu zece mii de locuitori. In mijloc se vedeà o grămadă de peşti mai mici, rămăşiţe de animale, pânze şi ancore de corăbii, oase de oameni şi bagagii, iar mai departe o ţară cu munţi, formaţi fără îndoială din nămolul pe care balena îl înghiţise. Crescuse o pădure cu arbori de tot felul; crescuseră şi zarzavaturi şi părea o câmpie cultivată. Ocolul acestui pământ erà de două sute patruzeci de stadii. Se puteau vedeà păsări de mare, pescăruşi şi alcyoni cari îşi cloceau puii în arbori.

Isbucnirăm atunci cu toţii în plânsete; în urmă însă, încurajând pe tovarăşi, ne-am apucat să ne reparăm corabia, să aprindem cu cremenea focul şi să ne pregătim masa cu cele ce aveam la îndemână; se găsià acolo o mare cantitate de peşte de tot felul şi mai aveam încă apă rămasă din Luceafărul de Dimineaţă. — A doua zi, când ne-am sculat, ori de câte ori chitul îşi deschideà gâtlejul, vedeam acì munţi, dincolo ceriul, adesea chiar insule şi aveam simţământul că animalul străbăteà cu iuţeală tot întinsul mării. După ce ne-am obişnuit cu locuinţa noastră, am luat cu mine şapte dintre tovarăşi şi am pătruns în pădure spre a vedeà toate. N'am mers cinci stadii întregi, când văzui un templu al lui Neptun, după cum arătà inscripţia şi nu mult mai departe o grămadă de morminte cu pietrile lor şi aproape de acì un izvor cu apă limpede. In acelaş timp, am auzit un lătrat de câine şi din depărtare am văzut ridicându-se fum; de unde am putut bănuì că erà acolo o locuinţă omenească.

www.dacoromanica.ro

Inaintând repede, întâlnim un bătrân şi cu el un tânăr cari lucrau cu zor la o grădină de zarzavat şi o udau cu apă dintr'un izvor. Plini de bucurie, dar în acelaş timp plini şi de spaimă, ne oprim pe loc: ei, vădit cuprinşi de aceleaşi sentimente ca şi noi, după cum se puteà vedeà de pe faţa lor, rămân ca muţi. — După o mică zăbavă însă, bătrânul zise: „Cine sunteţi voi, străinilor? Nişte zei ai mării sau nişte muritori nenorociţi, ca şi noi? Căci noi suntem oameni; locuind odinioară pe pământ, acum trăim în mijlocul mărilor, fiind siliţi să plutim cu monstrul în care suntem închişi, neştiind bine ce are să se întâmple cu noi; ni se pare că suntem morţi şi cu toate acestea credem că trăim încă". — „Şi noi, tată, zisei eu, suntem aşijderea oameni, sosiţi acì de curând; alaltăeri am fost înghiţiţi împreună cu corabia noastră. Iar în acest moment mergeam ca să facem recunoaşterea ăstei păduri care-mi s'a părut întinsă şi deasă. Fără îndoială un zeu ne-a călăuzit acì ca să te vedem pe tine şi să aflăm minunea că nu numai noi suntem închişi în acest monstru. Dar istoriseşti-ne păţăniile voastre, cine sunteţi, şi cum aţi ajuns în balenă"? — Bătrânul însă ne spune că nu ne va istorisì nimic şi nici nu ne va întrebà nimic înainte de a ne împărtăşì de darurile ospitalităţii, din ceace aveà. Apoi ne ia de mână şi ne conduce în locuinţa sa pe care şi-o făcuse destul de plăcută şi în care aşezase câteva paturi şi celelalte lucruri necesare. Acì ne-a pus înainte zarzavaturi, fructe, peşte şi vin. După ce ne-am săturat, ne întreabă despre întâmplările noastre. Ii povestesc pe rând totul: furtuna, sosirea noastră în Insula Viilor, călătoria prin aer şi toate celelalte păţănii până la scoborîrea în balenă.

www.dacoromanica.ro

Mirându-se grozav de pățăniile noastre, începù la rândul său să ne povestească istoria sa. „Străinilor, zise el, eu sunt din Cypru. Plecând din patrie în afaceri comerciale, împreună cu fiul meu, pe care îl vedeți, și cu mai mulți servitori, pluteam, spre Italia, ducând cu mine pe o corabie mare mărfurile, ale căror rămășițe le veți fi văzut de sigur în gâtlejul balenii. Până în Sicilia am călătorit bine. In urmă însă, fiind cuprinși de un vânt puternic am fost târîți după trei zile în Ocean, unde ne a întâlnit această balenă care ne a înghițit cu corabie cu tot. Toți tovarășii noștri au pierit; numai noi doi am scăpat din primejdie. După ce însă am îngropat pe morții noștri, am ridicat un templu lui Neptun și am început să trăim, cum vedeți, cultivând zarzavaturi în această grădină și hrănindu-ne cu pește și cu fructe. Această pădure, foarte întinsă precum vedeți, cuprinde mai multe vii cari produc un vin tare plăcut. Și, poate ați văzut și un izvor cu apă limpede și rece. Ne facem patul din frunziș, aprindem un foc, ne ducem la vânat de păsări sburătoare, pescuim pești vii, pătrunzând în banchiile chitului: aici făcem și câte o baie când avem poftă. Se găsește în adevăr mai încolo și un lac mare și sărat, de vr'o două zeci de stadi de jur împrejur și în care se găsesc pești de toate soiurile: acl ne scăldăm înotând și navigăm într'o mică barcă făcută de mine însumi. Și au trecut douăzeci și șapte de ani, de când am fost înghițiți.

Și toate le-am suportă cu răbdare. dacă n'am aveà aproape de noi niște vecini cu niște apucături foarte rele, de nesuferit, barbari și sălbatici". — „Cum adecă, zisei eu, mai sunt în balenă și alte ființe afară de noi". — „Mulți, zise el, neprietinoși și de o înfățișare îngrozitoare. In partea cea mai din spre apus a pă-

www.dacoromanica.ro

durii, spre coadă, locuesc Tarichanii (tarichos saramură): ei au ochi de ţipar şi obrajii de rac, popor viteaz, îndrăsneţ şi care nu mănâncă decât carne crudă. De cealaltă parte, spre dreapta, sunt Tritonomendeţii cari seamănă cu oamenii dela cap până la brâu, în restul corpului cu ţăpii (triton zeu marin, mendes, nume de ţap); sunt mai puţin fioroşi decât ceilalţi. La stânga, se găsesc Carcinochirii (carcinos rac, cheir mâna) şi Thynnocephalii (thynnos, thon (peşte) şi kephale, cap), cari au făcut între ei pace şi alianţă. La mijloc locuesc Pagurizii (pagos, crustă, oura, coadă) şi Psettopozii (Psetta peste turtit, pus picior), un neam războinic şi foarte iute de picior. Partea dinspre răsărit însă şi aproape de gură este cam nelocuită din cauza inundaţiunilor mării. Această parte însă pe care eu o ocup, o stăpânesc pentru un tribut anual de cinci sute de scoici pe cari le plătesc Psettopozilor.

„Aceasta este situaţia ţării. Acum ascultaţi cari sunt mijloacele noastre de traiu şi felul cum putem să ne luptăm împotriva tuturor acestor locuitori". — „Câţi sunt toţi aceştia"? întrebai eu. — „Sunt mai mult de o mie". — „Şi ce fel de arme au"? — „Nimic altceva decât oase de peşte". — „Foarte bine, zisei eu; trebuie să-i atacăm, fiindcă ei n'au armele pe cari le avem noi. Dacă îi vom învinge, vom trăi pe viitor fără grije". Planul fiind aprobat, plecăm la corabie ca să ne pregătim. Neplata tributului aveà să fie cauza războiului. Erà tocmai vremea scadenţei; veniseră delegaţi ca să primească acest tribut. Bătrânul le răspunse cu trufie şi-i ia la goană. Numai decât Psettopozii şi Pagurizii, supăraţi, năvăliră cu mare tămbălău împotriva lui Scintharus (scinthos, scufundator), căci aşà se numià omul nostru.

www.dacoromanica.ro

Noi însă, prevăzând atacul, îi aşteptăm bătoşi, bine înarmaţi, după ce am trimis o patrulă de douăzeci şi cinci de oameni, cărora li s'a dat ordinul să nu iasă din pânda lor, decât după ce vor fi văzut că inamicii au trecut. Făcură întocmai şi căzându-le în spate îi tăiară în bucăţi. Noi însă cari de asemenea eram în număr de douăzeci şi cinci, între care erà şi Scintharus, împreună cu fiul său, le ieşim înainte şi, atacându-i cu bărbăţie şi voinicește, deterăm o luptă plină de primejdii. In sfârşit, puindu-i pe fugă, îi urmărim până în peşterile lor. Au căzut dintre ei o sută şaptezeci: dintre ai noştri unul singur, pilotul, străpuns în coastă de un os de roşioară.

Ziua aceea şi noaptea următoare, rămânem pe câmpul de bătaie şi ridicăm un trofeu făcut din spatele unui delfin. A doua zi însă, celelalte popoare, aflând de înfrângerea aliaţilor lor, sosiră la noi; aripa dreaptă conducând-o Tarichii, sub comanda lui Pelamus, aripa stângă Thynnocephalii; la mijloc Carcinochirii. Tritonomendeţii, nevoind să dea ajutor nici unora nici altora, steteau liniştiţi în neutralitate. Ciocnirea s'a întâmplat lângă templul lui Neptun. Ne repezirăm, scoţând un sgomot atât de mare, că pântecele chitului răsună ca o peşteră adâncă. Punându-i pe fugă, fiind adversarii neînarmaţi, îi urmărim prin pădure şi în sfârşit rămânem stăpâni pe tot câmpul de bătae.

Câtva timp în urmă, ne trimit ştafete, îşi ridică morţii şi ne fac propuneri de pace. Noi însă respingem orice fel de armistiţiu şi a doua zi pătrunzând în ţara lor, îi tăiem pe toţi în bucăţi, afară de Tritonomendeţii. Aceştia însă, văzând cum ne-am purtat cu ceilalţi, o iau la fugă, alergând prin branchile chitului şi se aruncă în mare. De atunci, ajun-

www.dacoromanica.ro

gând în stăpânirea ţării curăţită de inamic, trăirăm în linişte, fără teamă de duşmani, dându-ne la diferite îndeletniciri, cu vânatul, cu cultura viţii de vie, cu culesul fructelor din arbori, aidoma ca nişte oameni cari trăiesc liber şi plăcut într'o mare închisoare, de unde este peste putinţă să ieşi. Petrecurăm astfel un an şi opt luni.

In ziua a cincia din luna a noua, cam pe la a doua căscătură a gurii, căci în fiecare ceas chitul căscà odată, în cât puteam să cunoaştem ceasurile după acele căscături: deci cam pe la a doua căscătură, s'au auzit numeroase voci şi un mare sgomot, ca un cântec şi un sunet de lovituri de vâslaşi. Inspăimântaţi, cum erà şi firesc, ne strecurăm spre gâtlejul balenii şi, stând între dinţii ei, am văzut priveliştea cea mai ciudată: nişte uriaşi de o înălţime de o jumătate de stadiu plutind pe nişte insule mari, ca pe nişte corăbii cu trei rânduri de lopeţi. Ştiu bine că cele ce istorisesc, vor părea de necrezut, totuş le voiu spune. Aceste insule erau lungi, dar nu prea înalte şi fiecare de un circuit cam de o sută de stadii, purtând câte o stuă două zeci de asemenea uriaşi. Unii şezând pe marginea insulii, se slujau, în loc de lopeţi, de nişte chiparoşi colosali, cu crengi şi cu frunze cu tot; în partea dinapoi, la pupă, erà un pilot în picioare, urcat pe o colină şi ţânând în mână o cârmă de aramă lungă de un stadiu. La proră patru zeci de luptători înarmaţi, gata de luptă; ei erau întocmai ca oamenii, în afară de păr, care erà de foc strălucitor, de aceea nici nu aveau nevoie de coifuri. In loc de pânze, fie care insulă aveà în mijlocul ei o pădure întinsă care se umflà la suflarea vântului şi erà mânată unde voià pilotul. Ele aveau o căpetenie a vâslaşilor şi aceştia

www.dacoromanica.ro

manevrau voinicește, cum se face când pornesc corăbiile cele mari.

La început n'am văzut decât două sau trei; dar, în urmă, s'au ivit vr'o șase sute, cari separându-se în două flote, au început o luptă năvală. Prorele se ciocnesc; mai multe vase sunt scufundate; altele sunt sparte și intră apa în ele; mai multe însă luptă vitejește și nu se lasă învinse; oamenii așezați la proră își desfășoară toată puterea, se reped asupra vasului inamic și măcelăresc pe toți fără nici o milă; nu se fac de loc prizonieri. In loc de cângi, ei aruncă polypi groși, legați unul de altul, cari încurcându-se în pădure, opresc mersul corăbiei. Ei se luptă și se rănesc cu lovituri de scoici cari una singură ar umpleà un car, și cu bureți de mărimea unui pogon.

Una din flote aveà de comandant pe Aeolocentaurus (Aeolos, Aeol; centaurus, centaur), cealaltă pe Thalassopotes (care bea apa mării). Cearta între ele s'a iscat, zice-se, pentru niște pradă. Se spuneà că Thalassopotes ar fi luat lui Aeolocentaur mai multe cirezi de delfini: aceasta se puteà bănui din strigătele lor din cari am aflat de asemenea și numele celor doi regi. In cele din urmă biruința rămase pe partea armatei lui Aeolocentaur; acesta a scufundat mai mult de o sută cinci zeci de insule dușmane; pe alte trei le cuceresc cu tot echipagiul. Celelalte fug cu pupele sfărâmate. Invingătorii le urmăresc câtva timp și spre seară se întorc la cele naufragiate și pun mâna pe vasele dușmane și recapătă avutul lor propiu, căci și ei au pierdut mai mult de optzeci din insulele lor. In urmă ridică un trofeu, ca amintire a acestei nesomachii (lupte navale insulare) și atârnă pe capul balenei o insulă dușmană cucerită.

www.dacoromanica.ro

In noaptea aceasta ei petrec lângă balenă, de care leagă funiile şi ancorele. Acestea erau făcute din cristal şi erau foarte groase. A doua zi însă, după ce au făcut un sacrificiu pe spatele chitului şi după ce şi-au îngropat morţii, pleacă veseli, cântând un cântec de biruinţă. Astfel a fost lupta insulelor.

II

Din această clipă, vieaţa ce o ducem în chit a devenit nesuferită şi ne mai putând să o suportăm căutăm toate mijloacele ca să scăpăm de acì. La început ne-am gândit că ar fi de ajuns să facem o gaură în coasta dreaptă, pe unde să fugim şi începurăm să şi săpăm. Dar, după ce am făcut o groapă de cinci stadii, fără nici un folos, am părăsit acest plan şi am hotărît să dăm foc pădurii: pe această cale erà sigur că animalul va murì şi noi vom scăpà mai uşor. Ne am apucat deci să dăm foc părţilor dinspre coadă. Şapte zile şi şapte nopţi chitul ni s'a părut că nu simte căldura, dar în ziua a opta şi a noua ne-am dat seama că el e bolnav: deschideà gura cu mai puţină uşurinţă şi când o deschideà o şi închideà numai decât. In ziua a zecea şi a unsprezecea erà în agonie şi a început chiar să miroase greu. In ziua a douăsprezecea observăm, ceva cam târziu, că dacă nu punem repede un căluş ca să nu mai poată să-şi închiză de tot gura, avem să pierim cu toţii închişi în cadavru. De aceea, aşezăm în fălcile lui grinzi enorme, apoi ne pregătim corabia, în care încărcăm o mare proviziune de apă şi celelalte necesarii şi aşezăm pe Scintharus ca pilot. A doua zi chitul a murit.

Ne târîm corabia, o trecem printre dinţii mon-

www.dacoromanica.ro

strului şi de sus o facem să alunece uşor pe apă. Apoi, urcându-ne călare pe spatele chitului, aducem un sacrificiu lui Neptun lângă trofee, rămânând aci trei zile, din pricina lipsei de vânt; a patra zi însă întindem pânzele. Pe drum întâlnim, dar dăm la o parte, numeroasele cadavre ale acelora cari pieriseră în lupta năvală şi măsurându-le ne mirăm de mărimea corpurilor lor. După o călătorie pe mare de câteva zile, pe o vreme admirabilă, vântul Boreas începe să sufle cu putere şi se face aşà de frig că toată marea a înghetat până la o adâncime de patru sute de paşi, aşà că ieşind din corabie mergem pe ghiaţă. Dar, fiindcă vântul suflà mereu şi devenià din ce în ce mai nesuferit, am luat hotărîrea, după povaţa lui Scintharus de a scobì în ghiaţă o mare bortă, unde am stat treizeci de zile, făcând foc şi hrănindu-ne cu peşti, pe cari îi găsiam scobind ghiaţa. Dar lipsindu-ne însă cele necesare, ne ducem din nou la corabie, o desprindem din ghiaţă, întindem pânzele şi o pornim încet şi liniştit, târând-o pe ghiaţă. După cinci zile, se face timpul cald, ghiaţa se topeşte şi marea se preface iarăş într'o massă de apă.

Navigaserăm cam trei sute de stadii, când am fost mânaţi într'o insulă mică şi părăsită; luăm apa care începuse să ne lipsească, vânăm doi tauri sălbatici cu săgeţile noastre şi o pornim din nou. Aceşti tauri n'aveau coarnele pe cap, ci sub ochi, aşà precum voià Momus[1]). Câtva timp în urmă, intrăm într'o mare, care nu erà de apă, ci de lapte. In mijlocul ei erà o insulă albă, plină de vii. Această insulă erà un caş enorm, cu totul întărit, după cum ne-am putut încredinţa în urmă, mâncând din el şi

[1]) *Momus*, zeul criticii, imputà taurului lui Neptun de a nu fi avut coarnele sub ochi.

www.dacoromanica.ro

având o lungime de jur împrejur de douzeci şi cinci de stadii. Viţa era încărcată de struguri, dar în loc de vin, la stoarcere dedeà lapte. In mijlocul insulei erà construit un templu, închinat nereidei Galatea, după cum reişia dintr'o inscripţie (Galatea, de lapte). Cât am rămas acì, pământul ne-a procurat mâncarea, iar laptele din struguri, băutura. Se spuneà că în această ţară domnià Tyro (tyro, caş) fiica lui Salmoneu, ca răsplată ce a primit dela Neptun, când acesta a părăsit-o.

Rămânem în această insulă cinci zile, iar într'a şasea o pornim, cu o adiere plăcută şi pe o mare liniştită. Intr'a opta zi, când ieşiserăm acum din valurile de lapte şi ne găsiam în apa sărată şi azurie, zărim o sumedenie de oameni cari alergau pe undele mării; semănau în toate cu noi şi la corp şi la statură, afară de picioare, cari erau de plută, de unde şi numele lor de Phellopozi, (phellos plută, pus, picior). Am rămas foarte uimiţi văzându-i că în loc să se scufunde, se ţineau la suprafaţa apei şi mergeau fără frică. Unii dintre ei ne agrăesc salutându-ne grecește şi ne spun că se duc la Phello, patria lor. Câtăva vreme chiar ne însoţesc, alunecând dealungul corăbiei noastre; dar, în urmă, schimbând direcţia, ne părăsesc, urându-ne călătorie bună. Curând după aceea descoperim mai multe insule şi aproape de noi, la stânga, această Phello, spre care se grăbiau tovarăşii noştri de călătorie: este o cetate zidită pe o bucată mare şi rotundă de plută. In depărtare, şi ceva mai la dreapta, zărim cinci alte cetăţi foarte mari şi foarte ridicate, din cari ieşià mult foc.

In faţa prorii erà o insulă largă, la suprafaţa apei, la o distanţă mai mică de cinci sute de stadii. Ne apropiem de ea: de odată un miros cu totul

www.dacoromanica.ro

deosebit, suav şi parfumat, ajunge până la noi, un miros ca cel despre care spune Herodot că suflă din Arabia fericită: erà un amestec de trandafiri, narcisi, zambile, crini, micşunele, myrthi, dafini şi floare de viţă, care ne îmbătà mirosul. Incântaţi de acest parfum dulce şi pe când nădăjduiam în sfârşit, să dăm de fericire după atâtea necazuri, înaintăm spre insulă. Când ne-am apropiat, am văzut din toate părţile porturi numeroase şi colosale şi fluvii cristaline, vărsându-se liniştit în mare; apoi livezi, păduri, păsări ciripitoare cântând unele lângă ţărm, mai multe însă pe ramuri. Un aer curat şi suflând uşor se răspândià în toată regiunea; o adiere plăcută de zefiri mişcà din frunzişul de acolo. Din ramurile agitate uşor, murmurà necontenit o melodie plăcută, întocmai ca sunetul ce iese din flaut în mijlocul unei pustietăţi. Se auzià şi un sgomot de voci, nu gălăgios, ci ca cel care se aude la ospeţe, când pe lângă melodia chitarei şi a flautului se adaugă laudele şi aplausurile oaspeţilor.

Fiind încântaţi de toate acestea, ne apropiem de ţărm; intrăm în port şi debarcăm, lăsând pe navă pe Scintharus şi doi dintre tovarăşii noştri. Trecând printr'o livade smălţată de flori, întâlnim sentinele şi paznici cari ne leagă cu ghirlande de trandafiri, (n'aù alte legături mai tari) şi ne duc înaintea căpeteniei lor. Pe drum aflăm că ne găsim în *Insula Fericiţilor*, stăpânită de Rhadamanthe din Creta. Ne duc înaintea tribunalului acestuia şi judecata noastră se fixează a patra pe lista zilei.

Intâia judecată înaintea noastră a fost judecata lui Ajax, fiul lui Telamon. Erà vorba, dacă trebuie sau nu, să fie primit în numărul eroilor. Erà acuzat că s'a sinucis într'un acces de nebunie. După lungi

www.dacoromanica.ro

desbateri Rhadamanthe aduce sentinţă că trebuie să bea hellebor, apoi să fie dat în îngrijirea medicului Hippocrate din Cos, iar când îşi va fi redobândit mintea, să fie admis la ospăţul zeilor.

A doua judecată erà o judecată de amor. Theseu şi Menelau îşi discutau pe Elena, cu cine anume trebuià să trăiască. Rhadamanthe se pronunţă pentru Menelau, din cauza multor necazuri şi primejdii ce a pătimit pentru această căsătorie a sa; dealtfel Theseu aveà şi alte femei, pe Amazoana şi pe fetele lui Minos.

A treia judecată erà pentru întâietate, între Alexandru, fiul lui Philipp şi Hannibal din Carthaginea; câştig în cauză a primit regele Macedoniei, căruia îi s'a ridicat un tron aproape de cel al lui Cyrus cel Bătrân, regele Perşilor.

Al patrulea veni rândul nostru. Judecătorul ne întrebă de ce, în vieaţă fiind, am intrat în această regiune sfântă. Ii povestim toate păţaniile noastre, fără să fi lăsat ceva la o parte. El, dând ordin să stăm puţin, a examinat îndelungă vreme cauza noastră, luând şi părerea celorlalţi judecători; în adevăr, erau mai mulţi judecători de şedinţă, între alţii Aristide cel Drept din Athena. In cele din urmă, pronunţă sentinţa, după care aveam să ne primim pedeapsa pentru curiositatea noastră şi pentru călătoria noastră, după moarte, dar că, pentru moment, aveam dreptul să rămânem în insulă şi să luăm parte la ospăţul eroilor şi apoi să plecăm. In acelaş timp, a stabilit şi durata de şapte luni pentru şederea noastră acolo.

Atunci, căzând deodată de pe noi ghirlandele de flori, cu cari eram încătuşaţi, am fost introduşi liberi în cetate la ospăţul celor Fericiţi. Cetatea

www.dacoromanica.ro

fericiţilor este în întregime de aur, zidurile de jur împrejur de smaragd; are şapte porţi făcute fiecare dintr'o singură bucată de cinnamom; pavagiul dinăuntrul zidurilor oraşului e de fildeş; toate templele zeilor sunt zidite din beryl şi pe altarele lor, făcute dintr'o singură bucată de amethyst, se jertfesc hecatombe întregi. Imprejurul cetăţii curge un fluviu de smirnă deosebită; el are o sută de coţi regali ca lărgime, adâncimea este de cinzeci, aşà că poţi uşor să înnoţi. Băile de acì sunt nişte clădiri enorme de cristal, parfumate cu cinnamom; în loc de apă basinurile sunt pline cu rouă caldă.

Ca vesminte Fericiţii se folosesc de pânză subţire de paianjen de culoare de purpură; de altfel ei n'au corpuri, nu pot fi atinşi cu mâna, n'au carne şi nu sunt decât nişte făpturi şi fantome: cu toate acestea, deşì n'au corp, totuş se ţin drept, se mişcă, gândesc şi vorbesc. Intr'un cuvânt, ei seamănă cu sufletele desfăcute de materie, dar îmbrăcând o aparenţă corporală. Dacă cineva nu-i atinge, nu poate fi convins că nu este corp ceea ce vede; sunt în adevăr umbre cari merg, dar nu umbre negre. Nimenea la ei nu îmbătrâneşte, fiecare îşi păstrează vârsta pe care a avut-o când a sosit acì. Noapte la ei nu există, deşì ziua nu e prea luminoasă; un fel de crepuscul, asemenea cu zorile de dimineaţă, dinaintea răsăritului soarelui, învăluie întreaga regiune. Tot anul nu cunosc decât un singur anotimp; e o primăvară vecinică cu un singur vânt: zephyrul.

Ţara este smălţuită de tot felul de flori, umbrită de crânguri stufoase şi încântătoare. Vita de vie rodeşte acì de douăsprezeceori pe an şi în fiecare lună se încarcă de fructe. Persecii, merii şi ceilalţi pomi de toamnă produc de treisprezeceori, dând o

www.dacoromanica.ro

recoltă dublă în lunile consacrate Minervii. In loc de grâu spicele poartă pâini, gata de a fi mâncate, ca ciupercile. Imprejurul oraşului se găsesc trei sute şaizeci şi cinci de isvoare de apă, tot atâtea de miere, cinci sute de smirnă; acestea însă sunt mai mici, şapte fluvii de lapte şi opt de vin.

Ospăţul se ţine afară din oraş, într'o localitate care se numeşte *Campiile Elysee.* Este o livadie splendită, înconjurată cu arbori numeroşi şi deşi, a căror frunzişuri dau umbră oamenilor culcaţi pe un covor de flori. Vânturile îngrijesc acì de rânduiala şi serviciul ospăţului, fără să fie nevoie de păharnici. Aceştia nu sunt necesari: nişte arbori mari de cristalul cel mai străveziu, fiind aşezaţi împrejurul banchetului, au fructe cari servesc de cupe de toate formele şi de toate mărimile. Fiecare comesean sosind la ospăţ, ia una sau două cupe, le pune înaintea sa şi vasul se umple numai decât de vin: ăsta este felul lor de a bea. In loc de coroane însă privighetori şi alte păsări cântătoare împrăştie din ciocurile lor asupra capetelor comesenilor flori culese din livezi, întocmai ca florile de zăpadă, sburând şi cântând deasupra lor. Se ung şi cu parfumuri în chipul următor: nori deşi sorb din isvoare şi din fluvii miresme, apoi, întinzându-se de asupra banchetului, la adierea uşoară a vântului, se revarsă asupra lor în ploaie de rouă măruntă.

In timpul mesii cei fericiţi nu sunt lipsiţi de muzică şi cântece. Se cântă mai ales cântecele lui Homer. Şi acest poet ia parte la ospăţ, fiind aşezat la masă deasupra lui Ulysse. Sunt coruri de băeţi şi de fete: ele sunt conduse şi dirijate de Locrianul Eunomus, Arion din Lesbos, Anacreon şi Stesichor, căci şi pe acesta l-am văzut fiind împăcat acum cu

www.dacoromanica.ro

Elena. După ce încetează aceştia să cânte, începe un al doilea cor de lebede, de rândunici şi de privighetori. După ce a isprăvit şi acestea, pădurea întreagă să pune atunci să cânte din flaut, la adierea uşoară a vântului.

Cea mai mare strălucire a banchetului o fac două izvoare, unul al *Râsului*, altul al *Plăcerii*. Fiecare oaspe, la începutul mesii, se duce să bea din ele şi astfel tot timpul îl petrece în râs şi în plăcere.

Am să vă povestesc acum despre toţi oamenii însemnaţi pe cari i-am văzut acì: erau mai întâiu, toţi semizeii şi eroii cari s'au luptat la Troia, afară de Ajax din Locri; se spune că el singur s'a pedepsit în lăcaşul celor nelegiuiţi (pentru că violase pe Cassandra). Apoi, printre barbari, cei doi Cyrus, Anacharsis din Scythia, Zamolxe din Thracia, Numa din Italia, Lycurg din Lacedaemon, Phocion din Athena, Tellus şi cei şapte înţelepţi, áfară 'de Periandru. Am văzut şi pe Socrate, fiul lui Sophronisc, stând la palavre cu Nestor şi Palamede. Pe lângă el se găsià Hyacinth din Lacedaemon şi Narcis din Thespi, Hylas şi mai mulţi alţi băeţi frumoşi. Şi mi se părea că îndrăgise pe Hyacinth, căci steteà mai ales cu el. Se mai spuneà că Rhadamanthe nu prea erà mulţumit de Socrate şi că de mai multe ori l-a ameninţat că-l va goni din insulă, dacă va mai continuà cu glumele sale şi nu se va lăsà de ironiile sale în timpul ospăţului. Numai Plato nu erà de faţă. Se spuneà că el locueşte în cetatea sa ideală, folosindu-se de forma statului şi de legile pe cari el le-a compus.

Aristipp şi Epicur aveau acì o mare trecere, fiind oaspeţi plăcuţi, darnici şi veseli. Se găsià acì

www.dacoromanica.ro

şi Esop din Phrygia, făcând pe caraghiosul celorlalţi. Diogene din Sinope aşà de mult s'a schimbat din apucăturile sale că s'a căsătorit cu vestita curtizană Lais, şi adeseori în beţie să ridică şă joace şi să spue fel de fel de fleacuri, ca la chef. Filosofi stoici nu se văd: se spuneà că ei sunt pe cale să urce colina grea a virtuţii. Am aflat despre Chrysipp că lui nu-i erà îngăduit de a intrà în insulă înainte de a fi luat pentru a patra oară hellebor. Se spuneà că şi Academicii aveau intenţia să vie; dar că deocamdată se abţineau şi meditau; ei nu erau siguri nici de aceea dacă insula existà sau nu. De altfel, socotesc că ei se tem de judecata lui Rhadamanthe, fiindcă ei nu admit nici un fel de judecată. Se spuneà că mulţi dintre ei şi-au luat curajul de a urmà pe cei cari au venit în insulă, dar că hezitarea lor i-a împedicat de a sosì şi că s'au întors îndărăt din mijlocul drumului.

Iată cari sunt cei mai însemnaţi din Fericiţii cari se găsiau acì. In cea mai mare cinste ţin pe Achille, apoi pe Theseu. In ceea ce priveşte iubirea şi dragostea, ei o fac pe faţă, supt ochii tuturora, bărbaţi şi femei, şi aceasta nu li se pare lucru ruşinos.

Toate femeile sunt în comun şi nici unul nu erà gelos de vecinul său. In această privinţă sunt platonici desăvârşiţi.

De abià trecuseră două sau trei zile când, întâlnind pe poetul Homer şi amândoi, ne-având nici o treabă, îl întreb între altele, de unde este, spunându-i că la noi e o mare discuţie în privinţa aceasta. Imi răspunse că ştie bine că unii îl cred din Chios, alţii din Smyrna şi cei mai mulţi din Colophon: el însă spuse că e babylonian şi că de concetăţenii săi nu se numià Homer, ci Tigrane, că fiind trimis ca obstatic (homeros, obstatic) la Greci,

www.dacoromanica.ro

şi-ia schimbat numele. I-am făcut câteva întrebări referitor la versurile scoase de critici din poemele sale, dacă în adevăr au fost scrise de el însuş. Mi-a afirmat că toate erau făcute de el. Am condamnat glumele nesărate ale gramaticelor Zenodot şi Aristarch. După ce mi-a explicat toate acestea, l-am întrebat din nou, de ce şi-a început poemul cu „Mănia" şi mi-a răspuns că i-a venit în minte fără să se gândească. Am voit să ştiu de aşijderea, dacă a scris Odyssea înaintea Iliadei, după cum cred mulţi. Mi-a spus că nu. Dacă a fost orb, după cum pretind unii, nu l-am mai întrebat, căci aveà ochii deschişi. Adeseori stam de vorbă cu el, când îl vedeam fără treabă; veniam la el şi-i puneam fel de fel de cestiuni; el se grăbià să-mi răspunză, mai ales în urma procesului ce l-a câştigat împotriva lui Thersit. Acesta îl dăduse în judecată pentru calomnie, fiindcă îşi bătuse joc de el în poema sa. Homer a fost însă achitat, fiind apărat de Ulysse.

Cam în aceeaş vreme a sosit şi Pythagora din Samos. Acesta, după ce s'a metamorfozat de şapte ori şi după ce a trecut prin şapte corpuri diferite, isprăvise purificarea sufletului. Partea dreaptă a corpului lui erà cu totul de aur. După ce a fost judecat, a fost găsit vrednic să rămână în locaşul Fericiţilor, dar erà oare care nesiguranţă, ce nume aveà să i se dea, cel de Pythagora sau Euphorb. Sosì şi Empedocle cu corpul ars de tot şi acoperit de pârjolituri; el însă n'a fost primit, cu toate rugăciunile sale.

Curând venì timpul, când se prăznuiau *Thanatusia* (thanatos, moarte), Mortualia. Preşedenţia o aveà Achille pentru a cincia oară şi Theseu pentru a şaptea oară. N'am să istorisesc toate amănuntele;

www.dacoromanica.ro

voiu spune numaì că Carus, un urmaş al lui Hercule, a câştigat victoria asupra lui Ulysse, care se luptà cu el pentru coroană. Premiul în lupta de pugilat a fost împărţit între Arius din Aegypt, al cărui mormânt este la Corinth şi între Epeus care s'a luptat cu el cu succes. Pentru pancras nu erà un premiu; cât pentru curse, nu-mi aduc aminte de învingător. Printre poeţi cu mult înaintea tuturora a fost Homer, a câştigat însă o coroană şi Hesiod. Premiile pentru toţi luptătorii sunt coroane de pene de păun.

De abià se sfârşiseră jocurile, când s'a dus vestea că criminalii cari fuseseră pedepsiţi în lăcaşurile nelegiuiţilor şi-au sfărâmat lanţurile, au biruit străjile şi ameninţă să intre în insula Fericiţilor. In fruntea lor se spuneà că merge Phalaris din Agrigent, Busiris din Aegypt, Diomede din Thracia, Sciron şi Pityocampte. La această veste, Rhadamanthe a dispus ca eroii să se aşeze în linie de bătae pe ţărm: comandanţi erau Achille, Theseu şi Ajax, fiul lui Telamon care scăpase de nebunia sa. Se începe lupta; învinseră însă eroii, mai ales în urma ţinutei deosebite a lui Achille. Chiar şi Socrate aşezat în aripa stângă s'a luptat acì vitejeşte şi cu mult mai bine decât când s'a luptat în vieaţă la Delium. Când s'a apropiat duşmanul, el n'a luat-o la fugă şi nici măcar nu şi-a întors faţa. De aceea, îi s'a dăruit în urmă, ca răsplată pentru curajul său, o mare şi splendidă grădină, în mahalaua cetăţii, unde mai târziu îşi strângeà prietenii ca să stea de vorbă, dând acestui loc numele de Necracademie, adecă Academia morţilor.

Cei învinşi sunt făcuţi din nou prisonieri şi, în lanţuri sunt trimişi înapoi pentru ca să-şi primească o pedeapsă şi mai grozavă. Homer a cântat şi această

www.dacoromanica.ro

luptă într'un poem pe care mi l-a dat să-l duc compatrioţilor mei, dar l-am perdut mai târziu împreună cu alte lucruri. Incepea astfel:

Cântă-mi, o Muză, lupta ce fuse în Infern la eroi.

In urmă se ferse fasole, după obiceiul ţării, când se câştigă o victorie şi s'a sărbătorit un ospăţ triumfal cu un mare alaiu. Numai Pythagora n'a luat parte şi a stat retras fără să mănânce, din cauza scârbei ce o aveà pentru mâncarea de fasole.

Trecuseră şase luni şi eram în mijlocul celei de a şaptea, când s'a întâmplat un fapt cu totul neprevăzut. Cinyras, fiul lui Scintharus, un băiat frumos şi bine făcut, se amorezase de multă vreme de Elena, care, la rândul ei, lăsase să se înţeleagă că este cuprinsă de o patimă vie pentru tânăr. Adeseori îşi trăgeau cu ochiu, în timpul ospăţului, beau unul în sănătatea celuilalt şi se sculau dela masă pentru ca să vorbească numai singuri prin pădure. Cinyras fiind doborît de patima iubirii şi în neputinţă de a şi-o satisface, se gândì să răpească pe Elena şi să fugă cu ea. Ea se învoì şi hotărîră să fugă într'o insulă din apropiere, fie la Phello, fie la Tyroessa. Introduseră, de multă vreme, în taina lor, pe trei din tovarăşii mei cei mai îndrăzneţi. Cinyras însă nu spusese nimica tatălui său, căci se temeà să nu se împotrivească planurilor lui. Gândul lor încearcă să-l aducă la îndeplinire. Noaptea următoare, în clipa când eu eram absent şi adormit în sala de banchet, ei sosesc fără să ştie cineva, iau pe Elena cu ei şi în grabă o pornesc în largul mării.

Către miezul nopţii, Menelau deşteptându-se şi observând că soţia sa nu este în pat, începe să strige grozav şi se duce să dea de fratele său şi împreună

www.dacoromanica.ro

se îndreaptă spre palatul lui Rhadamanthe. In zorii zilii, niște spioni veniră să aducă vestea că au văzut o corabie îndepărtându-se şi că acum erà la o mare distanță. Numai decât dete ordin Rhadamanthe ca cincizeci de eroi să se îmbarce pe un vas format dintr'o singură bucată de lemn de asfodel şi să se pună pe urma fugarilor. Muncind voinicește, îi ajung cu corabia, cam pe la amiazi, tocma pe când erà gata să intre în oceanul de lapte aproape de Tyroessa: atât de puțin rămăsese ca să nu scape.

Eroii legându-le corabia cu un lanț de roze, o aduc îndărăt în port. Elena plângeà şi fiindu-i rușine îşi acoperià fața. Rhadamanthe întreabă pe Cinyras şi pe tovarăşi, dacă nu cumva au şi alți complici; răspunzând că sunt singuri vinovați, fură legați şi, fiind bătuți cu nalbă, au fost isgoniți în lăcaşul celor nelegiuiți.

In acelaş timp, se aduce hotărîrea că trebuie să părăsim insula cât mai repede şi ne permite să mai rămânem o singură zi. Eu eram nemângâiat şi am început să plâng, văzând câte bunătăți trebuie să părăsim, pentru ca să reiau din nou vieața mea de rătăcitor. Cei fericiți însă mă mângâiară, spunându-mi că peste câțiva ani am să mă întorc să-i văz şi-mi arătară viitorul meu tron şi scaunul dela masă, lângă cei mai iluştri. Eu însă mă duc să găsesc pe Rhadamanthe şi-l rog stăruitor să-mi descopere viitorul şi să-mi arate calea de urmat. Acesta îmi spune că am să ajung în patrie, dar după multe rătăciri şi după mari primejdii. Nu vol însă nici decum să fixeze timpul întoarcerii mele; şi arătându-mi mai multe insule (se vedeau cinci şi o a şasea mai departe decât celelalte) îmi spune: „Aceste insule sunt insulele celor *Nelegiuiți*. Din acestea iese necontenit foc; a

www.dacoromanica.ro

șasea este insula *Visurilor*. După ea este insula lui Calypso, dar nu poți să o vezi. După ce vei fi trecut de ele, vei găsi un continent enorm, opus celui locuit de voi. Acl ai să pățești multe, vei străbate diferite țări, vei călători printre oameni sălbatici și, în sfârșit, vei ajunge în celălalt continent". Astfel grăi Rhadamanthe.

Sfârșind vorba, smulse din pământ o rădăcină de nalbă, mi-o dete în mână, poruncindu-mi ca în cele mai mari primejdii să mă adresez la ea. Imi dete povața, în acelaș timp, că dacă voiu ajunge în această țară să nu scormonesc în foc cu sabia, să nu mănânc lupin (cafeluță), că dacă îmi voiu aduce aminte de aceste povețe, voiu puteà aveà nădejdea să mă întorc în insula Fericiților. Din acest moment, am început să fac pregătiri pentru plecare, iar la masă, am stat împreună cu toții. A doua zi, ducându-mă la Homer, l-am rugat să-mi facă o inscripție în distich: mi-a făcut-o. Am ridicat în port o coloană de beryl și am săpat cele două versuri:

Locurile acestea văzutu-le-a al zeilor iubit Lucian
Și-apoi sănătos întorsus-a iarăș acasă.

Aceasta a fost ultima noastră zi în insulă, căci a doua zi am pornit, fiind conduși de eroi; Ulysse însă apropiindu-se de mine, îmi dete, fără știrea Penelopei, o scrisoare să o duc în insula Ogygia pentru Calypso. Rhadamanthe ne-a dat ca conducător pe pilotul Nauplius, pentru ca, dacă am fi ajuns în vre-una din insulele vecine, să nu ne aresteze cineva, că am fi navigat acolo, din cine știe ce motiv.

Indată ce am ieșit din aerul de miresme, am fost cuprinși îndată de un miros de nesuferit de asfalt, de pucioasă și de păcură cari ardeau împreună: în

www.dacoromanica.ro

acelaş timp, am simţit o bură grozav de desgustătoare de oameni cari erau prăjiţi, un aer negru, întunecos ca funinginea, din care se răspândià asupra noastră o rouă de păcură: apoi am auzit mare sgomot de bătăi şi plânsete de oameni cari gemeau.

N'am debarcat în toate insulele, ci numai într'una, a căreia descriere e următoarea: Erà înconjurată din toate părţile de stânci prăpăstioase, cu pietre goale şi colţuroase, neavând nici arbori nici apă. Agăţărându-ne cu multă trudă printre vârfurile sghiaburilor, înaintăm pe o potecă plină de ghimpi şi de donţi şi ajungem într'un loc, ca privelişte, îngrozitor. De acì dăm apoi de o închisoare unde erà locul de tortură. Intâia înfăţişare a acestui loc ne umple de uimire. Peste tot se ridică din pământ o holdă de săbii şi de pumnale: trei fluvii curg de jur împrejur: unul de murdalâc, al doilea de sânge, al treilea, aşezat la mijloc, de foc, enorm de mare şi de netrecut; acesta curge ca apa şi valurile sale se frământă ca valurile mării; are peşti numeroşi, dintre care unii seamănă cu tăciuni aprinşi, alţii, mai mici, ca nişte cărbuni arzând; îi numesc lychnisci (lychniscos, lampă mică).

Spre interior erà o singură intrare şi acea foarte strâmtă; ea e păzită de Timon din Alhena. Am intrat totuş, subt chezăşia lui Nauplius, şi am văzut pedepsindu-se mai mulţi regi şi încă şi mai mulţi particulari, dintre cari unii ne erau cunoscuţi. Astfel am observat pe Cinyras înăbuşit de fum şi spânzurat. Călăuzele noastre ne arată vieaţa fiecăruia dintre ei şi pricina pentru care au fost pedepsiţi. Cea mai crudă pedeapsă se dedeà celor cari au minţit în vieaţa lor şi cari au scris lucruri neadevărate. Intre aceştia erà Ctesias din Cnid, Herodot şi mulţi alţii Văzându-i pe aceştia, am început să am bune spe-

www.dacoromanica.ro

ranţe pentru viitor, eu care n'am spus niciodată nici o minciună.

Intorcându-mă repede la corabie, căci nu puteam să mai sufer o astfel de privelişte, mi-am luat adio dela Nauplius şi am pornit la drum. Dar vedem numai decât, la o mică depărtare, insula *Visurilor*, înconjurată de întunerec şi pe care de abià puteai să-o distingi cu ochii. Intocmai ca şi visurile, ea se îndepărtà la apropierea noastră, fugià şi părea că se evaporează. In cele din urmă însă o prindem, întrăm în portul numit Hypnus (Somnul), aproape de porţile de fildeş, unde se ridică templul lui Alectryon (Alectryon, cocoş): Seara debarcăm şi pătrundem în insulă, unde vedem o grămadă de vise de tot felul. Am să descriu această insulă pe care nimenea, înainte de mine, n'a descris-o; Homer aminteşte de ea, dar, ceeace el spune, nu este exact.

De jur împrejur, ea este înconjurată de o pădure formată din maci înalţi şi de mătrăgună şi plină de nenumăraţi lilieci de noapte, singura pasăre ce se găseşte în insulă. In apropiere curge un râu, numit de locuitori Nyctiporus (care curge noaptea), izvorând din două izvoare de lângă nişte porţi cari se chiamă Negretos (care nu se deşteaptă niciodată) şi Pannychia (care doarme toată noaptea). Imprejmuirea cetăţii, înaltă şi de culori diferite, seamănă foarte mult cu curcubeul. Acest zid n'are două porţi, cum spune Homer, ci patru, dintre cari două dau spre câmpia Laşităţii, una e de fer, a doua de argilă; prin acestea se spune că ies visurile îngrozitoare, sângeroase şi crude; celelalte două porţi sunt aproape de port şi dau spre mare: una e de corn, prin care am întrat şi noi, cealaltă de fildeş. Intrând în cetate dai la dreapta de templul Nopţii. Aceasta este cea

www.dacoromanica.ro

dintâi zeitate a lor, împreună cu Alectryon, al căreia templu este lângă port. La stânga este palatul Somnului. Acesta este regele regiunii şi cârmueşte ţara cu ajutorul a doi satrapi Taraxion (tarasso, turbur), fiul lui Mataeogene (mataios, deşert şi genos naştere) şi Plutocles (plutos bogăţie, cleos glorie), fiul lui Phantasion, (phantasia, imagine). In mijlocul pieţii publice este un izvor, numit Careotis şi alăturĭea două temple, cel al Înşelăciunii şi cel al Adevărului. Fiecare are câte un sanctuar şi un oracol, al căror preot este Antiphon, care tâlmăceşte visele şi care a primit acest dar dela Somn.

Visele nu sunt toate la fel, la chip şi la făptură: unele sunt lungi, frumoase şi plăcute; altele sunt scurte şi urîte; unele par de aur, altele de rând şi fără preţ; unele au aripi, altele au o înfăţişare stranie. Unele par împodobite ca pentru o procesiune, închipuind pe regi, pe zei şi alte maimărimi. Am recunoscut pe mulţi pe cari i-am văzut în ţara noastră: aceştia veniră la noi, ne salutară ca pe nişte cunoscuţi; ne-au luat de mână, ne-au adormit şi ne-au tratat cu dărnicie şi prietenie, apoi, după ce ne-au făcut cea mai frumoasă primire, ne-au făgăduit că ne vor face regi şi satrapi. Unele ne-au dus în patria noastră, ne-au făcut să ne vedem prietenii şi ne-au adus înapoi în aceeaş zi.

Treizeci de zile şi treizeci de nopţi am rămas în această insulă, adormind şi ospătându-ne, când deodată un tunet grozav ne deşteaptă; ne sculăm repede, ne luăm merinde şi pornim. In mai puţin de trei zile, ajungem în insula Ogygia, unde debarcăm. Cel dintâiu lucru ce am făcut, am luat scrisoarea lui Ulysse şi am cetit în ea aceste cuvinte:

„Ulysse către Calypso, sănătate.

www.dacoromanica.ro

„Să știi că îndată ce am plecat dela tine, pe barca pe care mi-o făcusem, am suferit un naufragiu și de abiă scăpând cu ajutorul Leucotheei, am ajuns la Phaeaci; aceștia m'au condus în patria mea, unde mi-am găsit soția înconjurată de o ceată de petitori cari îmi cheltuiau averea. I-am ucis pe toți și în urmă am sfârșit și eu, fiind omorît de mâna lui Telegon, fiul meu, pe care l-am avut cu Circe. Acum mă găsesc în insula Fericiților. Grozav de rău îmi pare că am părăsit vieața pe care o duceam lângă tine și nemurirea pe care mi-ai făgăduit-o. Indată ce voi găsi ocazie, am să dau fuga și să viu din nou la tine".

Acesta era cuprinsul scrisorii cu oarecari recomandări ca să fiu bine primit.

Inaintând puțin dela mare am găsit peșterea de care vorbește Homer și pe Calypso scărmănând lână. După ce a cetit scrisoarea o podidiră lacrămile; apoi ne-a poftit înăuntru și ne-a ospătat împărătește; în urmă ne pune fel de fel de întrebări asupra lui Ulysse și asupra Panelopii, dacă această femee e așà de frumoasă și așà de cuminte, cum i-a lăudat-o Ulysse. Noi am răspuns, după cum bănuiau că este pe placul ei.

Sosind seara, ne-am culcat pe țărmul mării, iar dimineața următoare plecăm. Vântul suflând cu putere, am fost luați de furtună timp de două zile; în ziua a treia dăm peste Colocynthopirați. Aceștia sunt niște oameni sălbatici cari, trăind în insulele din apropiere, se îndeletnicesc cu pirateria, jefuind corăbiile cari trec pe acolo. Ei au niște corăbii mari făcute din dovleci lungi de șaizeci de coți. După ce au uscat dovlecii, îi scobesc, le scot tot ce au înlăuntru

www.dacoromanica.ro

şi îi aruncă pe valuri; catartul acestora sunt trestii lungi, iar ca pânze au foi de dovleac (colocynt).

Aceştia se repeziră asupra noastră şi ne atacară cu două corăbii. Rănesc pe mai mulţi dintre tovarăşii noştri, isbindu-i cu sâmburii dovleacului. După ce ne-am luptat într'o luptă nehotărîtă, care a ţinut până la amiazi, am văzut sosind în urma Colocynthopiraţilor o flotă a Caryonauţilor (caryon, coaje de nucă; nautes corăbier). Aceştia erau duşmani între ei, după cum s'a văzut în urmă; căci îndată ce simţiră că se apropie de ei, lăsându-ne pe noi în pace, s'au întors cu corăbiile să se lupte împotriva acelora.

Atunci, în pripă, întinzând pânzele, o luăm la fugă, lăsându-i să se bată între ei. De sigur că Caryonauţii vor fi fost biruitori, căci erau mai numeroşi şi aveau cinci corăbii bine echipate şi mai bine construite. Corăbiile acestora erau făcute din nuci despicate în două şi golite de sâmburi; fiecare jumătate aveà o lungime de cinsprezece paşi. Când ne-am găsit departe de ei, ne-am apucat să ne îngrijim răniţii şi de acì înainte n'am mai părăsit armele, temându-ne de vr'o nouă capcană. Şi aveam dreptate.

Căci de abià apuse soarele, când vedem îndreptându-se spre noi, dintr'o insulà din vecinătate, vr'o douăzeci de oamenii, călări pe nişte delfini enormi. Şi aceştia erau piraţi. Delfinii s'au împărţit în două cete şi începură să arunce asupra noastră, unii caracatiţe uscate, alţii ochi de rac; în faţa săgeţilor şi lăncilor noastre nu putură rezistà, cì, cei mai mulţi dintre ei, fiind răniţi, fugiră în insula lor.

Către mijlocul nopţii, pe când marea erà linistită, ne isbirăm, fără să băgăm de seamă, de un enorm cuib de alcyone, care aveà cel puţin şaizeci de stadii lungime de jur împrejur. Inlăuntru erà femeiuşca,

www.dacoromanica.ro

clocindu-şi ouăle şi nu erà mult mai mică decât cuibul său. Sburând din cuib, erà cât pe aci să ne scufunde corabia prin adierea aripelor ei: fugind, scoase însă un strigăt de jale, cântecul cunoscut al alcyonelor. Sosind ziua, ne scoborîrăm în cuib ca să-l cercetăm; erà ca o luntre mare construită din arbori groşi; înlăuntru erau cinci sute de ouă, fiecare de mărimea unei butii de Chios. Se observau sub coaje puii cari începeau să cârae. Sparserăm cu o secure unul din aceşte ouă şi scoaserăm un pui golaş, dar mai mare decât douăzeci de vulturi.

Plecând de lângă cuib şi înaintând în mare, cam la două sute de stadii, privirea noastră ne fu isbită de o minune ciudată şi de neînchipuit. Un chenisc, un fel de gâscă, aşezându-se pe pupă, începù să facă sgomot, bătând din aripi şi, în acelaş timp, pilotului Scintharus, care erà pleşuv, începù să-i dea părul, dar, ceea ce erà şi mai de mirat, catartul corăbii se acoperì de muguri şi-i dădù crăci, iar vârfurile se umplură de fructe. Erau smochine şi ciorchine de struguri, dar necopţi. Văzând acestea, ne-am turburat grozav, după cum îşi poate închipui lesne ori cine, şi ne rugăm de zei să abată de la noi nenorocirea, dacă această vedenie ar puteà să prevestească ceva rău.

Nu înaintaserăm mai mult de cinci sute de stadii, când vedem o pădure întinsă şi deasă de pini şi de chiparoşi. La început, crezurăm că este un pământ; însă marea erà fără fund şi copacii ne-având rădăcini, erau plantaţi în apă, în care se ţineau nemişcaţi şi drepţi, ca şi când ar fi înnotat. Dar apropiindu-ne şi privind lucrul de aproape, ne găsim într'o mare încurcătură, neştiind ce să facem: căci nu erà cu putinţă să navigăm printre arbori, cari

www.dacoromanica.ro

erau deşi şi ca un părete şi nici nu ne puteam întoarce înapoi. Eu însă mă urc într'un copac, în cel mai înalt, pentru ca să văz ce este dincolo de pădure şi am văzut că ea nu erà mai mare de cinci zeci de stadii şi că dincolo erà iar mare. Am găsit de cuviinţă atunci să ridicăm corabia pe deasupra coamelor de copaci, cari erau deşi, şi să o trecem, dacă am puteà în cealaltă mare. Ne punem pe lucru. Legând-o cu o funie mare, ne suim în copaci şi, cu multă greutate, o tragem spre noi. După multă muncă, o aşezăm pe ramuri şi întinzând pânzele, navigăm, ca pe mare, împinşi de un vânt favorabil. Atunci îmi adusei aminte de versul poetului Antimach, care spune undeva:

Când prin pădure cu toţii pluteau cu nava cea mare.

Străbătând această pădure, ajungem în sfârşit la apă, în care ne scoborîm corabia, precum am urcat-o. Marea pe care plutim acum erà curată şi transparentă. Drumul nostru însă este întrerupt deodată de o prăpastie nemărginită, făcută de separarea apei. Erà un fel de abis, cum se întâmplă câte odată după un cutremur de pământ. Strângem în pripă pânzele şi corabia noastră se opreşte cu multă greutate, în clipa când erà să fim înghiţiţi. Ne întindem gâturile ca să privim în abis: erà o adâncime de mai bine de o mie de stadii, grozavă şi de necrezut. Apa steteà drept, ca tăiată în două felii. Privind împrejurul nostru, observăm la dreapta, la o mică depărtare, un pod făcut de apă şi care unià cele două maluri de apă şi făceà să curgă o mare în alta. Ne întoarcem cu lopeţile noastre corabia în spre acolo şi cu multă cazną isbutim să trecem dincolo, în potriva tuturor aşteptărilor noastre.

www.dacoromanica.ro

De acĭ, intrăm într'o mare foarte liniştită şi ajungem la o insulă nu prea mare, cu un port uşor de intrat. Ea erà locuită de nişte oameni sălbatici numiţi Bucephali (bous, bòu; chephale, cap), cari aveau în frunte coarne cam cum este închipuit Minotaurul. Ne scoborîm ca să luăm apă şi ceva merinde, dacă am găsì, căci nu mai aveam. Am aflat apă aproape de ţărm, dar altceva n'am văzut, decât că am auzit un puternic muget, nu prea departe. Fiindcă socotiam că va fi vr'o turmă de boi, am înaintat puţin şi am întâlnit oamenii de cari vorbiam. Indată ce ne zăresc se iau după noi şi prind pe trei dintre tovarăşii noştri; ceilalţi scăpăm cu fuga la mare. Acĭ, punem mâna pe arme, căci nu puteam lăsà pe tovarăşi nerăsbunaţi; ne repezim asupra Bucephalilor, cari îşi împărţiau carnea prizonierilor pe cari îi omorîseră; băgăm groaza în ei şi-i punem pe fugă, omorând cincizeci de inşi. Luăm doi captivi şi, cu ei vii, ne întoarcem la ţărm. De ale mâncării n'am găsit. Mulţi dintre ai noştri voiau să ucidem pe oamenii pe cari i-am prins. Eu n'am fost de această părere, ci am dat ordin să fie legaţi şi păstraţi până ce vor venì dela Bucephali delegaţi cari să trateze rescumpărarea lor. Şi, în adevăr, vedem că aceştia ne făceau semne şi am auzit producându-se un fel de muget plângător care semănà cu o rugăciune. Preţul rescumpărărei a fost multă brânză, peşte uscat, ceapă şi patru cerbi, fiecare cu câte trei picioare, două îndărât, iar cele dinainte unite într'unul. Cu preţul acesta le dăm înapoi pe prizonieri şi după ce am mai rămas o zi în insulă, pornim la drum.

Şi acum începură să apară peşti şi păsări cari

www.dacoromanica.ro

sburau şi toate semnele cari arată vecinătatea pă-mântului.

Spre seară ajungem la o insulă, nu prea mare, locuită toată de femei, cel puţin aşà păreau, vorbind greceşte. Se aproprie de noi, ne întind mâinile şi ne îmbrăţişează. Erau gătite ca curtizanele, toate tinere şi frumoase, îmbrăcate cu tunici până la călcâie. Insula se numeşte Cabbalusa (caballusa, cataballusa, aruncând jos), iar cetatea Hydramardia. Fiecare din aceste femei luând pe câte unul din noi îl conduseră acasă, dându-i găzduire. Eu însă am şovăit, fiindcă sufletul meu presimţià ceva rău şi fiindcă, uitându-mă mai cu băgare de seamă împrejurul meu, am observat oasele şi titvele multor oameni. Erà să strig, să-mi chem tovarăşii, să pun mâna pe arme, dar am tăcut. Am luat însă rădăcina de nalbă şi am rugat-o cu multă stăruinţă să mă scape din nenorocirea ce mă ameninţà. O clipă în urmă, pe când gazda mea căutà să mă servească, văz că picioarele ei nu sunt de femee, ci că are copite de măgar. Atunci scoţându-mi sabia, prind pe gazdă, o leg şi o fac să mărturisească totul. Ea s'a împotrivit la început, dar, în cele din urmă, a vorbit spunând că ele sunt femei marine, numite Onoscele (*onos*, magar; *scelos*, picior) şi că se hrănesc cu trupurile celor ce sosesc la ele: „căci după ce-i îmbătăm, îmi zise, ne culcăm cu ei şi îi strângem de gât în somn". Auzind acestea, las pe femeia legată, mă urc pe acoperişul casei şi strig din toate puterile mele pe tovarăşi. Sosind cu toţii le spun cele ce am aflat, le arăt oasele şi-i conduc la femeia legată. Ea însă se preface în apă şi dispare. Totuş îmi înfig sabia în această apă, numai de probă: apa s'a prefăcut în sânge.

www.dacoromanica.ro

Plecăm numai decât la corabie şi pornim. In zorii zilei, observăm o ţară care mi se păreà că este ţara din faţa ţării noastre. După ce ne-am închinat şi am făcut rugăciuni, ne chibzuim ce hotărîre să luăm. Unii sunt de părere să debarcăm puţin şi apoi să ne întoarcem la corabie; alţii, să lăsăm pe loc corabia şi să pătrundem în interiorul ţării ca să facem cunoştinţa locuitorilor. Pe când steteam de discuţie, o furtună puternică se ridică deodată şi isbeşte corabia noastră de ţărm şi o sparge. Iar noi de abià avem răgaz să ne scăpăm în înot, luându-ne armele şi tot ce puteà fiecare să ia.

Acestea sunt până la sosirea noastră în această insulă diferitele mele pătănii pe mare, în timpul navigaţiunii noastre prin insule, în aer şi în balenă, apoi, după ieşirea noastră din balenă, la eroi, la vise şi însfârşit la Bucephali şi la Onosceli. Cele ce s'au petrecut în această insulă, le voiu povesti altădată[1]).

---

[1]) Acì Lucian îşi întrerupe povestirea, pe care n'a mai reluat-o altădată, precum făgăduieşte.

www.dacoromanica.ro

Necyomantia sau Oracolul morților

Parodie (după Lucian)

Menipp și Philonide

Menipp.

Salutare mândră casă, scump lăcaș și scump cămin
Ce mare plăcere, câtă bucurie, când la tin' revin.

Philonide. — Nu-i ăla javra de Menipp? E chiar el, dacă nu mă înșel; e Menipp în carne și oase. Dar ce o fi vrând cu hainele ălea caraghioase, cu pălăria pe cap, cu lira în mână, cu pielea de leu pe umeri? Mă duc la el. Bună ziua, Menipp. De unde vii? Nu te-am mai văzut în oraș, de nu țiu minte!

Menipp.

Vin din Infern, din triste lăcașuri
Vin dela Pluton, din negrele imașuri.

Philonide. — Pe Hercule! Nu știam că Menipp a murit și apoi că a înviat!

Menipp.

Nu, căci viu am fost și 'n viață în sânul lui Pluton.

Philonide. — Și ce te-a împins să faci o călătorie atât de primejdioasă?

Menipp.

Vârsta-mi tânără, mintea mea cea rece și apoi și curajul.

www.dacoromanica.ro

Philonide. — Oprește-te, iubite, de a mai face pe actorul și vorbește ca oamenii fără a mai declamà versuri. Ce sunt hainile ăstea pe tine? Ce te-a făcut să călătorești prin infern? Crez că drumul până acolo n'o fi nici prea plăcut și nici prea încântător!

Menipp.

In Infern mă dusei, în câmpia cea sumbră,
Să văz pe Tiresias, să întreb a sa umbră!

Philonide. — Ești un nebun; altfel, ai vorbì omenește și n'ai spune unor prieteni palavre în versuri.

Menipp. — Nu te sperià, dragă. Mă întâlniiu cu Euripide și cu Homer, și fără voia mea, m'am imbibat așà de mult de poezie că, fără să bag de seamă, versurile îmi vin pe buze. Dar, spune-mi, ce mai e nou pe pământ, ce mai fac oamenii prin oraș?

Philonide. — Nimic nou, sunt ca și altă dată hoți, ticăloși, cămătari, șarlatani.

Menipp. — Nenorociții! păcătoșii! Ei nu știu ce măsuri s'au luat de curând în Infern, ce decrete s'au adus, în unanimitate, împotriva celor bogați; și puiu rămas, pe Cerber, dacă au să găsească vr'un mijloc de scăpare.

Philonide. — Ce spui? S'a luat în Infern vr'o hotărîre împotriva celor de pe pământ?

Menipp. — Nu una, mai multe, pe Jupiter! Dar n'am voie să le spun la toată lumea, nici să divulg aceste secrete. M'ar puteà declarà de nelegiuit înaintea tribunalului lui Rhadamanthe.

Philonide. — N'ai nici o teamă, Menippe; zău, nu lipsì pe un prietin de cunoștința unor lucruri atât de interesante. Ai în fața ta un om care știe să tacă și care, în acelaș timp, este și un inițiat în cele sfinte.

Menipp. — Imi ceri un lucru mare și mă arunci

www.dacoromanica.ro

şi în primejdie; cu toate acestea, pentru tine mă expun la toate. S'a hotărît anume, ca toţi bogaţii aceştia, ca toţi oamenii cu bani, cari îşi păstrează averile lor, ca pe Danae...

Philonide. — Nu-mi vorbi, dragă, de aceste decrete, decât după ce-mi vei fi spus ceea ce mă interesează să ştiu mai întâiu: ce te-a făcut să te scobori în Infern? Cine te-a călăuzit până acolo? Ce ai văzut şi ce ai auzit la cei morţi? Căci bănuesc că un om subţire ca tine n'a lăsat să-i scape nimic din ceeace a auzit cu urechile şi a văzut cu ochii.

Menipp. — Am să-ţi fac cunoscut şi aceasta. Căci cum o să mă împotrivesc, când un prieten bun mi-o cere? Şi mai întâiu de toate, am să-ţi aduc la cunoştinţă motivul, pentru care m'am hotărît să mă scobor în Infern şi apoi am să-ţi arăt locul, pe unde m'am scoborît. Incă de copil, cetind pe Homer şi pe Hesiod, cetind povestea războaielor şi a răscoalelor eroilor şi a zeilor, pe lângă aceea desfrâul lor, violurile lor, răpirile lor, procesele lor, surghiunile lor, căsătoriile între fraţi şi surori, am socotit că toate acestea sunt lucruri frumoase cari îmi gâdilau simţurile. Când însă, ajungând în vârsta bărbătească, am văzut că legile spun tocmai contrariul de ceeace spuneau poeţii, adecă opreliştea desfrâului, răsvrătirilor şi răpirilor, m'am găsit în mare încurcătură, neştiind pe ce drum să apuc. Nu-mi puteam închipui că zeii ar fi fost desfrânaţi şi răsvrătiţi, dacă n'ar fi găsit aceasta ca un lucru cinstit şi nici că legiuitorii n'ar fi poruncit tocmai contrariul, dacă n'ar fi găsit aceasta folositor.

In nedumerirea mea, am socotit că e bine să mă adresez unor oameni ce se numesc filosofi şi, dându-mă pe mâna lor, i-am rugat să facă din mine ce ar vrea

www.dacoromanica.ro

și să-mi arate calea cea mai bună și cea mai sigură pe care să o urmez în viață. Cu această hotărîre mă duc la ei, fără să bănuesc că merg, cum se zice, să mă arunc în foc, ca să scap de fum. Dar, cu cât i-am cunoscut mai bine, cu atât mai mult mi-am dat seama de nepriceperea și de neștiința lor și am ajuns la convingerea că cei mai fericiți sunt aceia cari sunt mai proști. — Unul, bunăoară, povățuià să ne aruncăm cu totul în plăceri, să le căutăm în toate și pretutindenea, ca fiind ele idealul de viață; altul, dimpotrivă dedeà povața să muncim fără preget, să suferim tot felul de oboseli, să ne robim trupul, să fim totdeauna murdari, morocănoși cu toată lumea, vecinic cu ocara pe buze și repetând mereu, ca rapsozii, versurile așà de cunoscute ale lui Hesiod, care cântă virtutea, munca și sudoarea. Acesta dedeà povața să desprețuim averea și să socotim indiferentă stăpânirea ei. Acela, la rândul său, că averea este un mare bine. Ce să mai vorbesc de părerile lor asupra universului? Când îi auziam toată ziua vorbind despre idei, despre lipsa materiei, despre atomi, despre vid și despre alte vorbe goale, mi se făceà greață. Dar culmea nebuniei erà când, vorbind fie care de lucruri tocmai opuse, se declarà biruitor, așà că nu puteai să contrazici nici pe acela care ziceà că un lucru e cald, nici pe acela care susțineà că e rece, deși erà învederat că nu puteà să fie, în acelaș timp, și cald și rece. Se întâmplà deci și cu mine, ceeace se întâmplă celor cari adorm șezând: îmi bălăbăneam capul când înainte, când înapoi.

Mai de mirat erà la acești filosofi contrazicerea pe care am văzut-o între ținuta lor și între învățătura lor. Cei cari dedeau sfatul să desprețuim averile, erau ahtiați după ele, nu puteai să-i deslipești

www.dacoromanica.ro

de banii lor, jurau din interes, învăţau pe bani, suferiau toate pentru gologani. Cei cari dedeau sfatul să despreţuim gloria, nu făceau decât să umble după ea. In sfârşit, pe faţă toţi osândiau plăcerile, în taină însă nu umblau decât după plăceri.

Desamăgit în nădejdea mea, m'am mâhnit, la început, grozav; dar, încetul cu încetul, am început să mă mângâiu, gândindu-mă că dacă eram un nebun, că dacă am rătăcit după adevăr, fără însă să-l pot ajunge, nu eram singur, ci în frumoasa tovărăşie a unor oameni înţelepţi, a unor oameni vestiţi pentru înţelepciunea lor. Iar într'o noapte, când aceste gânduri îmi alungau somnul, m'am hotărît să mă duc în Babylon să cer ajutor şi sprijin dela magi, şcolarii şi urmaşii marelui Zoroastru. Căci, auzisem spunându-se că ei puteau prin descântece şi vrăji să deschiză porţile Infernului, să conducă acolo, fără primejdie, pe cine voiau şi să-l aducă înapoi sănătos şi teafăr. Mă gândiiu deci, că ar fi bine să mă scobor acolo, cu ajutorul acestor magi şi să găsesc pe Tiresias din Boeotia, pentru ca să aflu dela acest profet divin felul cel mai bun de vieaţă pe care trebuie să şi-o aleagă un om cuminte. Sar numai decât din pat şi mă duc deadreptul în Babylon. Ajungând acì, alerg să găsesc pe un oarecare Caldeian învăţat, adânc pricepător în meseria sa, un bătrân cu pletele albe şi cu barba respectabilă, numit Mithrobarzane. Prin rugăciuni şi stăruinţe, isbutesc, în sfârşit, să-i capăt învoirea ca pe un preţ de tocmeală să mă conducă în Infern.

Ca să mă pregătească, omul nostru mă ia cu sine şi, timp de douăzeci şi una de zile, mă spală mereu, începând cu luna nouă şi mă face ca în toate dimineţile să mă scobor pe malurile Eufratului, la

www.dacoromanica.ro

răsăritul soarelui, căruia îi adresà o lungă rugăciune din care eu nu înțelegeam nimica. Căci, întocmai ca și crainicii bâlbăiți de la jocurile publice, el torăià, ca la moară, și fără să se înțeleagă ceva. Mi se păreà, cu toate astea, că el se rugà la niște zei. După rugăciune, m'a scuipat de trei ori în obraz și m'am întors acasă, fără să privesc pe cineva în față dintre cei pe cari îi întâlniam. Hrana noastră constà din curmale, iar băutura din lapte, mursă și apă din fluviul Choaspe; patul ne erà iarbă verde sub ceriul liber.

După ce am fost pregătit în deajuns, magul mă conduse, în miezul nopții, pe malurile Tigrului, unde mă stropì cu apă purificătoare, mă șterse, dându-mi ocol cu o faclă, cu usturoi și alte mirodenii, murmurând încet o vraje obicinuită. Apoi, după ce mi-a descântat și m'a înconjurat cu niște cercuri magice, pentru ca fantomele morților să nu mă poată atinge, m'a dus la el acasă, mergând deîndăratele. Numai după ce am făcut toate acestea, ne-am gândit la plecare.

Călăuza mea s'a îmbrăcat cu o mantie de mag, ca cea pe care o poartă Magii, iar pe mine m'a învălit cu aceste straie, cu pălăria pe cap, cu pelea de leu, și-mi dete lira, poruncindu-mi că dacă mă va întrebà cineva de nume să nu-i spun că sunt Menipp, ci Hercule, Ulysse sau Orpheu.

Philonide. — Și de ce asta Menipp, căci eu nu pricep rostul, nici al schimbării îmbrăcamintei tale, nici al acestor nume ce le-ai amintit?

Menipp. — E ușor de înțeles și nu e nici o taină. Fiindcă înainte de noi acești eroi s'au pogorît de vii în Infern și apoi magul meu își închipuià că, prefăcându-mă asemenea cu aceștia, voiu puteà

www.dacoromanica.ro

păcăli mai uşor pe paznicul Aeac şi m'aş furişà, fără primejdie, fiind îmbrăcat cu aceste haine de actor trągic, cu cari el e obicinuit.

Se făceà de ziuă, când noi ne scoboram pe malurile fluviului pe care aveam să-l trecem. Barca erà gata şi împreună cu ea şi victimele de sacrificiu, mursa şi toate cele de lipsă pentru jertfă. Le urcăm toate pe barcă şi cu ele şi noi:

O vale de lacrămi vărsam suindu-ne 'n barca cea tristă.

Câtăva vreme plutim pe apă în jos, apoi intrăm într'un lac şi o mlaştină în care se varsă Euphratul. Trecând înainte ajungem într'un deşert, plin de păduri şi în care nu pătrundeà rază de soare; debarcăm acì. Mithrobarzane mergeà înaintea mea. Scobim în pământ o groapă, în care sacrificăm oile şi stropim cu sângele lor locul de jur împrejur. Apoi magul, ţinând o faclă aprinsă în mână, nu cu glasul lui domol, ci cu o voce de tunet strigă pe toţi demonii din Infern, Furiile şi Pedepsele,

N' uită nici pe noptatic' Hecate nici Proserpina

şi amestecând cu aceste nume şi alte nume barbare şi necunoscute, nume de mai multe silabe.

Atunci, deodată, totul în jurul nostru începe să se cutremure, pământul se deschide, sub puterea magică a vrăjirii şi se aud de departe lătrăturile Cerberului; privelişteа e grozavă, înspăimântătoare,

Tremură Pluton în Iad, al umbrelor domn, şi-i în spaimă,

iar noi vedem dischizându-se înaintea noastră Infernul cu râul Pyriphlegethon, cu lacul cel negru şi cu palatul lui Pluto. Totuş, ne pogorîm prin căscătura de pământ şi găsim pe Rhadamanthe mai mort de frică şi pe Cerber lătrând şi sbătându-se. Acesta, îndată ce însă începui să cânt din lira mea melodioasă, s'a

www.dacoromanica.ro

culcat la pământ și a adormit. Când am ajuns la lac, cât pe acì erà să nu putem intra în barcă, căci erà plinì de călători cari se văicăriau și plângeau. Toți aveau răni, unii la picioare, alții la cap, sau în altă parte a corpului, ceeace m'a făcut să bănuesc că se întorceau cu toții din vr'un războiu. Charon, îndată ce a zărit pelea de leu, socotind-mă drept Hercule, m'a primit în barca sa și m'a trecut bucuros dincolo la mal și debarcându-ne ne-a arătat drumul pe unde aveam să mergem.

Când ne-am găsit în întuneric, Mithrobarzane a luat-o înainte, iar eu după el, ținându-l de pulpana hainei, până ce am ajuns într'o livadă întinsă plină cu asphodel. Acì dăm de umbrele morților cari sburau bâzâind împrejurul nostru. Ceva mai departe dăm de tribunalul lui Minos. Acesta, ca judecător, erà așezat pe un tron înalt, iar lângă el steteau în picioare *Pedepsele*, *Răzbunările* și *Furiile*. Din partea de dincolo îi se aduceà o ceată de criminali, legați cu un lanț lung: erau, așà se ziceà, desfrânații, pezevenghii, arândașii, lingușitorii, calumniatorii și alții de acest soiu cari zăpăcesc treburile omenești. Bogătașii și cămătarii steteau la o parte și erau palizi, cu burta mare, cu picioarele bolnave de podagră și ducând pe gâtul lor o salbă de fier și o zgardă de o greutate de doi talanți. Așezându-ne aproape de ei, priveam tot ce se petreceà și-i auziam apărându-se de învinuirile ce li le aduceau niște oratori noi și extraordinari.

Philonide. — Spune-mi, pe Jupiter, ce fel de oratori sunt aceștia. Spune-mi de grabă.

Menipp. — Cunoști umbrele pe cari le face soarele cu corpurile noastre?

Philonide. — Da.

www.dacoromanica.ro

Menipp. — Când murim, acestea sunt acuzatorii noştri, martorii cari mărturisesc împotriva noastră şi dau la iveală crimele din viaţa noastră. Şi aceştia sunt martorii cei mai siguri, fiindcă umbrele noastre ne însoţesc peste tot locul, şi nu se îndepărtează nici odată de trupurile noastre.

Minos, după ce cercetează cu deamănuntul purtarea lor din vieaţă, trimite pe toţi tâlharii aceştia în lăcaşurile nelegiuiţilor, pentru ca să-şi primească pedeapsa crimelor lor. El pedepseşte mai ales fără milă pe aceia cari, fiind orbiţi de bogăţiile şi de puterea lor, aproape se lasă să fie adoraţi. El nu poate să sufere obrăznicia trecătoare a acestora şi îngânfarea lor care merge până să şi uite că sunt şi ei muritori şi stăpânii unor bogaţii de scurtă durată. Aceştia, fiind despoiaţi de strălucirea lor trecută, adecă de bogăţiile lor, de nobleţa şi puterea lor, steteau goi, cu capul aplecat, amintindu-şi, ca de un vis, de fericirea din lumea de pe pământ. Eu eram încântat de această privelişte. Şi când cunoşteam pe câte unul din aceşti ticăloşi, mă apropiam de el şi, apoi, liniştit, îi aduceam aminte de vieaţa sa de altă dată, de aerele ce-şi dedeà, când, dimineaţa, sub porticelele sale, o ceată de clienţi aşteptà ieşirea sa, împinşi şi daţi afară de sclavii săi obraznici, până ce el, învrednicindu-se să se arate îmbrăcat în purpură, strălucind de aur şi de petre scumpe, îşi închipuià că face fericiţi pe acei cari îl salutau, lăsându-i să-i sărute peptul sau mâna dreaptă. Cuvintele mele le sfâşiau inima celor cari mă ascultau.

Minos a judecat însă procesul unuia cu părtinire. Dionysius din Sicilia fusese învinuit de către Dion de o mulţime de nelegiuiri pe cari le dovedià, ca martor, umbra sa. Tocmai erà să fie dat pe mâna

www.dacoromanica.ro

Chimaerei, când Aristipp din Cyrenae, care e bine văzut și are mare trecere în Infern, l-a scăpat de pedeapsă, spunând că s'a arătat în vieață darnic față de un mare număr de scriitori.

Părăsind tribunalul de judecată al lui Minos, ajunserăm la locul de pedeapsă a celor păcătoși. Acl, dragă prietine, nu se aud decât vaete și grozăvii: o hărmălaie de bătăi, de torturi, de spânzurători, de trageri pe roată și vaetele celor cari ard în văpaia flăcărilor. Chimaera îi sfârtică. Cerberul sfâșiindu-i îi înghite cu lăcomie: toți sunt pedepsiți deavalma regi, robi, satrapi, săraci, bogați, cerșetori; toți își ispășesc păcatele. Am recunoscut pe câțiva din acești criminali, cari muriseră mai de curând, dar ei se întoarseră și-și ascunseră fața, sau când se uitau la noi, din întâmplare, aveau o uitătură de rob lingușitor. Erau acei oameni cari, pe când erau în vieață, erau sumeți și îngâmfați, desprețuind pe toți cei din jurul lor. Cei săraci erau numai pe jumătate pedepsiți; li se întrerupeau schinjuirile și apoi li se aplicau din nou. Am văzut chiar și pe faimoșii criminali din legende, pe Ixion, Sisyph, Tantal din Phrygia, așà de greu torturat, pe Tityus fiul Pământului: zău, ce mare era! acoperià cu trupul său un câmp întreg.

De acl, am trecut în regiunea udată de fluviul Acheron, unde am dat peste semizei, eroine și peste gloata cea mare a morților, împărțiți în popoare și triburi. Unii erau îmbătrâniți și mirosiau a mucezeală și, după cum spune Homer, lipsiți de vlagă, alții, mai tineri erau mai solizi, mai ales Aegyptenii din cauza preparațiuni înbalzamării. De altfel, nu este prea ușor să deosebești pe unul de altul, toți fiind la fel, oase goale. Cu toate astea, examinându-i

www.dacoromanica.ro

mai de aproape şi timp mai îndelungat, am recunoscut pe mai mulţi dintre ei. Erau îngrămădiţi deavalma, în umbră, aproape nu puteai să-i vezi şi ne mai păstrând nimic din ceeace pe pământ se socoteşte drept frumuseţe. In această mulţime de schelete culcate la pământ, asemănându-se toate unul cu altul, aruncând priviriîngrozi toare din ochii lor găunoşi şi arătându-şi dinţii lor lipsiţi de carne, am simţit o mare casnă să deosibesc pe urîtul Thersit de frumosul Nireu, pe cerşetorul Irus de regele Phaeacilor, pe bucătarul Pyrrhias de Agamemnon. Nu le mai rămăsese nimica din semnele lor distinctive de odinioară. Erau numai oase la fel, fără nici un semn, fără nici o inscripţiune care să ne ajute în a le distinge.

Pe când mă uitam la toate acestea, am simţit în sufletul meu că este o mare asemănare între vieaţa omenească şi între o lungă procesiune, în care *Ursita* îngrijeşte şi regulează rangul tuturora, dând *fie*căruia, care se găseşte în procesiune un port şi un rol deosebit. Ea prinde pe unul la întâmplare şi şi-l îmbracă cu o purpură regală, punându-i coroana pe cap, dându-i curteni şi încingându-i fruntea cu o diademă. Pe un altul îl îmbracă cu o haină de sclav; pe unul îl împodobeşte cu stralucirea frumuseţii, pe altul îl face urît şi caraghios: căci spectacolul trebuie să fie variat. Adeseaori Ursita, chiar în mijlocul procesiunei, schimbă îmbrăcămintea actorilor şi nu-i lasă să aibă acelaş rang până la sfârşit. Ea preschimbă purpura lui Croesus în haină de sclav şi de prizonier şi, dimpotrivă, lui Maeandru care mai înainte mersese în procesiune printre sclavi îi dă regalitatea lui Polycrate şi-i îngăduie să meargă câtva timp în acest costum. Când însă se sfârşeşte

www.dacoromanica.ro

procesiunea, atunci fiecare dând jos podoabele și desbrăcându-și veștmintele împrumutate. ajunge ceeace a fost mai înainte, fără să se deosibcască întru nimica de vecinul său. Sunt însă unii cari din prostie, când Ursita le cere înapoi podoabele cari li le-a împrumutat, se supără și rămân grozav de mâhniți, ca și când ar fi despoiați de hainele lor proprii și nu voesc să dea înapoi ce li s'a împrumutat numai pentru un scurt timp. Socotesc, de altcum, că vei fi văzut actori tragici, cari după trebuință fac când pe Creon, când pe Priam, când pe Agamemnon; acelaș om, dacă trebuie, după ce a jucat în chip strălucit rolul lui Cecrops sau al lui Erechtheu, apare un moment în urmă, la porunca poetului, în costum de sclav; apoi când s'a sfârșit piesa, actorul desbrăcându-se de frumoasa sa mantie brodată cu aur, după ce și-a scos masca și și-a desculțat cothurnii, ajunge iarăș în starea lui de om sărac și umilit. El nu mai este Agamemnon, Atreu, nici Creon, fiul lui Menoeceu, ci este numit pe numele său adevărat: Polus, fiul lui Charicle, din satul Suniu sau Satyrus, fiul lui Theogiton, de la Marathon. Asta este soarta oamenilor și gândul ce s'a deșteptat în sufletul meu, când am văzut acea priveliște.

Philonide. — Spune-mi, Menipp, cei cari au pe pământ morminte costisitoare și monumente mărețe, columne, statui, inscripțiuni, nu sunt mai bine văzuți în Infern decât gloata cea mare a oamenilor?

Menipp. — Nu ești în toate mințile, dragul meu. Dacă ai fi văzut pe Mausolus însuș, acest rege din Caria, așà de vestit prin faima mormântului său, știu că nu ți-ai mai fi putut ținea râsul, văzându-l ghemuit într'un colț retras, pierdut prin mulțimea celorlalți și neavând socotesc alt folos din faimosul

www.dacoromanica.ro

său monument, decât de a fi zdrobit sub o atât de mare greutate. Da, scumpul meu prietin, când Aeac ţi-a măsurat odată terenul pe care fie care trebuie să-l aibă — şi el dă cel mult câteva schioape — trebuie să te mulţumeşti şi să te ţii strâns în culcuşul tău. Şi te-ai fi strâmbat de râs, sunt sigur, dacă ai fi văzut pe regi şi pe satrapi, ajungând acì cerşetori şi fiind siliţi de mizerie să se facă negustori de pastramă sau dascăli de şcoală, de batjocura celui dintâiu venit şi pălmuiţi ca cei mai de rând sclavi. Nu mă mai puteam stăpânì, când am văzut pe Philipp din Macedonia, stând într'un colţ să cârpească pentru câţiva gologani nişte cioboate rupte. Puteai să vezi şi pe mai mulţi alţii, cerând de pomană pe la răspântii, d'alde Xerxi, Darii şi Polycraţi.

Philonide. — Cât priveşte pe regi îmi povèsteşti lucruri minunate şi aproape de necrezut. Dar, ce făcea Socrate, Diogene şi ceilalţi înţelepţi ai noştri?

Menipp. — Socrate se preumblà şi acolo, discutând cu toată lumea; lângă el erà Palamede, Ulysse, Nestor şi toate umbrele guralive. Picioarele lui Socrate mai erau încă umflate din cauza otrăvii pe care a băut-o. Prea bunul Diogene îşi aveà locuinţa tocmai lângă Sardanapal din Assyria, lângă Midas din Phrygia şi alţi câţiva bogătaşi vestiţi. Când îi aude pe aceştia plângând după strălucirea lor trecută, râde şi-şi bate joc de ei. De multe ori, culcându-se pe spate cântă aşa de tare, cu glasul său răguşit şi sălbatic, că le acopere plânsetele acestor nenorociţi. Mare desperare pentru aceşti morţi, că au şi luat hotărîrea să fugă în altă parte, ne mai putând suferì vecinătatea lui Diogene.

Philonide. — Bine până acì. Dar care erà de-

www.dacoromanica.ro

cretul adus împotriva celor bogați și de care mi-ai vorbit la început.

Menipp. — Nu faci rău că îmi amintești de el; căci, nu știu cum, deși m'am gândit să-ți vorbesc de el, m'am depărtat totuș prea mult de ce am voit să-ți spùn. In timpul ședерii mele în Infern, prytanii convocară adunarea care să discute chestiuni cari interesau statul. Văzând mult popor, alergând la adunare, m'am amestecat printre cei morți și am luat și eu parte la ședință. După ce s'au discutat alte afaceri, s'a adus, în sfârșit, și cestiunea bogaților. Fiindcă ei erau învinuiți de un mare număr de nelegiuiri, de sâlnicie, de îngânfare, de obrăznicie, de nedreptate, ridicându-se unul din conducătorii poporului, cetì următorul decret:

Decret.

Având în vedere că în timpul vieții lor cei bogați săvârșesc o mulțime de fapte împotriva legilor, hoții, sâlnicii, tot felul de batjocuri aduse săracilor: s'a decretat de senat și de popor, ca atunci când vor murì, corpurile lor să fie pedepsite ca și cele ale altor criminali, dar ca sufletele lor să fie trimise din nou pe pământ, pentru ca să între în măgari, o sută cincizeci de mii de ani, în care timp să treacă dintr'un măgar într'altul, osândiți să poarte povară și să fie mânați cu lovituri de baston de săraci; numai după aceasta să le fie îngăduit să moară. Aceasta este părerea lui Cranius, fiul lui Sceletion, din mahalaua Necysium, tribul Alibantid'.

(Cranion, titvă, sceleton, schelet, necys, mort, alibas, impropriu pentru libațiuni).

După ce s'a cetit decretul, magistrați îl votară,

www.dacoromanica.ro

iar poporul îl aprobă; Hecate Brimo răcnì, iar Cerberul începù să urle: în chipul acesta legea adusă a fost sancţionată.

Iată, dragă prietine, ce s'a petrecut în adunare. Eu însă mă dusei de-a dreptul la Tiresias să-i spun scopul sosirii mele. După ce i-am povestit tot ce mi s'a întâmplat, l-am rugat să-mi arate care ar fi, după părerea sa, calea cea mai bună de urmat în vieaţă. El atunci începù să râză — e un unchiaş orb, palid şi cu glasul piţigăiat. — „Fiule, îmi zise, am cunoştinţă că nesiguranţa ta vine dela acei filosofi cari nici odată nu se înţeleg între ei; dar nu-mi este îngăduit să-ţi spun mai multe. Rhadamanthe nu-mi dă voie". — „O, nu, prea bunule părinte, îi zisei eu, gândeşte-te, te rog, nu mă lăsà să orbecăesc în vieaţă mai orb decât tine". Luându-mă atunci de mână, mă trase la o parte şi apropiindu-se de urechia mea, îmi zise încet: „cea mai bună şi mai înţeleaptă vieaţă este a celor neştiutori. Nu cercetà fenomenele cereşti, nu examinà începutul şi sfârşitul lucrurilor, ci, dând la o parte cu dispreţ toate socotelele meşteşugite ale filosofilor, consideră-le ca fleacuri. In toate şi peste tot, nu umblà decât după un singur lucru, cum să te foloseşti mai înţelepţeşte de cele prezente şi treci râzând peste celelalte, neurmărindu-le şi neluându-le în serios".

Astfel grăind el pleacă spre câmpul plin d'asphodèle

Fiind cam târziu, zisei lui Mithrobarzane: „Hai să mergem. Ce mai zăbovim pe acì şi nu ne ducem pe pământul nostru" ? El însă îmi răspunse: „Ai curaj, Menipp. Am să-ţi arât o potecă mai scurtă şi uşoară de urcat". Apoi, ducându-mă spre un alt loc mai ceţos de cât celelalte şi arătându-mi cu mâna în

www.dacoromanica.ro

depărtare o lumină slabă şi nelămurită, care pătrundeà ca printr'un fel de fereastră; îmi zise: „Acolo este templul lui Trophonius, pe acolo se scoboară în Infern Boeoţienii. Ieşi pe acì şi vei ajunge numai decât în Grecia“. Foarte încântat de povaţa sa, îmi iau ziuă bună dela magul meu şi urcându-mă, nu cu puţină greutate, prin această deschizătură, am ajuns, nu ştiu cum, pe pământ, în Lebadia.

---

www.dacoromanica.ro

Icaromenipp sau o călătorie prin nori

Dialog între Menipp şi un prietin (după Lucian)

Menipp (singur). — Da, erau trei mii de stadii[1]) dela Pământ până la Lună, unde am făcut întâiul meu popas; de acl şi până la Soare te mai urci cam cinci sute de parasange[2]) şi de la Soare până la Ceriu şi până la palatul lui Jupiter, poate să mai fie cale de o zi întreagă, pentru un vultur care sboară repede.

Prietinul. — Bine, Menipp, ce socoteli astronomice faci? Ce tot măsori tu acolo? Te urmăresc de mult şi te aud, vorbind mereu, ba de soare, ba de lună şi rostind vorbe ciudate, de stadii, de parasangii.

Menipp. — Ce te miri, dragă, că mă ocup de lucrurile din ceriu! Făceam socoteala drumului din călătoria mea din urmă.

Prietinul. — Adecă cum, amice, în drumul tău luai drept călăuză stelele, ca Phoenicienii?

Menipp. — Ba de loc. Ţi-o jur pe Jupiter, am făcut o călătorie chiar în stele.

Prietinul. — Zău, ai visat şi acum îţi povesteşti visul care e destul de lung, fiindcă ai dormit parasangii întregi.

---

[1]) In măsura de astăzi 555 Km.
[2]) Cam 2775 Km.

www.dacoromanica.ro

Menipp. — Da, prietine, am aerul că-ţi povestesc un vis şi, cu toate acestea, eu de fapt, eu tocmai acum sosesc de la Jupiter.

Prietinul. — Ce vorbeşti? Tu, Menipp, vii acum dela Jupiter, din înălţimea ceriurilor?

Menipp. — Da, chiar eu, eu care îţi vorbesc, mă pogor acum dela marele Jupiter, unde am văzut şi am auzit fel de fel de minunăţii. Dacă tu însă nu crezi ceea ce-ţi spun, atunci mă bucur cu atât mai mult, cu cât fericirea mea este mai de necrezut.

Prietinul. — Cum aş îndrăsni, cerescule Menipp, eu, o umilă creatură, să nu dau crezământ unui om care s'a ridicat pe deasupra norilor şi care, ca să vorbesc ca poetul Homer, este un locuitor al ceriului. De aceea, te rog, spune-mi, cum ai făcut de te ai urcat în văzduh? Unde ai găsit o scară aşà de lungă? Căci, după înfăţişare, tu nu semeni de loc cu Ganymede, ciobănaşul frigian, şi nu vei fi fost ridicat, ca el, pe aripile vr'unui vultur, ca să serveşti în ceriu, ca paharnic al zeilor.

Menipp. — Văz că vreai să mă iai peste picior; dar, nu mă mir de asta, nu mă mir că păţănia mea atât de extraordinană ţi se pare un basm. Să ştii însă că n'am avut nevoie, ca să mă urc în ceriu, nici de scară, nici de iubirea vr'unui vultur. Eu am sburat cu propriile mele aripi.

Prietinul. — Iată-te mai puternic decât Daedal! Şi n'am ştiut nimic că ai fost prefăcut în vultur sau în gae.

Menipp. — Ai nimerit-o bine, prietine; aproape cât ai atins ţinta. — După pilda lui Daedal, mi-am fabricat şi eu o păreche de aripi.

Prietinul. — Cum? Ai îndrăznit? Nu ţi-a fost teamă că o să cazi şi tu în vr'o mare ce s'ar fi

www.dacoromanica.ro

numit Menippiană, după cum a căzut Icar în marea Icariană?

Menipp. — Nu, de loc. Icar şi-a lipit aripele cu ceară care s'a topit de căldura soarelui, pe când ale mele n'au fost legate cu ceară.

Prietinul. — Cum adecă? Căci, fără să-mi dau socoteala, tu mă faci să crez că ce spui este adevărat.

Menipp. — Iată cum: am prins o pajură şi un vultur, dintre cei mai mari; le am tăiat aripile cu umeri cu tot şi..... Dar, dacă ai răgaz să mă asculţi, e bine să ştii cum am ajuns să iau aceasta hotărîre.

Prietinul. — Prea bucuros; povestea ta mă va înălţă şi pe mine în văzduh. Am să te ascult cu gura căscată, şi te rog în numele prietiniei noastre, nu te oprì în mijlocul istorisirii, câtă vreme m'ai făcut să-mi întinz urechile.

Menipp. — Ascultă-mă dar: căci ştiu că nu se cade să laşi pe un prietin cu gura căscată, mai ales când el este, cum spui, cu urechile întinse. Gândindu-mă la vieaţa omenească, am ajuns la convingerea, că acì pe pământ, totul este ridicol, că peste tot, în lumea aceasta, nu este decât o mare mizerie, că nimic nu este trainic acì, că bogăţiile, onorurile şi puterea nu merită decât dispreţul nostru, că, de câte ori râvnim după acestea, ne perdem numai vremea, în loc să urmărim alte lucruri mai vrednice de atenţiuneă noastră. De aceea, m'am gândit că e mai bine şi mai folositor să ne preocupăm de universul întreg, de rostul întregei lumi, iar nu numai de treburile noastre meschine. Dar, de la început am căzut într'o mare încurcătură: ce numesc filosofii lume? N'am putut să mă desluşesc, cum s'a

www.dacoromanica.ro

născut lumea, cine e creatorul ei, care i-a fost începutul, care îi va fi sfârşitul? Şi cu cât am cercetat lucrul mai cu deamănuntul, cu atâta, în loc să mă luminez, m'am încurcat mai rău. Văzând stelele semănate pe bolta cerească, aşà la întâmplare, văzând soarele chiar, am voit să ştiu ce trebuie să crez despre ele şi despre natura lor. Iar fenomenele cari ni le prezinta luna, mi s'au părut încă şi mai extraordinare şi cu totul ciudate. Diferitele ei faze îmi păreau că se datoresc unor cauze şi mai de neexplicat. In sfârşit, iuţeala fulgerului, brăzdând norii, ploaia, zăpada, grindina, toate căzând din ceriu, mi se păreau fenomene de nedesluşit şi de nepătruns.

In nedumerirea mea sufletească, am crezut că lucrul cel mai bun de făcut erà să cer sfatul filosofilor spre a mă lămuri în toate îndoielile mele. Imi închipuiam că ei vor puteà să-mi spună în această privinţă tot adevărul. De aceea, am căutat mai ales pe aceia cari mi s'au părut mai învăţaţi, călăuzindu-mă în aceasta după simplitatea înfăţişerii lor, după paliditatea feţii şi după lungimea bărbii lor. Şi, în adevăr, unii dintre ei mi s'au părut isteţi şi pricepuţi în tainele ceriului. Incăpând pe mâna lor, după ce le-am plătit o frumuşică sumă de bani, jumătate înainte, jumătate după ce voiu fi ajuns la culmea înţelepciunii, le-am cerut să mă înveţe secretele ceriului şi să mă facă să cunosc alcătuirea universului. Ei însă, în loc să-mi risipească din minte vechia mea neştiinţă, mă aruncară într'o zăpăceală şi mai mare, împuindu-mi capul cu fel de fel de principii, scopuri, atomi, viduri, materii, idei, şi multe alte lucruri abstrate cu cari îmi asurziau zilnic urechile. Ceeace însă îmi mărià şi mai mult încurcă-

www.dacoromanica.ro

tura mea erà faptul că învăţătura unuia nu se potrivià întru nimic cu învăţătura celuilalt, că, deşi părerile unuia erau tocmai contrare părerilor celuilalt, ei totuş căutau să mă convingă de adevărul ce-l susţineau şi fie care încercà să mă atragă de partea sa.

Prietinul. — Mă mir de ceea ce-mi spui. Cum se poate ca nişte oameni cari se dau de înţelepţi să discute despre lucruri cari există în natură şi totuş să nu aibă aceeaş părere despre ele?

Menipp. — Ei, prietine te-ai fi strâmbat de râs, dacă ai fi cunoscut toate laudăroşiile şi toate şarlataniile din lecţiile acestor filosofi. Sunt şi ei oameni. oameni de pe pământ; vederea lor nu este mai pătrunzătoare decât a noastră. Cea mai mare parte din aceşti filosofi nici nu văd de loc, fie din cauza bătrâneţii, fie din cauza slăbiciunii lor şi cu toate acestea ei se laudă că cunosc marginile ceriului; ei măsoară soarele, merg prin spaţiul dincolo de lumea aceasta şi, ca şi când ar trăì printre stele, ei le descriu mărimea şi forma. Adeseori, dacă i-ai întrebà, n'ar şti să-ţi spună precis câţi kilometri sunt între Athena şi Megara, dar sunt în stare să-ţi spuna pozitiv de câţi coţi este distanţa dela lună până la soare. Ei măsoară înălţimea văzdudului, adâncimea Oceanului, înconjurul pământului; trag cercuri, desemnează triunghiuri peste patrate, cu nu ştiu câte sfere şi, pe legea mea, se încumetă să măsoare chiar şi soarele.

Neştiinţa şi prostia lor se dă de gol mai ales atunci când, în loc să vorbească în presupuneri, despre aceste fenomene greu de priceput, ei îşi susţin parerile lor cu toată tăria şi nu lasă pe nimenea să aibă o părere a sa proprie. Sunt în stare să jure că soarele este un glob de fier roşiu, că există lo-

www.dacoromanica.ro

cuitori în lună, că stelele sorb vapori din mare pe cari îi atrage soarele ca dintr'un puţ cu sfoara şi-i împarte în părţi egale fiecăreia din ele.

De altfel, te rog, pe Jupiter, să vezi ce deosebire este între învăţăturile lor. Mai întâiu de toate, ei nu se înţeleg în păreri asupra lumei: unii zic că lumea n'a fost creiată şi că ea este eternă; alţii vorbesc cu siguranţă şi despre creator şi despre creaţiunea sa. Mai nostimi sunt cei cari susţin că este un singur zeu, plăsmuitorul tuturor lucrurilor şi cari nu pot să ne spună, nici de unde vine, nici unde erà când a creiat lumea; şi, totuş, înainte de a fi existat universul este imposibil de închipuit şi timpul şi spaţiul.

Prietinul. — Aceştia sunt, Menipp, oameni în adevăr îndrăzneţi şi tari în ciumbuşlucuri.

Menipp. — Dar ce ai zice, dragă, dacă i-ai auzi, boscorodind despre idei şi fiinţe nemateriale, despre finit şi infinit. Adeseori se nasc între ei discuţii aprinse, unii susţinând că totul e cuprins într'un spaţiu finit, alţii susţinând că numai infinitul există. Nu numai atât, dar sunt unii dintre ei cari susţin că sunt mai multe lumi şi râd de cei cari cred că este o singură lume. Un altul, fire mai pacinică, este de părere că răsboiul este mama tuturor lucrurilor.

Ce aş puteà să mai spun despre părerile lor asupra zeilor? Unii socotesc că divinitatea este un număr; sunt alţii cari jură pe câini, gâşte, paltini. Unul gonind pe toţi zeii din ceriu, atribuie unuia singur stăpânirea peste întregul univers, aşà că rămâi nemângâiat de o aşà de mare sărăcie de zei. Alţii însă, mai puţini sgârciţi, ne asigură că sunt mai mulţi. Aceştia împart pe zei în clase, numind pe unul şeful lor, iar pe cei lalţi zei de rangul al

www.dacoromanica.ro

doilea şi al treilea. Unii cred că divinitatea este nematerială şi că n'are nici simţ nici figură, alţii că ea are corpul ca şi oamenii. Nu toţi filosofii cred că zeii se ocupă cu afacerile omeneşti, căci sunt unii cari îi scutesc pe zei de preocupările oamenilor, după cum unii bătrâni sunt scutiţi de însărcinări publice şi-şi închipuesc pe aceşti zei ca pe figuranţii dintr'o comedie. In sfârşit sunt unii, cari trecând orice margine, socotesc că n'au existat nici odată zei şi-şi închipuesc că lumea îşi merge drumul său fără cârmaciu şi fără călăuză.

Când am auzit atâtea păreri cari se băteau în cap unele cu altele, m'am găsit silit să dau crezământ unor oameni cu vocea atât de sonoră şi cu o barbă atât de respectabilă; pe de altă parte, nu puteam să nu constat deosebirea dintre părerile lor. Simţiam în mine ceea ce spune Homer: eram prins de o încredere oarbă pentru unul din ei,

Sufletu-mi însă o altă dorinţă puternic l-abate.

Cercetând mereu şi neputând să descoper aci pe pământ adevărul în toate aceste cestiuni, am crezut, în desnădejdea mea, că singurul lucru ce mi-a rămas de făcut era să-mi leg nişte aripi şi să sbor în ceriu. Dorinţa mea era atât de mare că îmi întărià speranţa în isbândă şi apoi, nu spune fabulistul Aesop că ceriul este deschis pajurelor, rădăscelor şi câteodată chiar şi cămilelor? Fiindcă însă nu puteam aveà nădejde că o să-mi crească vr'odată aripi, am găsit cu cale să-mi potrivesc aripile unei pajuri şi ale unui vultur, păsări mari cari se apropie mai mult de mărimea omului şi astfel să-mi aduc la îndeplinire planul meu. Prind deci două păsări, le taiu binişor aripile, pajurii aripa cea dreaptă

www.dacoromanica.ro

şi vulturului cea stângă, le leg pe umerii mei cu nişte curele, le adaug la margine câte două mânere şi încerc să sbor. La început nu fac decât un salt dela pământ, sprijinindu-mă cu mâinile şi sbor, ca şi gâştile, aproape de pământ, mergând pe vârful degetelor şi întinzându-mi aripile. Văzând apoi în urmă că lucru îmi reuşeşte, capăt curaj şi fac o încercare mai îndrăzneaţă. Mă urc sus în cetăţuie şi de acolo mă arunc în sbor până la teatru.

Făcând acest drum fără primejdie, mă hotărăsc să mă ridic în sbor până în înălţimea ceriului. Mai întâiu de pe muntele Parneth sau de pe Hymett mă reped până pe munţii Geranea şi de acì plutesc în aer până la Corinth. De acì trecând peste munţii Pholoë şi peste fluviul Erymanth ajung până la Tayget. Reuşita acestor încercări dân lu-mi curaj şi ajungând în scurtă vreme măestru în sburat, mă hotăresc să mă ridic tot mai sus, mai sus decât sboară păsările. Mă suiu pe Olymp şi luând cu mine merinde pentru drum, mă înalţ drept spre ceriu. Din înălţimile văzduhului aruncându-mi privirea spre pământ, mi-a venit la început ameţeală, dar pe urmă începe să-mi meargă bine. După ce am străbătut norii, am ajuns la Lună. Acì, simţind puţină oboseală, mai ales în aripa stângă, în cea a vulturului, am făcut un popas. Aşezându-mă jos ca să mă odihnesc, mi-am aruncat de sus privirea spre pământ, întocmai ca Jupiter al lui Homer, şi mi-am preumblat ochii când asupra Thracilor, îmblânzitori de cai, când asupra Mysiei, când asupra Greciei, Persiei şi Indiei. Priveliştea aceasta mi-a făcut o plăcere nespus de mare.

Prietinul. — Spune-mi, dragă Menipp, de ce ţi-a făcut atâta plăcere, şi istoriseşte mi pe rând toate peripeţiile călătoriei tale, enumerându-mi cele mai

www.dacoromanica.ro

mici amănunte. Şi apoi să-mi povesteşti cum ţi s'a arătat vederii tale pământul şi cele ce sunt pe pământ.

Menipp. — Bucuros, prietine. Dar, pentruca să înţelegi cele ce am să-ţi spuiu, urcă-te cu gândul cu mine în lună şi împreună cu mine examinează aşezarea lucrurilor de pe pământ.

Mai întâiu de toate, închipueşte-ţi că vezi de acolo un pământ foarte mic, mai mic decât vedem noi luna. De aceea, la întâia mea privire am şi fost tare încurcat să descoper locul munţilor noştri, cu toate că sunt destul de mari şi această mare a noastră care ni se pare de altfel nemărginită. Şi dacă n'aş fi zărit Colossul dela Rhodos şi turnul din Pharos, sunt sigur că tot pământul mi-ar fi scăpat din vedere. Înălţimea colosală însă a acestor două monumente, a căror vârfuri se ridică până în nori şi Oceanul, al căruia întins strălucià de razele dogoritoare ale soarelui, mă făcură să-mi fixez privirea asupra unui punct care erà acest pământ al nostru. Şi odată ce mi-am pironit asupra lui ochii cu toată atenţia, am descoperit numai decât toate mişcările omeneşti şi am văzut într'o lumină desăvârşită nu numai popoare şi cetăţi, dar chiar şi oameni, unii navigând pe mare, alţii luptându-se în războaie, unii având câmpii întinse, alţii pledând înghesuiţi în for, apoi femei, animale şi în sfârşit tot ce hrăneşte pământul cu roadele sale.

Prietinul. — Tu, Menipp, îmi vorbeşti de lucruri de necrezut şi cari se bat în cap unele cu altele. Cu o clipă mai înainte mi-ai spus că nu găsiai pământul, aşà de mic erà, din cauza depărtării, şi dacă nu ţi-ar fi atras privirea Colossul de la Rhodos, nici n'ai fi ştiut nici măcar unde este; iar acum, prefă-

www.dacoromanica.ro

cându-te de odată cu ochi mai pătrunzători de cât ai lui Lynceus, distingi pe pământ şi oameni şi animale şi puţin ţi ar mai trebui ca să zăreşti până şi cuiburile de muşte.

Menipp. — Bine faci că-mi atragi luarea aminte. Am uitat, nu ştiu cum, să-ţi spun un lucru de căpetenie. Când am înţeles că punctul ce-l fixasem este pământul nostru şi că din cauza depărtării nu puteam să observ nimica, am fost cuprins în sufletul meu de o mare supărare şi m'am găsit într'o mare încurcătură. Eram nemângâiat şi-mi venià să plâng, când deodată filosoful Empedocle, negru ca un cărbunar şi plin de fum, îmi iese înaintea ochilor. Când l-am văzut, m'am îngrozit, crezând că este vr'un demon din lună. Dar el, „linişteşte-te, îmi zise, Menipp:

Crede-mă, nu sunt un zeu ca nemuritorii din ceriuri.

Eu sunt fizicianul Empedocle. După ce m'am aruncat în craterul vulcanului Etna, fumul m'a asvârlit afară şi m'a aruncat până acì. Acum locuesc în lună, mă preumblu prin văzduh şi mă hrănesc cu rouă. Am venit la tine să te scot din încurcătura în care te găseşti; căci te văz nemângâiat şi desnădăjduit că nu poţi privì cele ce se petrec pe pământ". — „Ah, prea bunule Empedocle, îi strigai eu, ce mare serviciu îmi faci. Când mă voiu întoarce de acì în Greciá, îţi voiu aduce fără zăbavă sacrificii şi te voiu invocà în gura mare în fie care zi de lună nouă".

— „Pe Endymion, răspunse el, n'am venit acì pentru răsplată; văzând supărarea ta, am fost atins până în fundul sufletului meu. Ştì ce ai să faci ca să capeţi o vedere pătrunzătoare"?

— „Nu, pe Jupiter, îi zisei eu, afară numai dacă

www.dacoromanica.ro

nu-mi ridici tu însuţi ceaţa de pe ochii mei; căci deocamdată mi se pare că sunt orb cu totul". — „Dar, n'ai nevoie de ajutorul meu, îmi zice el, ca să ai o vedere ageră, fiindcă aceasta, precum observ, ţi-ai adus-o tu însuţi depe pământ".

— „Cum adecă, îl întrebai eu, căci nu ştiu nimic"? — „Nu ştii că ţi-ai atârnat de umărul drept o aripă de pajura?" — „Da, dar ce are a face asta cu ochii mei"? — „Are a face, căci dintre toate păsările pajura are ochii cei mai ageri. Singură pajura poate privi soarele drept în ochi şi de aceea şi este această pasăre regele păsărilor; adevărată pajură e numai aceea care poate să se uite drept la razele soarelui". — „Aşa se zice, îi răspunsei eu, şi-mi pare rău că înainte de a fi venit acî, nu mi-am scos amândoi ochii, pentru ca să-mi pun în loc niste ochi de pajură. Şi văz că am venit cam nepregătit, fără să fi fost echipat ca un rege; fac parte dintre pajurele născute din flori şi desmoştenite". — „Ei bine, îmi zise Empedocle, nu atârnă decât de tine să ai unul din cei doi ochi regal. Ridică-te puţin, sprijine-te pe aripa vulturului şi mişcă numai cealaltă, şi ochiul tău cel drept, din partea dinspre aripa pajurei, va vedeà în depărtare, în timp ce celălalt ochiu va fi mai puţin pătrunzător, ca fiind pe partea mai puţin favorabilă". — „Imi ajunge, îi răspunsei eu, să am şi numai ochiul drept achilin. Nici nu-mi trebuie mai mult; căci am văzut adeseori că strungarii, ca să potrivească bucăţile de lemn, nu se servesc decât de un singur ochiu". — Şi am făcut în tocmai după povaţa lui Empedocle; iar el, retrăgându-se încetul cu încetul, a dispărut în fum.

De abiă am început să mişc din aripă şi deodată o lumină vie m'a înconjurat din toate părţile şi toate

www.dacoromanica.ro

obiectele ascunse până atunci vederii mele, se desvălesc ele de ele. Privind atunci spre pământ, am văzut într'o lumină clară şi oraşe şi oameni şi tot ce ei făceau. Şi am văzut cu ochii mei nu numai cele ce se petreceau la lumina zilei, dar şi cele ce se făceau într'ascuns în case. Am văzut pe Ptolemeu seducând pe soru-sa, pe fiul lui Lysimach asasinând pe tatăl său, pe Antioch, fiul lui Seleucus, făcând cu ochiul mamei sale vitrige Stratonica, pe Alexandru din Thessalia fiind omorît de soţia sa, pe Antigonus înamorându-se de soţia fiului său, pe Attal fiind otrăvit de fiul său propriu; în altă parte, pe Arsace omorând cu pumnalul o femeie, pe eunucul Arbaces trăgând sabia contra lui Arsaces, pe Spatinus din Media fiind târît afară de picioare din sala de ospăţ de oamenii săi cari îl loviseră în tâmplă cu o cupă de aur. Asemenea spectacole se vedeau petrecându-se şi în palatele din Lybia, din Scythia şi din Thracia; nu erau decât adultere, omoruri, capcane, tâlhării, jurăminte strâmbe, teroare şi trădări în familie.

Aceasta erà priveliştea pe care mi-a arătat-o regii; purtarea oamenilor particulari erà şi mai de râs. Uitându-mă la ei, am văzut pe epicureanul Hermodor jurând strâmb pentru o mie de drachme; pe stoicianul Agathocle pledând în contra unui elev al său pentru plata lecţiilor; pe retorul Clinias furând o cupă din templul lui Aesculap; pe cinicul Herophil dormind într'o tavernă. Ce să-ţi mai spun de hoţii cari sparg ziduri, de advocaţi, de cămătari, de împricinaţi: o comedie întreagă, cu tot felul de spectacole.

Prietinul. — Spune-mi Menippe, toate cu deamănuntul, căci văz că ţi-au făcut o mare plăcere,

Menipp. — Ca să ţi le povestesc cu deamănuntul.

www.dacoromanica.ro

dragă prietine, mi-ar fi cu neputință. Să le vezi numai și e o mare greutate. Faptele cele mai de seamă seamănă cu acele pe cari Homer și le închipuie desemnate pe faimosul scut. De o parte erau petreceri și oaspețe, de altă parte judecăți și adunări de popor; aici se făceà o jertfă, dincolo se săvârșià o înmormântare. Când îmi aruncam ochii asupra țării Geților, îi vedeam purtând războaie; când îmi aruncam ochii spre Scythi, îi vedeam rătăcind, ca nomazii, în carele lor; când îmi întorceam privirea în altă parte vedeam pe Aegyptean muncindu-și câmpurile, pe Phoenician urmărindu-și negoțul, pe Cilician făcând pirăterie, pe Spartan torturându-se, pe Athenian discutând.

Când toate acestea se petreceau în acelaș timp, îți poți închipuì ce armonie erà pe pământ. Închipue-ți că se adună la un loc mai mulți coriști, sau mai bine zis mai multe coruri și li se dă ordin cântăreților să nu mai cânte în concert, ci să cânte fiecare cântecul său în parte, să cânte fiecare cât mai mult și cât mai tare melodia sa, așà ca fiecare să întreacă cu vocea sa vocea vecinului său; închipuește-ți ce concert ar fi!

Prietinul. — Ceva grozav de ridicol, Menippe, un întreg haos.

Menipp. — Ei bine, dragul meu, toți locuitorii de pe pământ sunt cântăreți de acest fel și dintr'un asemenea haos se compune vieața omenească. Nu numai nu se potrivesc, la voci, dar se deosibesc și în îmbrăcăminte și la figură și la mișcări și în idei. Conducătorul corului dă pe unul câte unul afară din scenă, spunându-i că nu mai este trebuință de el. Iar din clipa când îi dă afară, toți sunt egali, toți sunt tăcuți; nu mai cântă, nu se mai tulbură unul

www.dacoromanica.ro

pe altul. Toate câte am văzut în acest teatru pestriţ şi cu forme diferite, mi s'a părut grozav de ridicol.

Mai ridicol erà să fi văzut cum unii se certau pentru fruntăriile vre unei ţări sau cum unii socotiau ca o mare treabă să muncească câmpiile Sicyonei, sau să pună stăpânire pe câmpia Marathonului de lângă Oenoe sau să poseadă o mie de pogoane în Acharnia. Intreaga Grecie nu mi s'a părut mai mare decât de patru degete, iar Attica nu erà mai mare decât un punct care de abià se zărià. Aceasta m'a făcut să mă gândesc la proprietăţile celor bogaţi care îşi dau aere şi se grozăvesc cu ele. Cel mai bogat dintre aceştia nu mi se pare că are o moşie mai mare decât un atom de al lui Epicur.

Aruncându-mi de acì ochii asupra Peloponezului şi examinând Cynosuria, mă gândeam câţi Argeeni şi Lacedaemonieni au pierit într'o singură zi de luptă pentru un colţişor de pământ care nu erà mai larg decât un bob de linte din Aegypt. In sfârşit, când vedeam pe câte un om fudulindu-se cu aurul său, fiindcă aveà opt inele şi patru cupe, râdeam cu poftă, fiindcă întreg Pangeul, cu minele sale de aur, nu erà mai mare decât un bob de meiu.

Prietinul. — Te învidiez, prea fericitule Menipp, pentru această privelişte de care ai avut parte. Dar spune-mi, te rog, cum ţi se păreau oamenii şi oraşele dela acea înălţime?

Menipp. — Văzut-ai vr'odată un furnicar? Unele furnicii, alergând repede într'un fel de cerc al lor, ies din cetate, altele intră; una târeşte după sine un fir de gunoiu, alta o coaje de bob sau un grăunte de grâu. S'ar puteà zice că ele formează o mică republică în care se află şi architecţi şi demagogi

www.dacoromanica.ro

şi judecători şi artişti şi filosofi. Intocmai ca şi furnicarele, mi s'au părut oraşele locuite de oameni. Dacă această comparaţie a oamenilor cu furnicile ţi se pare nevrednică de demnitatea oamenilor, aduţi aminte de poveştile de odinioară din Thessalia şi vei vedeà că naţia războinică a Myrmidonilor îşi datoreşte originea tocmai unor astfel de bidigănii transformate în oameni. După ce de acì, din lună, am cercetat cu deamănuntul cele ce am văzut pe pământ şi după ce am râs cu poftă de spectacolul de pe pământ, am început să bat din nou din aripi, luându-mi sborul spre

Cei din Olymp, la palatele, împăvezatului Zeus.

Nu sburasem mai mult decât un stadiu, când luna, cu o voce piţigăiată de femee, îmi zise: „Călătorie bună, Menippe! Fă-mi, te rog însă, un serviciu pe lângă Jupiter". — „Bucuros, îi răspund eu. Pentru mine va fi uşor lucru, dacă nu-mi dai nimic să iau cu mine". — „Este o simplă jalbă de arătat lui Jupiter din partea mea. M'au scos din pepeni, dragă Menippe, filosofii cu năzdrăvăniile ce debitează zilnic pe socoteala mea. Parcă n'ar aveà altceva de făcut decât să se amestece în treburile mele: cine sunt? cât sunt de mare? de ce sunt tăiată, când în două, când sunt cu jumătatea plină. Unii spun că sunt locuită, alţii că sunt atârnată, ca o oglindă, în văzduh, deasupra mării. Ceştia îmi aruncă în socoteala mea, tot ce le trece prin cap, ceilalţi că chiar lumina mea ar fi furată, că mi-ar venì de sus, dela soare, căutând să bage vrajbă între mine fratele meu soarele şi să ne facă să ne gâlcevim. Şi nu sunt de ajuns clevetirile lor despre soare, ci mai spun că el ar fi o piatră şi o masă de fier înroşit.

www.dacoromanica.ro

Şi cu toate acestea, la câte ticăloşii şi infamii nu se dedau în timpul nopţii, luminate de mine, aceşti filosofi cari în timpul zilei fac pe grozavii, având o ţinută severă şi serioasă, un mers grav, atrăgând asupra lor privirile celor proşti. Eu îi văz, dar tac, căci nu găsesc cu cale să dau la iveală toate ticăloşiile lor şi vieaţa murdară a fiecăruia dintre ei. Ba tocmai dimpotrivă, de câte ori văz pe vr'unul dintre aceşti filosofi că a săvârşit vr'un adulteriu, că a făcut vr'o hoţie sau vr'una din crimele cari au nevoie de a fi ascunse dinaintea ochilor, atunci îmi ascund numai decât faţa într'un nor, pentru ca să scap din vederea mulţimii pe nişte bărbaţi cari îşi necinstesc barba lor cea lungă şi virtutea cu care se fălesc. Şi totuş ei nu mai încetează de a mă sfâşià cu vorbele lor răutăcioase şi de a mă ocărì în toate felurile. De aceea, de multe ori m'am gândit, şi despre aceasta martoră îmi este noaptea, să mă duc departe şi să scap de limba lor clevetitoare. Te rog deci, comunică toate acestea lui Jupiter şi spune-i că n'am să mai rămân acì, dacă nu zdrobeşte cu fulgerul său pe toţi fizicianii, dacă nu închide gura dialecticianilor, dacă nu răstoarnă Porticul, dacă nu trăsneşte Academia şi dacă nu pune capăt discuţiilor Peripateticilor; numai aşà aş puteà să scap de măsurătorile lor zilnice".

— „Aşa voiu face", îi zisei, şi în acelaş timp m'am ridicat spre ceriu pe o cale,

Pe-unde nu este nici urmă de oameni, nici urmă de vite.

Curând după aceasta chiar luna începù să mi se arate din ce în ce mai mică şi să ascunză vederii mele pământulul. In urmă, lăsând soarele la dreapta,

www.dacoromanica.ro

am sburat printre stele şi în trei zile am ajuns aproape de ceriu. La început, m'am gândit să intru aşà precum eram; credeam că fiind pe jumătate pajură voiu puteà să intru în ceriu fără să fiu cunoscut; ştiam că de multă vreme pajura este prietină cu Jupiter; în urmă m'am răsgândit, temându-mă să nu fiu prins din pricina celeilalte aripi, a vulturului. De aceea, m'am hotărît să bat la poartă. Mercur mă aude şi mă întreabă, cum mă chiamă şi aleargă numai decât să mă anunţe lui Jupiter. Puţin în urmă, sunt poftit să intru. Plin de groază şi tremurând, intru. Privirea mi se opreşte asupra zeilor aşezaţi cu toţii împreună şi îngrijoraţi şi ei la vederea unui străin. Sosirea mea neaşteptată i-a cam turburat, fiindcă se temeau ca nu cumva în urmă toţi oamenii, făcându-şi aripi, ca şi mine, să nu se urce la ei.

Atunci Jupiter, aruncându-mi o privire teribilă, îmi zise:

Cine eşti tu? Ce nume ai? Care ţi-i ţara, părinţii?

Auzind aceste vorbe, am crezut că mor de frică. Rămân cu gura căscată, trăsnit de maiestatea vocii sale. După câtăva vreme însă, revenindu-mi în fire, îi spun totul dela început, îi arăt dorinţa mea ferbinte de a cunoaşte cele ce sunt în ceriu, cum m'am dus mai întâiu la filosofi, cum i-am auzit vorbind lucruri ce se băteau cap în cap, cum am ajuns la desnădejde din cauza discursurilor lor; apoi gândul ce a urmat de acl de a mi face aripi, şi-i povestesc toate păţaniile mele până la sosirea mea în ceriu. Mai adaug la acestea şi însărcinarea ce-mi dăduse Luna. Atunci Jupiter începe să zâmbească, îşi descreţeşte puţin sprincenele şi cu o voce tunătoare

www.dacoromanica.ro

îmi zise: „Ce să mai vorbesc acum de Otus şi Ephialte, dacă până şi Menipp a avut îndrăsneala să se urce până în ceriu?! Dar, în sfârşit, astăzi vei fi oaspele nostru, iar mâine după ce-ţi voiu fi arătat tot ceace vreai, îţi voiu da drumul să pleci". Şi odată cu aceste vorbe, se scoală să se ducă spre a se aşezà într'un loc al ceriului mai înalt, de unde puteà să auză mai uşor toate: sosise vremea să primească rugăciunile.

Pe drum îmi puse mai multe întrebări asupra lucrurilor din lumea noastră, de pe pământ. Mă întreabă mai întâiu cât grâu s'a făcut în Grecia; dacă iarna din urmă a fost aspră; dacă zarzavaturile au avut lipsă de mai multă ploaie; apoi, dacă a mai rămas cineva din familia lui Phidias; de ce Athenienii de atâţia mar' de ani n'au mai prăznuit Diasia — sărbătoarea lui Zeus-Jupiter —; dacă se mai gândesc să termine templul Olympian şi în sfârşit, dacă au fost prinşi hoţii cari au jefuit templul dela Dodona? După ce am răspuns la toate aceste întrebări, adause: „Spune-mi, Menippe, ce părere au oamenii despre mine"? — „Părerea ce au oamenii despre tine, stăpâne? dar, au o părere foarte cucernică; cred că tu eşti regele zeilor". — „Glumeşti, îmi zise el. Cunosc eu prea bine nestatornicia lor, deşi tu nu spui nimic. A fost o vreme când eram socotit de ei şi ca profet şi ca doctor, într'un cuvânt eram de toate:

Zeus erà strada şi for, numai el erà peste tot locul.

Pe atunci Dodona şi Pisa erau cetăţi strălucite şi eram orbit de fumul sacrificiilor ce ele îmi aduceau zilnic. Dar, de când Apollo a deschis la Delphi un biurou de profeţii, de când Aesculap întreţine un sanatoriu la Pergam, de când în Thracia s'a ridicat

www.dacoromanica.ro

un templu zeiţei Bendis, în Aegypt lui Anubis şi în Ephes Dianei, toată lumea aleargă să se închine acestor zeităţi noi; li se fac serbări, li se aduc hecatombe de vite, iar eu, zeu îmbătrânit, îşi închipuie lumea că mi se dă destule onoruri, dacă, din cinci în cinci ani, mi se face câte o jerfă la Olimpia. De aceea, altarele mele sunt astăzi mai reci decât legile lui Plato şi decât silogismele lui Chrysipp".

Şi, în vreme ce se tânguià cu asttel de vorbe, ajungem la locul unde Jupiter aveà să se aşeze, pentru ca să asculte rugăciunile oamenilor de pe pământ. Rând pe rând, steteau aşezate mai multe ferestre, un fel de pâlnii, ca nişte găuri de puţ şi acoperite fiecare cu câte un capac. Dinaintea fiecăruea din ele erà aşezat un tron de aur. Jupiter se pune la întâia fereastră, ridică capacul şi caută să asculte vocile celor cari se rugau. Rugăciunele sosiau din diferite puncte de pe pământ şi erau foarte diferite. Mă aplecai şi eu lângă pâlnie, şi auzii rugăciunile oamenilor. Iată cam cum erau: „Jupiter, fă să ajung rege! Jupiter, fă să-mi răsară ceapa şi usturoiul! Jupiter, fă să moară mai de grabă tata"! În altă parte unul zicea: „O, dacă aş puteà să fiu moştenitorul soţiei mele! O, dacă n'aş fi prins când întinz o capcană fratelui meu"! Corăbierii unii se rugau pentru vântul de miază noapte, alţii pentru vântul de miază zi. Plugarul cereà ploaie, boiangiul soare. Tatăl zeilor îi ascultă pe toţi, cercetà cu luare aminte fiecare cerere, dar nu puteà să îndeplinească toate.

Unuia darnic, însă sgârcenie altui arată.

Când găsià răgăciunile îndreptăţite, le lăsà să se urce până la el, pe deschizătura pâlniei şi le aşezà la dreapta sa; cererile nedrepte însă le trimeteà înapoi

www.dacoromanica.ro

suflând deasupra lor ca să nu ajungă în ceriu. Cu toate acestea, asupra unei cereri l-am găsit foarte nedomirit. Doi oameni cereau tocmai contrarul şi făgăduiau lui Jupiter aceleaşi jertfe. El nu ştiă ce hotărîre să ia, aşà că se găsià în nesiguranţa filosofilor academici. Nu se pronunţă nici pentru, nici contra, abţinându-se delą orice cercetare, ca filosoful Pyrrhon.

După ce a isprăvit cu ascultatul rugăciunilor oamenilor de pe pământ, a trecut pe tronul din faţa pâlniei a doua şi, aplecându-şi urchia, începù să asculte jurămintele şi pe cei ce le făceau. După ce le auzl pe toate, aruncă un fulger asupra epicureanului Hermodor. Apoi trecù pe tronul următor spre a se ocupà cu prevestirile, cu oraculele şi cu auguriile. De acì se duse în urmă la pâlnia sacrificiilor, prin care fumul, urcându-se în sus, aduceà cu sine şi numele sacrificatorului. După ce a isprăvit şi cu acestea, dete ordine vânturilor şi furtunelor: „Astăzi să ploaie în Scythia, să fulgere în Lybia, să ningă în Grecia. Tu, Crivăţule, să sufli în Lydia, tu Austrule, să stai liniştit; Zephirul însă bată valurile Adriaticeì. Cam o mie de baniţe de grindină să se reverse asupra Cappadociei".

Regulând toate cam în acest chip, ne-am dus în sala de oaspeţe, căci erà ora mesii. Mercur mă luă de mână şi mă aşeză lângă Pan, lângă Corybanţi, Attus şi Sabazius, zeităţi străine şi semizei. Ceres ne împărţl pâine, Bacchus vin, Hercule carne, Venus mirt şi Neptun sardele. Am gustat şi ambrozie şi am luat nectar în pilule. Prea bunul Ganymede, mare filantrop, de câte ori vedeà pe Jupiter că se uità într'altă parte, îmi turnà numai decât, pe ascuns, o cupă sau două mai mult. Nici unul din zei, după

www.dacoromanica.ro

cum spune undevà Homer şi după cum m'am convins şi eu însumi:

Nu bea vin negru, nu gustă bucate şi pâine,

dar se ospătează cu ambrozie şi se îmbată de nectar. Cea mai de seamă hrană a lor însă este fumul şi mirosul sacrificiilor, precum şi sângele victimelor cari le stropesc altarele. In timpul mesei Apollo cântă din chitară, Silen dansà desfrânatul dans cordax, Muzele, de braţ, ne cântau o parte din Theogonia lui Hesiod şi întâia odă din himnurile lui Pindar. Iar după ce s'au săturat cu toţii, s'a dus fiecare să se culce, doborîţi de băutură:

Liniştea mângâe dulce pe oameni şi zei de o potrivă
Noaptea; dar fuge departe de ochi-mi somnul şagalnic.

Şi mii de gânduri îmi trecură prin cap. Mă întrebam în mine, cum se face că de atîţia mar' de ani, lui Apollo încă nu i-a dat barba, şi cum de se face noapte în ceriu, câtă vreme soarele stă acolo şi ia parte la oaspeţe? Intr'un sfârşit, aţipii totuş şi eu puţin. In zorii zilei, Jupiter sculându-se pune pe crainici să convoace din nou adunarea.

După ce s'au strâns toţi zeii, Jupiter îşi începe astfel cuvântarea: „Motivul care m'a făcut să vă convoc în această adunare este sosirea acestui străin pe care l-am primit ieri în mijlocul nostru. Voiam de multă vreme să stau de vorbă cu voi în privinţa unor filosofi de pe pământ; plângerile de acum ale Lunii însă m'au făcut să nu mai amân cercetarea asupra acestei afaceri. In adevăr, se găseşte un soiu de oameni cari de câtăva vreme au ieşit, ca spuma, la suprafaţa societăţii de pe pământ: leneşi, certăreţi,

www.dacoromanica.ro

vanitoşi, supărăcioşi, mâncăcioşi, ocărîtori, îngâmfaţi şi ca să vorbesc ca Homer

...netrebnică a ţărnii povară.

Aceşti filosofi s'au împărţit în diferite grupuri, au inventat nu ştiu câte labyrinthe de vorbe şi se numesc Stoici, Academici, Epicureeni, Peripatetici şi alte numiri încă şi mai caraghioase. Imbrăcând mantia virtuţii, cu sprâncenele ridicate şi cu barba lungă, ei îşi ascund moravurile lor infame şi urîte supt un exterior prefăcut; ei sunt asemenea cu acei actori tragici, cărora, dacă le ai ridicat odată masca şi mantaua lor ţesută cu fire de aur, nu mai rămâne decât o fiinţă caraghioasă, o stârpitură ridicolă care se închiriază cu şapte drahme pentru o reprezentaţie de teatru.

Şi, cu toate că sunt aşà precum vă spun, aceşti filosofi îşi bat joc de oameni, flecăresc fel de fel de prostii pe seama zeilor, se încunjoară cu tot soiu de băeţandri uşor de amăgit, declamă, întocmai ca şi poeţii tragici, fraze goale asupra moralei şi pun în discuţie cestiuni încurcate şi fără nici un rost. In faţa şcolarilor lor ei ridică în slavă cumpătarea şi virtutea şi osândesc bogăţia şi plăcerea; dar, de îndată ce sunt singuri şi lăsaţi de capul lor, cine ar puteà să spună nesaţiul, desfrânarea şi lăcomia de a linge murdăria gologanilor. Şi, ceea ce este şi mai revoltător este, când aceşti filosofi, fără să aducă vr'un folos binelui public sau particularilor, netrebnici şi nefolositori

Care nimic nu plătesc, dacă-i vorba de sfat ori răsboaie

au îndrăsneala, cu toate acestea, să osândească pe alţii, să clevetească pe oamenii de treabă şi să spună tot felul de obrăsnicii, criticând şi împroşcând cu

www.dacoromanica.ro

ocări pe toţi cei din prejurul lor. Între ei, acela este socotit mai de seamă care este mai gălăgios, mai nerușinat și mai tare în ocări.

Și cu toate acestea, dacă ar întrebà cineva pe unul din aceşti filosofi guralivi cari critică pe alţii, „Dar bine, tu ce ocupaţie ai? Tu ce folos aduci societăţii"? Nu ar răspunde, dacă ar fi drept și sincer decât: „Ocupaţiunea cu comerţul, cu agricultura, cu serviciul militar și cu ori care altă profesiune, o găsesc nefolositoare și ne potrivită pentru un bărbat; dar fac gălăgie, mă port îmbrăcat murdar, mă spăl numai cu apă rece, umblu până și iarna cu picioarele goale și ca și zeul criticei, Momus, caut pricină la toată lumea. Dacă vr'un bogătaș cheltueşte mai mult cu masa, dacă întreţine o prietină, eu mă amestec și tip în contra lui; daca însă, unul dintre prietinii mei cade bolnav și are nevoie de ajutor, mă fac că nici nu-l cunosc". Așa sunt, zeilor, zise Jupiter, aceste bestii.

Cei mai obrasnici dintre toţi aceşti filosofi sunt Epicureenii. Aceştia ne terfelesc zilnic fără cruţare și strigă cât îi ţine gura că zeii nu poartă nici o grije de treburile omeneşti. De aceea, socotesc că a sosit ceasul ca să ne gândim serios ce e de făcut, ca nu cumva, dacă ar ajunge să convingă despre aceasta pe oameni, să fim într'o zi lipsiţi de jertfe și muritori de foame. Căci, zău, cine o să mai vrea atunci să ne aducă sacrificii, neavând nimic de aşteptat dela noi. Cât despre plângerile Lunei, le-aţi auzit înșivă ieri din gura acestui străin. De aceea, vă rog să luaţi hotărîrea ce vi se va părea mai folositoare pentru oameni și mai sigură pentru voi înșivă".

Indată ce Jupiter și-a isprăvit cuvântarea, adu-

www.dacoromanica.ro

narea zeilor, întreagă, a isbucnit în strigăte repetate şi toţi zeii răcniră deodată într'un singur glas: „Trăsneşte-i, arde-i, zdrobeşte-i, în Infern cu ei, în Tartar cu Giganţii"! Jupiter atunci dând poruncă să se facă linişte, le zise: „Se va face precum voiţi, şi vor fi cu toţii zdrobiţi împreună cu dialectica lor cu tot. Astăzi însă nu-i pot pedepsi, căci, precum ştiţi, în aceste patru luni ce vin sărbătorim hieromeniile şi am publicat armistiţiu. Dar, în primăvara anului viitor, voiu prăpădi ca fulgerul meu pe toţi aceşti nemernici".

Zise şi semn de învoire făcù din sprincenele-i negre.

„Cât despre Menipp, adause el, sunt de părere să i se taie aripile ca să nu mai vie din nou aci şi Mercur să-l scoboare chiar astăzi pe pământ". Spunând acestea, disolvă adunarea, iar Mercur, zeul din Cyllene, apucându-mă de urechia dreaptă, mă aşează spre seară pe muntele Ceramic din Athena. Iată deci, dragă prietine, tot, absolut tot, câte am văzut în ceriu. Mă duc acum la Poecile ca să duc această veste bună filosofilor, cari se preumblă pe acolo.

www.dacoromanica.ro

Matroana din Ephes[1])

Poveste, (după Petroniu)

Trăià odată în Ephes o matroană de o cinste atât de neprihănită că veniau de curiozitate femei chiar din alte țări să o vază, ca pe o minune. Murindu-i bărbatul, această matroană nu se mulțumi să meargă după carul funebru, așà precum erà obiceiul pe acea vreme, cu părul despletit și lovindu-și cu mâinile peptul în fața lumii, ci ea însoți pe mort chiar în mormânt, pogorându-se cu el în cavoul unde, după obiceiul Grecilor, aveà să fie depus, și-și petreceà ziua-noaptea lângă el, bocindu-se într'una. In desnădejdea ei vroià să se lase să moară de foame și, dela acest gând, n'au putut să-o abată nici părinții nici prietinii. Dregătorii orașului chiar o părăsiră în plata domnului, fără să fi isbutit, într'o ultimă încercare, să-i scoață din minte planul ei de a-și curmà zilele. Toată lumea jelea, ca pe o moartă, pe această femee care dedeà pildă de o așà de rară iubire conjugală și care petrecuse acum cinci zile lângă corpul neîn-

---

[1]) Faimoasa poveste a *Matroanei din Ephes*, tradusă mai în toate limbile și pusă și pe scena teatrelor, ca vodevil, și-a găsit pe cel mai de seamă interpret în fabulistul *La Fontaine*, din care cităm numai următoarele patru versuri celebre:

La femme est toujours femme. Il en est qui sont belles,
Il en est qui ne le sont pas:
S'il en était d'assez fidèles,
Elle auraient assez d'appas.

www.dacoromanica.ro

sufleţit al bărbatului ei, fără să fi băgat ceva în gură. In acest mormânt o întovărăşià o singură servitoare credincioasă care adăugà lacrămile ei pe lângă cele ale stăpânei sale şi care aveà grije să nu se stingă lumina candelei aşezate în mormânt.

Iar în oraş, în vremea asta, nu se vorbià decât de acest devotament sublim, exemplu unic de cinste şi de dragoste casnică.

S'a întâmplat însă, chiar în acest timp, ca guvernatorul ţării să dea ordin să fie răstigniţi pe cruce nişte tâlhari, nu departe de cavoul unde matroana noastră plângeà perderea de curând a bărbatului ei. Noaptea următoare, soldatul care păzià crucile, — spre a nu venì cinevà să ridice corpurile celor răstigniţi pentruca să-i îngroape — observă un licărit de lumină în mijlocul mormintelor şi auzì plânsetele văduvii. Impins de o firească curiozitate de a şti ce erà şi ce se petreceà acolo, se scoborî în cavou şi văzând pe această femee, care nu erà de fel urâtă, se oprì locului îngrozit de spaimă, ca şi când i s'ar fi arătat înaintea ochilor o vedenie. Dar, în urmă, privind cu luare aminte corpul femeei care zăceà pe piatră şi observând lacrămile şi obrajii ei sgâriaţi de unghii, a înţeles că erà vorba de o văduvă care nu se puteà mângâià de perderea bărbatului ei. Făcându-i-se deci milă de ea, începù să-i aducă în cavou mâncarea lui de soldat, şi o îmbiă să nu mai stăruiască în jeluirea ei nefolositoare şi în gemetele-i de prisos.

— Moartea, zise el, este sfârşitul întregei existenţe, mormântul este lăcaşul din urmă al tuturora. — In sfârşit, el întrebuinţă toate mijloacele pe cari le au la îndemâna cei cari caută să vindece sufletele rănite. Aceste mângâeri însă, aduse de un străin

www.dacoromanica.ro

şi un necunoscut, îi întărîtă şi mai mult durerea: de aceea, îşi sfâşie hainele de pe trupul ei cel frumos, îşi smulge părul de pe cap şi le aruncă peste cadavrul celui mort. — Soldatul nu se dă de loc bătut. O îmbie din nou şi stăruie să ia din mâncarea lui. In cele din urmă servitoarea ademenită fără îndoială de mirosul vinului şi al mâncărilor, nu mai putù să se opuie învitărilor atât de stăruitoare, întinse mâna şi luă din mâncarea pusă înainte; apoi, după ce-şi întremă puţin puterile cu o leacă de mâncare, se puse să învingă şi încăpăţînarea stăpânei sale. — „Ce-ţi foloseşte, îi zise ea, să te laşi să mori de foame, să te îngropi de vie, să-ţi dai sufletul înainte de vreme?

Morţilor, poate tu crezi că le pasă de lucruri de-acestea [1])?

De ce să nu mai trăeşti? De ce să nu părăşeti acest gând de femee? Câtă vreme mai poţi să mai fi în vieaţă, de ce să nu te mai bucuri de lumina vieţii? Cadavrul acesta, dinaintea ta, nu-ţi spune în deajuns care este preţul întregei existenţe? De ce să n'asculţi de vorbele unui prietin care te îmbie să mănânci şi să te laşi să mori de foame? — Biata văduvă, istovită de tot, de o aşà de lungă ajunare, se dete bătută, în cele din urmă: bău şi mâncă cu aceeaş poftă, ca şi servitoarea care, cea dintâiu, se lăsase biruită.

Odată sătulă de mâncare, urmă o nouă ispită. Soldatul, în urma isbânzii sale, prinzând curaj, întrebuinţă pe lângă femea, pe care o convinsese acum să trăiască, aceleaşi argumente ca să-i biruiească şi virtutea. Se vede că şi tânărul nostru nu erà nici el prea urît şi nici fără talent la vorbă şi de sigur va fi

[1]) Vers citat din Vergiliu, *Aeneis*, IV 34, trad. G Coşbuc.

www.dacoromanica.ro

băgat de seamă aceasta şi văduvioara, iar servitoarea care se întrepuneà acum pentru el, îi repetà mereu:

Eşti fără simţ tu la atâta iubire,
Nu-ţi dai tu seama de locul în care vieaţa ţi-o măneci? [1])

In cele din urmă matroana, după ce a cedat nevoile stomahului, nu şi-a mai apărat virtutea; iar soldatul a câştigat o îndoită victorie. Se culcară împreună, nu numai în noaptea nuntirii lor, dar şi a doua zi şi în ziua următoare. Avură grije, vezi bine, să închiză uşile cavoului pentruca, dacă vr'o rubedenie sau vr'un prietin ar fi venit cumva prin acest loc să crează că prea credincioasa văduvă va fi murit de durere lângă corpul neînsufleţit al bărbatului ei. De altfel, soldatul, încântat de frumuseţea iubitei sale şi de taina dragostii lor, cumpărà din târg tot ce puteà mai bun şi îndată ce se făceà seară, le duceà în cavou.

Intr'acea părinţii unuia dintre tâlharii răstigniţi, observând puţina străjuire a crucilor, furară un corp în timpul nopţii şi-l îngropară cu cinstea cuvenită. A doua zi, dimineaţa, bietul soldat, care nu se gândeà decât la plăcerile sale, văzând o cruce fără cadavru, cuprins de groază pentru torturile morţii ce-l aşteptau, se duse numai decât la văduvă şi-i povestì întâmplarea! — „Nu, îi spuse el, nu voiu aşteptà sentinţa de osândă; voiu pedepsì eu însumi cu această sabie netrebnicia mea. Un singur lucru numai îţi cer. Când nu voiu mai fi în vieaţă, acest mormânt fatal să fie al amândurora, şi al bărbatului tău şi al prietinului tău". — „Ferească mă zeii, răspunse femea, pe cât de compătimitore, pe atâta de

[1]) Vergiliu, *Aeneis* IV, 38—39.

www.dacoromanica.ro

cinstită, ferească-mă zeii să am să deplâng în acelaş timp moartea a două fiinţe aşà de scumpe! Vreau mai bine să fie spânzurat cel mort, decât să pierd pe cel viu.

După acest discurs funebru, îndeamnă pe soldat să scoată din sicriu trupul bărbatului ei şi să-l spânzure pe crucea cea liberă. Soldatul se grăbi să aducă la îndeplinire povaţa înţeleptei femei, şi a doua zi poporul rămase încremenit, neştiind cum un mort s'a răstignit singur pe cruce[1]).

---

[1]) Văduva, care este eroina acestei întâmplări, petrecute în timpul lui Petroniu, a fost pedepsită, după spusa autorilor antici, în faţa poporului, pentru crimă de impietate, de parricidiu şi de adulteriu.

www.dacoromanica.ro

TABLA DE MATERII

Pag.

Prefaţa 5

Partea I

Admed şi Alcesta 7
Amazoanele, Hippolita-Penthesilea 13
Deadalus şi Icarus 26
Minos şi Pasiphaë 33
Hero şi Leandru 41
Leandru către Hero 43
Hero către Leandru 52
Orpheu şi Eurydice 61
Glaucus şi Scylla 71
Scylla şi părul lui Nisus 80
Melanippa 91
Meleagru şi vânătoarea din Calydon 94
Polyidus 107
Cocorii lui Ibycus 110
Theonoe 115
Bellerophon 118
Amphion şi Zethus 124
Ceyx şi Halcyona 129
Templul Junonei din Hierapolis 144
Philoctet 153
Salmoneu 169
Sisyph 171

Partea II

Transformarea lui Lucius în măgar 175
O călătorie fantastică 210
Necyomantia sau oracolul morţilor 258
Icaromenipp sau o călătorie prin nori 274
Matroana din Ephes 298

www.dacoromanica.ro